Bodini

1581

921

N.IV.c
16

R.

45639

IO. BODINI ANDEGAVENSIS DE MAGORVM DÆMO-NOMANIA LI-BRI IV.

NVNC PRIMVM E GALLICO in Latinum tranſlati

PER

LOTARIVM PHILOPONVM.

BASILEÆ

Per Thomam Guarinum,

M. D. LXXXI.

CLARISSIMO VIRO ET DOMINO CONSVLTISSIMO, D. CHRISTOPHORO THVLLENSI,

Equiti, Domino Cœliano, primo Præſidi Pariſienſis Parlamenti, & Conſiliario in priuato conſilio Regis.

QVòd tibi, clariſsime vir, hoc munus exhibeo, non ideò facio, vt mea erga te obligatione ſolutus ſim, ſed potiùs vt hoc documẽto teſtatum faciam quantum in ſumma illa Iuſtitiæ ſchola, cuius tu caput es, & in qua optimam meæ ætatis conſumpſi partem, didicerim: vbi melius quàm vſquã alibi vera legum iuriſq; peritia & iuſtus deciſionum quas omnes à ſeculo Doctores tradiderunt vſus videtur, auditur, atq; cognoſcitur ex principũ qui in Europa ſunt oratorum concertationibus, ſummorum Iurecoſſ. collationibus, ſententijſq; optimorum iudicum: quibus planè modis germana iuſtitiæ ſpecies velut meridiana luce aperitur, cum voluptate eorum & vtilitate incredibili qui ita diſcunt narrare doctè, ſapienter expendere, & ſublimes quæſtiones iuris in ſingulis cauſis argutè ſoluere cùm in hoc aut in illo foro, tum in toto cõſeſſu Iudicum & cau-

ſidicorum illius Parlamenti, omnium quæ Sol in omnibus orbis terrarum imperijs & Rebuspubl. viderit illuſtriſſimi. Nam in eo demum vera prudentia (quam optimè ducem lucemque humanæ vitæ appellaueris) perdiſcitur, quum digito commonſtrantur & oculis tanquam in excelſo theatro ſpectandæ proponuntur actiones abſtruſiſſimæ, πραξικοπίαι, arteſq; hominum vel aſtutiſſimorum, quas nulla hominis vita (vt fuerit longiſſima omneſque terras peragrauerit) fuiſſet compertura. Et quamquam in elegante illo Iuſtitiæ templo ſpectatiſſimus eſt ſplendor atq; amplitudo ſingularum ipſius partium, refulget tamen in capite ipſius maximè: vt quod alios ad tantum honoris faſtigium prouectos ſuperauerit literaturæ humanæ ſcientia, infinita memoria hiſtoriarum omnium, & diligentia ad iudicandas partium lites incredibili, quæ certiſſima ſingulorum Iuriſprudentiæ capitum peritia coniunctæ ſunt. Hæc autem non eo dico, vir clariſſime, vt decantem laudes tuas, cùm iam in alio argumento verſer: Etſi lex ait Præſidem prouinciæ non grauatè ſuas laudes audire oportere, & plurimum quoq; intereſt Reipub. vt veræ illuſtrium virorum laudes paſſim exarentur incidanturq; ad horum exemplum, illorum incitamentum, & imitationem omnium: cùm alioqui eorum honor qui virtutem colunt minimè flagitet vt ad illuſtrationem ſui laudibus extollatur. Atq; hoc quidem ipſum de te fuiſſem facturus, cùm quia me honoris leges religioq; obſtringunt propter ſingularia tua in me beneficia (officia enim cur dixerim? quæ apud te non ſum promeritus) tum quia bonos

omneis

omneis, qui literas humaniores colunt ſingulari ſtudio ſemper proſequutus es. Sed hoc in alium locum reijcio, & dignius argumentum. Mihi ſatis eſt in præſentia, ſi munuſculum hoc tibi obtulero: quod ſi grato animo acceperis, confido ſi quis adhuc mihi reſtabit maleuolus, eum maiore ſaltem vſurum cautione atq; prudentia quàm ille nuper vſus eſt (nomen reticeo vt honori ipſius conſulam) qui libellum ſuum cōtra libros de Republica à me in lucem editos dicauit Regi. Nam ſimulatq; animaduertit Rex hominis calumnias, in vincula rapi iuſſit, decretum ſubſcripſit manu ſua, et pœna capitali indicta cauit ne venū darentur libri. Euaſit tamē hac lege vt honorē quem ſublaturum putabat redderet: qui homo ſi iudicio magis valuiſſet, par ſupplicium fuiſſet meritus ac olim de pari munere à Ptolemæo Philadelpho Ægypti Rege Zoilus reportauit. Equidē ſpero neminē contra hoc opus ſcripturū eſſe, niſi qui Magus ſit patronus cauſæ ſuæ: quem ego ſi percepero, verbum illud DVBITO, *quod in permultis huius regni partibus magna voce aduerſus homines Magicarum artium ſuſpectos ſine alia contumeliæ formula procul exclamari ſolet ad amolienda ipſorum carmina & maleficia, illud inquam verbum in eum hominem adhibebo. Laoduno, xx. Decembris, M. D. LXXIX.*

Tuus humillimus ſtudioſiſſimusq́;
ſeruus I. Bodinus.

TYPOGRAPHUS AEQUO ET *erudito Lectori S. D.*

ETſi hunc de Dæmonomania Commentarium cum iudicij quadam acrimonia legentibus non ſine cauſa in mentem venire poſſit illud vetus, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά: tamen cùm in eodem multa præclarè dicta aduerſus conſceleratiſſimũ illud & pijs omnibus deteſtandum Lamiarum & Magorum cum Satana cõmercium: multæ etiam hiſtoriæ & cognitione dignę aſperſę ſint: Cenſores noſtri editionem huius operis non inhibẽdam eſſe ὁμοθυμαδὸν decreuerunt. Ea tamen, quæ in allegorijs & Sacroſanctæ ſcripturæ teſtimoniorum allegationibus detortis, in lib. arbitrij hominis non renati, & aſtrologiæ diuinatricis defenſione, & aliorum quorundam dogmatum aſſertione, ſeuerioris doctrinæ Theologi & Philoſophi iurè deſiderare poſſunt, neutiquam probantes, cenſuræ eruditorum & piorum dextrè iudicantium, omnia ſubijciunt. Nam & in hoc genere ſcripti, omnia eſſe probanda, & bona retinenda, rectè perſuaſum habent. Bene vale.

IOANNIS BODINI IN LIBROS DE MAGORVM DAEMONOMANIA

PRAEFATIO.

IVDICIVM contra Magam mulierem latum, ad quod vocatus fueram pridie Calend. Maias 1578. mihi occaſionem ſcribendi præbuit, vt argumentum de Magis, quod omnibus ſummè admirabile, non paucis incredibile videtur, illuſtrarem. Iſtius Magæ nomen erat Ioanna Haruilleria Verberij ad Compendienſes nata, necis multis hominibus pecoribusq; oblatæ accuſata: quod maleficium etſi primò negabat pertinaciſſimè, poſt ſermones tamen ſubinde commutatos animi nutantis indices, ſine quæſtione & equuleo confeſſa eſt. Agnouit quoque ſe diabolo (qui ſpecie hominis atri apparebat ſtaturam humanam excedentis atriſque veſtibus induti) inde à duodecimo ſuæ ætatis anno fuiſſe oblatam à matre dicente ſe cùm primùm nata eſſet filia, eam illi quem nominabat diabolum ſpopondiſſe: illum promiſiſſe optima fide curaturum eſſe ſe & beaturum filiam: ipſam ex illo tempore Deo renunciaſſe, operamque diabolo addixiſſe, rem cum illo iam tum habuiſſe, & exinde ad ætatem vſque illam qua capta fuerat (erat autem fermè quinquagenaria) in eo conſortio perrexiſſe. Addidit prætereà diabolum ſe cùm ipſa annueret illicò ſiſtere eodem amictu & ſpecie qua primùm ſe exhibuerat, ocreatum, inſtructum calcaribus, accinctum gladio, equo præ foribus exſpectante, quem equum nemo præter ipſam animaduerteret: eumque interdum ita rem cum ipſa

Ioanna Haruilleria Maga.

ipſa

ipſa habuiſſe vt maritus ipſi ad latus cubans nihil perciperet. Quamuis autem ex communi ſermone omnium pro infami Saga haberetur, ruſticique ægrè impediri poſſent ne ipſam tradendam igni manibus Iudicum adimerent (grauiter enim metuebant ne mulier iſta effugeret) antequàm tamen ad ferendam capitis ſententiam veniretur, conſilio placuit in natalem illius pagum Verberium mitti & in vicos alios in quibus habitauerat, vt de illius vita ampliùs cognoſceretur. Itaque compertum eſt illam ex eodem crimine ante annos triginta virgis fuiſſe cæſam & matrem igni damnatam ex Areſto Curiæ Parlamenti ſententiam Iudicis Sanliſiani confirmante : nomen ſuum ſedemque tegendis facinoribus mutare ſolitam, vbique tamen magicarum ſortium euictam eſſe. Quapropter videns illa ſe teneri maleficij, dari veniam ſibi poſtulauit, & rerum geſtarum ſe finxit pœnitere, licet maleficia quamplurima à ſe perpetrata quæ antè confeſſa fuerat, pernegaret. In poſtremi tamen homicidij quod commiſerat confeſſione perſtitit, ſe pulueres quoſdam à diabolo præparatos in eum locum inieciſſe quà tranſiturus fuerat is qui filiam ipſius pulſauerat : alterum verò quem non oderat illac tranſeuntem acerbo dolore per totum corpus illicò affectum eſſe : Cùm autem vicini omnes qui in illum ſortium coniectarum locum ingreſſam viderant, hominem animaduerterent tam repente cum morbo conflictari, eos inclamaſſe fuiſſe magicas ſortes ab ea immiſſas : ideoque ſanitatem eius ſpopondiſſe, & durante morbo languentem hominem curauiſſe. Adhæc confeſſa eſt ſe die Mercurij antequàm prehenderetur orauiſſe diabolum vt decumbenti homini reſtitueret valetudinem, quo renuente & negante poſſe fieri, ſe cum diabolo expoſtulaſſe quòd ſemper ipſam falleret, atque mandauiſſe ne ſe ampliùs inuiſeret : reſpondiſſe diabolum ſe deinceps non eſſe venturum, & biduo pòſt hominem extinctum eſſe : itaque ſe confeſtim in aream illam vbi comprehenſa eſt abdidiſſe. Qui conſilio aderant, dignam quidem morte eſſe iudicabant omnes : ſed quidam natura mitior & procliuior ad miſericordiam ſatis arbitrabatur fore ſi vitam finiret laqueo : alij verò cùm deteſtabilia maleficæ iſtius crimina, tum ſupplicia æquè diuinis ac humanis legibus inſtituta expendentes, vniuerſamque totius Christiani orbis conſuetudinem iam olim in florentiſſimo hoc regno obſeruatam, cenſuerunt damnari & viuam igne cremari oportere : quæ ſententia lata & ſine prouocatione pridie Calendas Maias effecta eſt, inſtante D. Claudio Dofæo Regis apud

Ribemon-

Ribemontium procuratore. Pronuntiata condemnatiõe, eadem confeſſa eſt ſe à diabolo in Magarum cœtus exportatam eſſe, poſtquàm certis pinguibus ab eo traditis delibuta eſſet, & tanta leuitate tam procul agitatam vt defeſſa planè & quaſi cõfecta ex labore eſſet: in illis cœtibus permagnam hominum turbam vidiſſe, atrum hominem in excelſo poſitum, trigenarium fermè, quem vocabant Belzebub, adorantium, deinde verò inter ſe coeuntium: hoc facto Principem concionem apud ipſos habere vt fidem in ipſum habeant, ſe vlturum inimicos omneis ipſorum, & ipſos deniq; beaturum. Rogata annon daretur pecunia, reſpondit non dari: & opilionem quemdam imbricariumq; tectorem Genliſianum magicæ artis incuſauit, confeſſaq; reſipuit à peccatis ſuis & veniam à Deo poſtulauit. Nobis aũt placuit librum hũc cõponere, quẽ Dæmonomaniã Magorum inſcripſimus à furore manico quo diabolos miſeri proſequuntur, vt omneis qui ipſum viderint commonefaciat, & quaſi digito ſpectandum ante oculos monſtret nulla eſſe crimina quorum tam horrenda ſit conſtitutio, quæ tam graues pœnas mereantur, aut quę ad hęc proximè videātur accedere: præterea vt iis reſpondeam qui modis omnibus in illud incũbunt vt libris palàm tueantur magos, adeò vt Satanas eos inſpiraſſe promulgandis tam bellis libris & in ſuam naſſam videatur perduxiſſe. Talis fuit Petrus de Apono medicus, qui perſuadere volebat nullos eſſe ſpiritus, cùm tñ poſteà fuerit comprobatũ eum fuiſſe Magorũ omniũ quos habebat Italia facilè principem. Sed ne cui mirum videatur quod dico, homines exiſtere à Satana ſubornatos qui ſcribant, propalent, doceantq; id omne quod de Magis prædicatur fabuloſum eſſe, memorabile exemplum afferam, quod Petrus Mamorius in libello de Lamiis, de M. Guilhelmo Linenſi Doctore Theologiæ annotauit accuſato Magicarum artium condemnatoque duodecimo die Decembris 1453. Hic ergo cùm reſipiſcentia tandem afficeretur, confeſſus eſt ſe per noctem cum Magis aliis perſæpe deportatum eſſe vt diabolum adoraret modò humana ſpecie, modò hircina conſpicuum, & religioni toti renuntiaſſe. Quinetiam penes ipſum inſtrumentum obligationis contractæ cum Satana fuit deprehenſum, quo ſponſiones reciprocę cõtinebantur: inter alias autem hæc, Doctorem obligatum eſſe vt publicè concionetur quicquid de Magis prædicetur fabulam eſſe, non poſſe fieri, nullam fidem ſermonibus

Petrus de Apono, Magus.

M. Guilhelmus Linensis Th. D. Magus.

iſtis haberi oportere: atque his concionibus augebatur mirũ in modum Magorum numerus & ſe confirmabat, dum ab illis perſequendis ceſſarent iudices. Hinc certè apparet Satanę ex omnibus ordinibus & conditione qualibet ſuos eſſe fideles adminiſtros: quemadmodum Cardinalis Beno, Platinaque ſcripſerunt complures eſſe Papas, Cæſares, & alios Principes viros, qui ſe à Magis ineſcari paſsi ſunt, tandemque miſerrimè à Satana deturbari: & Toleti quoque (vbi Magorum ſchola habebatur olim) nunquam exiſtimaſſet quiſquam eos homines eiuſdem criminis affines eſſe, qui effusè ridebant ſiquãdo quęſtio de Magis haberetur, totius coronæ riſum ſuis vrbanis dictis ſalibusq́; commouebant, conſtanter affirmabant fabulas eſſe, ἀδύνατα, itaq́; frangebãt & mitigabant Iudicum animos vt Magi omnes euaderent: prout nuper Alciatus fecit, Inquiſitoris offenſus facto, quòd in Pedemõtana regiõe Magos amplius centum comburi curauiſſet. Queritur Bartholomæus Fayus quęſtionum Curialium Pręſes in ſuis operibus, quod cõniuentes multi Iudices non fuerint auſi Magos igni addicere, vt Parlamentum omnibus ſeculis & aliæ gentes quælibet factitarũt, id cauſam maximis calamitatib. quas Deus immiſit attuliſſe. D. verò Auetonius Conſil. in Parlam. Pictonũ præſes deinde factus (cui in Pictonicis honorib. ſucceſsit Saluertus) Magos 4. viuos Pictauij cremari iuſsit anno 1564. neglecta ipſorũ prouocatione, affirmans indignè factum quòd aliquot Magi antè ad prouocationem ipſorum fuiſſent abſoluti, qui ex eo tempore totam regionem contaminauerint, populumq́; ſeditionib. mouendis excitatum inflammauerint: Etſi multa homicidia carminibus ſuis ſortibusque commiſſa fatebantur, ideoque iudicatũ in ipſis (vt lege dãnatis) iubebat fieri nihil obſtante appellatione, quia plus eſt, ait lex, occidere veneno quàm gladio. Ac Magorum quidem impunitas quæ fuit illis temporibus, admirabile ipſis in regno hoc attulit incrementum, quò omni ex parte confluxerunt, Italiaque maximè: inter quos Neapolitanus quidam exſtitit Conſeruator dictus, Magorum princeps, & rebus geſtis plus ſatis celebratus. Ex eo verò tempore ita perrexerunt, vt Cenomannus ille Magus Triſcalanus, cùm iudicio capitali in ipſum lato veniam hac lege impetraſſet ſi indicaret conſcios, dixit in hoc regno ſupra centum millia Magorum eſſe, idque fortaſſe falsò, vt impietatem ſuam tanta comitatus frequentia eleuaret. Quocunque modo res ha-

l. 1 malefic. C.

beat,

beat, non mediocrem numerum indicauit: ſed huic rei tam bene prouiſum eſt vt plerique omnes euaſerint, licet confiterentur execrãda ſcelera quibus cœlum ipſum inficitur, & quibus exacerbatus Deus ſummiſit terribiles perſequutiones, prout Lege comminatus fuerat ſe eos populos exterminaturum qui Magis vitam permitterent. Quamobrem Auguſtinus in libris de ciuitate Dei teſtatur omnes ſectas, quæcunque tandem fuerint, ſupplicia in Magos decreuiſſe. Epicureos ſolùm excipio, quos Plutarchus in libro de Oraculorum defectu, & Origenes contra Celſum Epicureum ſcribens refellerunt, eosque ſequuti Academici, Iamblichus, Porphyrius, Proclus familię Epicureorum fundamenta euerterunt. Etſi iam ſatis Ariſtoteles Metaphyſicis ſuis principijs ea conuellerat neceſſaria, concludens argumentatione totidem cœlos eſſe quot ſunt intelligentiæ mouendis cœlis, aut intelligentes ſpiritus: has autem intelligentias à corporibus ſeparatas eſſe: Angelosque ita moueri in cœleſti motu, vt anima hominis in humano motu. Ex quibus verbis demonſtratur planè quæſtionem de Angelis dæmonibusque Phyſicè tractari non poſſe, eosque non mediocriter falli qui negant poſſe id nunquam fieri quòd eſt natura ἀδύνατον. Nam tactus, motus, & locus (ſi Phyſicè egeris) corpori ſolùm conueniunt, idque in corpore: verumtamen ex rei veritate (quæ ſibi ſemper & vbique conſtat) de tactu quoque, motu, & loco fatendum eſt eos ſpiritibus æquè ac corporibus conuenire: quod Ariſtoteles de Angelis aut intelligentijs cœlos mouentibus in Metaphyſicis demonſtrauit. Quamquã Plutarch. & Apuleius teſtes ſunt Ariſtotelem ſcripſiſſe quod nuſquam in libris qui ad manus noſtras peruenerunt offenderis (amplius enim dimidia parte deſyderatur de ſcriptis illius) mirari Pythagoricos ſiqui homo inter mortales exſtet qui nunquam Dæmonem cognouerit. Idemque Ariſtoteles Thaſium quemdam à ſe viſum narrat, cui indeſinenter ſpiritus ſpecie humana adhærebat, quam nemo alius quàm ipſe cerneret: hoc autem Magorum omnium commune eſt. Et nuper etiam Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps à ſe viſos fuiſſe ſcribit Magos Sacerdotes duos, quib. duo Hyphialtæ muliebri ſpecie comites aderãt, eosq; amplius quadraginta annis ad muliebre conſortiũ ſuccubis iſtis abuſos eſſe: prout antè confeſsi ſunt quàm traderentur igni, & nos ſ[illegible] loco oſtẽ

Leuit. 20.

Ariſt. lib. 4. & 6. φυσικῆς ἀκροασ. Metaphyſ. lib. 8.

Plutarch. lib. de Dæmon. Socratis.

Apul. lib. de Deo Socra.

libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.

demus. Ibidem quoq; ſcribit Ariſtoteles Aeolidum inſularum vnam admirabilibus tympanorũ cymbalorumq; ſonis & cachinnationibus perſonare nemine comparente: quod etiam non rarò in locis compluribus ad Septentrionẽ fieri narrauit Olaus, & in Atlante monte Plinius Solinusq; teſtantur. Hi autem ſunt Magorum cœtus & ſaltationes cum ſpiritibus impuris ordinariæ, vt quæſtionibus innumeris fuit confirmatum. Eodem libro ait Ariſtoteles Tenæ in Theſſalia fuiſſe Sagam quæ conceptis verbis circuliſque ductis baſiliſcum incantabat: quæ efficacitas non à natura eſt, vt ſuo loco demonſtrabimus, ſed à vi & facultate ſpirituum: qui ſpiritus (Aquinas inquit) non poſſent facere actiones inſolentes illas quæ cernuntur oculis, niſi in loco eſſent vbi ſuas actiones exhibent. Abſurdum enim profectò fuerit, ſi Angelis mouentibus cœlos à quibus ſeparati ſunt tactum locum motumq; tribueris, quod Peripatetici omnes, Academici, & Stoicum Hebræis & Arabibus ſtatuerunt: ſpiritibus verò per elementa fuſis eaſdem proprietates ademeris. Hæc autem eò pertinent vt non ij ſolùm informentur qui credunt vnum eſſe Deum, & plures intelligentias (quæ duo ab Ariſtotele demonſtrata vniuerſa Scriptura ſacra confirmauit) ſed vt aliorum quoque barda & torpentia ingenia reuincantur. Etſi non eſt propterea ſingularum actionum quas Dæmonum intellectus parit reddenda ratio, quod nemo homo præſtare poteſt: nam quiſquis rationem omnium rerum explicare poſſet, is Deo qui nouit omnia, foret perſimilis. Quemadmodum autem Deus ita vt eſt à nemine cognoſci aut comprehendi poteſt, niſi idem qui ſic cognoſcit & comprehendit ſit Deus: quia non poteſt is qui eſſentia, poteſtate, amplitudine, æternitate, ſapientia, & bonitate infinitus eſt ab alio comprehendi quam qui fuerit infinitus, infinitum autem nihil eſt niſi vnus Deus: ita etiam confiteamur neceſſe eſt Deum ſolum poſſe rationes rerum omnium exponere. Infinitate enim ſcientiæ opus eſt, quæ neque in hominibus, neque in angelis, neque in re vlla creata poteſt ſubſiſtere. Ideoque Ariſtoteles Methaphyſicorum primo de ſpiritibus agens intelligentibus fatetur eam eſſe humanæ mentis imbecillitatem vt cognoſcere nequeat veritatem, eoque pacto καθόλου cernit ignorantiam omnium, nec videt ἐν μέρει ſuam, cùm eodem libro dicat vbi non eſt ratio ibi non eſſe inueſtigandam rationem. Hæc illius verba, quæ Plinius

lib. 6. Phyſic. & 8. Metaphyſic.

nius libro 37. naturalis hiſtoriæ capite quarto imitatur dicens, Non vlla in parte ratio, ſed voluntas naturæ quærenda. Indignum verò ſermonem philoſopho, eorum quæ videntur cauſas ſi ignorabuntur negari potius quàm ignorationem humanam profiteri. Atqui laus nunquam maior Dei tribuitur quàm ſi propriam ignorationem fateamur: contrà verò iniuriam Deo facimus niſi tenuitatem ingenij noſtri agnoſcimus. Quamobrem poſt omnes ſermones à Iobo & amicis vltro citroque habitos, factaque Dei in diſceptationem reuocata, cùm veritatem ſibi videretur attigiſſe, Deus viſione apparens effari cœpit in hanc ſententiam, Quis ille ignarus homo eſt qui ſermonibus ſuis inanibus obſcurat opera excelſi? tum de cœlorum altitudine agens, magnitudine, & motu admirabili, de vi aſtrorum, de cœli in terram legibus, de terra aquis innitente, de aquis in medio mundo pendentibus, aliiſque miraculis quæ ante omnium oculos verſantur ſcientiam humanam docet ignorantia abundare. Multi ſcientiæ primas tribuunt Ariſtoteli, quem certè multa nouiſſe conſtat, ſed ne milleſimam quidem partem rerum naturalium tenuiſſe. Etenim Hebræi omnes philoſophi & Academici oſtenderunt eum nihil vidiſſe ἐν τοῖς νοητοῖς, & naturalium quoque pulcherrimas non paucas ignoraſſe. Verbi gratia, ne cœlorum quidem cognouit numerum in Scriptura decem aulæis tabernaculi (quo figurabatur mundus) adumbratum, & his verbis expreſſum, cœli ſunt opera digitorũ tuorũ: vt tam deni cœli q̃ digiti intelligerẽt (alibi.n. Scriptura ſemper opera manuũ Dei nominauit) ꝙ omnes Philoſ. & Mathematici neſciuerũt donec à Ioan. Realmõtano fuit demonſtratũ. Imò ne Planetarũ quidem ordinem didicit Ariſtoteles, aut vnicum aſtrorum motum, qui Venerem Mercuriumque ſupra Solem collocauit, contra quàm à Ptolemæo pòſt fuit oſtenſum. Sed ne ad res altas ſemper contendamus, aut ex Ariſtotele veritatem Dæmonum earum've rerum quæ naturam ſuperant ſciſcitemur, bonam rerum naturalium partem videmus ipſi fuiſſe incognitam, vt maris ſalſuginem, quã Mirandulanus Princeps (qui Phœnix ſui temporis dicebatur) ſoli Dei prouidentiæ tribuit. Origo tamen fontium quam ſtatuit Ariſtoteles magis eſt abſona, cùm dicit ex putrefacto in terræ ſpecubus meatibuſque aere progigni fontes: maximę enim & inexhauſtæ ſcaturigines fontes, & peremnes riui ſunt, nec totus aer corruptus qui in mundo eſt centum annorum

lib. 4. 6. & 7. Metaphyſic.

R. Maymoni lib. 2. *More nebocim.*

Cœlorum numerus.

Maris ſalſugo.

Origo fontium.

ſpatio eam aquam generaret quæ vel vnico die profunditur. Hebræi verò Philoſophi ac inprimis Solomo docuerunt vt venas humani corporis ab hepate, ſic aquas orbis noſtri à mari proficiſci. Quinetiam ſæpenumero in natura rerum effecta cernuntur præter omnem rationem naturæ conſequentia: vt à niue (quæ aqua glaciata eſt) terram calefieri ſementemque contra iniuriam gelu conſeruari, à pruina (vt eſt frigidiſsima) torreri ſegetes, & aduri tãquam in furno pampinos: quamobrem Feſtus pruinam à perurendo arbitratur dictam, neque ſcriptura ſancta inter admirabilia Dei opera hanc quoque reticet Pſalmo 147. Qui dat niuem, inquit, ſicut lanam, & pruinam ſicut cinerẽ ſpargit: quẽ locũ Buchananus ſic interpretat.

Ioan. Picus in poſition.

> *Qui niuibus celſos operit ceu vellere montes,*
> *Denſas pruinas cineris inſtar diſiicit.* Et Beza,
> *Qui couure les monts & la plaine*
> *De nege blanche comme laine,*
> *Et qui vient la bruine eſpandre*
> *Tout auſſi menu comme cendre.*

Hi verò inſigne illud miraculũ nõ attigerunt: bona autem pars lanarum nigra eſt, & pruinæ cum cineribus nulla interuenit ſimilitudo. Quamobrem non incommodè hoc pacto verteris.

> *Qui niuibus campos refouet ceu veſte iacentes,*
> *Torret pruina, ardente vt foco, pampinos.*

De iride quoque Albertus Ariſtotelis errorem demonſtrauit negantis de nocte cõſpici: hoc enim planè falſum eſt, ac proinde rationem Ariſtotelis vt alienam à ratione atque veritate concidere: cùm eodem argumento foret neceſſarium vt nubes omnes vnius coloris eſſent. Taceo mille naturæ miracula, quorum obſcuræ ſunt adhuc & ignotæ cauſæ: quæ Cardinalem Cuſanum virum ſuis temporibus inſignem, & ante hunc Cardinalem Beſſarionem adduxerunt vt Ariſtotelis doctrinam velut variam, & ambiguam, & incertam perſtringerent. Inter alios verò Cardinalis de Alliaco defendit rationibusque certis confirmauit nullam exſtare in Ariſtotele demonſtrationem neceſſariam præter eam quæ demonſtrauit vnicum eſſe Deum & alias perpaucas quas idem annotat. Æternitatis verò mundi demonſtratio, quam Philoſophorum primus & ſolus Ariſtoteles tuebatur, plena eſt ignorãtiæ: quod Plutarchus, Galenus, Stoici, & Academici docuerunt, & ipſi Epicurei ludificati ſunt: Ex Hebræis quoque Rabbi Maymon, (qui ob

lib. 1. ſentent. q. 3.
lib. 1. de cœlo.
Plut. lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.
Gale. lib. de placit. Hippoc.
Plut. in Placitis philoſ.
Plato in Timæo.
Philopon. lib. 14. contra Proclum.
Lucret. & Plut. in placit.

præſtantiam doctrinæ aquila magna vocabatur) doctiſsimè oſtendit Ariſtotelis demonſtrationem ἐν τοῖς ἀλύτοις reponendã eſſe, itemque Philoponus libris quatuordecim quos Græcè de eodem argumento ſcripſit contra Proclum Academicum planè dignos qui donentur ſermone vernaculo: Aquinas deniq; demonſtrationem illam accipi non poſſe argumentis alijs docuit, quæ in præſentia vt annotata alibi præteribimus. Quid verò, quòd ipſe Ariſtoteles ſicubi offendit locum vnde ſe ipſe nequiuit expedire, tam bellè agit Oedipodem vt nemo ipſius mentem diuinare poſsit? Demonſtrant illud caput primum Phyſicæ & liber de anima, vbi Scotus inter argutos philoſophos locum non poſtremum obtinens rationes contrarias Ariſtotelis & pugnantes inter ſe annotauit: & quibus alij corruptioné animæ tentarũt eruere, vt Ariſtotelis ipſius tempore Dicæarchus, Atticus Epicureus, Aphrodiſeus, Simon Portius & Pomponatius: alij verò Theophraſtus, Themiſtius, Philoponus, Simplicius, Thomas, & ipſi quoq; Arabes, & Mirandulanus princeps immortalitaté eius confirmarũt. Auerroes enim ex ijſdem locis vnitaté humani intellectus non dubitauit aſſerere. Quibus ex rebus ſtatuimus elegãtia naturæ arcana ab Ariſtotele nõ fuiſſe viſa: quod veteres quoq; obſeruauerũt poſt ſignũ Ariſtotelis fingẽtes mulieré velatã facie cui nomẽ eſt Phyſis, id eſt, ntaura: atq; hoc pacto innuerũt dignitatẽ naturæ fuiſſe tectam Ariſtoteli, & veſtẽ ſolùm externã quodãmodo fuiſſe ab eo viſam. Atq; hanc ob cauſam præcipitẽ ſe in mare, vt Procopius, dediſſe dicit, cùm nõ potuiſſet inueſtigare cauſam cur reciproco fluxu Helleſpõti fretũ mearet per diẽ remearetque ſepties. Quòd ſi præſtãtiſsimi naturę theſauri nobis ſunt abditi, ecqui tandẽ eas res quę ſupra naturã ſunt & in intellectu poſitæ pertingemus? Ideoq; Heraclitus primus, Plutarcho teſte, & poſt eum Theophraſtus dixit res mundi pulcherrimas ab arrogantia hominũ ignorari dum nihil ſtatuũt credere niſi humana mens orationẽ illius perceperit: quo in genere admirabilia Spirituum impurorum Magorumque facta, quæ humani ingenij aciem & naturaleis cauſas tranſcendunt, meritò numeranda ſunt. Verùm quemadmodum ſtultus & excors, neque iniuria dicẽdus eſt is q Cadmiã Magnetẽue negauerit impreſsione ſui Boreã verſus gnomonẽ obuertere, quia ignorat cauſam: aut qui fateri noluerit à torpedine retib. incluſa man⁹ primũ, dein brachia tũ ipſum piſcatorũ corp⁹ totũ obtorpere, quia

Li.2. more hannebocum.

li.2. diſt.1.q.3. lib. de methodo hiſtoriarum. cap. 6.

lib.4.

quia neſcit cauſam : ita etiam ſtulti dementesque haben-
di ſunt qui vtut admirabilia Magorum facta ſpirituumque
videant, nihil omnino credendum putant, ſiue quia eorum
cauſas mente non poſſunt comprehendere, ſiue quia ſunt na-
in Ethic. Nicom. turæ lege ἀδύνατα. Nam ipſe Ariſtot. raptus admiratione multa
rum rerum ignotis cauſis oborientium, ait quiſquis id quod vi-
det in dubium reuocauerit hunc nihil melius quàm cæteri fa-
ciant allaturũ. Videmus autem Orpheum, qui anteceſsit Chri-
ſtum quaſi mille ducentis annis, deinde Homerum autores è
Gentibus antiquiſsimos artes magicas, necromanticas, & car
mina quæ hodie in vſu ſunt literarum monumẽtis tradidiſſe.
Videmus in lege Dei quæ amplius ducentis annis antè pro-
Exo. 6. & 7. mulgata eſt quàm Orpheus viueret, Pharaonis Magos opera
Dei effinxiſſe: Euocatos ſpiritus à Saga illa Saulis & ſermonẽ
1. Sam. 28. cum eis habitũ legimus: Exſtant interdicta Legis à Deo data,
ne qui diuinos, magos, pythonas conſulat: vbi recẽſentur om-
nia magiæ diuinationumq; genera, propter quæ Amorrhæos
& Chananæos à ſe fuiſſe exterminatos è terra declarat Deus,
& propter quæ Iehu Reginam Ieſabelam præcipitem ex arce
datam canibus expoſuit deuorandam. Supplicia quoque in
Magos lege xij. tabularum inſtituta exſtant, quas tabulas Le-
Leuit. 20. & 21. gati Romanorum de Græcis legibus deprompſerant: quin a-
Deut. 18. cerbiſsima omnium quæ leguntur in conſtitutionibus Cæſa-
Ierem. 17. 19. et 50. rum aduerſus Magos decerni legimus, vbi hoſtes naturæ, ini-
Nahum 3. mici humani generis, & malefici propter grauiſsima ipſorũ cri
2. Reg. 9 & 2. mina appellantur: quibus adde horrendas imprecationes ex-
Paral. 33. preſſas legibus, quales imprecatiões nuſquã in legibus, niſi cõ
Eſai. 3. 4. 8. & 47. tra Magos inueneris, Quos feralis peſtis, ait Lex, abſumat. Ex-
Num. 23. ſtant Græcæ, Latinæ, priſcæ, nouæ, omnium regionũ populo-
2 Reg. 23. rumq; hiſtoriȩ, in quib. deſcribũtur res geſtȩ à Magis, effecta-
toto ti. de malef. C. que eadem varijs in locis, exceſſus animi, & Magorũ corpora
l. 3. de malefic. C. cum animis in longinquas terras à ſpiritibus impuris depor-
l. neminem, de malefic. C tata pauloque momento eodem à ſpiritibus iiſdem reporta-
ta: quod Magæ omnes fatentur vno ore, vt German. Italorum,
Gallorum, aliorumq; populorũ teſtantur libri. Nouimus quid
ſcriptũ reliquerint Plutarchus de Ariſtȩo Procõneſio & Cleo-
mede Aſtypalæo, Herodotus de atheo quodam philoſopho,
Plutarch. in Romulo. Plinius de Hermotimo Clazomenio, Philoſtratus de Apollo-
Hugo Floriacẽſis. nio Tyanæo, & Romanæ omnes hiſtoriæ de Romulo, qui an-
te oculos totius exercitus in aera ſublatus eſt: quod item Mã-
tiſconen-

tiſconenſi cuidam Comiti in Chronicis noſtris legimus accidiſſe. Præterea ex varijs quæſtionibus habitis & illud compertum eſt multos cùm imitati fuiſſent Magos momento ad centeſimum aut ducenteſimum milliare à domo ſua abfuiſſe, aſpectis Magorum conuétibus Dei opem & auxilium imploraſſe, conuentũ nefariorum ſpirituum Magorumq; ſtatim euanuiſſe, illos qui ſoli relicti erant magnis itineribus domum reuertiſſe. Deniq; ad manum, ante oculos ſunt quęſtiones de Magis in Germania, Gall. Italia, Hiſpaniaq; habitæ & ſcriptis conſignatæ: nec dies vllus pręterit quin teſtimonia innumera & repetitiones eorum, collationes, couictiones & confeſsiones exſcriptas videamus, in quibus ad mortem vſque perſtiterunt damnati, quorum pars maxima aut imperitiſsimorum hominum aut vetularum fuit, qui neque Plutarchum, Herodotum, Philoſtratum, aliorum'ue populorum leges nouerant, neque cum Germaniæ aut Italiæ Magis communicauerant, vt ipſis tá bellè inter ſe de rebus ſingulis conueniret. Neſciebant Auguſtinum libro 15. de ciuitate Dei dicere non eſſe dubitandũ, & impudentiæ videri ſiquis negauerit Dæmonas & impuros ſpiritus coire cum hominibus, quos ideo Græci Ephialtas & Hyphialtas Latini incubos, ſuccubos, & Syluanos, Galli Duſios (ait Auguſtinus) nuncupant hos virili ſpecie, illos muliebri. Ac de hoc quidem congreſſu conſtans eſt Sagarum omniũ cóſeſsio eum non dormiendo ſed vigilando fieri: quo argumento oſtenditur non eſſe illam Medicorum τίφλω aut nocturnam ſuppreſsionem, quam agnoſcũt illi dormientibus ſolùm accidere: tum etiam hoc altero quòd non poſſet res eadem Succubis atq; incubis accidere. Nec minus dignum admiratione eſt, quod omnium quoq; Magarum communis docet conſenſio, malignos ſpiritus cùm ſe forma humana exhibent, plurimùm atros eſſe aut proceriores alijs, aut exiliores, vt nanos: quod Georgius Agricola non mediocri eruditione vir ſcriptis demonſtrauit. Noſtri autem Magi non viderant illud quod Valerius Maximus libro j. de Caſsio Parmenſi tradit, procerum hominem & atrum valde ei ſe obtuliſſe, qui rogatus ſe κακοδαίμονα eſſe reſponderit: neq; ſimiliter Magæ hiſtorias Plinij iunioris in epiſtolis, Plutarchi, Flori, Appiani, & Taciti legerant de Curtio Ruffo Africæ Procóſule, de Dione & Bruto, quibus vigilantibus viſiones eædem oblatæ ſunt: aut hiſtoriam illam memorabilem Athenodori philoſophi, cui vigilanti conſimile

Sprãgerus in Malleo.
Paulus Grillãdus.
Lib. de Spiritibus ſubterraneis.
Plinius ſecund. in epiſt.

viſum obuenit maligni ſpiritus humana ſpecie, procera, nigra, catenis vincta, qui in ædibus propter allatas à maligno ſpiritu moleſtias. iamdiu deſertis indicauit locum vbi proſtrata erant cæſorum quinque corpora: aut quod apud Suetonium

In Caligula in vita Cimonis.

poſt cædem Caligulæ, quod apud Plutarchum poſt cædẽ Damonis & Remi legimus accidiſſe, poſt quorum cædem horrentia & inhoſpita loca effecta ſunt per eos ſpiritus quos Latini à Remo Remures, & mutatione vnius liquidæ Lemures appellabant. Initio autem diximus Ioannam Haruilleriam confeſſam eſſe humana ſemper ſpecie, procera, & atra diabolum à ſe conſpectum. Hiſtoriam hîc placet apponere, quæ anno 1578. quarto Nonas Februarias geſta eſt. Catharina Darea agricolæ cuiuſdam vxor Coparis in Sueſsionenſi agro habitantis, ab Hunautio Copararum Præfecto interrogata cur puellis duab. quarum altera ipſius, altera vicinæ filia erat, caput abſcidiſſet, reſpondit à ſe diabolum humana ſpecie viſum altum atrumq́; valde, qui oblata viri falcula ad hoc facinus ipſam incitauerit. Hæc iudicio Compendiis lato morte affecta eſt. Denique perpetuam hiſtoriarum quæ apud varios populos variis ſeculis acciderunt conuenientiam & ſimilitudinem cum rebus Magarum geſtis & confeſsionibus earum ſuo loco demonſtrabimus. Non eſt igitur, non eſt pertinaciter cum veritate pugnandum, ſi tot effecta quorum obſcura cauſa eſt videntur apertiſsimè. Nam vbi humana mens cauſam rei, id eſt, τὸ διότι nequit pertingere, tum certè iudicium oportet inhiberi, & in eo quod fit, id eſt, ἐν τῷ ὅτι ἐστὶ conſiſtere. Itaque maximus ille Plato & agnomine diuinus appellatns, de Sagarum actionibus (quas ſtudioſè perquiſiuerat & diligenter expenderat) loquens vndecimo libro de legibus rem affirmat difficilem eſ-

Lib.12. de legib.

ſe cognitu, & quam ſi noueris difficilius alteri perſuaſeris: Rident plerique, inquit, ſi quando cereis ſigillis vti dicuntur Mag[illegible]ad ſepulchra & compita, ſub ianuas apponendis, aut carminibus, incantamentis, atque ligaturis res adm[illegible]abiles efficere. Ac Magæ quidem noſtræ Græciam non viderunt, Platonem non legerunt, vt imagines cereas facerent, per quas adiectis ſuis coniurationibus ope Satanæ homines occidant, quod infinitis iudiciis (vt dicturi ſumus) fuit confirmatum, inprimis verò Magarum Alenconiarum quæ inimicorum ſuorum quærebant necem. Itaque Enguerrandi Marignij iudicium maximè conſtitutum eſt de coniuratis imaginibus

nibus cereis quibus accuſabatur Regis exitium procuraſſe: & nuper etiã Magus Sacerdos Anglus Curio vici Iſtinctonij (qui vicus Londino abeſt fermè quingẽtos paſſus) deprehenſus eſt cum tribus cereis imaginibus (vt vocant) coniuratis, quibus Reginam Angliæ & duos alios Reginæ proximos è medio tolleret: ſed dum hæc quæſtio ad nos ex Anglia perferretur, amplius erat de ea cognoſcendum. Quamuis autem iſtarum rerum cauſam Plato ignorauerit, eas tamen pro certis & indubitatis habuit, & in legibus ſuæ Reipublicæ pœnas capitales conſtituit in Magos qui iſtis artibus homines pecora'ue ſuſtuliſſent, quòd homicidium ab alijs quæ ſine Magia committuntur optimè diſtinxit: pariterque Hebræus Philo in libro περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων. Imperiti homines fieri non poſſe iudicant: Athei & quicunque fouent κενοδοξίαν ſcientiæ nolunt id quod vident confiteri, quia ignorant cauſam, ne quid neſcire videantur: Magi ludificantur duabus cauſis, tum vt ſeipſos eximant ſuſpicione iſtius maleficij, tum vt hoc pacto regnum Satanæ ſtabiliant: ſtulti & curioſi facere volunt periculum (quemadmodum Comi in Italia nuper, teſte Syluestri Priera, cùm officialis & Inquiſitor fidei turbam Magarum in vinculis detinentes non poſſent fidem habere admirabilitati rerum quas illæ narrabant, ipſis placuit experiri & ſe vni Magæ ducendos permittere: itaque abducti cùm ſeorſim in locum aliquem ſtarent, res quidem abominandas proſpectarunt, fidem dari diabolo, ſaltari, coiri, ſed tandem diabolus qui eos à ſe non videri finxerat tam ſtrenuè verberauit eos vt poſt dies quindecim morerentur) alij renuntiarunt Deo, ſeque periculi faciundi gratia Satanæ deuouerunt, ſed illis perinde euenit ac illis beſtijs quæ ſpeluncam leonis ingreſſæ non reuertebantur? Quicunque verò ducuntur reuerentia Dei, cognitis Magorum hiſtorijs, miraculis Dei quæ in toto orbe ſunt exploratis, lectaque diligenter lege & ſacra ſcriptura, eò adduci non poſſunt vt res iſtas in dubium vocent quæ humanæ menti videntur incredibiles: ſed ita ſtatuunt, ſi res naturales plurimæ ſunt incredibiles, nonnullæ ἀκατάληπτοι, multo magis potentiam actioneſque ſpirituum intelligentium captũ animi noſtri excedere. Videmus autem res multas quæ à natura ſunt admirabiles frequenter & de more fieri, puta terrã & mare à mercatorib. noſtris circumdari, pedibus ſurſumuerſus de-

curri equis pegaſeis (quod Lactantius & Auguſtinus riſerunt negantes eſſe Antipodas, rem tam certam & ita clarè demonſtratam vt eſt lux meridiana Solis) & ſimilia. Et ij quoque ipſi qui fieri non poſſe contendunt vt impius ille Spiritus exportet hominem ad centum aut ducenta milliaria, non animaduertunt cœlorum cœleſtiumque corporum (vt ſint maxima) cõuerſationem fieri horis viginti quatuor, id eſt, ſi milliari bis millenos paſſus tribueris, tam breui ſpatio 245791440. milliaria decurrere. Quòd ſi dixerint quotidie videri iſta, & ſenſibus ſtandum eſſe, fateantur ergo pariter credi actiones ſpirituum quæ præter ordinem naturę fiunt oportere, ſi ne ipſius quidem naturæ miracula quæ in oculis quotidie verſantur poſſumus comprehendere, maximè cùm inter Philoſophos non ſatis conueniat in quo κριτήριον τῆς ἀληθείας veritatis index ſit poſitum. Nam Dogmatici regulam diiudicandi verum à falſo in quinque ſenſibus conſtituunt ad rationem ſingula perferentibus: Plato & Democritus repudiant ſenſus, & ſolam iudicem veritatis ponunt intelligentiã: Theophraſtus ſenſibus & rationi intermedium fecit communem ſenſum, quem τὸ ἐναργὲς nominabat: animaduertentes autem Sceptici nihil ad rationalem animam peruenire quin illud antè ſenſus perciperent, & nos à noſtris ſenſibus decipi, nihil ſciri poſſe contenderunt. Aiebant enim ſi Ariſtoteleum illud axioma ex Platone verum eſt, animam intelligentem ſimilem eſſe tabellæ albæ imponendis figuris accommodæ, & nihil ineſſe animæ quod non fuerit priùs in ſenſibus, fieri non poſſe vt ſciamus quicquam. Senſum enim omnium potentiſsimum & argutiſsimum eſſe viſum, oculos autem falſos teſtes eſſe, qui (vt bonus Heraclitus inquit) Solem centies ſexagies ſexies ampliorem terra ſic nobis exhibent vt ſi vnius duúmve pedum eſſet, qui in aqua res longè maiores quàm ſint, & baculos tortos qui recti ſunt videntur aſpicere: Cæteros verò ſenſus planè in iuuenibus ſenibusque, vt vegeti ſint, variare: huic enim calidũ videri quod illi frigidum, & (quod omnes vident) eumdem hominem vario tempore de ijſdem rebus cùm admouentur ſenſui variè iudicare. Primus hanc viam aperuit Socrates, ſe dicens hoc vnũ ſcire quòd nihil ſciret: cuius ſecta deinde aucta eſt per Arceſilã principem Academiæ, quem Ariſto, Pyrrhus, Herilus ſequuti ſunt, & Cardinalis Cuſanus memoria noſtra in libris quos fecit de docta ignorantia. Quemadmodum autem primi illi ſe

Ptolemæus in Almageſt. lib. 5.

honoris

honoris cauſa Dogmaticos, id eſt, Doctores, ſic etiam poſtremi Scepticos ſiue Ephecticos tanquam dubitatores ſeſe nuncupabant. Etſi hos tamen pudebat cõfiteri ſe nihil ſcire, quod fatebatur Socrates: fatendo enim ſe optimè ſcire quòd nihil ſcirent, nos poſſe aliquid ſcire pariter fatebantur. Itaque roganti ſcirent ne calidum eſſe ignem aut clarũ Solem reſpondebant cogitari de hac re oportere, vt Socrates reſpondebat ſe vtrum homo beſtiáue eſſet ignorare: & Polyænus Mathematicorum ſua ætate princeps auditis ſuper hoc argumento Epicuri ſophiſmatis Geometriam totam falſam eſſe confeſſus eſt: cùm tamen hæc pro veriſsima omniũ habeatur & minimè ſenſibus innitente, quos Ariſtot. fundamenta eſſe ſtatuit ſcientiarum omnium, & quibus ita ſtandum eſſe dicit vt ex collectis rebus ſingularibus catholica axiomata componantur ad conſequendas ſcientias & eam quæ inueſtigatur veritatem. *in Analytic. poſter. li. 4. 6. 7. Metaphy.* Quòd ſi ſenſibus ſolùm ſtari oporteret, falſa eſſet regula Ariſtotelis (omnes enim homines etiã Lyncei agnoſcent ampliorẽ eſſe Solem, & res in aqua merſas breuiores quàm videntur, neque baculum in aqua fractum, vt omnibus videtur, eſſe) falſa item Platonis & Democriti ſententia indicium veritatis intelligentię ſoli vindicantium: neque enim cæcus de coloribus poteſt, neque ſurdus de concẽtibus iudicare. Amplectenda igitur nobis eſt opinio Theophraſti inter ſenſus & intelligentiam velut interpretem adhibentis communem ſenſum, & ad rationem tanquam ad Lydium lapidem quicquid videmus, audimus, guſtamus, & odoramur perferendum. Quoniam verò plurimę res exſtant quarum excelſa conſtitutio à nobis ægrè comprehendi poteſt & à paucißimis qui ad eas percipiendas fuerint idonei, hic verò perito cuique in ſcientia ipſius oportet haberi fidem. Itaque etiamſi omnibus certiſsimum videretur Solem & Lunam æquales eſſe, prout in ſpeciem vidẽtur cùm vnus in occaſu, alter in ortu ſitus eſt, peritis tamen huius ſcientiæ fides habebitur, qui Solem demonſtrant centies ſexagies ſexies terra maiorem eſſe & ampliùs octauis tribus, eundemq; maiorẽ Luna ſexies millies quingẽties quadragies quinquies, prætereaq; octauis ſeptẽ: qua ratione Iurecoſſ. in rebus medicis accipiunt Medicorũ placita, neq; ſecus definiẽdum putant. At non ſunt profectò Magorũ arcana tam tecta, quin à trib. annorum millib. per totum orbem terrarum innotuerint. Primùm lex Dei ἀψευδῶς ea declarauit expreſſitq; mi-

l. 7. de ſtat. hom. ff. l. 2. de ſuis & leg. ff. Auth. de reſt. & deicom. & ea quæ parit xi. menſe. l. Aediles aiunt, de ædil. edi. ff. l. 1. de uentre inſp. ff. Leuit. 20.

nucatim, qua perditionem interminantur populis qui Magos non caſtigauerint. Hic ergo ſiſtendus gradus eſt, non de ijs quæ neſcimus cum Deo contendendum. Deinde Græci, Romani, aliique populi antequàm de lege Dei audiuiſſent quicquam, Magos conſimiliter & facta eorum abominati ſunt, eosque ſupplicio vltimo (vt ſuo loco dicemus) affecerunt. Denique, ait Auguſtinus, quotquot in mundo fuerunt ſectæ, pœnas in Magos decreuerunt. Quòd ſi ad conſequendam veritatem periti requiruntur, an peritiores ipſis Magis inueniri poſſunt? qui inde à ter mille annis actiones ſuas, ſacrificia, ſaltationes, nocturnas exportationes, homicidia, carmina, ligaturas & artes magicas indicarunt, confeſſi ſunt, ad mortem vſque confirmarunt. Prætereà quotquot in Italia, Germania, & Galliá cremati ſunt, eorum concors eſt vbique confeſsio omnium teſtimonijs. Si igitur legis Dei communis conſenſio, humanarum legum, populorum omnium, iudiciorum, conuictionum, confeſsionum, repetitionum, collationum, executionum, ſi communis ſapientum conuenientia non eſt ſatis quæ amplior, obſecro, probatio deſyderabitur? Demonſtraturus Ariſtoteles ignem eſſe calidum, ita eſt, inquit: Nam ſic Indi, Galli, Scythę, & Mauri agnoſcunt. Argumentis quę in cõtrariam ſententiam adducuntur ſperamus nos ita reſponſuros, poſteà vt ſinguli acquieſcant: intereà verò ſapientes iſtos dubitandi autores omittemus quibus incertum eſt ſit'ne Sol clarus, glacies frigida, calidus ignis, & qui rogantib. teneántne ſuum ipſorũ nomen reſpondent cogitari de eo oportere. Certè impietatis ferè eiuſdem eſt reuocare in dubium poſsint'ne Magi eſſe, & ſitne Deus dubitare: nam qui vnum, idem etiam alterum confirmauit Lege. Omnium autem errorum cumulus ex eo proceſsit, quòd multi qui facultates Spirituũ & Magorum facta pernegabant, putauerunt Phyſicè de rebus metaphyſicis quæ ſupra naturam ſunt diſputandum eſſe. Hoc verò planè abſurdum eſt. Nam ſcientię cuilibet ſua principia & velut fundamenta ſunt, alia ab aliis diuerſiſsima. Statuit Phyſicus atomos eſſe corpora quæ nequeas diuidere, hoc erroribus grauiſsimis deputat Mathematicus, docens & demonſtrans quodcunque minimum corpus in orbe terrarum exſtiterit id poſſe in infinita corpora diuidi: demonſtrat Phyſicus nihil infinitum eſſe, Metaphyſicus primam cauſam ſtatuit infinitam: Phyſicus præteritum ac futurum tempus numero motuum diſterminat,

Lib 13. de ciui. Dei.

Lib. 2. Phyſic.

ſterminat, Metaphyſicus æternitatem ſpectat carentem numero tempore & motu: Phyſicus demõſtrat in nulla mundi parte exſtare quicquam quod non ſit corpus, non poſſe motum niſi corporib. accidere, ſola ſe corpora inter ſe cõtingere, Metaphyſicus Spiritus & Angelos eſſe mouẽteis cœlos & cœlorũ motu ſentienteis motũ κατὰ συμβεβηκὸς, vt confitet̃ Ariſtot. proinde illos ſpiritus vbiq; eodẽ tẽpore minimè ſubſiſtere, ſed ibi neceſſariò eſſe vbi apparet ipſorũ actio: Phyſicus demõſtrat naturalẽ formã nõ eſſe ante ſubiectũ aut extra materiã, & corruptiõe omnino intercidere: hæc. n. Ariſtoteles vniuersè de om̃ibus naturalib. formis enũtiat, Metaphyſicus verò formas ſuas diſparatas permanere ſine corruptiõe & mutatione vlla: eoq́; amplius idẽ autor & Metaphyſicis ait formã hoĩs, id eſt, intellectũ extrinſecus aduenire (θύραθεν ἐπεισιέναι ait) & permanere poſt corruptionẽ corporis. Præterea Phyſici omnes principiũ iſtud retinẽt cõſtantiſs. nõ ineſſe formas duas in vno ſubiecto, depelli ſemper alterã ab altera, neq; vnquã ab vno corpore in alterũ cõmigrare: Dęmonas aũt cõtrà malignosq́; ſpir. quos Peripatetici formas ſeparatas nuncupãt, euidentiſsimũ eſt ſe inſinuare in hominũ pecorumq́; corpora, in corporib. effari, ſiue os hoĩs clauſum ſiue lingua ad laryngas vſq; proiecta habeat, idq́; varijs linguis & ipſi dæmoniaco incognitis, & (quod amplius eſt) modò ventre modò pudẽdis eloqui, quamobrẽ eos veteres & ἐγγαστρομύθους, ἐγγαστριμάντεις & εὐρυκλέας appellabãt. Si qui aũt cũ Academicis placebit ſtatuere dæmonibus ſua eſſe corpora, tum admirabilius ſane futurum eſt & magis à principijs naturæ alienum, quæ corpus vnum in alterum penetrare negant: cum illud tamen fuerit ab omni antiquitate viſum & in compluribus hominibus quos dæmones infeſtant ſæpe videatur. Ideoque ait Ariſtoteles non placuiſſe priſcis vt Phyſica diſputatio commiſceretur ſcientiæ Metaphyſicę, ſed Mathematicas diſciplinas interpoſuiſſe, vt eo pacto indicarent non eſſe ex rationibus Phyſicis de Magis & de actionibus quibus cum Dæmonibus ſpiritibusque malignis communicant faciendum iudicium. Noſtrum autem hoc argumentum (quod alioqui ex ſe difficile atque obſcurum eſt) vt fiat euidentius, totum opus in quatuor partes diuiſimus. Primo libro de natura ſpirituum agimus, de eorum cum hominibus conſociatione, de modis tum diuinis tũ etiam humanis ad res occultas cognoſcendas. Secũdo Magorũ artes & modos illicitos quàm breuiſsi-

lib. 4. & 6. φυσικῆς ἀκροάσεως.

lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Libro. 12.

lib. 2. de generat. animal.

breuiſsimè fieri potuit attigimus, idque tam ſobriè vt nemo vllam ex eo occaſionem abutendi inuenturus ſit, atque in hũc finem vt ſingulis pedicæ retiaque monſtrarentur à quibus cauendum eſt, & ijs Iudicibus leuamen afferretur quibus non vacat iſta excutere, quamuis ad iudicia bene ferenda deſyderent informari. Tertio modos licitos & illicitos exponimus anteuertendis aut amoliendis ſortibus occupatos. Quarto agimus de forma quæſtionis habendæ & conſtituendi iudicii aduerſus Magos, & de probationibus neceſſarijs vt pœnæ legibus in eos ſancitæ decernantur. Adieci denique Ioannis Vvieri confutationem, & ſolutionem argumentorum quæ in hanc cauſam afferri poſſent, ſermones meos regulis conformans & axiomatis priſcorum Theologorum atque determinationi quam facultas Theologiæ fecit Pariſiis xix. Septembris M.CCC.XCVIII. Quapropter nos illam diſertis verbis hic apponi curauimus.

DETER-

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER ALMAM FACVLtatem Theologicam. An. Domini M.CCCXCVIII. ſuper quibuſdam ſuperſtitionibus nouiter exortis.

PRÆFATIO.

VNIVERSIS *ortodoxæ fidei zelatorib. Cancellarius eccleſiæ Pariſienſis & facultas Theologiæ in alma vniuerſitate Pariſien. matre noſtra cum integro diuini cultus honore ſpem habere in domino: ac in vanitates & inſanias falſas non reſpicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuio recogitare commonuit: quòd plerumque veritas catholicam apud ſtudioſos in ſacris literis apertiſſima eſt: quæ cæteros latet, nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifeſtam eſſe exercitatis in ea, ſic vt ex eis conſurgat illa maxima, Cuilibet in ſua arte perito credendum eſt. Hinc eſt orationũ illud quod Hieronymus ad Paulinum ſcribens aſſumit, Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractent fabrilia fabri. Accedit ad hæc in ſacris literis aliud ſpeciale quod nec experientia & ſenſu conſtant vt aliæ artes, nec poſſunt ab oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi. Excæcauit enim eos malitia eorum. Ait ſiquidem Apoſtolus quòd propter auaritiam multi errauerunt à fide: propterea nõ irrationabiliter idolorum ſeruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitudinem qui cum cognouiſſent Deum: non ſicut Deũ glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem (ſicut idem cõmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido. Alios poſtremò miſera timiditas tota ex craſtinõ pendens in obſeruationes ſuperſtitioſiſſimas impiasq́; depulit: quẽadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, et apud hiſtoricos de plurimis notum eſt. Ita fit vt recedẽs peccator à Deo declinet in vanitates & inſanias falſas, & ad eum qui pater eſt mendacij tandem, impudẽter palamq́; apoſtatãdo ſe conuertat. Sic Saul à Domino derelictus Phytoniſſam cui prius aduerſabatur conſuluit, ſic Ochozias Deo Iſrael ſpreto miſit ad conſulendum Deum Acharon. Sic deni-*

* * *

que eos omnes qui fide vel opere abſq; Deo vero ſunt, vt à Deo falſo ludificẽtur neceſſe eſt. Hanc igitur nefariã peſtiferam mortiferamq; inſaniarũ falſarum cũ ſuis hæreſibus abominationẽ plus ſolito noſtra ætate cer[n]ẽtes inualuiſſe, ne forſan Chriſtianiſ. regnũ quod olim monſtro caruit & Deo protegẽte carebit inficere valeat tã horrẽdæ impietatis & perniciofiſſimæ cõtagionis monſtrũ: Cupiẽtes totis conatib. obuiare, memores inſuper noſtræ profeſſionis: proq; legis zelo ſuccẽſi paucos ad hac rẽ articulos dãnationis cauterio (ne deinceps fallãt incogniti) notare decreuimus: rememorãtes inter cætera innumera dictũ illud ſapientiſſimi doctoris Auguſtini de ſuperſtitioſis obſeruationibus, Quod qui talib. credũt aut ad eorũ domũ eũtes aut ſuis domib. introducũt aut interrogãt, ſciãt ſe fidẽ Chriſtianã & baptiſmũ præuaricaſſe, & paganũ & apoſtatam, id eſt, retro abeuntẽ & Dei inimicũ & irã Dei grauiter incurriſſe, niſi Eccleſiaſtica pœnitẽtia emẽdatus Deo recõcilietur? Hæc ille. Neq; tamẽ intenſio noſtra eſt in aliquo derogare quibuſcunq; licitis & veris traditionib. ſciẽtijs & artib. ſed inſanos errores atq; ſacrilegos inſipientiũ & ferales ritus pro quãto fidẽ orthodoxã & religionẽ Chriſt. lædũt & contaminãt: inficiũt, radicitus quantũ fas nobis eſt extirpare ſatagimus: & honorẽ ſuũ ſincerũ relinquere veritati.

EST autem primus articulus quòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum non ſit idololatria. Error. Quoniam dæmon aduerſarius pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec eſt honoris vel domini cuiuſcunq; diuini verè ſeu participatiuè vel aptitudinaliter ſuſceptiuus vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in ſigno ad placitum inſtituto, vt ſunt imagines & templa Deus in ipſis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcunq; rem vt adimpleant deſiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid oſculati vel portare non ſit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expreſſum nõ ſit idololatria vel ſpecies idololatriæ vel apoſtaſiæ. Error. Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa.

cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmonas in lapidibus, annulis, ſpeculis aut imaginibus nomine eorum conſecratis, vel potius execratis includere, cogere & arctare vel eas velle viuificare, non ſit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum eſt vti magicis artibus, vel alijs quibuſcunque ſuperſtitionibus à Deo & Eccleſia prohibitis pro quocunque bono fine. Error: quia ſecundum Apoſtolum non ſunt facienda mala vt bona eueniant.

Sextus, quod licitum ſit aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocunq; caſu, vt talibus licite vtatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & ſimiles ſuperſtitiones & earum obſeruationes ſint ab Eccleſia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones ſuis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & ſuffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio ſint ad honorem Dei & ei placeant. Error & blaſphemia, quoniam Deus alias non puniret vel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter vti non eſt ſacrificare ſeu immolare dæmonibus, & ex conſequenti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quod verba ſancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & miſſarum celebratio, & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiuſmodi artes excuſent eas à malo & non potius accuſent. Error: nam per talia ſacræ res immo ipſe Deus in Euchariſtia dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat dæmon, vel quia vult in hoc honorari ſimilis altiſſimo, vel ad fraudes ſuas occultandas, vel vt ſimplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Decimuſtertius, quod ſancti prophetæ & alij ſancti per tales artes habuerunt ſuas prophetias et miracula fecerunt aut dæmones expulerunt. Error et blaſphemia.

Decimuſquartus, quod Deus per ſe immediate vel per bonos angelos talia maleficia ſanctis hominib. reualuerit. Eerror et blaſphemia.

Decimuſquintus quod poſſibile eſt per tales artes cogere liberum homines arbitrium ad voluntatem ſeu deſiderium alterius. Error & hoc conari facere eſt impium & nepharium.

Decimuſſextus, quod ideo artes præfatæ bonæ ſunt & à Deo, & quod eas licet obſeruare: quia per eas quandoq; vel ſæpe euenit ſicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimuſſeptimus, quod per tales artes dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita ſe cogi fingunt ad ſeducendos homines. Error.

Decimuſoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per ſortilegia, per carmina & inuocationes dæmonum, per quaſdam inſultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus miniſterio dæmonum ſubſequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel quia vtentes, ſeu conſulentes propter malam fidem & alia peccata nephanda dati ſunt in reprobum ſenſum, & demerentur ſic illudi.

Decimuſnonus, quod boni Angeli includantur in lapidibus et cōſecrent imagines vel veſtimenta aut alia faciant quæ in iſtis artib. continentur. Error & blaſphemia.

Viceſimus, quod ſanguis vpupæ vel hœdi vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum vel corium leonis & ſimilia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos dæmones miniſterio huiuſmodi artium. Error.

Viceſimuſprimus, quod imagines de ære plumbo vel auro, de cera alba vel rubea vel alia materia baptizatæ exorcizatæ & conſecratæ ſeu potius execratæ ſecundum prædictas artes et ſub certis diebus habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philoſophia naturali, & aſtronomia vera.

Viceſimuſſecundus, quod vti talibus & fidem dare non ſit idololatria & infidelitas. Error.

Viceſimuſtertius, quod aliqui dæmones boni ſunt, alij omnia ſcientes, alij nec ſaluati nec damnati. Error.

Viceſi-

Viceſimuſquartus, quod ſuffumigationes quæ fiunt in eiuſmodi operationibus conuertuntur in ſpiritus, aut quod ſint debitæ eis. Error.

Viceſimuſquintus, quod vnus dæmon ſit rex Orientis & præſertim ſuo merito, & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius meridiei. Error.

Viceſimuſſextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem ſicut corpus cœli influit in corpus humanum. Error.

Viceſimuſſeptimus, quod cogitationes noſtræ intellectuales & volitiones noſtræ interiores immediatæ cauſantur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales poßint ſciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare ſit licitum. Error.

Viceſimuſoctauus articulus, quod per quaſcũq; artes magicas poſſimus deuenire ad viſionem diuinæ eſſentiæ vel ſanctorum ſpirituum. Error.

Acta ſunt hæc & poſt maturam crebramq; inter nos & deputatos noſtros examinationem, concluſa in noſtra congregatione generali Pariſijs apud S. Maturinum de mane ſuper hoc ſpecialiter celebrata. Anno domini M.CCCXCVIII. die 19. menſis Septembris. In cuius rei teſtimonium ſigillum dictæ facultatis præſentibus literis duximus apponendum.

Originale huius determinationis eſt ſigillatum magno ſigillo facultatis Theologicæ Pariſijs.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

CAP. I. MAgi definitio.

CAP. II. De ſpirituum cum hominib. conſociatione.

CAP. III. De bonorum ſpirituum malorumq́ꝫ differentia.

CAP. IV. De prophetia aliȷſq́ꝫ diuinis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. V. De naturalibus & humanis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. VI. De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur.

CAP. VII. De teratoſcopia, aruſpicina, orneomãtia, hieroſcopia, aliȷſq́ꝫ ſimilibus.

Libro ſecundo.

CAP. I. De Magia vniuersè, & generib. ipſius.

CAP. II. De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. III. De expreſsis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. IV. De ȷȷs qui expreſſa conuentione Deo renunciant, & vtrum corpore à dæmonibus exportentur.

CAP. V. De Magorũ ecſtaſi & raptu, & de ordinarȷȷs ipſorum frequentationibus cum dæmonibus.

CAP. VI. De Lycanthropia, & poſsintne hoĩes à ſpiritibus in beſtias commutari.

CAP.

CAP. VII. An Magi cum dæmonib. copulent̃.
CAP. VIII. Poſsintne Magi morbos, ſterilitatẽ, grandines, tempeſtates immittere, & homines beſtiaſve morte afficere.

Libro tertio.

CAP. I. De modis licitis ad carmina & magicas artes præuertendas.
CAP. II. An poſsint Magi valentiũ incolumitatem cõfirmare, & curare affectos.
CAP. III. An Magi ſuis artibus conciliare poſſint gratiam procerum, formam, voluptates, honores, diuitias, ſcientiam & fertilitatem afferre.
CAP. IV. An his plus quàm illis Magi nocere poſsint.
CAP. V. De modis illicitis ad carmina maleficiaq́ꝫ p̃uertenda, & curãdos morbos.
CAP. VI. De ijs q obſident̃, cogunt̃ à malignis ſpiritib. & quibus modis propulſent̃.

Libro quarto.

CAP. I. De Magorum inquiſitione.
CAP. II. De probationibus ad euincendũ Magiæ crimen neceſſarijs.
CAP. III. De voluntaria & coacta Magorum confeſsione.
CAP. IV. De præſumptionib. aduerſus Magos.
CAP. V. De ſupplicijs quæ merentur Magi. Confutatio opinionũ Ioan. Vvieri.

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber primus.

Magi definitio. CAPUT I.

MAGVS eſt, qui ſciens prudens diabolicis modis ad aliquid conat̃ peruenire. Hãc definitionem ponimus vt neceſſariam, nõ ad huius operis ſolùm intelligentiam, verumetiam ad iudicia quę contra Magos ferenda ſunt. Eſt autem ab omnib. adhuc prætermiſſa, qui de Magis inſtituerunt ſcribere; quamuis huic fundamento tractationem totam oporteat incumbere. Nunc ergo definitionem noſtram minutatim exponamus. Primùm vocibus illis, *Sciens prudens*, vſus ſum: quia non videntur (ait lex[a]) vllo pacto conſentire, qui errãt. Ægrotus itaque medicinam diabolicam à Mago, quem virum bonũ putabat, ſibi miniſtratam bona fide ſumẽs, non eſt magus: iuſtam enim cauſam habet ignorantiæ. Sin autem indicauerit Magus, aut malignos ſpiritus corã inuocauerit, vt nonnunquã accidit: ratio diuerſa eſt. Hoc autem exempli gratia ſolùm apponimus, ſuo

[a] *l. nihil cõſenſui, de regu. iur. ff. l. ſi ſtuprũ, de adulte. ff. l. aut facta, de pœnis, ff.*

loco amplius explicaturi. Iam quinã modi ſint diabolici, opus eſt cognoſcere. Diabolus Græcè calũniatorem ſignificat: quia ſemper explorat bonorũ facta, vt Scriptura[a] oſtendit, & coram Deo appetit calũnijs. Modi verò diabolici ſunt ſuperſtitiones & impietates quas excogitauit, & ſeruos ſuos docuit, ad perdendum humanum genus. Quamobrem illum Hebræi Satanam, id eſt, aduerſarium nominarũt. quod Salomo[b] innuebat, dicens Deũ creaſſe hominem ad imaginem ſuam, qui immortalis eſſet: inuidia autem Satanæ mortem in mundum ingreſſam eſſe. & narratur compluribus Scripturæ locis. Statuit enim his verbis Salomo, nõ ſolùm exiſtere eum qui aduerſetur humano generi, ſed à principio creatum eſſe: vt in libro Iobi[c] dicitur. Cum hac autem Scriptura ſacra omnibus etiã Academicis, Peripateticis, Stoicis, & Arabibus, optimè cõuenit, ſpiritus exiſtere: adeò vt quiſquis hoc in dubium vocauerit (quod athei Epicuri faciunt) is principia totius Metaphyſicæ negauerit, & ſubſtãtiam Dei, ab ipſo Ariſtotele[d] demonſtratam, corporumq; cœleſtium motus ſpiritib. & intelligentijs attributos. vox enim Spiritus, de Angelis Dæmonibusq; enunciatur. Et quamuis Platoni, Plutarcho, Porphyrio, Iamblicho, Plotinoq; placeat, dæmonas bonos & malos eſſe: Chriſtianis[e] tamen appellatio Dæmonum, de ſpiritibus malis vbiq; accipitur, & Sorbonæ quoq; determinatio, confecta xix. Septembris, 1398. ſentẽtiæ veterum Doctorum cõformata, eos pro hæreticis damnat, qui

[a] *Sapien. 3. Eccleſ. 17. Geneſ. 3. Iob 1*

[b] *Iob 4.*

[c] *Libris Phyſic. & Metaphyſic.*

[d] *Aug. tract. 42. in Ioan. & libr. 8. de ciuitat. Dei, c. 22. & lib. de vera reli. ca. 13. & lib. contra Manich. ca. 33. & lib. 1. cõtra Pelagiũ.*

qui Dæmonas bonos eſſe docēt: vt contrà Angelicorum ſpirituū nomine ſemper intelliguntur boni. quæ quidem reſolutio eſt optima, & præcidende eorum excuſationi & impietati apprimè neceſſaria, qui ſpecie bonorum Dæmonum non dubitant inuocare diabolos, atq; accerſere. De origine Dæmonum, vix inuenias quod poſsis affirmare. itaq; ſic de illis in Timęo Plato: περὶ δὲ τῶν δαιμόνων εἰπεῖν, καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν. i. de Dæmonibus autem dicere, & eorum noſſe originem maius eſt quàm vt à nobis præſtari poſsit. Fides verò ijs eſt adhibenda, quæ à veteribus dicta ſunt. Priſcorum verò patrum ſententiam amplecti licet, qui ſpiritus gratia præditos, exortéſque peccati, à Deo creatos eſſe docuerunt: quorum alij, volentes in Deum inſurgere, dati fuerint præcipites. Huic ſententiæ accommodant Draconis caſum, pertrahentis ſecum ingentem ſtellarum numerum in Apocalypſi[a]: Dæmonúmque principem cum ſubditis ſuis intelligunt. Ethnici verò ad Gigantomachiam olim retulerunt: atque in eam ſententiam Pherecydes Draconem *Ophionæum*, caput rebellium Angelorum, Triſmegiſtus in Poimādro, & Empedocles, Dæmonas cælo delapſos οὐρανοπετεῖς appellarunt. Hoc ſentit Auguſt. lib. viij. ca. xxij. de Ciuit. Dei: idemq; propter antiquitatem, autoritatemq; eorum qui ita ſenſerunt, à Chriſtianis receptum eſt. Verumtamen illis videtur Deus ab initio mundi magnum illum Satanam, quem Scriptura Behe-

[a] Apoc. 12.

[a] Iob.40.et 41.
[b] Eſai.54.
[c] Exo.12.
[d] Pſal.74.
[e] Exod.9.
[f] Ezech.29.

moth & Leuiathan vocat, creauiſſe. ait enim Scriptura[a]: Is prima rerũ origine à Deo conditus eſt. atque vt eum confirment fuiſſe à gratia in creatione alienum, adducit̃ Eſaiæ[b] locus, in quo ſic effatur Deus: Feci & formaui Satanam, vt perdat, vaſtet ac deſtruat. (Itaq; non rarò appellatur Aſmodæus, à verbo שמד quod ſignificat profligare) & Deus populo Hebręorum narrans, ſe in toto Ægyptiorum regno de omnibus tam hominũ quàm iumentorum primogenitis vltionem ſumpturum eſſe: Non ſinam, inquit[c], deſtructorem intrare domos veſtras. Orpheus ipſe dæmonem magnum appellat vltorem, atque (vt erat Magorum princeps) ei decantat hymnum. Similiter hæc Pſaltæ verba[d] adducũtur, Magnum illum Leuiathanem, quem formaſti vt triumphares de ipſo: & illa in Exodo[e], Feci te, ô Pharao, vt demonſtrem meam potentiam in te. quæ præter nudum hiſtoriæ ſenſum, de Satana accipiũtur: vt iſta in Ezechiele[f]: Ecce me inimicum tuum, Pharao magne, Leuiathan, Draco iacens in medio fluuiorũ, qui dixiſti, Meus eſt fluuius, & ego feci me, &c. Efficiam te eſcam volucribus cœli. Quibus in locis interpretes conſenſerũt, Leuiathane, Pharaone, & Behemoth, ſignificari magnum humani generis inimicum, regno Ægypti, carnem cupiditatemq;: & fluuio, torrentem naturæ fluxæ, continenter in corruptionẽ delabentis: quę corruptio deſtructori propria, Creatori verò omniũ Deo aduerſa eſt. vt enim ad creationem & generationẽ Creatore patre & genito-

re opus

re opus eſt, ita etiam corruptore ad ſuccedentē elementaris huius mundi corruptionem opus eſſe. eadem quoq; ratione Prouerbiorum Salomonis xxx. capite dici allegoricè, coruos torrētis effodere oculos illius qui deridet patrē, & contemnit doctrinam matris. his enim verbis diabolos elementaris huius torrentis intelligi, qui nigri plurimùm apparent vt corui, & rationis lumen in eis extinguunt, qui cōtemnunt naturæ legem, & ludificātur Deum. Quinetiam Hebræi affirmant, periturum Satanam, adductis locis ex Ezechiele xxi. & Eſaia xxvij. vbi Deus dicit certo die Leuiathanē magnum occiſurus, magnū ſerpētem tortuoſum qui eſt in mari: intelligentes maris nomine, materiam hanc fluxam & elementarem, quam Plato & Ariſtoteles, originem mali indagātes, ſubiectum eſſe ſtatuerunt malorum omnium, & quam Salomo in allegoriis paraboliſq; vocauit mulierē, dicens nullam malitiam accedere ad malitiā mulieris: & paulo pòſt (quod amplius eſt) meretricem quę viros omneis admittit, vt materia formas. Atque hæc R. Maymonis[a] interpretatio. Præterea dicunt, eos homines qui ſe cultui Dei in hoc mundo penitùs addixerint, fore vt Angelos Dei: Erūt, inquit Scriptura, [b] ſicut Angeli Dei: ediuerſò autē qui Deo renuntiauerint, & ſe in cultum Satanæ dederint, eos perpeſſuros, ſeruituros vt diabolos & cornifices iuſticiæ Dei, ac perituros tandem (huc enim adducunt Zachariæ locum: Auferam, ait Dñs, ſpiritū immundum de terra) hæc deniq;

[a] *Lib. 1. More nebocim.*

[b] *Marci 13.*

electorum Angelorum ſigna, reproborúmque diabolorum eſſe, quòd illi vitam, hi mortem æternam conſequentur, cùm tormenta ſuis ſceleribus digna pertulerint, idque eo tempore quod ſingulis fuerat deſtinatum arcano conſilio Dei. Hæc ergo ſummatim Hebræorũ quorundam Theologorũ opinio, qua priſci quoque autores Græci imbuti ſunt. Nã Plutarchus[a] cauſas exponens, cur oracula deſiuerint (quod Cicero[b] iamdiu ante ætatem ſuam ſcribit contigiſſe) hac inter cæteras vtitur, quòd vita Dęmonum circumſcripta ſit, & illis deficientibus defecerint oracula. Porphyrius[c] quoque hos verſus citat ex Apolline:

Οἴ οἴ μοι τρίποδες, σοι αχήσετε· οἴχετ' ἀπόλλων,
οἴχετ'. ἐπεὶ φλογόεν με βιάζεται οὐράνιον φῶς. id eſt:
Væ væ mihi, tripodes lugete, perijt Apollo,
Perijt, quoniam ardens mihi vim infert cæleſte lumẽ.

[a] Libro περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.
[b] Lib. de diuinatione.
[c] Libr. περὶ ἐκλογίων φιλοσοφίας.

Euſebius item Eccleſiaſticus hiſtoriographus memorabilem narrat hiſtoriam[d], ad Tyberium Cæſarem fuiſſe perlatam, quę apud Plutarchũ etiam legitur: Multos cùm Echinadas inſulas præternauigarent, audiuiſſe in aere vocem ſępius inclamantem, Thamus (hoc autem fuit gubernatoris in naui nomen) & huic edicentem, vt cùm Palodes appuliſſet, magnum Pana mortuum eſſe indicaret. hoc facto, repẽtè magnos gemitus eiulatúsque per Palodes, nemine comparente, exauditos eſſe. Auguſtinus autẽ, Aquinas, Hebræorúmque Theologorum plurimi, Latinorúmque, crediderunt ex Dęmonum cum mulierib. conſortio (quod in Scriptura

[d] Lib. 5. c. 1. 8. & 9. προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς.

ptura [a] aiunt exprimi, & Magi ſemper confeſsi ſunt) diabolicos homines generari, quos Hebræi appellant Roſchoth, id eſt capita, & diabolos eſſe putant humana ſpecie: ſimiliterq́ꝫ Magos & Magas, qui liberos ſuos ab ipſo ortu addicũt Satanæ, & deteſtãdam parentũ imitantur vitã, naturę diabolorum eſſe. Ac propterea Deus ſummam hanc impietatem abominatus, execrandæ maledictioni deuouit [b] eos, qui Moleco ſemẽ offerebant, minatus ſe ipſos è terra eradicaturum, vt Chananęos qui vſi fuerant illis, eradicauerat: quorũ ſemen ait Salomo [c] eſſe à Deo maledictum. Hi enim perſępe liberos ſuos diabolo ſacrificauerant, viuos cremauerant, mactauerantq́ꝫ: vt maga Medea fecit, ad vlciſcendã filiã Creontis regis Corinthi, Iaſoni ſuo amatori nuptã. Siue ergo Dęmones de gratia illa deciderint in qua creati fuerãt, & immortales ſint (prout nos quidẽ ſtatuimus) ſiue ꝓpagatione (vt Hebręi volũt) multiplicati ſint, & Deus Satanam malignũ fecerit, vt deſtruente ac perdẽte illo generatio in corruptionẽ ſuccedẽs cõtinueꝰ in hoc elementari mũdo: non eſt propterea ferendũ ęqs animis, & accipiendũ iſtud, eſſe iniquitatẽ in Deo: neque illud q̊d Manes Perſa, Manich. autor, affirmabat, duo principia inter ſe poteſtate & origine æqualia ponẽda eſſe, vnũ boni, & mali alterum: q̊d tñ à ſe dicebat poni, vt abſurdũ iſtud declinaret, ſi fateamur ſatanã naturà malignũ à Deo creatũ eſſe, malũ igitur à Deo proueniſſe: ſin aũt perfectũ, nõ potuiſſe igitur peccare, & in ſceleſtam deprauatàmq́ꝫ

[a] Geneſ. 6.
[b] Leuit. 20.
[c] Sapien. 12.

ta'mque naturam degenerare. Hæc enim hæreſis ſupra omnes quæ vnquam extiterunt, abominanda eſt, ea'mque deſeruit D. Auguſtinus hoc argumento, quòd malum nihil ſit aliud quàm priuatio boni: cum tamen in ratione iſta non poſsint illi conquieſcere, quibus æquè vitia ac virtutes ſunt habitus, & æquè actionib. diſpoſitionibusq; comparant. Omnia verò Manichæorũ argumẽta, velut ſuccisa radice, corruũt, ſi obſeruabitur quod Dionyſius ait libro de diuinis nominibus, in mundo nihil non bonum eſſe, nihil fieri quod non ſit bonum aut per ſe aut relatione: vt optimè Magiſter ſententiarum tradit. Quemadmodum enim plantas fecit Deus his venenatas, illis ſalutareis: & ſerpentes quoque ipſi ac viperæ (quas Manichęi à diabolo creatas iudicabant) componendæ theriacæ, pharmaco omnium præſtantiſsimo, ſanandæq; elephantiaſi, & immedicabilib. morbis ſunt vtiles: ita etiam de actionibus illis dicendum eſt, quæ per ſe malæ ſunt, per relationem bonæ. Verbi gratia: Prædo cùm viatorem occidit, prædæ cauſa indignum commiſit facinus atque capitale: fortaſſe verò neſciuerit parricidam à ſe interfectũ fuiſſe, aut hominem Deo charum ex calamitatibus iſtius vitæ liberatum: vt in libro Sapientiæ oſtendit Salomo: itaq; Deum quidem ipſo vſum eſſe adminiſtro, ſe verò propter idem factum, vt prædonem perueſtigari, præhendi, pœnas luere certiſsimo iudicio Dei, ac poſtremò gloriam Deo tribuere. Iubebat quidem Pharao, mares Hebræ-

orum

orum vt naſcebantur, occidi: veruntamē Deus in Scriptura dicitur induraſſe ipſum, rebellémque ſibi effeciſſe, vt illuſtraretur potentia Dei, quæ alioqui tanquam ſepulta latebat, & prædicaretur in vniuerſa terra. Quamobrem docet Salomo, improbum non rarò efferri atque educari, ſolùm vt ſeruiat gloriæ Dei, in die vindictæ. quicquid enim hic geritur, tandem oportet cedere in Dei gloriam. Atq; hac quidem in re innoteſcit maximè iuſtitia Dei, & ſapientia, ex turpiſsimis hominibus laudem ſuam, & ex crudeliſsimis ſceleratorum factis, dum exequit̃ vltiones ſuas, gloriam eruentis. An ergo faciendum eſt malum, vt ex eo eueniat bonum? Hoc argumento Paulus ad Romanos in eadem cauſa vtitur: deinde verò ſubijcit, damnationem eorum iuſtam eſſe qui ſic loquuntur. & ſermonem concludens, ab admirabili Dei ſapientia exclamat[a]: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehēſibilia ſunt iudicia eius? Lutetiæ nuper vir quidam nobilis per falſos teſtes, nec infirmatos, euictus hominem quem nunquam viderat, occidiſſe, vbi animaduertit ſe Areſto Curiæ condemnatum, & mox ad necem rapiendum eſſe, patrem à ſe veneno ſublatum confeſſus eſt. cuius rei teſtes ſunt quàm plurimi. Infinita ſunt exempla ad manum, & omnibus cognita:: ſed mihi ſufficit breuiter indicaſſe, non debere quēquam Deo, velut iniuſto, illud vitio vertere, quòd Satanam creauerit ad perdendum, aut Angelos ſiuerit cōcidere. perinde enim illud fore,

[a] Rom. 11.

ac ſi quis emiſſaria, cloacas, latrinas, & alia ſordium conceptacula, in elegantiſsimo quouis palatio neceſſaria criminetur. Quicunque autem laborat, vt calumnĳs Deo imputet malum quod ineſt mundo, is proculdubio horribiliori maledictioni deuouebitur, quàm illa Chanaanis fuerit, cuius pater Cham ludificatus fuerat pudēda Noë parentis ſui, quæ fratres ipſius auerſa facie contexerunt. Atque hæc quidem cauſa eſt, cur poſt narrationem creati mundi, elegantia, amplitudine & perfectione admirabili, dicat Scriptura ſancta, Deum vidiſſe quicquid fecerat pulchrum eſſe, bonúmque valde. Etenim cloaca mundi, eſt minutiſsima hæc elementaris mundi particula vbi verſamur, quam Proclus Academicus [a] non dignatur particulam mundi, ſed appendicem aut apoteleſma appellare. & mare ipſum terráque (ſi cum cœlo comparaueris) nihil eſt niſi punctum quod ſenſu vix perceperis: vt à Ptolemæo optimè demonſtratur. Verumtamen in hac cloaca, fœtorem & malum iſtius mundi continente, elegantia Dei opera & admirabilia extant. Sicut autem Deus, qui ſolus natura ſua bonus eſt, neque errare poteſt, neque rem vllam à natura non bonam committere: ſic etiam diaboli, ſi naturà maligni ſunt, nequeunt rem vllam facere quæ ex ſe bona ſit: ſin autem non ſunt à natura mali, poſſunt benefacere, vt Angeli poſſunt errando & offendendo malefacere. Dicitur [b] enim Sol immundus in conſpectu Dei, & iniquitatem in ſuis

[a] ἐν τοῖς λόγοις περὶ κόσμου.

[b] Iob 4.

ſuis Angelis Deus inuenire. & alibi[a] Angelus ad Lotum: Si peccauerimus, non cōdonabit iniquitatem noſtram. Veteres porrò vno conſenſu docent, Angelos partim ad cœlorum motum cœleſtiúmque luminum, & agitationem naturæ fuiſſe inſtitutos, partim ad imperiorum & rerumpublicarum conſeruationem, (hos Pſellus & Porphyrius κοσμάγους vocant) & ad hominum moderationem, partim vt Deum ſingulariter colant & celebrent: etſi omnes ſimul in gloriam & laudationem Dei certum eſt conſpirare. De malignis verò ſpiritibus, hi quoque gloriæ Dei inſeruiunt, tanquam ſupremæ illius iuſticiæ adminiſtri & carnifices, nihil efficientes, niſi iuſta permiſsione illius. Quamuis enim maligni ſpiritus quicquam non faciant boni, niſi per accidens, & vt maius aliquod malum ex eo conſequatur, vt ſi ægrotum curent, ſuæ religioni obſtringendum: tamen certo certius eſt, nunquam paſſurum fuiſſe Deum, vt malum vllum committatur, niſi hoc cōſilio fieret, vt in maius aliquod bonum redundaret: vt Auguſtinus docuit ſanctiſsimè. Hic autem definitionem Dæmonum, quæ apud Apuleium extat, Magorum ſui temporis facilè principem, definitionem igitur iſtam ſequutus eſt: *Dæmones ſunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo paſsiua, corpore aerea, tempore æterna*. vbi vox, *Æterna*, pro perpetua aut diuturna ſumitur: ſicut in Scripturis perſæpe. nam Deus vnus æternus eſt, principio carens, & nunquam ſortiturus finem:

[a] Geneſ. 19.

ſiue(vt Eſaias loquitur) fuit ante omnia, & poſt omnia futurus eſt. Quòd autem Dæmonas eſſe tradit corpore aereos, id verò ſpirituũ (qui puræ intelligentiæ ſunt) naturæ aduerſatur. ſed Dæmonas non eſſe puras intelligentias, placet Academicis. Hebræus Philo in locum Numerorum, Diuiſit Deus de ſpiritu qui erat ſuper Moſen, in electos ſeptuagintaduos: ita eſſe ſcribit, vt eſt in lumine. Potiùs fuerim dicturus, è ſubſtantia quinta exiſtere, vt de cœlo dicitur: ad declinandum illud ἄτοπον, de corruptione ſpirituũ, quod cõſequuturum eſt, ſi elemẽtares dicantur eſſe. hanc enim vnicam ob cauſam defendit Cicero, non eſſe illos ex elementis conſtitutos. Apuleius, ſint'ne Dæmones boni an mali, diſsimulat. quanquam apud veteres illud obtinuit, alios ex eis bonos eſſe, alios malos, & indifferenteis alios. Inter Chriſtianos Pſellus, inter Academicos Plotinus, & Iãblichus inter Ægyptios, ponunt tres differentias, omneisq́ in vniuerſum Dæmonas ſex locis collocant, in cœlo, in ſumma aeris regione, in regione media, in aquis, in terra, & ſub terra. Nos autem definitioni Theologorum inſiſtemus, omnes Dæmonas malignos eſſe. Enimuerò ferri non poteſt, vt conſtitutio illa indifferens in natura intelligente ſtatuatur: cum ipſi quoque veteres, duo iſta ſolùm epitheta Dæmonum vſurpauerint, εὐδαίμων, & κακοδαίμων. His ita conſtitutis de origine, natura, & qualitate Dæmonum vel diabolorum, via ad primũ noſtræ definitionis caput munita eſt: vt diabolorum

rum

rum actiones cognoſcamus, & diabolicos modos, quibus ad labefactandum homines abutuntur. Huic autem capiti neceſſe eſt ſocietatem & fœdus cum Dæmonib. anteire. Videamus ergo póſsitne vnquam fieri, vt hęc ineatur conſociatio.

De ſpirituum cum hominibus conſociatione. *CAP. II.*

NVlla rerum poteſt eſſe ſocietas atq; coniunctio, niſi ſimilium, aut quibus aliqua inter ipſas eſt conuenientia. Apes ſocietatem inter ſe ineunt, propter ipſarum inter ſe ſimilitudinem, vt ex ſocietate mutua vtilitatem capiant: formicæ quoque, & ſiqua ſunt in animalibus ad ſocietatem apta. Lupis autem cum ouibus (quibus impreſsit Deus ἀντιπάθειαν quandam, & ἀσπόνδους inimicitias ac capitales indidit) proiectis ad omne ſcelus cũ ſanctis hominibus ſocietas non poteſt conſiſtere, neque Angelis cum Dæmonibus. Inter homines verò inueneris qui nec boni ſunt, nec mali: ſed ita ſe his & illis accommodant, vt de homine non ineptè ſtatueris, intelligentem ipſius animã inter Dæmonas & Angelos, tanquam in medio poſitam. Deum enim Opt. Max. videmus res omneis à natura conſtrinxiſſe medijs quæ ſuis extremitatibus reſpondeant, & in rebus intelligentibus, cœleſtib. atque elemẽtaribus harmoniam mundi certis medijs & adamantinis vinculis compegiſſe. Quemadmodum autem ſi contrarias voces medijs non

temperaueris, cōcidit harmonia: ſic etiam fit mundo, & illius partibus. Contraria cœlorum ſigna, conueniente cum vtriſque ſigno colligantur. Inter lapidem & terram ſunt argilla & tophus, terræ metallorúmque intermedium obtinent pyrites lapis, & foſsilia multa: inter lapides & plantas genera ſunt coralij, tanquam lapideſcentes plantæ quæ radices, ramos & fructus afferunt: inter plantas & animalia habemus zoophyta prædita ſenſu, motu, & facultate ducēdi vitam radicibus quæ ad lapides adhæreſcunt: inter animalia terreſtria & aquatica ſunt amphibia, vt fibri, lutræ, teſtudines, cancri: inter aquatilia & volucria ſunt volantes piſces: inter alias beſtias & homines ſimijs & cercopithecis eſt locus: inter animantes brutas & naturam intelligentē, Angelos puta & Dæmonas, Deus hominem fecit mortalem corpore, immortalem intelligentia. Itaque homines ſancti, qui ſpreta mortali & terrena parte in id incumbunt, vt ſuam intelligentem animam adiungant Angelis, hi mundum intelligentem cum inferiore colligant: quod quidem tum primùm factum eſt, quando in conditione gratiæ creatus eſt Adam, coniuncto pariter libero arbitrio [a], vt bonus aut malus exiſteret. Atque hanc ob cauſam Hebræi tradunt, hominem poſtremum omnium à Deo creatum eſſe, adhibitis (inquit Philo Hebræus) Angelis: cùm vt eum oſtenderet intelligentis naturæ eſſe participem, tum vt ſuperiorem mundum cum inferiore compingeret.

Geneſ. 4. Deuter. 30.

De

De cæteris enim animantibus, dicitur aquis præcepiſſe Dominus, vt volucres & piſces producerent: terrę, vt animantes alias: de homine verò minimè, vt qui medium quodãmodo vinculum inter mundum intelligentem & aſpectabilem erat præſtiturus: quod vinculum inter Angelos perſtat & homines ſanctos, quorum precibus atq; interuentu genus humanum fuit conſeruatum. Idcirco in Pſalmis [a] Deus hominem feciſſe dicitur paulo minorem Angelis (hîc enim voce Elohim non ſignificatur Deus, vt quibuſdã placuit: ſed lxxij. interpretes ἀγγέλους reddiderũt, & Chaldæus מלאכיא ducta voce ab Hebręa מלאכים angeli, ad ęquiuocũ Elohim exponendũ: & quod Marotus noſter dixit,

Tu l'as faict tel que plus il ne luy reſte:
—— Fors eſtre Dieu.

id commodius fuiſſet dicturus in hanc formam,

Tu l'as ſi haut eleué de ſon eſtre
Qu'il eſt peu moins que l'Ange de ta dextre:

& Hebrei [b] Angelos pædagogos hominum nuncupant, ſicut homines paſtores dicuntur animalium. Quamobrem Plato [c] vt ab Hebræis illud didicerat, caprarum cuſtodiam dixit non permitti capris, & beſtiarum beſtijs, ſed hominibus, hominum verò Angelis: Nos, inquit, ſicut oues, mira diuinorum paſtorum cuſtodia ſemper egemus. Cùm itaque boni ſint Angeli, Diaboli verò mali, homines quoq; liberũ habere arbitriũ: vt boni ſint aut mali: quemadmodũ inquit in lege Deus,

Poſui

[a] Pſalm. 8.

[b] lib. Pirke aboth.

[c] in ſympoſio Protagora, politico, Critia, legibus, & Epinomide.

a Deut. 30. [a] Poſui ante oculos tuos bonum & malum, vitam
b Eccl. 15. & mortem: elige ergo bonum, & viues. & alibi [b] di
citur euidentius: Deus poſtquam creauit homi-
nem, permiſit eum libero arbitrio ipſius, & dixit
ei, Si voles, ſeruabis mandata mea, & ſeruabunt te:
ignem & aquam dedi tibi, potes manum in vnum
aut in alterum immittere: habes bonum & ma-
lum, vitam & mortem, & vtrum voles, habiturus
es. Vt autem oſtendatur, homini poſt peccatum
Adæ liberum arbitrium non intercidiſſe, verba
c Geneſ. 4. illa haberi in lege Dei, & Caino fuiſſe dictum[c], pe-
nes ipſum poteſtatem eſſe faciendi bonum aut ma
lum. Quo in loco Moſes Maymonis inquit, idem
ſentire Hæbræos omneis, homini eſſe liberum ar-
bitrium, de eo nihil dubitari: qua de re (inquit ille)
d lib 3. More hãnebocin. [d] laudetur Deus. Hæc illius verba. Itaq; ſtat illa
Theologorum ſententia, omneis ſpiritus aut bo-
nos eſſe, aut malos, & alios ab alĳs diſparatos. q̃
ſententiam his verbis ſignificari volũt Theologi:
Deus diuiſit aquas ab aquis. & ab hominibus in-
teruallum mediũ occupari. eorum.n. alĳ conſoci-
antur Angelis, alĳ Dæmonib. ſunt etiam qui neq;
hos, neq; illos curẽt. Siue aũt cum Angelis, ſiue cũ
Dæmonibus ſocietas & amicitia ineatur, ea prin-
cipiũ habet à tacitis aut expreſsis cõuentionib. vt
ĳſdem verbis cum Auguſt. Thoma Aquinate, &
alĳs Theologis vtamur. Sunt quidẽ hõines, q ſeſe
nunquã τοῖς νοητοῖς contẽplãdis occupãt, neq; animũ
altiùs attollũt roſtro, tanquam ſues aut bruta ani-
e Pſal. 49. mantia tranſigentes vitã, de quibus Scriptura[e]:

Non

Non generi noſtro ſimiles, in bruta videntur
Degeneres, animamq́ vomunt corpúsq́ ſepulchro.

Ac mihi quidem videntur cũ ſpiritibus bonis aut malis nullo pacto conſociari poſſe propter diſcrimen illud ampliſſimum quod inter ſues iſtas intercedit, & ſpiritus, quorũ incorporea & ſpiritalis eſt ſubſtantia. Qui autem ſuas cogitationes ad malum conuertens vltrò ſe in eo occupat, huius anima, inquit Iamblichus[a], in diabolicã naturam degenerat, primùm quidem tacitis conuentionib. (vt poſtea dicemus) deinde expreſsis. Econtrariò autem qui bonis rebus ſtudens, animum ſuum ad Deum, bonum, virtutemq́ extulerit, ſi purgata per Dei gratiam anima ipſius in virtutes morales primùm, tum etiam νοητὰς & ſpirituales incumbat, is cum Angelo Dei fortaſſe poterit eam ſocietatem contrahere, qua ab ipſo conſeruabitur, præſentem ipſum ſentiet, eaſq́ res cognoſcet quas ipſe iuſſurus & vetiturus eſt. Hoc verò paucíſsimis accidit, idq́ ſingulari Dei gratia & beneficio. quod Auerroes adeptionem intellectus vocat, in eo ſtatuens maximam felicitatem omnium: & Græcorum primus Socrates percepit, vt apud diſcipulũ eius Platonem in Theage legimus: *Adeſt*, inquit, *mihi diuina quadam ſorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me ſequutum.* deinde vocem à ſe audiri addit, qua illud quod inſtituebat, faciendum ſibi nõ eſſe cognoſceret. Atq́ hoc quidem inter Hebræos frequenter accidiſſe, è ſacra Scriptura didicimus.

[a] lib. 3. c. 32.

quæ mille exempla proponit gratiæ ſingularis, qua Deus per Angelos adſtabat ſanctis, eos non obſcurè per Angelos compellabat voce, aut ἀφώνῳ ſigno. Eorum autem qui ſocietate cum ſpiritibus bonis cōiuncti ſunt, gradus ſunt varij. Alios enim Deus adeò excellente ornabat Angelo, vt prophetiæ & prædictiones eorum ſemper eſſent certæ, nec vllo pacto eludi poſſent: prout de Moſe, Elia, Samuele, & Eliſæo dicit. Aliorum verò prædictiones non vſquequaque valuerunt, ſiue hi ſpiritus illis imperfectiores eſſent, ſiue minus accommodatum ſubiectum. Nam quemadmodum Sol non tam clarè in terra quàm in aqua reſplēdet, neque tam in aqua turbida quàm in clara, in agitata quàm in ſedata: ſimiliter etiam turbatæ animæ, ac minus quietæ perturbationes, non capiunt tam commodè claritatem quæ eſt intelligentiæ. Diximus autem, ſingulare Dei donum eſſe, quando ſpiritum bonum immittit ei quem diligit, vt ab ipſo curetur, & in actionibus ſingulis dirigatur: quia fieri etiam poteſt, vt vir amans virtutis, & timens Dei, preces apud ipſum fundat aſsiduè, neq; tamē à Deo donetur ſpiritu, ſed ea ſolùm ſapientia & prudentia, quæ fuerit opus: aut ſi fortè Angelum bonum ad cuſtodiam ipſius addiderit (vt Theologis placet, & Scriptura de eo loquitur, qui ſedet in latibulo Altiſsimi, ipſum præcepiſſe Angelis, vt cuſtodiant eum ambulantem in vijs ſuis:) Angelū tamen Dei præſentem nec cernet, nec ſentiet. Sic
[a] Geneſ. 24. quod Abraham Eliezeri dixerat [a], Deum præmiſſurum

ſurum

ſurum eſſe Angelum ſuum ad ducēdum ipſum, id verè factum eſt: quanquam nihil amplius percipiebat Eliezer, quàm puer aut demens aliquis, quos Deus ſæpenumerò conſeruat Angelorum operâ, alioqui infinita mortis diſcrimina quotidie incurſuros. Si cui autem Deus ſingulare hoc donum contulit, vt preſentem ſibi Angelum ſentiat, & diſtinctè diſertéq; cum ipſo communicantem, hic de maiore poteſt felicitate ſibi gratulari: de maxima verò, ſi Prophetiæ donum habuerit, ſummum honoris faſtigium, quò homo poſsit conſcendere. Horum itaque numerus ſemper fuit pauciſsimus. Deo per deſertum populum ſuum deducente, erant quidem ſupra ſexcenta hominum millia vigeſimum annum ſuperantia, hanc verò gratiam ſeptuagintaduobus ſolùm eſt largitus. & alio tēpore ſolus Ieremias fuit gratia eadem p̄ditus, cui precepit Deus, vt Barachiæ donū Prophetię petenti à Domino, indicaret rem nimis magnā ab ipſo expeti. Huius cōmunicationis Angelorum cum ſanctis exempla, in Scripturis extant quàm plurima. Non ſum neſcius, Atheos & Epicureos his velut fabulis reclamaturos, neq; verò efficere ſtatui, vt iſti ſapiant: hoc tñ pro indubitato obtinuit apud omneis cuiuſcunq; generis philoſophos. Plutarc. in libello de dæmonio Socratis, & certiſsimam aſſerit ſpirituum cum hominib. conſociationem, & Socratem, virū optimum Græciæ iudicatum, narrat ſæpe amicis dixiſſe, præſentem à ſe ſpiritum aſsiduè percipi, qui & à malefactis & à periculis

ipſum auerteret. Lōga eſt Plutarch. oratio, & quā-tum quiſq; voluerit, tantum de ea crediturus eſt. Ego verò confirmare poſſum, me ex homine qui adhuc viuit, audiuiſſe, ſpiritum quendam eſſe aſsiduum ipſius comitem, quem tum demum cœperit agnoſcere, cùm annum fermè trigeſimumſeptimū ageret: putare quidē eundem ſpiritum ſibi per totam vitam adfuiſſe, cùm ex antecedētibus ſomnijs, tum ex viſionibus, quibus fuèrat præmonitus, vt certa vitia periculaq; pręcaueret: nunquam tamen ita percepiſſe planè, vt ab ea ætate fecerit. Hoc autem ſibi narrabat accidiſſe, cùm priùs non deſiuiſſet anno integro Deum orare ex animo veſperi & mane, vt bonum Angelum, futurum actionum ſuarum ducem, ad ipſum trāſmitteret: ſe antè & pòſt quàm orauiſſet, certum tempus in contemplandis operibus Dei occupauiſſe, binis interdum aut ternis horis conſidentem, vt meditaretur, volutaret animo, legeretq; Biblia, & deprehenderet tandem, quæ nam ex omnibus religionibus tātopere controuerſis, cum veritate faceret: itaque hos verſus à
[a] Pſal. 143. ſe non raro pronuntiatos eſſe[d]:

Me Deus informa quæ ſit tua ſancta voluntas,
Morigeráſq; manus præſta, greſſúſq; ſequaces:
Namq; eris ecce Deus ſemper mihi: tramite recto
Spiritus ille tuus diuinaq; virgula ducat.

Se itaque improbātem eorum factum, qui Deum orant vt in præcepta opinione confirmet ipſos, pergentem in oratione hac, & legentem Scriptu-

ras

ras ſacras, apud Hebræum Philonem reperiſſe in libro de ſacrificijs, virum bonum & integrum, ac purificatũ à Deo, non poſſe vllum maius aut Deo gratius ſacrificium, quàm ſui ipſius offerre Domino: obſequẽtem huic conſilio, animam ſuam Deo obtuliſſe: ex eo tẽpore (ſic enim ille mihi) ſomnia ipſi & viſiones monitorum plenas obueniſſe, modò huic aut illi vitio corrigendo, modò anteuertẽdo periculo, modò huic aut illi difficultati ſoluendæ tum in diuinis, tum etiam in humanis rebus: inter alia verò dormientẽ ſe viſum eſſe audire Dei vocem, dicentis, Seruabo animam tuam: ego ſum qui ante apparui tibi. Poſtmodùm quotidie ſub horam tertiam aut quartam matutinam ſpiritum pulſaſſe fores, ſe verò cùm ſurgẽs aperuiſſet fores, vidiſſe neminem: ita perſtitiſſe ſpiritum vnoquoque mane, & niſi ſurgeret, ampliùs pulſando, vſq; dum ſurgeret, excitaſſe. Tunc ſibi demum obueniſſe metum, cogitanti (aiebat ille) ſpiritum aliquem malignum eſſe: propterea non deſtitiſſe, neque diem vllum intermiſiſſe, quin oraret Deum, vt Angelum bonum ad ſe tranſmitteret, & ſæpe Pſalmos (tenebat enim memoriter pleroſq;) ceciniſſe. tum ergo vigilanti ſeſe patefeciſſe ſpiritum, leniter pulſantem: quo die primùm ſenſu percepit illum, & ſæpius tangentem vitreum baucalium: quo facto non parum fuit attonitus. Biduo pòſt cùm amicum quendam Regis Secretarium adhuc ſuperſtitem prandio excepiſſet, erubuiſſe illum, vt audiuit ſpiritum ita cędentem ſcamnum quod ad-

ſtabat ſibi, & fuiſſe perculſum metu, ſe verò dixiſſe illi, Ne timeto, nihil eſt: vt tamen hominem confirmaret, facti veritatem ipſi explicaſſe. Ab illo igitur tempore mihi cõfirmauit, ſpiritum ſemper ſibi adfuiſſe, & ſigno afficiente ſenſus monuiſſe: putà modò aurem dexteram feriendo, ſi quid mali faceret, modò ſiniſtram, ſi ſecus: ſi quis ad circumueniendum ipſum accederet, aurem dexteram fuiſſe pulſatam: ſiniſtram verò, ſi vir bonus, & ad rem bonã adueniret: ſi quid mali bibiturus aut eſurus eſſet, ſi quid facere cunctaretur, aut aggredi, ſignum item fuiſſe datum: ſi quid mali cogitaret aut inſtitueret, ſigno reuocatum eſſe: ſi quando Deum laudare Pſalmis inciperet, aut facta eius admirabilia eloqui, ſpirituali quadam vi auctum fuiſſe atque confirmatum. Atque vt inſpirata ſomnia à delirijs diſcerneret, quæ ex inualetudine aut animi perturbatione ſolent incidere, ſe ſub ſecundam tertiámve horam excitari à ſpiritu, deinde redormiſcere, tum ſibi demum vera ſomnia de eo quod facturus aut crediturus eſſet, de ijs quæ dubitabat aut quæ ventura erant, obtingere: adeò vt ex illo tempore nihil ferè ſibi acciderit, cuius non ſit præmonitus: nihil credendum dubitauerit, quin fuerit factus de eo certior. Se quidẽ quotidie à Deo petijſſe, vt ipſum doceret voluntatem, legem, & veritatem ſuam, & vnum ex hebdomade diem occupaſſe (non autem Dominicum, propter luxum vitámque perditam, quam die illo dicebat agitari) legendis Biblijs, meditandis & expẽdendis rebus lectis, Deo cum voluptate

luptate laudando Pſalmorũ laudib. quo die feriebat, domo nõ exiuiſſe: verumtamẽ in ſuis actionibus reliqs ſatis eſſe hilarẽ, lætoq́ animo: citabat eñ ad hãc rem Scripturæ locũ, *Vidi facies ſanctorũ lætas.* Quòd ſi verſanti cũ alijs contigiſſet non bonũ ſermonem habuiſſe, aut diebus aliquot precari intermiſiſſet Deum, illicò dormientẽ fuiſſe monitũ. Si librum malũ legeret, fuiſſe librũ percuſſum à ſpiritu vt eum deponeret. Ab eo q̊d valetudini ipſius fuiſſet nociturũ reuocatum eſſe, & in morbo curatum ſtudioſiſsimè. Deniq; tã multa mihi narrauit, vt infinitum eſſet percurrere. Monebatur verò in primis vt manè ſurgeret, idq́ hora fermè quarta, ſibi dormiẽti narrabat edi vocẽ q̃ dicebat, Quis primus oraturus ſurget? Narrabat quoq; ſæpe ſe cõmonefactũ eſſe de erogãda eleemoſyna: q̊ plus erogaret, eo ſecũdiores ſuarũ rerũ ſucceſſus percepiſſe. Cùm inimici appetentes vitã ipſius, aqua vectũ iri cognouiſſẽt, patrẽ ſibi per ſomniũ fuiſſe viſum, adducentẽ equos duos, ruffum & albũ, ideoq́ curauiſſe, vt duo equi conducerent, & quãuis de colore nihil indixiſſet, famulũ duos illos ruffum & albũ adduxiſſe. Mihi aũt rogãti, Quid nõ apertè ſpiritũ cõpellaret? hoc qdẽ à ſe reſpõdit ſemel poſtulatũ eſſe, repẽtè verò ſpiritũ tanq̃ malleo vehemẽter fores pepuliſſe, vt iſtud ſibi ingratũ eſſe oſtẽderet. Cæterùm ſe à Spiritu, ne diu legat aut ſcribat, impediri, vt quieſcat animus, & meditetur ſolus, perſæpè ad ipſius vigilantis aures ſubtiliſsimam quandam vocem & ἀνάρθρον peruenire. Quærenti

etiam,

etiam, An formã ſpiritus vidiſſet vnquam? reſpondit, ſe dum vigilaret, nihil vidiſſe vnquam, præter lumen quoddam valde clarum, in orbem ductum. Semel autem cùm in extremo agens vitę diſcrimine, Deum oraſſet ex animo, placeret ſaluti ipſius conſulere, & ſub diluculũ dormitaret: ſuper lecto cui incumbebat, animaduertiſſe puerulum veſte alba in purpureum colorem inclinante, vultu formaq; admirabili: hoc ille plurimùm confirmabat. Iterum verſantem in graui periculo, & modò cubantem, à ſpiritu impeditum eſſe, qui non ceſſaret donec è lecto ſurrexiſſet, inſomnem itaque totam noctem in precibus conſumpſiſſe: poſtridie ſe mirabili ratione & incredibili, carnificum manus effugiſſe: hoc facto, ſe dormiẽtem audiuiſſe cùm inclamaret vox, Iam dicendum eſt, qui ſedet in latibulo Altiſsimi. Ne plura, narrabat ille ſe in omnibus difficultatibus, itineribus, inſtitutis quæ aggreſſurus erat, cõſilium à Deo petijſſe. & quadam nocte cùm benedictionem à Deo ſibi donari poſtulaſſet, viſionem dormiẽti fuiſſe oblatam, in qua ipſi benedicebat pater. Hæc de eo homine perſpecta placuit enarrare: vt oſtendam, non debere mirari quenquam malignorum ſpirituum conſociationem, ſi Angeli boniq; ſpiritus, ſocietate huiuſmodi & frequentatione cum hominibus communicent. Quod autem narrabat ille aurem ſibi à bono Angelo pulſatam eſſe, idẽ optimè Iobi xxxiij. & Eſaiæ l. oſtenditur. hic enim, *Dominus*, inquit, *vellicauit mihi aurem diluculo*; ille verò longè apertius

ſecretum

ſecretum hominibus peritis retegit, quo ſe paulatim Deus percipiendum ſenſibus exhibet. Similiter quod dicebat ſe tanquam malleo pulſantem audiuiſſe. hoc primum legimus fuiſſe Prophetarum ſignum. De Manoha enim Iudicum libro legitur, cœpiſſe Angelũ Dei pulſare ante ipſum interprete Rabbi Dauide, vbi vox לפעמו pulſare & ſonare, eſt à nomine פעמון tintinabulum aut tympanum denotante. An ſuus autem cuiq; bonus ſit Angelus, difficile eſt ſtatuere. Nam etſi peruetus hæc ſententia eſt, quod hi verſus Græci non obſcurè docent,

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσταγωγὸς τοῦ βίου: id eſt,

Omni dæmon viro nato
Omnis eſt moderator vitæ, vel initiator.

contraria tamẽ magis videtur probabilis. Etenim Saulem videmus[a], poſtquã benedictione per Samuelem conſecratus, turbam Prophetarum inſtrumentis muſicis ludentium in via offendiſſet, Spiritu Dei indutum eſſe, & ſe totum (ait Scriptura) ſenſiſſe commutari: proptereaq; mandaſſe ei Samuelem, tum demum faceret quicquid ſibi in mentem venturum eſſet. Item cùm dicitur Deus[b] cepiſſe de ſpiritu Moſis, quem in ſeptuagintaduos homines diuideret, è ſexcentis millibus electos, & illi quieſcente ſuper ipſos Spiritu Dei prophetaſſe: facilè ex eo colligas, Spiritum Dei nondum ipſis adfuiſſe: hunc autem Dei ſpiritum eſſe tanquam lumen, quod ſine ſui deminutione communicatur, & in perpaucis hominibus, idq; non ſemper eſſe.

[a] 1. Sam. 10.
[b] Num. 11.

Sic ediuersò Spiritus Dei Saulem reliquiſſe, & malignus Spiritus eum nonnunquam agitaſſe dicitur. legati quoque ab ipſo ter ad Samuelem, Dauidem, alióſque Prophetas miſsi, à Spiritu Dei, ſimulac propè aderant, occupati prophetabant. quin Saul ipſe [a] eódem veniens vt illos comprehenderet, mortíque traderet, à Spiritu Dei comprehenſus cœpit laudare Deum, & vaticinari: diſcedentem verò à Prophetarum turba, Spiritus Dei reliquit, quem antea quoque Spiritus malus inuaſerat, adeò vt furioſus factus prophetaret. Sic in Scriptura [b] paſsim prophetandi verbum in bonam & malam partem ſumitur: quia malignus ſpiritus, diuinorum miraculorum ſimia, conatur ea imitari, & quòd res futuras nouerit perſuadere. quanquam fieri poteſt (quemadmodum dixi) vt ab Angelo Dei homo ducatur & cuſtodiatur, Quem Angelum neque percipiat, neque compellet νοητῶς ἢ αἰσθητῶς intellectiuè vel ſenſitiuè: ſiue quòd Angeli dignitate differant, vt de ſpiritu Moſis, Samuelis, Eliæq́ue diximus, Prophetas reliquos longo interuallo ſuperantium, ſiue quòd homo ineptus ſit percipiendæ ſpirituali intelligentiæ. De bonorum ſpirituum cum hominibus coniunctione ſatis: de hominum verò cum Diabolis conſociatione, in hoc opere dicturi ſumus: ſed tenenda eſt priùs bonorum ſpirituum à malis differentia.

[a] 1. Sam. 19.

[b] 1. Sam. 18.

De

De ſpirituum bonorum malorúmque differentia. CAP. III.

MAgum diximus eum eſſe, qui diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire, tum de cõſociatione ſpirituum cum hominibus egimus: iam itaque cognoſcenda eſt horum ab illis differentia, vt filij Dei à Magis diſcernantur. Hoc enim perneceſſarium eſt ad pietatis ac religionis velum, laruamq́ luminis adimendam, qua non rarò diabolus hominibus fallendis abutitur. Veteres Græci & Latini annotarũt eſſe bonos ſpiritus & malos: quorũ illos εὐδαίμονας, hos κακοδαίμονας, ἀλάστορας καὶ παλαμναίους, Latini Lemures appellabant: quod imperiti non poſſunt: Athei nolunt credere, Magi ad tollendam de ſe ſuſpicionem rident quidem in ſpeciem, ſed reipſa plus ſatis intelligunt. Docemur autem exemplis non paucis, in hoc diabolum incumbere, vt Dei effingat opera, prout de Magis Pharaonis legimus. Hoc quoque legimus, malignos ſpiritus olim, vt hodie ſolent, fefelliſſe duobus modis: vno aperto expreſsis pactis (hoc autem rudes & imperiti ſolùm ac mulierculæ decipiebantur:) altero idololatria & religionis ſpecie, viris bonis ſtudioſisq́ circumueniendis accommodato. Ideoq́ Satanas vt ab adoratione veri Dei ad ſui adorationem homines abduceret, nolebat [a] oracula reſponſaq́ edere, niſi per virgines, & eos qui in precib. orationibusq́ ad Apollinẽ Deosq́ ſimiles cum ieiunijs tẽpus tranſigerẽt.

[a] *Plutarch. lib. de oraculorum defectu.*

Atque hunc quidem ritum tam bellè fouit Diabolus, vt in Occidentalibus inſulis, antequam Hiſpani illis potirentur, fuerit compertum. Sacerdotes illarum gentium ieiunia maxima, preces, & ſupplicationes celebraſſe, Labaris idola circumgeſtaſſe, eorumq́ honores decantaſſe, tum occupatos à ſpiritibus malignis res mirabiles pronũtiauiſſe quales in hiſtoriȷs Indiæ Occidentalis legimus: omnibus autem in vniuerſum vxores non eſſe præterquàm ȷs qui peccata audiebant, pœnitentiam imperabant, & confeſsionem ſub graui pœna non audebant retegere: omnes perſæpe ieiunare, maximè ſi quando faciẽda meſsis aut bellum, aut Deus ipſorum, id eſt, diabolus conſulendus: vt autẽ vehementius raperentur, oculos occluſiſſe aut eruiſſe ſibi cùm ſacrificandi eſſent homines & omne genus animalia idolis ſuis: multa puellarum eſſe monaſteria quas homines caſtrati naſo labȷsq́ præciſis aſſeruarent, indicta aduerſus inceſtam capitali pœna, vt Romæ Veſtalibus factum eſt: qui ambibant Sacerdotium, eos cum Sacerdotibus ſe in ſylvas albis veſtibus indutos vel candidatos abdidiſſe, vbi annos quatuor aut quinq́ tranſigerent, hoc facto cum literis teſtimonialibus (ſyllabas Imperatores vocant) abire ſolitos: Maximum Deum ab ipſis adorari Solem quem vocant Guaca, & Paniacana Solis & Lunæ filium. Omnibus autem notum eſt Amorrhæos aliosq́ populos quos exterminauit Deus has artes magicas exercuiſſe, hominesq́ diabolis ſacrificauiſſe, quos compellabant adora-

adorabantq́;in primis verò Solem quem κατ' ἐξοχὴν Hebræa voce *Bahal*, id eſt, Dominum appellabant: vnde proceſsit nomen *Bahalzebub*, muſcarum dominus, eo quòd nulla in tẽplo illius muſca degeret, quemadmodum in Venetiano palatio nullą eſſe dicitur, & in Toletano vnica. Hoc autem nec nouum nec inauditum eſt: Cyrenæos enim legimus cùm Acaroni Deo muſcarum ſacrificauiſſent, & Græci Ioui quem Myrioden q. d. muſcarium nominabant, muſcas omneis vna nebula euolaſſe, vt narrat Pauſanias in Arcadicis, & Plinius libr. xxix. naturalis hiſtoriæ, cap. vi. à Magis quoque certis carminibus omnes angues è regione vna abigi animaduertimus: non eſt igitur mirum ſi omnes muſcæ à Satana horũ magiſtro abiguntur. Quòd ſi certa eſt de Toletano Veneticoq́; palatio fama, omnino ſtatuimus idolum aliquod ſub palatij limine fuiſſe conditum: vt nuper in quodam Ægypti oppido (vbi non erant crocodili vt in alijs oppidis ſecundum Nilum) inuentum eſt plumbeum crocodili ſignum ſub ædis limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon cremari iuſsit: quo nomine expoſtularunt incolæ dicentes ſe ex eo tempore à crocodilis grauiſsimè infeſtari. Eadem ratione rex Iudææ Ezechias ſerpentem æneum comburi iuſsit, ne adorari poſſet. Extant libro tertio Moſis Maymonis Chaldæorum ſacrificia & ceremoniæ excerptæ è libro zeuzit (qui ceremoniarum illius gentis liber eſt) vbi ſacrificia, preces, ieiunia, ſaltationes, & ſupplica-

tiones deſcribuntur illis perſimiles quas Occidentales Indię tenuerũt: apud q̃s etiã Bahalis ſacerdotes erãt Prophetæ ſeorſim degẽtes à mũdo, colore fumido amicti (horret. n. iſte color vt qui maximè) ex q̃ nominabanť Camarin. Quinetiã (q̃d magis miramur) Indi Occidentales de Sole ſeu Apolline idẽ ſentiebãt q̃d Amorrhæi, Græci, & Latini ſenſerant, hũc Deũ prophetiarũ eſſe: quo argumento planè oſtenditur Diabolũ præclarã iſtam ſcientiã omnes docuiſſe. Itaq; Ochozias rex Iſraelis maximus ſua ætate Magus cùm de feneſtra cecidiſſet, legatos in ædem Bahalis miſit victurúſne à caſu eſſet conſulturos, quibus Elias cauſa itineris perſpecta obuiam venit & dixit, an Deus non eſt in cœlo quem conſulatis? Dicite Regi moriturum ipſum. Itaq; nemini mirum videri debet ſi Occidentales populi à Satana precũ, ieiuniorũ, ſacrificiorum, ſupplicationũ, & prophetiarũ ſpecie faſcinabanť, cùm Palęſtinę, Gręciæ, & Italię populi hac religiõe eſſent & nihil celſius cognoſcerẽt. Dixerit quiſpiam, non habuiſſe eis fidẽ ſapiẽtiſsimos: ego verò ſummos philoſophos video id pro re diuina certiſsimaq; habuiſſe. Quis inter Philoſophos Platone diuinior? At cùm Apollinis oraculũ non deſituram peſtẽ Athenienſib. reſpondiſſet donec altare ipſius (q̃d omneis in partes q̃dratũ erat) fuiſſet duplicatum; & Plato ea tẽpeſtate Geometrarũ maximus aperta Phyſica & craſſa duplicandi altaris ratione dixiſſet Athenienſib Deo rẽ omnium quę in Geometria ſint difficillimã & quę adhuc mi-

nimè

nimè cõperta fuerit poſtulaſſe, vt eos ab auaritia, ambitione, inhoneſtisq́; voluptatib. reuocaret, & ad contẽplationẽ τ̃ νο̃ mirabiliumq́; dei operũ ꝓtraheret: diabolus maximę iſtius peſtis occaſiõe arrepta plurimũ abuſus eſt, & amplificauit opinionẽ de diuinitate oraculi. Secũdus à Platone Iãblichus Ægyptius tẽporib. Iuliani apoſtatæ magnus ante omnes & ſummè diuinus eſt habitus, quẽ Porphyrius, licet Philoſophus κατ' ἐξοχὴν dictus pro magiſtro agnoſcebat. Verũtamen in iſtius libris de myſterijs (q̃ integra Romę traducta atq; impreſſa ſũt) non in Marſilij Ficini fragmẽto, videmus illorũ impietatẽ[a] ab ipſo reprobari q imagines & characteras ad vaticinandũ faciũt, affirmando[b] prophetiã non eſſe naturale bonũ, ſed donũ Dei maximũ: à Deo.n. ſolũ ad eos ꝑmanare quib. purificatę ſunt animę: reprobari quoq; illorũ factũ q Prophetiæ donũ[c] per δαίμονας παρέδρους, i. Dæmonas aſſeſſores vel comites & cõſiliarios (q̊s in annulis phiali' ſve geſtare ſolẽt) aucupanẽ: etſi Prophetiã cõparari ait [d]Hydromãtia, Lithomãtia, Actinomãtia, Xylomãtia, Rabdomãtia, Orneomãtia, & Alphitomantia, miraturq́; Deos ſe ita demittere[e] vt in cibis diuinitatẽ ſuã dignenẽ collocare (q̊d Porphyrius in dubiũ reuocabat) & Deorũ naturã in iſtis omnibus adorari iubet. Omnia aũt hęc facta impia Deũ videmus deteſtatũ eſſe grauiſsimè, atq; nominatim iſtud[f] vetuiſſe ne lapis imaginationis adoretur: quem lapidem Chaldæus interpres vocat adorationis, multi ſtatuã ἀπροσδιονύσως interpretati ſunt.

Iambli-

[a] *lib.3.c.30. 32. & 34.*

[b] *lib. 3. cap. 24. & 37.*

Syneſius περὶ ἐνυπνίων.

[c] *lib.3.c.13.*

[d] *lib.3.c.14.*

[e] *lib.3.c.17.*

[f] *Leuit. 26.*

[a] *lib.3.ca.2. & ſequent.*

Iamblichus prætereà, de quo iam habetur ſermo, ſcribit [a] animam interdum extra hominem ſic rapi diuinitus, vt corpus maneat ἀναισθητὸν, neq; ictuū neq; punctionum ſentiens: interdum verò corpus animamq; exportari, quod genus appellat ἔκστασιν: atq; hoc Magorum commune eſt qui expreſsis pactis cum diabolo coniuncti ſunt, vt modò ſpiritu deportentur dum ſenſus corpus fugiunt, modò corpore ſimul & ſpiritu, cū nocturnos cœtus obeunt, vt quæſtionibus infinitis (de quibus poſteà dicturi ſumus) fuit comprobatum. Hic tamen animaduertens malignos ſpiritus ſubire bonorum locum, θεουργίαν dixit & ſacrificia indignè facta diſplicere dijs, tum demum malignos ſpiritus ſe hominib. loco deorum exhibere: qua occaſiōe Porphyrius, quamuis Chriſtianorum hoſtis infenſiſsimus, eò adductus eſt vt Deos omneis veterum eſſe κακοδαίμονας & malignos ſpiritus affirmaret. Atq; hic quidem Iamblichus, qui de iſtis rebus, quàm accuratiſsimè potuit, diſſerebat, ea tempeſtate ſanctiſsimus vir omniumq; maximus habebatur, adeò vt Iulianus apoſtata literis quas ſæpe ad ipſum mittebat inſcriberet, Magno Iamblicho: ſed poſtquam ipſe cum alijs tentauit Alectryomantia cognoſcere quis poſt Valentem imperio potiturus eſſet, Imperator Valēs de quatuor literis θεοδ. à gallo gallinaceo exaratis factus tandem certior morti addixit Magos innumeros, & Iamblichus veneno ſibi ademit vitam vt ſuppliciū effugeret. Verùm vt demonſtretur induſtrios quoſq; & ſanctos viros nō

raro

rarò deceptos eſſe à ſpecioſo illo pietatis prætextu, qui plurimùm in rebus magicis poteſt: ſuo loco poſteà exponemus vt ad dæmonum inuocationem à ſceleratiſsimis magis noſtra memoria vſurpatam orationes, ieiunia, cruces, hoſtiæq́ ſoleant ab ipſis ad ſuum ſcelus occupari. Sic non ita pridē quædam Bleſenſis Maga faſcinatam mulierem & decumbentem curatura mandauit vt media nocte Miſſa S. Spiritus in æde S. Mariæ virginis auxiliatricis caneretur, deinde poſtquam toto corpore incubuiſſet ægrotæ & occentaſſet voces aliquot, ſanata eſt (quam ceremoniam à Satana mulieri traditam fuiſſe conſtat exemplo Eliæ Prophetæ, qui Sunamitidis potentia Dei è mortuis ſuſcitauit.) Sed poſt duos menſes eadem mulier, quæ curata fuerat, in morbum relapſa, obiit, & conſulta de ea re Maga reſpondit ſe plus ſatis loquutam eſſe, vt Harduinus Bleſenſis hoſpes ad Leonis inſigne mihi expoſuit: ſortes enim à malefica quę hanc incantauerat in alteram dixit coniectas eſſe, quod Magorum omnium medicam artem fingentium commune eſt, vt poſteà dicturi ſumus. Et Magorum ὑπερασπιστὴς poſtquam orbes & nefarios characteras (quos hic de induſtria omiſſuri ſumus) ad inueniendum theſauros poſuit, fodiendo ſcribit Pſalmos dicendos eſſe, *De profundis*, *Deus miſereatur noſtri*, &c, *Pater noſter*, *Aue Maria*, &c. *à porta inferi*, *Credo videre bona Domini*, &c. *Requiem æternam*, &c. & legēdam Miſſam: Item vt aliud quippiam quod reticebo conſequantur, inſcribi quatuor tabulis mē-

branæ puræ, *Omnis ſpiritus laudet Dominum*, & ad quatuor parietes domus ſuſpendi: ad alia quoque ſcelera quæ nolo ſcribere Pſalmum centeſimum octauum pronuntiari. Quinetiam Hiſpani & Itali regionem Belgarum adituri ann. M. D. LXVII. amuleta ſortilegiorum plena & ſibi tradita geſtabant vt tuti ab omnib. malis eſſent: Germani quoque nonnulli induſium neceſsitatis portant forma exſecrabili quam nihil opus eſt deſcribere, & crucibus vbiq; figuratum: & Magorum princeps indignus cuius hic apponatur nomen, ad malignorum ſpirituum inuocationem priùs ieiunari mandat, & S. Spiritus miſſam accurari. Quapropter difficilè eſt Magos retegere & à viris bonis diſcernere, ſed olim difficilius quàm noſtro tempore: etſi omnes populi omnesq; Philoſophorũ ſectæ Magos condemnarunt, vt Auguſtinus inquit[a], ſectus omneis Magiæ pœnas decreuiſſe, & Seruius apud Romanos narrat horrori ſemper fuiſſe Magos & incantatores, quod ex legibus xij. tabularum & Pandectis cõſtat[b]: cùm tamen omnia oracula quæ pro ſanctiſsimis habuerunt planè eſſent magica, vt antè diximus & pòſt ampliùs declarabimus. Si quis igitur affirmet bonorum ſpirituum & malignorum ſignum ex operibus bonis aut malis petendum eſſe, verum quidem dixerit: ſed in circumſcribendis bonis operibus res tota vertitur: nam vtcunque ieiunia, preces & orationes, caſtitas pudicitiáque, ſolitudo, contemplatio, ægrotorúmque curatio res per ſe bona ſint, ſi tamen propter-

[a] *libr. 18. de ciuit. Dei.*

[b] *l. itẽ iubeo. §. ſi quis aſtrologus. de iniu. toto ti. de maleficis & math. l. ſi quis aliqd, de pœnis. ff.*

propterea fiunt vt honor Satanæ idolóue habeatur, vt de rebus præteritis aut futuris oracula cognoſcantur, hæc verò opera non iam bona ſed deteſtabilia, damnanda, & diabolica cenſeri neceſſe eſt. Veteres autem hiſtoriæ docent hæc ab iiſdem Ethnicis fuiſſe facta à quibus faſcinatores & qui elementa (vt lex ait[a]) turbabant fuerunt condemnati: eadem Amorrhæos feciſſe, Indoſque ſimiliter. Achorum quidem Magorum nonnulli fuerunt voluntarij: ſed verum certúmque indicium tangendis & cernendis Magis ſpiritibuſqúe bonis & malis inter ſe diſtinguendis Lex Dei exhibet, nam lege Dei[b] omnes ſortes ſeueriſsimè prohibentur, & varia illarum genera adducuntur, vt alia quoque ſimilia ſtatuamus eodem iure prohiberi. Neque verò Ioſephi dictum libro Antiquitatum viij. oportet accipi, artem coniurandi malignos ſpiritus à Solomone repertam eſſe: cùm enim res longè minores de eo ſcriptæ ſint, & in omnibus eius ſcriptis ne minimum quidem iſtius artis veſtigium exſtet, non eſt credibile Scripturam fuiſſe illud diſsimulaturam: niſi fortè quiſpiam voluerit Solomonem illorum deteſtabilium librorum autorem facere, quos inſcriptos Magi circumferunt ipſius nomine. Potuit verò ſic Ioſephus decipi vt Iamblichus deceptus eſt. Narrat. n. Eleazarum quendam Iudæum coram Veſpaſiano Cæſare annulo nares cuiuſdã dęmoniaci attigiſſe, malignumque ſpiritum vi radicis annulo incluſæ, quam à Solomone monſtratam aiebat, abegiſſe,

[a] li. 6. de maleſic. C.

[b] Deut. 18.

Quod genus erroris pernicioſiſsimum eſt ac ſcele ratiſsimum, licet multi ſquillam eſſe opinentur, & malignis ſpiritibus arcendis ſoleant præ foribus ſuis ſuſpendere. Conſtat enim puluere quodam in ouile per Magum iniecto perituras oues, niſi auertat Deus: & quemadmodum faſcinata pecora hominesq́ interdum per Magos adminiſtros ſuos reſtituit Satanas (ſed ea lege vt ſortes in aliū tranſferantur nequicquam ſibi intercidat, vt poſtea demonſtrabimus) ſic etiam è dæmoniacis malignos ſpiritus ſæpe eijcere, arteſque diabolicas ad iſtud facinus effingere. Sic iſte de quo Ioſephus narrat faciebat annulo, cui non radix inerat ſed malignus ſpiritus, cuius facultate aut colluſione potiùs alter ſpiritus exibat, vt fides Magiæ & idololatriæ, qua imperitos ludificatur Satanas, haberetur. Signis autem dixerit luporum morſus lupos non petere, nec malignos ſpiritus à malignis pelli, huic reſponſurus ſum non tam hac arte diuidi regnum Satanę quàm confirmari, & his miraculis ſtabiliri fouerique idololatriam: neq́ abſonum eſt illud Auguſtini, Diabolos à diabolis pelli etiamq́ euerti, vt improbi ferè non euertuntur niſi improborum opera per voluntatem Dei dicentis apud Ieremiam, *Vlciſcar inimicos meos per inimicos meos*. Etenim ſi boni ſæpe bello petunt bonos, multo magis improbos appetunt improbi, diaboloſq́ diaboli. In Daniele autem legimus Angelos imperijs & regnis præeſſe, bellaq́ inter ſe gerere: Angelus enim Dei Danieli dicit [a] Angelum Michaelem Hebræorū prin-

[a] Daniel. 10.

cipem

cipem cõtra Angelum Perſarum ad auxilium ſuũ aueniſſe: ſed de huius loci interpretatione ſapientes viderint. Sic Deus in cœlo diſpoſuit cõtrarios ſtellarum planetarumq́ motus & effecta, ſic contraria elementa, ſic antipathiam hinc, illinc ſympathiam in vniuerſitate rerum, qua contrarietate & ſuaui concertatione harmoina mundi continetur. Iſta autem bonorum ſpirituum & malignorum confuſio ex illo nouorum Academicorum axiomate profecta eſt, Cœlum cũ terra copulari oportere, virtutesq́ cœleſtes cum terreſtribus, & alia aliјs coniungi, vt vis diuina elementaribus pariter ac cœleſtibus modis attrahatur. Hæc Procli, Iamblichi, Porphyrij, & aliorum Academicorum hypotheſis: qua magiſter ille artium diabolicarum fretus, cuius libri cum magnificis priuilegijs excuduntur, fundamento huic ſuperſtruxit omnes ſortes & diabolorum inuocationes quæ cum priuilegijs principum, peſtilentiſsimo Rerumpubl. exitio, vbiq; excuduntur. Componit enim characteras proprios dæmonum planetas ſingulos (vt ait) moderantium: hos characteras in metallum planetæ cuiuſq; proprium eodem momento incidi iubet, quo planeta in ſua domo & exaltatione verſatur cum aliqua ſignorum coniunctione grata: atq; tum præſtò eſſe plantam, lapidem, & animal Planetæ deſtinatum: ita planetæ huic ſacrificari omnia: interdum verò planetæ imaginem & Orphei Magi hymnos adhiberi: quibus hymnis plus ſatis Mirandulanus hæſit ſpecie Philoſophiæ, cùm ait

hymnis Orphei non minorem vim ineſſe ad Magiam quàm hymnis Dauidis ad Cabalam (de qua dicemus ſuo loco) & à ſe primùm gloriatur arcanum hymnorum Orphei, qui Medeæ maleficæ magiſter erat, fuiſſe reuelatum. Quin hymnos iſtos ad honorem Satanæ factos fuiſſe cernimus. quò ſpectant illa Pici verba, Fruſtra naturam adit qui Pana non attraxerit. Hac eadem ratione iſte magorum magiſter diſcipulos ſuos in omni idololatria, impietate, artibusq́ magicis informauit. Etſi quod illi Academici ignoratione per errorem ſine dolo malo & bona fide rem bonam arbitrati faciebant, eo per deteſtandam impietatem Agrippa abuſus eſt: fuit enim quamdiu vixit Magorum ſui temporis maximus, quo defuncto ſcribit Paulus Iouius[a] & complures alij canem atrum (quem ille vocabat dominum) è cubiculo illius exeuntem fuiſſe viſum, qui ſe in Rhodanum immerſerit, nec ab eo tempore comparuiſſe. Verùm lex Dei proſpiciens ſapientiſsimè eorum impietatib. qui inferiorem mundi partem ſuperiori volunt coniungere & connubio mundum ſociare (vt Picus ait impietatem maximam ſpecioſo tegens velamine) & herbarum animantium, metallorum, hymnorum, characterum, ſacrificiorúmque opera Angelos & Deos primùm minorum gentium, tum per hos Deum maximum creatorem omniũ adducere: Deus igitur ipſe impietati huic occurſurus diſertè videtur vetuiſſe[b] ne qui gradus fierent ad conſcendendnm altare ſuum, ſed vt ad ipſum

[a] lib. elegiorum.

[b] Exod. 20.

pſum rectà adiretur præcepiſſe: quod dictum Platonici non ſatis aſſequuti Dæmonum inferiorum & Semideorum opera ſuperiores Deos perducendos eſſe, horumq́ opera conſimiliter ſupremum Deum. Ex his igitur Platonicos & alios Ethnicos ſtatuimus fuiſſe quidem idololatras, qui ſimplice animo per ignorationem Iouem adorauerint ſupplicauerintq́, Saturnum, Martem, Apollinem, Dianam, Venerem, Mercurium, & alios ſemideos, viuendo ſanctè, orando, ieiunando, quæuis iuſticiæ, charitatis, & pietatis facta exercendo: ſed Magos neq́ hos eſſe credimus, neque eos qui errore pari detinentur, quamuis res futuras diabolicis modis conati ſint prænoſcere, quia rem Deo gratam à ſe fieri exiſtimauerunt. Quamobrem etiam has voces, *ſciens prudens*, in definitione Magi poſuimus. Sed quiſquis notitia legis diuinæ præditus intelligit omnibus iſtis diabolicis diuinationibus interdictum eſſe, & ijs tamen ad aſſequendum aliquid vtitur, hic Magus dicendus eſt. Certiſsimum igitur notam internoſcendæ bonorum ſpirituum à malis, & pietatis ab impietate differentiæ ſitam eſſe in eo animaduertimus, vt perſpiciatur ſi fortè res creatæ Creatoris loco ad conſilium adipiſcendum adeuntur. Sed quia pleriq́ in prædictionum argumento falluntur, & bona pro malis non infrequenter accipiunt, nunc de prædictionibus præſagijſque videamus.

De prophetia, alijsque diuinis modis ad res occultas cognoſcendas. CAP. IV.

Diuinum Græci appellant μάντις ἢ μαντὴν παρὰ τὸ μαντεύεσθαι, id eſt, diuinare, vel vaticinari: quod genus hominum quia fraudibus mendacijsque circumfluit; mendacem hominem Galli appellant *Menteur*, vt mihi quidem videtur, παρωνύμως. Latini diuinum vocant, ineptè Magis nomen præſtantiſſimum æquè ac Prophetis dantes. Illud autem eſt à voce μαντεία, quaſi μανεία quædam dicta, quia Diuini faſcinati & à maligno ſpiritu poſſeſsi furebant plurimùm: neque enim Pythias ſacerdos diuinabat niſi furore ageretur. Quapropter etiam Herculeus morbus appellatur ſacer, quia abrepti Magi ſimiles ſunt hominibus ex eo morbo laborantibus. Hebræi diuinos primùm *Videntes* nominauerunt: vt cùm Saul amiſsis aſinabus diuinum conſulturus de ijs quæreret, [a] Samuel Videns eſſe dicebatur: idem drachmam argenti quam videnti traderet à ſuo comite poſtulauit: & Samuel roganti eſſetne *Videns* ſe eſſe reſpondit: nondum enim [b] ait Scriptura, *Videntes* נביאים id eſt, Prophetæ dicebantur. Eſt autem hoc nomen à verbo נבא, quod plurimum paſsiuæ coniugationis eſt, vt oſtendatur veram diuinationem à Deo percipi. Græcum autem προφητεία prædictionem ſignificat, ſiue in bonam partem ſiue in malam acceperis. Quod verò eos qui pulueribus & pingui vtuntur appellamus Magos, hoc ſcitè cum veteribus diſtinguens Ariſto-

teles

Cicer. lib. de diuinat.

[a] 1. Sam. 9.

[b] 1. Sam. 10. Ierem. 26. Zach. 13.

teles vernaculo ſermone Magos dixit τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας, & Magos φαρμακίδας, vt videre eſt libr. vi. cap. xviij. & lib. ix. cap. xvij. hiſtoriæ animaliũ cum hippomanes ſcribit ὑπὸ τῶν φαρμακίδων vſurpari. Verùm vt cognoſcatur quænam ſit licita & quę illicita diuinatio, omnem diuinationẽ ſtatuemus aut diuinam eſſe, aut naturalem, aut humanam, aut diabolicam, & de his quatuor generibus dicemus ordine. Prima ergo quia à Deo extra ordinẽ proficiſcitur præter naturaleis cauſas, diuina dicitur. De hac extat teſtimonium Dei dicentis[a]. Si qui Propheta fuerit inter vos, ego viſione appariturus ſum ei, & cum eo loquuturus ſomnio: De Moſe verò ſeruo meo fideli præ omnibus, non ſic futurum eſt, non ego facie ad faciem ipſum alloquar. Quem in locum Hebræi[b] annotant Prophetiam eſſe munificentiam opera Angeli aut actiuæ intelligentiæ à Deo collatam rationali primùm animæ, deinde imaginationi, hinc Moſis ſolùm ꝓphetiam excipi oportere, quam Moſi Deum immediatè alloquenti ſine alio modo traditum affirmant, idq́ vigilanti: atq́ hoc ipſum ſignificari cùm Moſi dicit Dominus[c], Apparui quidem Abrahamo Iſaaco & Iacobo nomine meo Schadai, ſed magnum nomen meum Iehouah non expoſui eis, item ſub finem Deuteronomij, cùm dicitur nunquam fuiſſe Propheta ſimilis Moſi, qui Deum facie ad faciem cognouerit. Quoſcunque igitur ſermones in Scriptura Deus cum Prophetis habuit, per Angelos aut intelligentias ſomnijs & viſioni-

[a] *Num. 12.*

[b] *R. Moſes Maymonis lib. 3. more nebocim.*

[c] *Exod. 9.*

bus fuerunt traditi: ac propterea Hebræorum Theologi[a] à quibus Prophetarum doctrina quaſi per manus accepta eſt, omnia ſomniorum viſionumq; diuinarum genera diligenter expenderũt, quæ Auguſtinus breuiter formis quinq; complexus eſt, comprehenſis putà humanis ſomnijs, quæ neque huius loci ſunt, neque vllius pretij, vt in Eccleſiaſtico legimus. Nam eorum ſolùm ratio habenda eſt quæ diuinitus immittuntur: etſi omnia voce Hebrĕa חלם & Grĕca ἐνυπνίου contenta ſunt, vt viſa Hebræi מראות, Syneſius[b] τὰ ἀναφθεάματα, Latini viſiones appellarunt. Inter hæc autem duo differentia inſignis interuenit: primùm à perceptione vtriuſque. Etenim diuinum ſomnium à dormiente percipitur, viſio à dormitante, idq; impreſsione viua imaginationi adhærente, quæ inſtituendis hominibus res perinde exhibet ac ſi præſentes oculis cernerentur: itaque hĕc ab humanis & brutis ſomnijs plurimum diſcrepant, quibus nihil aliud ineſt quàm naturalis impreſsio ita ad imaginationem accedens vt anteà res à vigilantibus fuerunt viſæ. Modus autem diuina conſequendi ſomnia & ad celſum illum prophetiĕ gradum aſſurgendi eſt, ſi primùm omnis arrogantia & κενοδοξία deponatur, & ab inhoneſtis voluptatibus auaritiaq; abſtineatur, deinde ſi vitĕ bene inſtituendæ incumbatur, operaq; in contemplandis & cognoſcendis operibus ac Lege Dei conſumatur. Præterea antiqui Hebrĕorum Theologi[c] à triſtitia ſenioq; non mediocriter effectũ prophetiæ tradunt impe-

[a] R. Moſes Maymonis lib. 3. more nebocim.

[b] lib. περὶ ἐνυπνίων.

[c] Libris Pirke aboth.

impediri, & Prophetas bona ex parte fuiſſe iuue-
nes. Hoc autem eſt totius rei pertingẽdæ caput, ſi
læto alacri integroq́ꝫ corde laudetur Deus, & Pſal
mi ſæpe ad laudes ipſius maximè verò ad inſtru-
menta muſica concinantur: ideoq́ꝫ prophetizandi
verbũ etiam ſignificat laudare Deum, vt 1. Sam. x.
& xiij. כהתנבאתו cùm prophetizaret, id eſt, laudaret.
Neqꝫ verò ad viſionum diuinarumq́ꝫ prophetiarũ
vim intelligendam dicta Philoſophorum oportet
accipi, qui, ex coniectatione pura iudicantes, pu-
tant, ſi cuius natura eſt tẽperatior huic veriora ſo-
mnia accidere: virum enim qui florente ætate nun
quam prophetauerit interdũ videas in ipſo mor-
tis articulo, dũ mors præſtò eſt, prophetare. Itaqꝫ
non habens Ariſtoteles quod ſuper hac re ſtatue-
ret, ait in libro de ſomnijs, nõ exſtare veriſimilem
aliquam cauſam diuinãdi, niſi quę diuina & occul
ta ſit, captumq́ꝫ noſtri ingenij ſuperet. Illud quoqꝫ
non eſt omittẽdum, quod Num. xij. legimus Deũ
ſe cum hominib. (excepto Moſe) non cõmunicare
niſi dormientib. ſomnio & viſione, idq́ꝫ cum Pro-
phetis ſolùm, vt viſionis à ſomnio diſcrimen, diui-
niq́ꝫ ſomnij ab humanis oſtenderet, aut quę à mor
bis importantur. Diuinorum autẽ ſomniorum at-
que viſionũ gradus ſunt plurimi. Primus gradus
prophetię eſt reuelatio facta per ſomniũ de colen-
do bono & fugiẽdo malo aut euitãdis ſceleratorũ
manibus: qua in ſpecie (inquiunt Hebræi) homo
ſentit cum animo ſuo præceptorem quendam à q̃
inſtituitur, ideoq́ꝫ de hoc Scriptura dicit S. Dei

ſuper ipſo conquieuiſſe, aut Deum ipſi adfuiſſe. Secundus gradus eſt, cum homo vigilans aliquid percipit, quod animæ adhęreſcens impellit ipſum ad laudationem Dei operumq́ eius: quemadmodum Dauid Pſalmos cõpoſuiſſe dicitur, Solomo Parabolas, quibus ampliſsima & elegant. arcana continentur allegorijs inuoluta. Etenim Dauid & Solomo (vt Hebræi notant) ad eundem gradũ quo Eſaias, Ieremias, Nathan & alij conſimiles minimè peruenerunt: ſed quoties in ſcripturis Deus alloquutus Dauidem aut Solomonem dicitur, id Hebræi per Prophetas accipiunt dictum, puta Gadem aut Nathanem, quibus exhibebantur ad Dauidem informandum viſiones Dei, aut Ahiam Silonitem qui ad Solomonem miſſus eſt, & illud etiam quod Solomoni dictum eſt eum fore omniũ qui vnquam extiterint ſapientiſsimum, illud, inquam, non pro viſione accipiunt, ſed pro diuino ſomnio, quam in ſententiam Scriptura narrat expergefactum Solomonem percepiſſe id eſſe ſomnium: item quod Deus ſecundò apparuiſſe Solomoni dicitur, id viſionem fuiſſe negant. Tertius gradus eſt, cùm purgatus animus cernit figuram aliquam ſomnio, hominẽ, beſtiam, aut aliud quippiam, & ſignificationem viſi eodem momẽto percipit: quod in Zacharia non raro legimus. Quartus eſt cùm nuda ab omnibus figuris & pura verba intelliguntur. Quintus, cùm homo loquens apparet, ac res diuinas retegens dormienti. Sextus, cùm Angelum loquentem videre ſibi videtur dormiens.

miens. Septimus, cùm dormientem Deus videtur alloqui vt Eſaias inquit[a], vidi Deum & dixit, &c. ſic apud Ezechielem, Micheam, & alios. Octauus, cùm viſio Prophetica Dei verbo coniuncta aduenit: quo in gradu Hebræi priſci viſiones Abrahæ poſuerunt, excepta ea quæ obuenit in conualle Mambræ: hanc enim viſionem in nono gradu collocãt. Decimus gradus eſt cùm Angelus videtur facie ad faciem colloquẽs, vt in ſacrificio Abrahæ. Vltimus & ſupremus omnium eſt, cùm Deus in os alloquens ſine alio modo videtur à vigile: qui gradus, vt ait Scriptura[b], Moſis fuit proprius. Quod itaq; Eſaias Deum à ſe viſum fuiſſe dicit capite vi. hoc viſionis eſt quæ non vigilanti offerebatur: quod Ezechiel in campum inter cœlum terramq; ſitum delatus dicitur, id obuenit dormienti: nam etiam murũ templi Ieroſolymitani Ezechiel, cùm in Babylonia eſſet, dicitur perforaſſe, & conſimiliter Ieremiæ indicitur vt cingulum abdat in Euphrate fluuio Babyloniæ, & poſt dies aliquot cingulum dicitur computruiſſe, cùm tamen Ieremias nunquam fuerit in Babylonia. Sic de Gedeonis vellere: nam loca perſæpe, tempora, perſonas, & alia ſingularia Prophetæ circumſcripſerũt, quæ ad viſiones tamen referri neceſſe eſt. Quod cùm Ethnici & infideles multi non animaduerterent, prophetias à Deo vigilantibus reuelatas fuiſſe putauerunt, & occaſionem criminandi ſcripturã ſanctam aucupantur: multa enim viſionis ſunt quæ vigilantibus non potuerunt accidiſſe, & ex Scri-

[a] Eſai. 6.

[b] Num. 12.

Daniel.10. ptura quocꝫ diſcimus Prophetas conſultos die ſo-
lùm poſtero reſpõdiſſe, niſi anticipaſſet viſio: qua
conditione Ahias Propheta reginę Samariæ vxo
ri Ieroboami reſpondit. Holda verò Prophetiſſa
legatos Regis Ioſiæ in noctem iuſſit exſpectare, &
Balaam legatos Balaci regis per noctem conſiſte-
re, quando per viſionem aſinam loquentem vide-
re ſibi viſus eſt, non autem (quod opinantur mul-
ti) audiuit vigilans. Diabolus quoque diuinorum
operum ſimia ſacerdotes Apollinis in ſpelunca ſo
porabat, & quicunque oraculum Mopſi conſule-
bant, in æde ipſius dormiebant: ita enim Plutarch.
narrat[a] præfectum quendam Aſiæ cum Epicureo
rum aliquot comitatu omneis religiones ludificã
tium, puerum in ædem Mopſi miſiſſe cum occluſis
literis quæſtionem hanc cõtinentibus, vtrum vel-
let Mopſus ſibi à præfecto ſacrificari, albúmne vi-
tulum, an nigrum: puerum autem, cum noctem
vnam in æde dormiuiſſet, reuerſum dixiſſe dormi-
enti ſibi viſum eſſe hominem qui nihil amplius
quàm nigrum reſponderit, ex eo tempore Præfe-
ctum credentem Mopſo ſæpe ſacrificauiſſe. Duo
tamen in diſcrimine prophetiarum Dei & incan-
tationum Satanæ oportet obſeruari. Vnum eſt
eos qui à dæmonibus inſpirantur tum magis fu-
rere, qui autem à Deo ſapere vt cùm maximè.
Quamobrem Scriptura Saulem narrat, cùm Spi-
ritus Dei inceſſeret eum, ſtudioſum fuiſſe, integrũ,
ſapientem, idꝗ per bienniũ, cùm verò Spiritus ma
lus, amplius furioſum fuiſſe & prophetauiſſe (ſic
enim

[a] lib. de oraculorum defectu.

enim ſcriptura[a], cúmq; in cœtu prophetarum eſſet [a] 1. Sam. 18.
ſpiritus Dei inuaſit eum, cœpitque prophetare &
laudare Deum) & veteres Hebræi dixerunt ſolos
ſapientes prophetas eſſe: contrà verò Sibyllę et A-
pollinis Prophetiſſæ nihil niſi furentes & ſpuman
tes rabie prophetabant, ſimiliterq; dęmoniaci pro-
phetæ antequàm diuinent aguntur furore ſum-
mo. Alterum diuinæ prophetiæ incantationumq;
diſcrimen eſt, quod illa ſemper vera eſt, hæ à mali-
gno ſpiritu profectæ aut ſemper falſę ſunt, aut pro
vna veritate centũ mendacia nectũt. Propterea in
lege Deus, Hac re, inquit, [b] Prophetas agnoſcetis, [b] Deut. 13.
cùm quid dixerint ac non euenerit, ego non fuero
alloquutus ipſos. Neq; tñ continuò Propheta fal-
ſus aut improbus putãdus eſt qui prophetiæ do-
num habuerit: hoc. n. interdũ ac non ſemper obue
nit: q; ſi poſteà humano ſomnio nec diuinitus im-
miſſo permotus venturum aliquid dixerit q̃d non
eueniat, errat ille quidem, ſed eo tamen nõ deſinit
vir bonus eſſe & timẽs Dei: verũ Deus hoc pacto
docet nõ eſſe ſtandũ humanis ſomnĳs, & Eccl. ca-
uendũ p̃cipit vt credat̃ ſomnĳs niſi q̃ Deus immi-
ſerit. Ex omnib. itaq; Prophetis q Sam. tẽpore vi-
xerũt[c] nullus pręter Sam. fidelis & certus appellat̃, [c] 1. Sam. 3.
q nihil q; non ſit geſtũ ꝓnunciauerit: & inter om- Eccl. pen.
nes q̃q; theologos cõuenit nõ ſemꝑ Prophetis ſan.
fuiſſe donũ Propbet. fuiſſe etiã cui vnica viſio, aut
duo triáve ſõnia obuenerint, interdũ verò gratiã
hãc diuinitus ꝑ totã Proph. vitã obtingere, vt Sa.
Elię, Eliſ. Ahię Silon. obtigit, quinetiã ꝓphetia q̃
non

non euenit, aliquando Prophetis reuelatur, vt Micheas interminatus eſt Hieroſolymis, Ionas Babylonem mox euerſum iri poſt xl. dies prædixerat: cũ tamen iſtud non euenerit vbi pacatus eſt Deus pœnitentia. Hoc idem Ieremiæ xxvi. Ionæ xi. & Ezechielis xvij. animaduertimus. Sed prophetia ferè deſiſtit ſenio: vt Ieremiæ quinquageſimoprimo dicuntur Ieremiæ verba deſinere, cùm tamen deinde pertexat hiſtoriam, vbi Hebræi annotant prophetiam tunc in ipſo deſiuiſſe: & de ſene Heli dicitur ipſum oculis fuiſſe captum, quod Hebræi accipiunt de viſione prophetica: nam etiam Samuel admodum iuuenis viſionem habuit, vt ſacerdoti Heli iudicium Dei contra domum ipſius latum exponeret. Ideoq; apud Ioelem legimus diebus vltimis iuuenes viſuros eſſe viſiones, & ſenes ſomniaturos ſomnia: hæc autem illis longè inferiora ſunt. Nonnunquam etiam gratia prophetica rationali parti infunditur, ac non phantaſiæ, fortè ob phantaſiæ vel imaginationis imbecillitatem: aut contrà infuſa imaginationi ad rationem non permeat, tum quia imbecilla eſt, tum quia homo in contemplando ſeſe non occupat. Aliquãdo ita infunditur vt ad exſequendum mandatum homo compellatur, quod Ieremiæ qui ſolus ſuo tempore Propheta fuit videmus contigiſſe. Huic enim iubente Domino ſomnijs & viſionibus vt populo exponeret futurum vt Hieroſolyma ab hoſtibus obſeſſa caperentur vi, Rex populusq; cæderentur gladio, templum conflagraret, oppidum euerte-

tur,

tur,rem imperatam à Deo non audebat explicare: ſed ita ſibi inſtitiſſe Spiritum Dei narrat, vt vi quadam prophetiam coactus fuerit pronuntiare: ac tum reclamante populo in foueam cœno refertam coniectus eſt & famem aliquantiſper paſſus, donec clàm à Rege euocatus veritatem rei declaraſset. Etenim ſæpenumero prophetia & ſomniũ immittuntur vni vt moneat,minetur, aut declaret damnationem alterius, vt Eliæ de Achabo Rege, Nathani de Dauide,& Ahiæ de Ieroboamo indictum eſt: quamuis Dauid Spiritu Dei fuiſſet prædítus,ſed aut viſione prophetica quã alij prophætæ habebant oportuit caruiſſe, aut non fuiſſe tam excellenti præditum. Hoc ita eſſe eo demõſtratur quòd ſi quando bellum aut magnum aliquid gerere cogitaret, viſionem à Gade Propheta poſtulabat, aut Sacerdotem (qui comitabatur ipſum) iubebat Ephod induere vt voluntatem Dei ex Vrim & Thummim cognoſceret. Hæ autem voces Vrim & Thummim Hebrææ ſunt,quas LXXII. interpretantur declarationem & veritatem, Chaldæus (vt mos Hebræorum fuit myſteria condere) ſeruauit ἀνερμηνεύτως: Hebraicè vrim lumina, & Thummim perfectiones ſonant. Hoc nomen fuit tabulæ in quam duodecim gemmæ erant inſitæ, inciſaq; duodecim filiorum Iacobi nomina, ex catenulis duabus impendentis maximi Sacerdotis pectori, vt in libr. Exodi legimus[a]. Eleazar itaque Pontifex ſucceſſor Aaronis iubetur in Numeris[b] pro ratione Vrim conſulere, vt res gerant ex ver-

[a] Exod. 28.
[b] Num. 27.

bo & reſponſione ipſius. Si res quæ gerenda erat
bene caſura eſſet, quæſtione propoſita gemmæ vi-
uida micabãt luce, aut inſpiratus à Deo ſacerdos
futura prædicebat: quemadmodum ex Scriptura
[a] *Eſdræ 2. Nehem. 7.* diſcimus [a], & Ioſephi antiquitatibus [b], vbi lumen
[b] *Antiq. Iudaic. lib. 3. cap. 9.* iſtud ante ducẽtos annos quàm viueret ſcribit de-
ſiuiſſe. hic autem trigeſimo anno à Chriſto natus
eſt. Græci pectorale iſtud vocarunt λόγιον, id eſt, o-
raculũ, quod vulgus ineptè vertit Rationale: Re-
ges enim in cauſis omnib. grauiſsimis per Ponti-
ficem conſulebant deũ, & ſi non edebatur reſpon-
ſum hæc fuit irę Dei ſignificatio. Quãobrem Sauli
[c] *1. Sam. 28.* cùm à Deo abiectus eſſet (ait Scriptura [c]) nihil re-
ſponſum eſt, neq; prophetia, neq; ſomnio, neq; V-
rim & Thummim: ille verò Sagam diabolico Spi-
ritu inſtructam ſibi pręcepit inueniri, vt exitũ pre-
lij, quod poſtridie commiſit & in quo cecidit, co-
[d] *2. Sam. 2. & 5.* gnoſceret. Dauidi contrà [d] aut Prophetæ viſione
ſemper, aut ſomnio, aut per Vrim & Thummim
reſponſum dabatur, atq; hic rem imperatam effici-
ebat ſedulò: Saul verò cum non paruiſſet, à Deo
populoq; ſimul deſertus, & ab hoſtib. occiſus eſt:
[e] *1. Sam. 15.* ad excuſationem enim dicenti [e] Regem Amalechi-
tarum pecudesq; à ſe non fuiſſe cæſas vt de ijs ſa-
crificia pararet Domino, reſpondit Samuel idolo-
latria artibusq; magicis peiorẽ eſſe ἀπυθείαν, & præ-
[f] *Iob. 33.* ſtare obſequiũ omnib. ſacrificijs. Apud Iobum [f] q̊-
que legimus Deum miſerentem hominum eos
commonefacere ſomnio aurémque vellicare do-
cere quid facto ſit opus vt eos humiliores effi-
ciat,

ciat, idq; ter: ſi enim tertiò monēti morem non geſſerint, tum eos abijci. Quòd ſi is quem Deus bono Spiritu agendū inſtruxit, agenti non obſequatur, obiectionem comminatur Spiritus: ſi corrigitur, non abijcitur: ſi non reſipiſcit, abijcitur. Atq; hi tres modi ſunt quibus olim Deus hominibus declarabat voluntatem ſuam, viſio, ſomnium, & pectorale ſacrū. Quare Propheta Balaam à Deo inſpiratus cùm Iſraelitis benediceret, Beatū, inquit, populum qui incantationes non habet, cui futura cùm opus eſt reuelat Deus. Quamuis autem ex Lege Dei promulgata, tot prophetijs, viſionibus, iudicijsq; Dei quæ in Scripturis hiſtorijsq; ſacris conſignantur, ita de veritate & voluntate Dei bellè informemur, vt non ſit opus prophetiis: certum eſt tamen non eo minus ſomnia, viſiones, & bonos Angelos diuinitus immitti hominibus ad exponendam eis voluntatem Dei, ex qua ſeipſos regant & inſtituant alios. Hebręorum itaq; Doctores etſi oraculum Vrim & Thummim à tempore Babylonicæ reuerſionis deſiuerat, confitentur aliquam diuinam vocem ſemper fuiſſe exauditam, quam Ioſue filius Leui [a] בת קול, id eſt, filiam vocis, Græci ἠχὼ appellarunt. De veris autem indicijs quibus homines his donis inſtructi agnoſcuntur vt dicamus paucis, obſeruanda ſunt optimè recognoſcendaq; ipſorum facta, inprimis verò quem colant Deū. Nam fieri poteſt vt viſionem aliquis & ſomnium habeat, futura prædicat prout accidēt, edatq; miracula, qui tamē adoratio-

[a] *Lib. Pirke aboth.*

nem aliorum Deorum prædicabit quàm eius qui fecit cœlum & terram: neq; propterea fides huic habenda eſt, cùm hoc vnum ſit è ſignis quæ Deus diſertè præcauit Lege[a], dicens ſe hunc ſomniatorē prophetamq; mittere ad experiendum amemuſne & reuereamur ipſum. Quibus ex verbis apparet non electis ſolùm & viris bonis à Deo immitti ſomnia, ſed improbis quoq; & infidelibus, vt conſternatos eo ſeuerius præcipitet. Huius rei plenæ ſunt hiſtoriæ, vt de Pharaonis ſomnijs & & Nabuchodonoſoris legimus: ante omnes verò principibus viris accidiſſe, cùm de Reipublicę ſtatu ageretur. Plerumq; tamen vſuuenit quod ait Solomo in Libro Sapientiæ, vt improbis terribiles horrendæque viſiones adſint: bonis verò, etſi nonnūquam ſomnijs conſternātur, ſua ſecuritas & conſolatio. Sic Veſpaſianus ſomnio monitus eſt ſe Imperatorem fore, cùm Nero dentem vnum (quod poſtridie accidit) amiſiſſet. Sic Antoninus Caracalla ſomnio Seuerum patrem ſtricto gladio audiuit dicentem, vt fratrem occidiſti, ita te hoc ictu oportet mori. Sic Athenienſis tyrannus Hippias pridie q̄ occideretur ſomniauit ſe dextera Iouis in terram dari præcipitem. Artemidorus huiuſmodi abundat hiſtorijs. Notandum porrò illud eſt maxima naturalium ſomniorum parte naturalem humorē aut morbum hominis indicari, vt Galenus experientiam docuiſſe ſcribit ſomnium de ſtellæ caſu, aut fractione currus cui ægrotus inſideat, mortem homini portendere. Somnia diluculo accidentia

a Deut. 13.

hominí

homini cuius animus vacet perturbatione, veteres pro veris annotarunt. Scriptura ſacra præſtituit regulam, ne credatur ſomnijs niſi quę Deus iniecerit. Eorum ſignum eſt, ſi ab homine bono & verace manant, aut ſi ab improbo cùm agitur perditio eius. Magorum verò, Atheorum, & vita conſceleratorum turpiumq́ ſomnia à Spiritibus malignis infundi poſteà demonſtrabimus.

De naturalibus modis ad res occultas cognoſcendas. CAP. V.

NAturalis diuinatio eſt rerum futurarum, præteritarum vel præſentium anticipatio, quæ nihilominus occultę ſunt in cognitione cauſarum quadam veluti catena inter ipſas dependentium, prout has inde à creatione mūdi ordinauit Deus. Hanc definitionem ſtatui, vt iudicium fieri certò poſsit quænam ſit licita, & quæ illicita aut diabolica diuinatio: quod ex noſtra Magi definitione eſt conſectarium. Inter omnes autem philoſophos & Theologos cōuenit Deum primam æternamq́ue cauſam eſſe, & omnia ab eo dependere. Licet enim Plato tria mūdi principia poſuerit[a], Deum, materiam & formam, in Timæo tamen, Theæteto, alijsq́ locis compluribus Deum ſupra omnes cauſas, & extra omnem conſequutionem ordinēq́ue cauſarum euehit. Demonſtrauit quoq́ Ariſtoteles[b] neceſſariò oportere vt deus vnus ſit, pri-

[a] *Epiſt. 7. ad Dionem.*

[b] *Lib. Phyſic. 6. & 8.*

& τ̃ μετὰ τὰ φυσικὰ 12.

ma cauſa de qua omnes reliquæ pendeant. Itaq; impietas Manichæorum euertitur duo principia eſſe confirmantiũ, vnum bonum, & malum alterũ, vnũ elementaris mundi, alterum cœleſtis & ſpirituum bonorum Creatorem. Quòd enim Marcionem tria Epiphanius, Baſilidem quatuor principia ſtatuiſſe narrat, opiniones fuerunt improbæ & deteſtabiles: nam πολυθεότης, inquit Proclus Academicus, pura ἀθεότης eſt, & qui plures Deos infinitásve ſtatuit Deũ verũ conat̃ tollere, ἀπειρία τὸν θεὸν ἀναιρεῖ. Sed de aliarum cauſarũ conſequutiõe philoſophis cum theologis minimè cõuenit. Academici enim & Peripatetici docent Deum cauſam efficientem eſſe primæ intelligentiæ (Hebræi Metatron vocant) hanc ſecundæ cauſam eſſe, hanc tertiæ, ſic deinceps ad cauſas uſq; ultimas. Quamobrẽ Iulianus apoſtata Plat. errorẽ & Iamblichi præceptoris ſui ſequens in libr. quẽ aduerſus Chriſtianos ſcripſit[a] in eadem eſt ſententia, & Chriſtianos eo nomine criminat̃, q̃ Deũ affirment principiũ & originem eſſe rerũ viſibiliũ & inuiſibiliũ ſine alio modo: etſi hoc dogma nihil abludit ab ipſo contextu hiſtoriæ ſacræ, dicentis, In principio creauit Deus cœlum & terram, tum creaturas ſingulas, ita vt ex ordine agatur de creatione Angelorum ne rerum creatio Angelis tribuatur: & homines quoq; arcanorum Legis peritiſſimi his verbis, Deus creauit cœlum & terram, materiam dicũt formámq; innui: vt opinionem eorum euertunt qui nõ materiam ſed formam ſolùm à Deo factam fuiſſe putant & mate-

[a] *apud Cyrillum contra Iulianum.*

riam

riam confuſam iam antè exſtitiſſe, errore perni- cioſiſiſmo. Origeni quidem & nonnullis placet Deum ex ordine ſemper infinitos mundos cre- auiſſe & cùm viſum fuit exſcidiſſe, puta ele- mentarem mundum ſepties milleno quoque an- no, cœleſtem verò quadragies nonies mille- no: tunc omneis beatos ſpiritus ſibi adunare, & per annos mille materiam confuſam infor- mémque ſinere: deinde virtute ſua omnia in ſta- tum priorem dignitatémque reformare. Huic o- pinioni requiem terræ ſeptimo quoque anno, & annum Iubilæi quadrageſimo nono accommo- dant: ac propterea in creatione mundi aiunt An- gelorum creationem reticeri, vt oſtendatur eos corruptis mundis antecedentibus immortaleis permanſiſſe, quod Mirãdulanus princeps in ſuis Ca- balæ poſitionibus pro certo habuit. Hæc in arca- na ſua philoſophia Hebræi[a] docent cum Origine: quæ opinio etſi omnib. Theologis non æquè acce- pta eſt, quia plus ſatis videtur in profundiſsima Dei ſecreta penetrare, eorum tamen impietatem reſecat qui Spiridionem & alios Nicenæ ſynodi Epiſcopos ludificati ſunt, dicendo mirum illud eſ- ſe quòd Deus inde à tot centenis annorum milli- bus, ac potius ab æternitate infinita de mundo hoc tandem faciendo, & quidem breui perituro, ante tria aut quatuor demum annorũ millia cogi- tauerit: etiamque hoc pacto ſpeciem habitura eſſet Rabbi Eliezeri ſententia, dicentis Deum de lumi- ne veſtis ſuæ tanquam ex materia feciſſe cœlos, quod

[a] *Rabbi Iuda, & Leo Hebræus, & alij. lib. περὶ ἀρχῶν.*

[a] *Lib. Sapiẽ.*

quod non abſimile eſt à Solomonis dicto[a] qui ante creationem mũdi materiam confuſam fuiſſe docet, & nihil noui ſub ſole factum. Verumtamen ſi infiniti mundi alij alijs ſucceſsiſſent (quod dogma repudiandum eſt) fateri tamen oporteret materiã primam à Deo creatam eſſe: hoc enim ſine impietate negari non poteſt. Alioqui ſequeretur materiam æternam eſſe, cauſam efficientem æquandam effecto, & alia abſurda neceſſaria, quæ alibi annotauimus[b] ſententiæ Ariſtotelis aduerſari oſtendẽtis non poſſe aliter fieri, nec poſſe à natura cohęrere iſta, & vnicam primam cauſam eſſe demonſtrantis: quemadmodum etiam Hebræi, Academici, & Stoici vno ore improbarunt iſta, & Plutarchus[c], Galenus[d], adeóque ipſi Epicurei deriſerunt. Nobis igitur ſic conſtitutum eſt, Deum ex nihilo materiã creauiſſe, quod ברא Hebręum ſignificat: ſin minus, עשה facere, vſurpaſſet, vt cùm Deus hominem de limo terræ feciſſe dicitur, materia quæ antè comparata fuerat, deſumpta: quibus verbis myſterium celſius innuitur, teſte Rabbi Paulo Riccio, nempe ex anima intellectum à Deo fuiſſe factum. Atque hoc præterea in verbis iſtis obſeruandum, *dixit & facta ſunt*,[e] verbum אמר ex propria ſignificatione non, ſolùm eſſe dicere, ſed etiam velle, & ſic Hebræos accipere: cùm Deus ſermonem ad res creatas, quæ nondum erant, non fuiſſet habiturus, ſed inde à creatione rerum Angelos ſuos diſtribuerit, quorũ opera res creatas inſtaurat & fouet. Deus autem ſi quando efficiens cauſa, forma, & materia mun-

[b] *in method. cap. 6.*

[c] *lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.*

[d] *lib. de placitis Hippocrat. & Platonis.*

[e] *Pſalm. 33.*

mundi nominatur, non ꝓptereà cœli aut alterius creaturæ forma eſſe intelligendus eſt, ſed is qui omnibus dat vt ſint & ſine quo nihil poteſt ſubſiſtere. Angelum cùm dico, omnem potentiam virtutémq; in genere volo intelligi quam Deus rebus creatis donat, & ſpiritus boni & mali, homines, venti, ignisq; in Scriptura Angeli appellant̃[a]. Quod itaq; moueri cœlos cernimus cœleſtiáq; lumina, id Angelorum fit miniſterio qui propriè dicuntur angeli, prout Theologi omnes & philoſophi confitentur, adeóq; ipſe Ariſtoteles aiens vt cœli quinquaginta ſint totidem ineſſe Angelos ſeu intelligentias: non quòd Deus ſolo nutu nequeat ſine alio modo regere omnia, ſed quia magis decet ipſum rebus quas creauit vti. Ideóque in Scriptura legimus Deum eſſe in Angelorum cœtu, ſe ibidem ſpiritus malignos ſiſtere, vt Propheta Michæas narrauit Regibus Iudæ & Samarię, & Deum Satanam in Angelorum cœtu compellare[b]: quę Hebręi omnes de miniſterio rerum creatarum accipiunt quibus Deus ad ſingula vtitur. Diximus anteà quemadmodum homines Deus nõ alloquitur niſi per Angelos, ſic nihil in rebus corporeis efficere niſi per corpora cœleſtia, ſiue ordinaria poteſtate vtatur, ſiue extra ordinem immediatè faciat: quod Zachariæ viſo demonſtratur lucernarum in candelabro ſeptem[c] (quod in Apocalypſin poſtea fuit translatum, & ibidem interpretatur Angelus ſeptem oculos eſſe quibus videt Deus) & Angelorum fundentium oleun ex duabus oleis

[a] *Pſalm.103 & 104.*

[b] *Iob.1.*

[c] *Zachar.4.*

ad dexteram Dei, quos aiunt Hebræi ſeptem planetas eſſe quib. diuina virtus infuſa eſt per totū orbē manatura. Licet igitur ſemperq́ licuit cœleſtiū luminum virtutē inquirere, modò in cauſis naturalibus conſiſtatur: nam in eo verſatur Dei gloria quòd per creaturas ſuas res facit tam admirabiles. Hæc ſententia Damaſceni[a], hæc Thomæ Aquinatis in libro de ſortibus, & altero de iudiciis aſtronomicis, hęc Scoti: necq́ amplectēdus Lactātij Firmiani error, qui Aſtrologiam, Necromātiam, Magiam, haruſpicinā à malignis ſpiritibus inuentas aſſerit: nam hoc quidem de aliis verum eſt, ſed Aſtrologia effectorumq́ cœleſtium notitia à Deo donata eſt. Et quamuis Caluinus[b] certo (opinor) conſilio, quia Melanchthonem animaduertebat in Aſtrologiam plus æquo incumbere eamq́ magni facere, pro eo ac potuit Aſtrologiam depreſſerit, mirabilia tamē aſtrorū effecta fateri cogitur, hoc vnum addens eſſe Deum ſuperiorem iſtis omnib. & qui confidit Deo hunc nihil ab iſtis debere metuere. Atqui tantumdem Ptolemæus dicit[c], imperare cœlo ſapientē, & Abraham Aben Eſra maximus inter Iudæos Aſtrologus filios Iſraelis ait[k] non ſubiici aſtris, de iis qui confidunt Deo intelligens: qui verò nō timet Dominū, inquit Solomo, tranſibit ſub rota, cœlum proculdubio his verbis, virtutéſq́ & influētias cœleſtes denotans. Eadem ratione Hebræus Philo allegorias Bibliorum explicans, vbi dicitur Cherubinus ante Paradiſum gladio flammante rotam efficere, dicit hoc cœlum flam-

[a] *in Theologicis ſententiis.*

[b] *lib. contra Aſtrologos.*

[c] *in decalogum.*

[d] *Lib. pirke aboth.*

flammans eſſe luminibusq́ abundant cœleſtibus, quorum vi & influentia materialem hunc mundũ tuetur Deus, hanc verò materiam homini bruto terreniſq́ voluptatibus ſeruienti eſſe impedimento ne in contemplationem admirabilium Dei operum aſſurgat, itaq́ efficere vt tanquã in ſepulchris, ſic in corporib. ſuis ſepulti iaceant: de quibus agit Scriptura Pſalm. lxxvij. verſu vij. dicens, Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorũ non es memor ampliùs, & ipſi de manu tua repulſi ſunt: q locus complures nõ attendentes ad Hebræorum allegorias torſit, à Chaldæo verò Paraphraſte in hãc formam redditur, Sicut occiſi gladio dormientes in ſepulchris quorum non recordaberis ampliùs, & ipſi quidem à facie diuinitatis tuæ ſeparati ſunt, nempe gladio cœlum naturalemq́ eorum influentiam intelligens qui conditionem quæ à natura eſt & brutam beſtiarum vitam proſequuntur. Quapropter etiam Deus aquas quæ ſub firmamento ſunt, id eſt, cœleſtes influentias dicitur ab iis diuiſiſſe quæ ſupra cœlos ſunt, id eſt, ab Angelorum & intelligentiarum mundo. Euidentiſſimum verò potentiæ quam Deus cum aſtris communicatam voluit habemus teſtimonium, vbi dicit Iobo[a], Poteris ne ligare Pleiades, aut ſtellas maioris vrſæ diſiungere? An produces Hyadas & poteris gubernare ſtellas Arcturi? Hic Deus aſtra totius cœli annotauit quæ maximam vim exerũt in hoc elementari mundo, prout ſingulis anni tempeſtatibus cognoſcitur in ortu & occaſu heliaco & chronico i-

[a] *Iob. 38.*

pſorum. Deinde verò vniuersè Iobo dicit Deus, Scisne leges cœli? tu'ne poteſtatem cœlo daturus es quam habet in terram? Hi omnes loci amplam demonſtrant potentiam quam Deus corporibus cœleſtibus indidit in hunc elemẽtarem mundum. Quinetiam Deus creatis cœlorum luminibus edixit vt ſint temporum annorũ dierúmque ſigna: quod ad commoditatem numerandi dies referre fuerit ridiculum, quia tot centena ſtellarum millia futura eſſent inania. Atque hæc quidem magna facultas & virtus admirabilis corporum cœleſtium tantũ abeſt vt minuat vllo pacto potentiam Dei, vt eam contrà extollat euehatque mirificè. Si enim virtute lapidis, herbę, animalis cognita laudamus Deum, quanto maius habituri ſumus laudationis illius argumentum, ſi amplitudinem, vim, claritatem, celeritatem, ordinem, ſtupendumque motum cœleſtiũ corporum animaduertamus? Ideoque Pſaltes laudato deo iſtarum rerum inferiorum nomine, cùm ad vim aſtrorum annotandam venit, extra ſe raptus exclamat in hanc formam[a]:

[a] Pſalm. 8.

Suſpiciens oculis tua celſa palatia cœlos,
Artifices digiti quos peperere tui,
Lucentémque globum Lunæ, Titaniáque aſtra,
Quæ doctæ Domini conſtituere manus:
Ecquid homo eſt, dico attonitus, quem mente reuiſas
Sollicita, cuius te meminiſſe iuuet?

Enimuerò cœlum theatrum eſt laudis Dei elegantiſsimum, cuius luminum effecta quò magis agno-

ſcuntur

ſcuntur, eò magis ad Deum celebrandum homo abripitur. Cernentes imperiti plenilunio nouilunióque abundare marinos fluxus, alio tempore breuioreis eſſe, fluxus quotidie ſpatio vnius horæ tardari, in eodem agro, regione, climate, ſed varijs portubus reciprocari variè fluxus, obſtupeſcunt. Vident piſcatores omnia oſtracina eſſe inania: ſimiliter animalia, plantæ, elementáque omnia mirabilem ſanguinis, humorum, medullarumq́ mutationem declinante Luna & augeſcente ſentiunt. Arborem ad ædificandam putatores non cædunt plena, ſed decedente Luna, alioqui lignum ædificijs foret inutile. Eodem tempore inſeritur, planta rumq́ radicibus accumulatur: grana & legumina vanno excutiuntur declinante Luna, aliæq́ obſeruationes innumeræ à veteribus fuerunt annotatę, quas videre eſt apud Plinium lib. xviij. cap. xxxij. Criticos febrium morborúmque dies fatentur Medici à Luna gubernari, etiamq́ Galenus libros complures ſcripſit de hoc argumento, miratus id quod in horoſcopo ægroti ferè animaduertitur, oppoſitum Soli aſpectum Lunæ aut quaternam morbis afferre mutationem manifeſtam, itemq́ ſi Luna ſtationem oppoſitam aut quaternã aſſequatur ab eo loco vnde inuadẽte morbo profecta eſt. Cõſimiliter in lue peſtilentiáq́ publica per ſingulos quadrantes Lunæ videmus innumeros ſubita morte concidere. Verũtamen Galenus ab experiẽtia iudicabat quam ex veterum obſeruationib. didicerat; nam ne verum quidem Lunæ motum co-

[a] De diebus decretorijs Hippoc. li. 1. κρισίμων.

gnoſcebat, vt ex libris ipſius conſtat[a]. Quanto maiore igitur admiratione fuiſſet traductus, ſi aliorũ Planetarum coniunctionũ, reciprocantium aſpectuum, fixarúmque ſtellarum effecta etiam in corpus & conſtitutionem hominum percepiſſet? Veteres enim hæc axiomata ex multorum ſeculorũ experientia amotarunt, Saturno & Mercurio inter ſe in bruto aliquo ſigno oppoſitis hominem qui tũ naſcitur balbum ferè aut mutum eſſe: Luna ad ortum poſita eſſe incolumem, defectum patiente non poſſe infantẽ viuere: nec eum diu viuere qui tum naſcitur cùm Luna in coniunctione eſt. Arabes denique cognita cœleſtiũ influentiarum in corpora facultate, inaugurari nolebãt medicũ niſi peritum Aſtrologiæ, & Græci peritos vtriuſque ſcientiæ Iatromathematicos appellabant. Ne plura, ex cœleſtiũ rerum profluentia & humores cognoſcuntur, & naturalis corporũ humorumque cõſtitutio: ſed malè audiuit hæc ſciẽtia, inquiebat Melanchthon, apud multos propter eorũ qui ineptè de ea ſcripſerunt ignorantiam. Aſtrologos uerò iudicium facere de animis, ſpiritibus, vitijs, virtutibus, meritis, & ſupplicijs indignum eſt: de religione arrogare omniũ eſt indigniſsimũ: quod multi faciũt, eos monetę adulteratores imitati quæ è plantis quidẽ & metallis quintam eſſentiã extrahunt, mirifica olei & aquæ genera faciunt valde ſalutaria, de virtute metallorũ & tranſmutatione acutiſsimè diſſerunt, ſed nihilominus adulterinã monetã conflant: ſic iſtorũ Aſtrologorũ multi cùm ex horoſcopo humorẽ & naturalem

lem

lem corporis affectionē explicarūt, ad ea impudenter tranſcendunt quæ corpus non attinent, vt connubia, dignitates, expeditiones, opes, & alia huiuſmodi quibus nihil cū aſtris cōmune eſt, & ſi q̄p ius in eas res haberēt aſtra, impiū tñ foret ſtultiſsimūq́ue omniū de eo perueſtigando laborare. Etenim ſi Diuinus falsò prædixerit igne aut laqueo periturū queinquā, tum mille mortes obit ante mortē ſine occaſione miſer: ſin vera eſt prædictio, ſemp inquietus eſt geminato malo. Si cui diuinus falsó affirmauerit ipſum magnū fore & diuitē, hūc eò ſpe inani perducet, vt bona ſua otioſus & iners dilapidet: Sin verè, ſpes dilata (ait Sap.) facit vt homo langueat, adeò vt cùm res adeſt, iamdiu abſit voluptas. Etſi in more habet Dñs vt eos qui ſcrutantur iſta fruſtrari bono exſpectato ſinat, & malo à quo ſibi metuunt opprimi. Inexcuſabilis verò illorū eſt impietas q profluentijs cœleſtib. aſsignāt religiōis dominatū: vt Iulij Materni ſcribentis eū cui Satur. in Leone eſt victurū ꝑdiu & poſt mortē in cœlos aſçenſurū: itemq́ Albumazaris affirmantis eū qùi orabit Deū quando Luna cum altero planeta (cuius nomen de induſtria placet reticere) in capite Draconis cōiuncta eſt, impetraturū petitionē ſuā: q̊d Petrus de Apono Magorū omniū qui fuerunt vnquam Coryphæus ſe expertum narrat, vt homines ad eandem improbitatem pertrahat. Qua in re gemina eſt impietas & ignorantia: cùm caput & cauda Draconis nihil ſint aliud quàm duo puncta intercurrētis ſectionis imaginariæ duorumq́

orbium,

orbium, quibus nec ſtella nec planeta ineſt, ſingulis momentis variantium. Quamquam maioris adhuc impietatis tenetur Albumazar, quòd ex profluentiis cœleſtibus religionum fines auſus ſit circumſcribere, Chriſtianam religionem dicens anno M.CCCC.LX. deſituram, quod tempus ante annos plus centum videmus effluxiſſe. Ineptè ſimiliter Arnoldus Hiſpanus Antichriſtum anno M.CCC.XLV. venturum prædixerat: & Cardinalis de Alliaco, qui librum ſuum infarciuit mendaciis huiuſmodi, de fine trium religionum agens ſepties mille ſeptingentos quinquaginta octo annos ſtatuit à creatione mundi, aberrãs à probato Chriſtianorum Hebræorumq́ calculo mille quingentis annis: idémq́ Horoſcopum faciens creati mundi Solem ponit in Ariete, quem in Libra fuiſſe docet diſertus Bibliorum textus[a]. Primum enim mundi creati diem fuiſſe eum quem dicimus, ſeptimi menſis decimum (in quo Libræ ſignum eſt) ex Bibliis ſacris didicimus. Amplius inſaniuit Cyprianus Leonicus memoria noſtra: qui religionem Ieſu Chriſti mundumq́ finem habituros dixit anno M.D.LXXXIII. & tam grauiter confirmat vt dicat, *Proculdubiò alterum aduentum filij hominis in ſede maieſtatis ſuæ prænuntiat*, idq́ propter coniunctionẽ ſummã quę eſt in triplicitate aquatica Ieſu Chriſti. Hoc verò in Aſtrologia inſigniter abſurdum eſt, in cauſa religionis impium: nullus enim Planeta vnquam ſignum ſuum ſtationemq́ euertit: Iupiter autem piſcibus coniungitur in ea coniunctione

[a] Exod. 23. *Ioſepho lib. 5. antiq. c. 3.* R. *Abrahã Abẽ eſra in cap. 7. Danielis. initiũ mũdi in* Ti*ſri conſtituũt qui mẽſis eſt* September.

abs

abs qua iſte metuit tantopere, Iouis cum Saturno, q̃ duo ſigna inter ſe amica ſunt. Cùm autẽ iſtud iã ſeriò confimauerit vt dubitari de eo nefas videret, quàm ſtultum illius eſt hominis factum qui Ephemeridas in triginta annos poſt conſummationem mundi (quod iſte fecit) conſcripſerit? Neque verò prudentiùs Cardanus iudicauit, rationes iniens horoſcopi Ieſu Chriſti & in Italia Galliáque excudi iubens, quibus Saturnum in ſtatione nona ſignificare putat deſertam fore religionem, & Martem in domo ſeptima coniunctum Lunæ genus mortis oſtendere: ridicula omnia, cùm Mars in ſigno proprio, id eſt, igneo verſaretur. Verùm ſummę impietatis eſt ſiquis religionẽ aſtris tentet ſubijcere: quemadmodum Abeneſra fecit, qui magnũ ducem (quẽ vocat Meſsiã) Iudæis liberandis prædixit naſciturum anno M.CCCC.LXIIII. nec tamen illud accidit. vt igitur opiniones iſtas diuinationésq; impietatis & ignorantiæ plenas omittamus, eas ſolùm naturaleis prædictiões accepturi ſumus quæ profluẽtijs cœleſtibus in corpora atq; humores tribuuntur. Certum quidem illud eſt, ingenia & mores hominum ad humores ſæpe accedere, vt Gallenus ait in libro, Quòd mores humoribus obſequantur: ſed non ſemper eſt neceſſariũ, cum inclinatio ſit à natura ſolùm, ac nõ neceſſitas. Quum itaque lingua ſancta (qua Adam, vt eſt in Geneſi, omnib. rebus ex proprietate ipſarũ, naturali indebat nomina) Saturnũ שבתי legimus appellari, id eſt quietum & tranquillum propter natura-

lem eorum inclinationem quorum Horoſcopum Saturnus obtinet (vt ferè ſunt melancholici, tranquilli, & contẽplationũ ſtudioſi) aut Iouem צדק.i. iuſtũ, quia iuſtitię ciuili ſtudere videntur ij quibus Iupiter dominus eſt horoſcopi, aut Martem מאדים id eſt, robuſtũ, propter naturalem inclinationem qua eos afficit quorum præeſt horoſcopo, vt eos quodammodo Martiales reddat aptoſq; laboribus, & ſic de cęteris: nõ tamen continuò neceſſitatem poni opus eſt, ſed inclinationem à neceſſitate liberam. Idem quoq; iudicium facimus de magnis ſuperiorum planetarum coniunctionibus cũ differentibus triplicitatibus, poſt quas cõiunctiones veteres permagnas mutatiões in rebuſpub. atque imperiis annotant accidiſſe: nullã.n. hic neceſſitatem adeſſe alibi demõſtrauimus[a]. Nam etiam fieri non poteſt vt à ter mille annis ſolùm ex quo obſeruationes Aſtronomicæ fuerunt traditæ (antiquiſſima enim eſt Sennacheribi Aſſyriæ Regis) tanta capta fuerit experientia quanta ad iudicium certò faciendum eſt neceſſaria. Itaque Ptolemæum videmus & Firmicum Borealibus populis triplicitatem ignis tribuere: Albumazarem verò Orientalibus,[b] & triplicitatem aquarum meridianis, & cum hoc Paulum Alexãdrinum[c] & Henricum Mechliniensem facere Alcabicium verò Capharem, Abenacram, Meſſahalam, & Zaelem Iſraelitam triplicitatem terrę Meridianis aſſignare. Omnino certi nihil poteſt in futurũ de mutatione rerumpub. conſtitui niſi fundamentum hoc fuerit confirmãtum, prout

[a] *lib. de rep. & lib. de method. hiſtor.*

[b] *6. magni introductorij.*

[c] *in inſtit. artis Apoteleſmaticæ.*

prout amplius in libris de Repub. declaraui, ac proinde breuior hoc loco futurus ſum. Nulla igitur fortuita prædictio ſtatui, nullà vſurpari poteſt niſi quæ nitatur experientia: quæcunque autem rerum experientia teneatur, tamen dominatus omnium ſemper eſt Deo cõmittendus, qui Solis & Lunæ curſum potens eſt ſiſtere, vt fecit poſtulante Ioſua, & ſolem ad retrogrediendum impellere, vt fecit cùm vitam regis Ezechiæ annis xv. prorogaret: nec dubium eſt quin is qui fidem in Deo collocat ſuperior ſit quauis cœleſti profluentia. Quamobrem Platonicus quidam dicebat olim q naturam ſequitur eum ſe fato ſubmittere & curſui naturæ ſingulis rebus elementaribus deſtinato: eũ verò qui à bono ſpiritu agitur, omnib. fatis potiorem eſſe. Vt autem maieſtas Dei per illam ſcientiã naturę aſtrorum cœleſtiúmq; luminũ reuelatur, ſic etiam contrà damnandæ ſunt electionum Arabicarum fraudes, & illicitæ iudicandæ: & de iis oportet accipi decretum Conciliį Toletani primi cap. 8. & Conciliį quarti Carthaginenſis cap. 89. Naturales diuinationes aliæ plus habent euidentiæ, quæ fiũt ex temporis cõſtitutione, prout ordinaria eſt illarũ experiẽtia. Ex his tota μετεώρων ſcientia cõſtat, id eſt impreſsionum ignis in ſuprema regione, aut generationis imperfectorũ corporũ in media aeris regione: vt Luna rubẽs ſignificat vẽtos, imbres pallida, ſerenitatẽ clara. Fumida enim exhalatio quæ gignit vẽtos ſimilis eſt fumo quo rubeſcit flamma, & pruna ex atro carbone rubet, ait Theophraſtus qa

nigrũ & clarum inter ſe confuſa ſunt: humidus vapor efficiens pluuiã ſerenæ Lunæ claritatẽ adimit: claritas verò nitente aere ſine impedimento cernit. Hæ autẽ naturales diuinationes eò certiores ſunt quòd experientia conueniat cauſæ, quę non perinde abſtruſa eſt atque huius inueſtigatio cur pluuia hoc potiùs tẽpore ꝙ illo decidat. Hic dicet Aſtrologus mõſtrari obſeruatione veterũ vapores primùm, deinde pluuiam à Luna Hyadibus, Pleiadibus, aut ſtellis Cancri coniuncta excitari. Sed aliæ aliis ſunt certiores in hoc argumento: cuiuſmodi illa eſt ab antiquis omnib. ꝓbata & oculis omniũ expoſita, quarta & ſexta Luna ſi ſerena fuerit, conſtitutionem Luna totius certiſsimè præmonſtrare, niſi qua coniunctio inſignis intercidat: ſed tamen nũquam huius rei cauſa fuit explorata, quod Virgilius optimè annotauit[a] dicens,

[a] 1. Georg.

Sin ortu in quarto (namque is certiſsimus autor)
Pura non obſcuris in cœlum cornibus ibit,
Totus & ille dies & qui naſcetur ab illo
Exactum ad menſem pluuiis ventiſque carebunt.

His rebus plenus eſt Arati liber, quas nihil opus eſt minutatim pertexere. Taceo naturaleis medicorum prædictiones quæ in omnium oculis verſantur, & ab Hippocrate Galenóꝗ libris ſingulis, maximè verò in libro de arte parua exponuntur: vt cùm ait ſiquis debilitatem neruorum palpitationémque ſenſerit, eo de podagra ventura confirmari: dyſenteriam ſi à melancholia inceperit letha-

lethalem eſſe, & cætera. Eſt quoque Phytoſcopia, id eſt, occultarum rerum ex plantis prædictio, vt virga è corylo per medium diſſecta ſi tenetur manu, eò inclinat vbi metalla ſunt, quod omnes metallici plurimùm experti ſunt: itaque ad augendam corylũ metallica terra ipſi apponitur. Hæ prædictiones omnes experientia cognitæ etſi cauſas occultas habent & incognitas, naturales ſunt tamen: quarum inueſtigatione amplitudo operũ Dei & admirabilis forma retegitur. Quemadmodum autem naturales modi quos Deus cognoſcendis occultis rebus & futuris dedit boni ſunt & laudabiles: ijdem quoque ſunt modi quos Deus nobis præmonſtrauit vt tueamur nos ipſos, nutriamus, induamus, incolumitatem vim & alacritatem conſeruemus, & curemus morbos, modò ex animo illud agnoſcamus virtutem alimentorum medicamẽtorúmque & alias occultas vires quæ elementis, plantis, lapidibus, metallis, animalibus inſunt à Deo proficiſci, qui vires eis cũ videtur adimit frangitque facultatem panis (vt in Lege Dei eſt) inmittens famem. Qui enim rerum naturalium viribus ſic vtitur vt ſi manarent ab eis, Deo iniuriam facit ad quem laus tota pertinet. Ac propterea Galenus xx. libros quos de vſu partium corporis humani ſcripſit, poſtquam admirabilia ſecreta quæ in eis ſunt retexerat, hoc dicto terminat, videmur nobis elegantem honoris cantum in Dei laudem ceciniſſe: meliúsque Seneca reprehendens eos qui aiunt, hoc aut illud natura fecit, Tu

naturæ (inquit) Deo nomen mutas: quanto pulchrius ſi dixeris, Deus hoc aut illud fecit? In tota Scriptura ſacra nõ exſtat iſtud Naturæ vocabulũ ſed vbiq; dicit, hoc effecit Deus, fecit Deus vt illud fieret, & tranſitiuũ verbum Hebræũ adhibet הפעיל, quod eſt (vt ita dicamus) fecit facere: ſed hoc verbũ Græci & Latini actiuo verbo reddiderunt, cuius verbi abuſus errores nõ paucos attulit eorũ q Deo res attribuerunt maieſtate ipſius indigniſſimas. vt cùm dicit Deus rotas è Pharaonis curribus ſuſtuliſſe, primogenitos Aegypti occidiſſe, eũ nihil feciſſe niſi per Angelos conſtat: nam populo ſuo præceperat vt ſuperliminare ianuarum ſanguine Paſchalis agni obſignaret, vt videns (inquit) ſanguinem vobis intactis prætereã, neque deſtructorem patiar venire in domos veſtras. Ita ſolet Scriptura Deo rerum creatarum opera tribuere tã mala quàm bona, vt cùm Eſaias inquit, Nullum eſt malum in ciuitate quod non fieri fecerit Dominus, & Ieremiæ xxxij. Omne malũ hoc venire feci ſuper locum iſtum etſi: ſpiritus homineſq; peſsimi plerumque ſunt illius adminiſtri, vt eſt apud Malachiam, Increpabo deuoratorẽ ne perdat fructus veſtros & vites veſtras efficiat ſteriles: idque adeò quàm ad Deum confugiatur, ne alius quàm ipſe timeatur, néue alteri præter ipſum agantur gratiæ, aut alterius laudes quàm ſolius Dei prædicentur. Etenim nõ fugit Hebræos operum Dei & naturæ differentia à Salomone non raró annotata, vt cùm in Prouerbiis allegoricis ait, Filius ſapiẽs obſequitur

man-

mãdatis patris, neq; obliuiſcit̃ legem matris, nẽpe mandata Dei & legem naturæ intelligens. Nam horrendæ omnes idololatriæ inde omnino profluxerunt quòd relictus fuit Deus, bonorum acceptorum honos exhibitus actęq; gratię Soli luminibusq; cœlorum, tum ſpiritibus poſtremò inferioribus creaturis. Atque hoc pacto Aegyptij boues adorauerunt, quia maximum ex bobus emolumẽtũ percipitur, Palæſtini & Amorrhæi arietes quos vocabant *Eſtherobt*, & quibus veſcebantur: qua in re falſus eſt Cicero[a] cùm ait, Nulla gens eſt tam ſtupida quæ id quo veſcatur Deum eſſe putet. Hæc igitur ſatis futura ſunt ad demonſtrandum naturaleis modos quibus aliquid conſequitur eſſe licitos & à Deo inſtitutos, ſi ad ipſum non ad res creatas honor & laus eorum nomine referatur: ſiue futuris rebus abditiſq; cognoſcendis ſiue efficiendis aliis, vt ſi certorum lapidum plantarumq; indiciis ac non diabolicis artibus metallicæ venę perueſtigabuntur. Præterire tamen ſilentio nõ poſſum quod Ioannes Picus Mirandulanus Princeps ſcribit in magicis poſitionibus, naturalem Magiam nihil aliud eſſe quàm πρᾶξιν Phyſicæ quo reti Satanas nobilia multorum ingenia in naſſam ſuam pertrahit, ſic fore congitantium vt naturalium rerum facultate virtutes cœleſtes non attrahantur ſolùm, ſed etiam vi quadam compellantur. Idem verò poſitione xxiiij. confirmat nihil figuris & characterib. in Magia eſſe valentius, & poſitione xxi. barbaris & ἀσήμοις vocibus plus ineſſe virium quàm ijs quæ

[a] Lib. de natura Deorũ.

aliquam

aliquam habent ſignificationem: quarum rerum vanitatem ac impietatem potiùs antè oſtẽdimus. Verùm vt fraudis iſtius arcanum retegatur quod idem autor aut quiſquis fuerit abuſus nomine illius conatur tegere, poſitione xxviij. in hymnos Orphei hæc verba legimus, Fruſtra naturam adit qui Pana non attraxerit, id eſt, Satanam non inuocauerit. Panos enim appellatione veteres omnes eum intellexerunt qui Hebræis eſt Satan, terroreſque Panicos dixerunt eos qui à diabolis afferuntur, & quibus dæmoniaci agitãtur cùm malignos ſpiritus ad vexandum ſe irruentes fugiunt: & Plutarch. libro de Oraculorum defectu principem dęmonum magnum Pana vocat, ad cuius mortẽ alij dęmones clamoribus magnis flebiliter eiulantes auditi ſunt Tyberio Cæſare imperium obtinente: quam hiſtoriam Euſebius quoque confirmat in libris de præparatione Euangelica. Similiterque poſitione xi. per Leucotheam Lunam intelligit, quã Hebræi לבנה id eſt, albam vocant, & poſitione xix. dicens nihil eſſe quod in Magia effectum ſine veſta conſequatur, ſacrificia igne confecta intelligit. Idem ex Cabala peſtilentem Magiam efficit & fundamenta Legis Dei prorſus euertentem, vt facilè agnoſcet quiſquis ad rem propiùs attẽderit: Cùm enim Cabala nihil ſit quàm recta diuinæ Legis interpretatio quam litera adumbrat, hic cõtrà eò ſolùm ſpectat vt literarum & characterum vi faciat miracula. Hanc fraudem placuit retegere, vt quicunque Agrippam magorum magiſtrum legerint

& qui

& qui idem ſentiunt ſe porrò non ſinant decipi, lapidibus, plantis, alijsq́; rebus naturalibus abutentes ad virtutes & profluentias cœleſtes attrahendas. Quamobrem Hippocrates libro de Morbo ſacro Magos deteſtatur qui ſe eo tempore iactabant Lunam attracturos: hoc enim (inquit) foret Deos planis ſubijcere, & cœlum terramq́; hominibus mancipare: quod & principijs naturæ & ipſi contextui ſacræ Scripturæ in lobo aduerſatur, vbi Deus legum quas cœlo terræq́; tulit mentionẽ facit. Quinetiam technam hanc demonſtrant characteres ipſi & figurę diabolicæ, barbara vocabula, & quæ nuſquam intelliguntur, quę nihil cum elementis commune materia formiſve naturalibus aut qualitatibus habent, quæcunque tandem illæ ſint. Non ſunt igitur artes, vanitates, & ſuperſtitiones Ethnicæ idololatrarum Magorumq́; velandæ naturæ nomine: vt plerięq; Magi olim perſuadebant artes ſuas in ſola plantarum, animalium, lapidum, metallorum, cœleſtiumq́; corporum facultate poſitas eſſe: quod Arabes quoq; docent vt ſcientiæ ſuæ dignitatem, Magis impunitatem comparent, Auicẽna, Algazel, Alpharabius, & Agrippa memoria noſtra: ac propterea opinio hęc quõdam inualuerat, vt eſt apud Plinium lib. xxvi. cap. iiij. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniecta, tactu clauſa omnia reſerari: Achimenide coniecta in aciem hoſtium trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis vt omnium rerum copia abundarent, id eſt, re-

k

gia diplomata quę terrorem omnibus populis in-cuterent. In eodem numero ponimus quod Plinius de Verbenaca ſcribit (Græci ἱερὰν βοτάνην dicunt) febres abigere, amicitias conciliare, nulli nō mederi morbo: quod Plinius ipſe ridet omnesq́ medici, quibus diuturna experientia conſtat nihil horum Verbenacam poſſe, neq; valentiſsimã omniũ Cynocephaliam, neq; Homeri nepenthes, neque herbam Moly, quam Plinius nō iniuria ridet: nō quòd multi velut theſauri non ſint in rerum natura conditi, qui in dies reteguntur, in primis verò igne quintam eſſentiam abſtrahente: ſed hæ vanitates, quas recordatur Plinius, non comparent vſquam. Simile quoq; iudicium de eo facimus quod Plinius ex Democrito narrat[a], aues quoſdam eſſe quarum confuſo ſanguine ſerpēs gignatur, quem quiſquis ederit intellecturus ſit alitum colloquia: quid ſi etiam dixiſſet vitulorum? item de adamante aduerſus incantationes, curalio rubro aduerſus carmina, iaſpide contra dæmonum vmbras, Lycurio contra præſtigias, & de eo quod Dioſcorides lib. v. ca. xv. narrat pulueratũ lapidem Memphiticum & cum vino & aqua potum ſtupidũ planè hominē reddere. Diuinas prędictiones ſiue prophetias neq; à natura neq; ab humana voluntate diximus procedere, ſed à pura Dei inſpiratiōe ſine modo vel Angelorũ opera: Naturales verò prædictiones fieri per cognitionē cauſarum effecta ſua antecedentium, & naturales rei alicuius aſſequendæ modos cōmuni ratione noſci, ſi à cauſis ad effecta venias.

[a] lib. 10. nat. hiſt. ca. 49. Gellius libr. 10. cap. 12. Philoſtratus Beranius.

venias. Humanæ autem prædictiones etſi quodãmodo à rerum natura pendent, humanę tamen eò dici poſſunt quòd neque ſemper certæ ſunt, vt natura eſt, neque ſemper incertas, ſiue propter cauſarum ignorantiam, ſiue propter ingenij humani imbecillitatem: & eas quiſque in ſua conditione facit ab experientia. Exempli gratia, Politicus videns in Republica impunè abire ſcelera & ſine præmio merita, prædicit illius caſum: cùm autem prædictio hæc neque ex cauſis naturalibus pendeat, neq; ſpeciatim ſit ei à Deo expoſita, humana poteſt appellari, & ea quidem licita, ſed nõ pro certa & indubitata affirmanda: hoc enim pacto inuolaretur in conſilium Dei, qui ſæpe contra vim omnium ſartam tectam ciuitatem bonorum votis precibuſque præſtat: Itaque Deus Abrahæ promittebat ſi decem homines à ſceleribus Sodomæ integros offenderet, non eſſe regionẽ ab ipſo periturã. Verùm ſi quando bonos & virtutis ſtudioſos viros à Deo ſubinde recipi in cœlũ videris, tũ ne dubites imperiũ illud propediẽ grauiſsimis procellis ruiturum. Quemadmodũ aũt homini politico ſuæ prædictiones ſunt, ſic etiã procellas, ventos, imbres, tẽpeſtateſq; naucleri pręuidẽt ab ordinaria experiẽtia, vt cœleſtiũ motuũ ſint imperitiſsimi: paſtores quoq; ſi putre iecur leporinũ viderint, luẽ ouiũ prenũtiãt: ſimiliterq; agricolę cũ ſinapi viderint, aut denſitatem baccarũ quas *Ribes* vocant, aut quid ſimile animaduerterint quod experientia ſine cognitione cauſarum naturaliũ & reuelatione

diuina didicerunt, fertilitatem anni præſagiunt. Hæ autem prędictiones, niſi quis eas pro indubitatis affirmare & teneri velit non ſunt illicitæ, vt neq; in pari cauſa Metopoſcopia, quæ ex ſola vultus inſpectione interiores hominis perturbationes diiudicat: è quibus aliæ ſunt naturales, vt ſubitus rubor pudorem, pallor metum denotat; quibus ſunt naturales cauſæ: aliæ humanæ potiùs quàm naturales, vt micantes bubonū oculi crudelitatem plerunq; deſignant (quales Sylla & Cato Cenſorius habuit) & ſanguine guttati: eademq́; ratione ſimi dicuntur impatientes atque cholerici, naſones cōtrà plus valere prudentia & patientia. Atque hoc quidem epitheton inter cætera ſibi Deus arrogat, qui Moſen alloquēs [a] proprietatibus decem hanc adijcit ארך אפים, id eſt, magno naſo, vt Hiſpanicæ editio Complutenſis & Antuerpiana ad verbum exprimunt, & alijs quòq; Bibliorum locis Deus magno naſo vocatur, q̊d omnes interpretes exponūt patientē, vt contrà קצר אפים breui naſo, Hebræi promptum ad iram vel iracundum interpretātur. Quæ res pariter oſtendunt licere vti naturali Metopoſcopia, cuius Orientales populi admodum periti ſunt. Sed non continuò perpetua lex inde conficienda eſt: homines enim ita perſonatos inuenias tantóq; artificio & fuco ingenium ſuū obuelantes vt eos non ineptè dominos ſuorum vultuum nominaueris, à quibus deluſi multi locū dederunt prouerbio, Fronti nulla fides: qua ratione Alcibiades in cachinnum effuſus eſt cùm Zopyrū phyſio-

[a] Exod. 34.

phyſiognomonem de Socrate dicentem audiret eum mulieroſum, adulterum, & iracundum eſſe, quod Socrates quidem fatebatur, ſed mutatum ſe amore ſapientiæ. Itaque hominem videmus facie virginea, animo leonem eſſe, vt erat Alexãder magnus, & contrà qui leo videtur fronte, animo eſſe leporem. Humana igitur eſt Metopoſcopia cum ſuis prædictionibus ob incertitudinem ipſius, licet Ariſtoteli liber Phyſiognomiæ Metopoſcopiã continẽs (qui nihil Ariſtoteleum ſapit) tribuatur. Chiromãtiam verò vel Chiroſcopiam in numero Phyſignomicarum artium poni inſulſum eſt, cùm inter principia magiſtrorum qui de ea ſcripſerunt non magis conueniat quàm inter ignem & aquam prætereaq; lineamenta mutentur plurimùm, neq; exſtent vnquam in puerili, virili, & ſenili eiuſdem hominis ætate ſimilia. Omitto populareis prædictiones cæteras, quia numero iſto indignæ ſunt vt ſi ranæ plurimùm coaxauerint, ſi mergus in aquam inuolet, ſi grues ab aquis auolent, portendi pluuiam, & ſimilia innumera quæ humana ſunt & bona ex parte appendent cauſis naturalibus. Alię quoq; prædictiones humanę in vſu ſunt quamuis reipſa illicitæ, quia ſuperſtitioſam fidem, metum à rebus vanis, & diffidentiam à Deo velut comites adiunctas habent. Hoc enim certo eſt certius, quiſquis prædictiones ſuperſtitioſas aut timet aut credit, eum ſemper potentiæ Dei diffidere: vt qui olim domo exiens ad limen offendebat pede, præcipiebat animo infortunium (quod Bruto eueniſ-

ſe aiunt quo die occidit Cæſarem) aut cui annulus excidebat cùm ſponſus in ſponſę digitum eſſet inſerturus. Similiter apud antiquos fuit coniectactio (palmirum augurium dixerunt) ex palpitante membro, quod certè naturale eſt & naturaleis cauſas coniunctas habet. Sed hæc iuſtiſsima eſt à Deo vltio, quòd ij ferè qui credunt iſta, ac non ij qui ludificantur ea opprimuntur malis. Quamobrem Cæſar nunquam rationem iſtarum vanitatũ habuit, & ipſi contrà ſucceſſerunt omnia quàm diuini prædixerant. Nam cùm è naui deſcendens in Africam repentè cecidiſſet, quamuis hoc argumento malè ominarentur augures, dixit, teneo te Africa, & tribus victorijs inſignibus reportatis inimicos omneis poſt dies paucos profligauit. Similiterq; prælij Pharſalici (vbi Pompeium ſuperauit, qui longè maiores habebat copias diuinosq; omneis ante prælium adhibuerat) exitum noluit vnquam à Magis percontari. Multorum principum hiſtorias annotauimus, qui conſultis diuinis perierũt miſerè. Ariouiſtus Germanorum Rex quadringentis hominum millibus inſtructus cùm de die conflictus mulieribus Sagis haberet fidem, & inire prælium ante nouam Lunam ab illis vetaretur, Cæſar re (vt ſcribit) cognita ſtatim commiſit prælium atq; ſuperauit. Sed ne longè exempla petantur, fuit qui per Magum exitum Patauini prælij voluit cognoſcere, &, viſis hoſtium copijs, reſponſum par priſcis oraculis reportauit: exitus verò toti Galliæ fuit luctuoſus. Sed de his rebus ſeorſim

ſim poſtea dicturi ſumus. Alterum noſtra memoria exemplũ fuit in Rege Sueciæ: nã literis ad Principes Germaniæ ſcriptis anno M. D. LXIII. exponitur Henrico Sueciæ Regi Sagas fuiſſe quatuor, quæ ſe gloriabantur effecturas ne rex Daniæ victoriam conſequeretur: ſed vna iſtarum maleficarum capta non impediuit carnificem quin viua igne conſumeret, & Rex Sueciæ poſt annos quatuor à ſubditis interceptus, dignitate ſpoliatus, & in vincula, quibus adhuc tenet, coniectus eſt. Hactenus de humanis prædictionibus: nunc de illicitis modis videndum eſt.

De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur. CAP. VI.

DIximus eum Magum eſſe qui diabolicis modis atq; illicitis ſciens prudens ad aliquid conatur peruenire: iam igit modos illicitos cognoſci neceſſe eſt. Ac modos quidẽ eò quò intendit animus perueniendi (ſi licitũ eſt) ope Dei, aut medijs quæ in rebus creatis exhibet tum naturalium cauſarũ cõſequutione tum effectorũ inter ſe cohærẽtium, aut deniq; libera hominis voluntate, iam declarauimus. Sed ſi qui rem licitam conãtes aſſequi ad quam neq; natura, neq; facultate humana adiuuentur, Deum qui omnia poteſt minimè acceſſerint, aut accedentes nõ ritè ſed tentandi gratia fecerint, aut ſi bono quidem animo ſed rebus ſecũdis

à Deo

à Deo diſceſſerint adeò vt in aduerſis ab ipſo deſerantur, illiciti ſunt modi: vt cùm Deus inquit apud Ieremiam, Si Moſes & Samuel me nunc orarent veſtra cauſa, non exaudirem eos (hi autem ante ſecula multa obierant, & dum in viuis eſſent, ſolebant iram Dei precibus ſuis mitigare) & alibi Prophetæ imperat [a], Ne ores pro iſto populo in bonum, nam neq; ieiuniis neq; precibus & ſacrificiis illorum exaudiam ipſos, ſed fame & peſte conſumam. Eos enim oportuerat cœlos precibus perrumpere, & in Dei fide perſiſtere, qui minatur quidem vehementer ſed repentè ſedatus eſt, vt ait Ionas. Huic Deus prænuntiauerat ſe Niniuen intra quadrageſimum diem euerſurum eſſe: cùm autem populus, qui res creatas vt Solem & Lunam adorabat & omni idololatria magiciſq; artibus circũfluebat, præ ſe ferret magnam reſipiſcentiam, Deũ quoq; pœnituit: quod Ionas indignatus factum cùm Deo expoſtulauit dicens [b], Nónne ſciebam te Deum eſſe mitem, miſericordem & clementem pre omnibus, & vltionis, quam inſtitueris, momẽto vno pœnitere? Vir autem impatiens deſperat & diabolum ad opem aduocat, vt Saulem regem videmus cùm de euentu inſtantis prælii Deum, Prophetas, & Sacerdotes conſuluiſſet, ad cognoſcendum ſuæ rei exitum ad Sagam abiuiſſe. Alii theſauris inueniendis, alii depellendo morbo, alii voluptatibus perfruendis, alii conſequendis honoribus & dignitatibus, alii futuris rebus aut abſentibus percipiendis, alii omnium peſsimi hoſtibus

[a] Iere. 14.

[b] Ionæ 4.

bus vlciſcendis accerſunt diabolum: qui vocatus non ſemper reſpondet quamuis ſit præſens & propinquus non ſolùm quærentibus ipſum, verumetiam faſtidientibus (vt alibi oſtendemus) ſed importuna frequentia rogari expetit. Qui autem ex Magis Deo renuntiant & ad Satanã conuerſi dant expreſſa conuẽtione fidem de obſequio, ſeruitute, ſubmiſsione, & adoratione huic exhibenda, hi Magi, vt qui maximè, ſunt deteſtabiles. Sũt etiam qui vt illud ſciant quod expetunt Satanam horrẽt conſulere, ſed Magos adeunt intrepidè, modò nõ interſint ſacrificiis: quo facto penè tam grauiter Deus offenditur [a] quàm ſi Diabolus ipſe adiretur: item qui Satanam non eſſent acceſſuri vt leuentur morbo, ſed non dubitant tamen Magos conſulere qui Diabolũ precantur coràm vt ſanet ipſos: quemadmodum nuper in Valle (hoc ſuburbij Laodunenſis nomen) quædam malefica mulierem miſerã grauiſsimè decumbentem ſortibus liberauit, cùm procidens in genua demiſſo in terrã vultu Diabolum magna voce ſæpius inuocaſſet vt curaret mulierem, & verbis aliquot enunciatis bucceam panis dediſſet ei comedendam: atque hoc modo curata eſt. Quod quidẽ planè tantidem eſt ac ſi ægrotans ipſa Diabolum de valetudine orauiſſet: itaq; præſtaret vel crudeliſsima omnium quæ vnquam cogitari poſsint perire morte quàm eo pacto curari. Sunt item alij qui neq; cum diabolo neq; cum Magis conſociari volunt, ſed diabolicis modis abutuntur quos Magi ope diaboli ſoliti ſunt exſequi:

[a] *Leuit. 19. & 20. Deuter. 18.*

hic enim modos iſtos vſurpantibus preſto eſt cõſiliaq́ eorum dirigit. Atque hec tacita cum Satana conuentio eſt, vt Auguſtinus ad diſtinguendam conuentionem expreſſam definiuit. Hic enim & item Aquinas, Durandus, Ægidius Romanus, alijq́ theologi vno ore duas eſſe cum Satana pactiones docent, vnam expreſſam quam faciunt Necromantici & Magi illi qui adorãt ipſum, alteram tacitam ſiue implicitã qua tenent omnes idololatræ & quicunq́ ſcientes hærẽt ſuperſtitioſis obſeruationib. naturali cauſa vacantib. Hæc illorũ definitio. Certũ quidem eſt eum qui ex volatu auium ſucceſſum inſtituti ſui itineris cupit cognoſcere, vt religioſè veteres factitarunt, Magum dici non poſſe, neq́ expreſſam tacitámve cum Satana conuentionem iniuiſſe quãuis ſit idololatra, neq́ tam grauiter offendere q̃ ſi quis neſciens à Deo interdici fecerit curioſè: vt etiã qui curioſè aut per errorẽ facit nõ ita offendit vt qui ſciuit vetitũ eſſe diuina lege, ac ꝓptereà voces, *Sciens prudens*, ad definitionẽ Magi adiecimus. Sed ille omnino tenetur culpæ q interdicto legis diuinæ cognito & contẽpto ſe addicit iſtis, ac ꝓinde cõmuni cum Magis ſupplicio plectẽdus, etſi leniore quàm eſſe illorũ debeat qui expreſſa conuentione cum Satana deuincti ſunt. Verùm vt Sortilegi vocabulum exponatur (hoc enim frequens Magorum genus eſt) is eſt propriè qui ſorte vtitur & in actionib. illicitis conijcit ſortes. Quædam enim ſors lege Dei, quædã politicis legibus probata eſt. Ioſuam videmus cogniturum

κληρομαντεία

quiſnam

quiſnam anathema cepiſſet Ierichunte ſortẽ de to-
to Iſraelitarũ exercitu cõieciſſe, ſimiliterq́ꝫ Samue-
lem cùm Rex habendus eſſet cõiecta ſorte dixiſſe
Domine da ſortẽ (quem morẽ amoliendæ poteſta
ti & ſorti diabolicę veteres vſurpabant) tum Ben-
iaminis tribui ſortẽ accidiſſe, deinde ſortitione de
principib. familiarum facta familiam Cis obueniſ
ſe, è cuius domeſticis coniectam ſortẽ Sauli accidiſ
ſe, quem Deus regem in populum ſuũ declaraue-
rat: ne quis ſceptra regaléſque coronas putaret for
tuitò obtingere: Saulem poſteà de toto exercitu
ad cognoſcendum quis ieiunij legem feciſſet irri-
tam ſortitione facta deprehendiſſe Ionathanem,
qui ſolus contra interdictum Regis mel comede-
rat. In Leuitico[a] quoque legimus ſortem in duos [a]Leuit. 16.
hircos fuiſſe coniectam, vnum ſacrificandum Do-
mino, alterum Zazeli committendum: quod my-
ſterium LXXII. interpretes nolentes Ethnicis
reuelare, Zazel ἀποπομπαῖος reddiderunt, id eſt,
emiſſarium, quia emittebatur in deſertum neque
inueniebatur ampliùs. In Actis quoq́ꝫ Apoſtolorũ
legimus ſortitionẽ Matthiæ & Barnabæ fuiſſe fa-
ctam. Idem inter Ethnicos pariter fuit obſeruatũ. [b]Ionæ 1.
Etenim ſi qua tẽpeſtas grauis incũbebat mari, ſor- [c]l. ſed cũ am
tem conijciebãt nautæ, & qui ſorte obuenerat mit- bo. de iudic.
tebãt in mare, vt Ionę factũ eſt[b]. Ordinariè itẽ fre- ff. l. ſi duob.
quentatã ſors in ſucceſsionib. diuidundis[c] & bonis commu. de
cõmunibus, populorũ legib. permiſſa, & valde ne leg. C. & c.
ceſſaria rixis & contentionib. quæ infinitæ forent ſors. & c. hi
euitandis. Sic Romani in cauſis publicis ſortie- qui. & cap.
illud. 26. q.
2. & ca. vlt.
de ſortileg.

bantur Iudices[a], & magiſtratus prouincias one- raq́; niſi inter ipſos aliter conueniret, quod Latini dicebant ſortiri aut comparare inter ſe prouincias. Hinc ſæuiſsimi illius belli inter Marium & Syllam occaſio, quòd bellum in Mithridatem ſortitione obtigiſſet Syllę, & Marius libello ad populum ſortitionem voluit eripere. Ex his igitur conſtat ex ſe licere ſortem ſi res merebitur, & verba illa, Domine Deus cedo ſortem, quæ in Scriptura ſacra ſunt tenebuntur, non autem Mercurius (quod faciebant Græci) κληρωτὴς inuocabitur. Gręci enim principio Hermem ſiue Mercurium (id folio nomen oleagino) immittebant in κληρωτίδα κάδον, tum iniectis ſortibus Hermem ante omnes è cado educebant: quæ ratio Ethnica vt corrigeretur Chriſtiani cùm ſortiuntur Regem, primam Dei educunt ſortem. Verumtamen ne hoc quidem ſatis eſt, ad ſortitionem inuocari Deum, ſed religionem oportet adhiberi ne alijs in rebus quàm neceſſarijs vſurpetur, vt ſunt eæ quas modò diximus: alioqui ſi quis res leues ſortiri, aut curioſa mēte experiri, aut in conſilijs publicis bellúmne ſuſcipiendum aut aliquid magni ſit inſtituendum volet cognoſcere, ſortes conijci indignum eſt: ſic enim Deus tentatur, quòd diſertè prohibetur lege. Itaq; in cauſis huiuſmodi Dauid ſanctíque homines conſulebant Deum, qui voluntatem ſuam aut per Prophetas, aut per Sacerdotem Ephod & Pectorale (de quibus antè diximus) geſtantem exponebat, aut per ſomnia & viſa conſulentibus reuelabat: cumq́; in

a *Aſconius in Verrianas*

rebus omnibus grauiſsimis homines ſancti conſilium à Deo poſtulaſſent, ſi quando nõ reſpondebat, lętum tamen rei euentum dabat, ſi quidem res bona eſſet, rectusq́ animus conſulentis. Cumq́ pacem Ioſue Deo inconſulto cum Gabaonitis pepigiſſet, ab ijs deceptus eſt, quia Deum (ait Scriptura) non conſuluerant. Quamobrem iuſtius adhuc fuerit diabolicas ſortes reprobari in quibus Deorum exterorum inuocantur nomina, vt olim fuerunt Elienſium, Lyciorum, Præneſtinorum, & Antiatium ſortes, quas hic exponi non eſt opus, ſed magis ſepeliri obliuione ſempiterna. Illicita quoq́ eſt Aſtragalomãtia, ex teſſerarum & oſsiculorum *Ἀστραγαλο-μάντεια.* iactu inquirens quid fieri, quid mitti oporteat: etſi veteres non rarò, & noſtri hodie plurimùm abutũtur: vt ter à Germanis ſortem fuiſſe iactam teſtatur Cæſar ad cognoſcendum Marcúmne Valerium legatum ipſius necaturi eſſent, eumq́ ſorte euaſiſſe. Eodémque iure par eſſet omnes ſortitionis ludos omnemq́ aleam exterminari, prout Martia lege & alijs antiquis legibus interdicũtur. Similiter nefariũ eſt & diabolicum omne ſortis genus quo res aliter quàm quibus modis diximus perquiruntur: vt olim fuerunt Homericæ & Virgilianæ ſortes, & cùm primus verſus ex aperto Homeri aut Virgilij volumine applicabatur ſorte: item cùm obſeruatur apertura Euangelij, vt iam olim abiectis Homeri & Virgilij ſortib. fuit factitatum (q̃d genus vocabant ſortes Apoſtolorum & Auguſtinus ad Ianuarium ſcribens improbauit) & rece-

ptum memoria noſtra Dodecaedron, & ad prę-
cipiendos caſus Paſtorũ ludus: quę omnes formę
Γεωμάντεια. improbę ſunt & diabolicę. His ſortib. illicitis Geo
mantiam annumerabimus aliam artem diabolicã
quę libris editis & excuſsis inualuit maximè, ſitam
in alea & fortuito illius iactu qui puncta ſignaue-
Τεφραμάντεια rit è quibus figurę quindecim conſtantur. Idem iu
dicium de Tephramantia, quæ fiebat è cinerib. (vt
è terra primùm Geomantia à qua hæc diuerſa eſt)
iam inuſitata arte & quam nolim explicare vt ſe-
Βοτανομάντεια pulta maneat: item de Botanomantia & Sycoman
Συκομάντεια tia ineptioribus artibus & planè ridiculis, in qui-
bus prout folia vento per noctem agitata inter
ſe coocurrebant fiebat coniectatio. Etſi hæc ab
a lib 6. Aen. illa diſcrepat cuius Virgilius[a] & Liuius[b] memi-
b lib. 22. nerunt, cùm ſacerdotes folijs ſuper puluinaria
poſitis inſcribebãt eorum nomina qui poſtquàm
idola adorauiſſent ſciſcitabãtur veritatem: huic e-
nim coniuncta ſemper eſt plana idololatria, illi ve-
Ὀνομάντεια. rò minimè. In eodem genere ſunt Onomantia
Ἀριθμομάντεια. & Arithmomantia, quæ fiebat ex eo numero
quem literæ proprij alicuius nominis deſigna-
bant in numerorum ordinem relatæ, prout ac-
cõmodari poterat aliqua ſignificatio. Hæc autem
Latinis ſolùm recepta eſt, quamuis numerorum
qui extant tabulæ non conueniat planè cum facul
tate literarum numeros ſignificantium: nam litera
M quæ deſignat mille, non amplius LXXVIII.
in tabula efficit, & C deſignans centum, non am-
plius VI. Quibus tamen in pretio eſt iſta diuina-
tio, ij

tio, ij numeros beſtiæ in Apocalypſi[a] ex his literis & quidem ita numeratis ſoltẽ interpretari. Nominum verò & cognominum anagrammatiſmi omnino ſunt ridiculi, cùm ſignificatiões ex diametro aduerſantes tranſpoſitio literarum afferat. Primus horũ autor exſtitit Lycophron Chalcidenſis, quibus ſi habetur fides, etſi à ſorte non pendeant, ad ſortem tamen pertinent illicitam. Veteres autem aliud ſortis genus vſurpauerunt quod dixerunt Alectryomantiam, à gallo gallinaceo quem Solis, Dei diuinationum, alitem eſſe prædicabant. Hac vſus eſt Iamblichus vt cognoſceret quis poſt Valentem imperio potiturus eſſet, & quatuor has literas θεοδ, à gallo comperit exaratas: quod vbi reſciuit Imperator Magos amplius centum occidit cùm Iamblichus ſibi vitam veneno ademiſſet, nobilesq́ viros omneis quibus Theodori, Theodoti, Theoduli, & ſimilia fuerunt nomina, è medio ſuſtulit. Sic diabolus ſeruis ſuis mercedem pendit. Formam diuinationis iſtius reticebo: vtinam verò authores eam omiſiſſent: hoc enim planè impium eſt & diuina lege diſertè cautum, Non inueniatur (ait lex)[b] in te ſortilegus, quia eſt abominatio Deo tuo. Quo in loco ponitur vox *Menahes*[c] ducta à verbo Manah ſignificante numerare aut characteras inducere, quia ſortilegia, omnéſque ſortes magicæ (ſunt autem infinitæ) ex characteribus numerisq́ pendẽt: ſic ſpeciei frequentioris nomẽ generi ſcientiarũ iſtarũ ζωενδοχικῶς tribuitur. Alioqui ꝓpria ſortis apud Hebr. appellatio eſt *goral, pur, ſoles,* quæ

[a] *numeri ſũt 666. et 1260.* Αναγραμματισμός.

ἀλεκτρυομάντεια.

[b] *Deut. 18.* מנחה, *ſupputatio: vnde Arabicũ Almenach, id eſt ſupputatio, vt Arabica lingua ex Hebræa nata eſt.*

quæ non continentur interdicto legis, ob eas cauſas quas ſuprà explicauimus. Notandus verò diligenter Scripturæ locus interdicta diuinationum genera complectens [a]. Primum eorum eſt qui liberos per ignem tranſmittebant, quod Rabbi Maymonides ſine eorum concrematione dicis cauſa ſcribit obſervari: cùm tamen horrendis ſacrificijs conſumptos fuiſſe legamus Regis Manaſsis & Hyrcani tempore, & obſeſſum quoque Idumęorum Regem in muro coram hoſtibus filium ſuum immolaſſe, quo ſpectaculo perculſos hoſtes obſidionem ſoluiſſe, vt apud Ioſephum oſtenditur. Secundum lege Dei vetitum eſt diuinus, קסם, à verbo q̊d lata ſignificatione docere eſt, prout accipit Michæas cap. iij. dicens Iudices pecunia iudicant, & Sacerdotes diuinant argento: interdum verò bonam diuinationem denotat, vt Prouerb. xvi. ſed in malam partem plerumque ſumitur pro omnibus illicitis diuinationibus, vt Deut. xviij. Num. xxiij. Ezech. xiij. & 1. Sam. xv. quibus locis omnia genera comprehendit quę ſpeciatim poſteà enarrãtur: nempe מעונן *megonem*, id eſt eum qui dubitantibus de eo quod ſuſcepturi ſunt reſponſa dat, à verbo ענה reſpondere, hunc interpretes verterunt augurem, noſtrates à Iudæis hanc vocem aſſequuti, incantatores pro *Megonim* appellant *Maiſtre gonim*. Tertium qui in lege dicitur מנחש *Menahes*, id eſt (vt propriè reddamus) calculatorem, quem Rabbini vocant ſortilegum, in ſortes & numeros incumbentem. Quartum מכשף *mecaſeph*, præſtigiatorem, à ver-

[a] Deut. 18.

à verbo כשף quod eſt oculos hominum faſcinare (vt fit malignorum ſpirituum opera) quibus incantatores iungēdi ſunt, Hebraicè *maleheſim* à verbo *Lahas* murmurare & ſuſurrare, quos lxxij. interpretes ἐπαοιδοὺς, Hiſpani *Hechiezeros* vocant, Antonius de Turca meda lib. iij. horti ſui definit eos q tacitè inuocāt dæmonas & Magiā naturalē confundunt cum diabolica. Quintū חבר *chober* aſſociatum, ea conſociatione puta quæ in ſaltationib. magorum & conuentib. obſeruatur, à verbo חבר aſſociare: hūc nos propriè ſortiariū appellamus, Hiſpani *Bruxo*, Germani *zauberer*: ſextum שאל אוב *Schoel ob*, rogantem ſpiritus, à dictione אוב lagenam aut vas cauum ſignificante: malignorum enim ſpirituum oracula è ſpecubus dehiſcentis terræ petebantur, vnde vox *oraculi* ſumpta pro foramine ab ore paruo terræ hiantis, quod Latini dixerunt oraculum: ſeptimum ידעני *Iedehoni*, à verbo ידע ſcire, vt vocem δαίμονα ſciētem, Euſtathius in Homerū quaſi δαΐμονα oſtendit fuiſſe dictam: hunc Interpretes exponunt Magum, quo ſapiens & doctus Perſarum lingua denotatur, Hebræi verò in libro ſexcentorum tredecim mandatorū diuinæ legis, voce *Iedehoni* eos ſignificari tradunt qui diabolum conſulunt latentem in oſsibus beſtię quam vocant *Iadoha*, aſpectu enecantis & quam eminus ſagittis oportet transfigere. Athenæus eam κατωβλεπάδα nominat, quam inſtar vituli eſſe narrat, ſemper paſcere, oculos vix poſſe attollere, & tum eos quos inſpexerit enecare: Marium Conſulem bellum in Numidia geren-

tem, poſt iacturam aliquot militum de capienda vna laborantium, è longinquo telis occidi curauiſſe, & pellem miſiſſe Romam, quæ in æde Herculis fuit repoſita: quod in noſtris commentarijs ad Oppiani de venatione librum annotauimus: octauum דורש אל המתים conſulentem mortuos, id eſt, Necromanticum. Hæc omnia ſubijcitur eſſe abominationi Domino. Pharaonis Magi in Exodo appellantur *Quoſemim* Hebraica voce, & *Chartumim* Ægyptia, quos interpretantur multi Genethliacos: ſed nihil effectis Magorum Ægyptiorũ cum Aſtrologia, nihil cum Aſtrologis, qui neque virgas ſerpentibus commutare, neque ranas formare poſſunt. Hactenus de ſortilegijs quæ ſorte fiunt, de alijs poſtmodùm dicturi ſumus. Sed hoc intereà obſeruandum, noſtratibus propriè eos non dici Sortiarios qui cõiecta ſorte bonum aut malum euentum præcipiunt animo (quamuis hoc quoque ſit genus ſortilegij) ſed eos potiſsimùm qui per vias ſerunt, aut ad ſtabulorum limina feraleis infodiunt pulueres, ad eos qui ſupergreſsi fuerint exſtinguendos. Quamobrem non-rarò ſortes amicos ſortilegorum inuadunt, aut eos quibus non malè cupiunt, vt ſuo loco demonſtrabimus.

Iam verò percurramus alias artes & modos illicitos eò perueniendi quò intenditur, quos modos in Lege ſua prohibuit Deus.

De

De Teratoſcopia, Aruſpicina, Orneom 'ntia, Hieroſcopia, alijsq́; ſimilibus. CAP. VII.

Teratoſcopia eſt ars quæ obſeruat miracula, eorúmq; perueſtigat cauſas, effecta, & ſignificationes: Orneomantia, quæ auium intuetur motus ad res futuras prænoſcendas: Hieroſcopia, hoſtiarum & ſacrificiorum contemplatio eſt ad explorandam rei futuræ veritatē. Latius patet Aruſpicina, vt quę aeris, fulminum, tonitruum, fulgurum, mōſtrorúmq; obſeruationes cōtinet, auguralémq; ſcientiam totam vniuersè, in qua nō omnia criminanda ſunt, ſed res bonæ à malis diſtinguendę. Etenim quæcunque monſtra ſignaq́; præter naturæ ordinem offeruntur, iis aliquam iræ Dei ſignificationē exhiberi nemo negauerit, & homines admoneri vt reſipiſcentes ſe ad ipſum conuertant: nō autem perniciosa Ariſtotelis opinio amplectenda confirmantis nihil in rerū natura mutari atque variari, monſtraq́; ſolum ob materiæ defectum accidere: quo dicto euertuntur opera & miracula Dei quæ adhuc acciderunt & præter naturam quotidie accidunt. Quamquam idem Ariſtoteles ſui diſsimilis conſcripſit librū περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de miraculis, & terram quoq; agnoſcit fuiſſe, velut grauiorē, aquis omni ex parte obruendam, ſed partem eius ad terreſtriū volucriumq́; commoditatē retectam eſſe: qua cōfeſsione ſe ipſe iugulat ſeruiens gloriæ Dei & Scripturæ ſacræ conſentiens pro miraculo ſexcentis locis illud adducenti quòd Deus ſuper

aquas fundauit terram ita vt ſupernatet eis, prout oſtendit Loſſenſis inſulæ, aliarumq́ multarum documentũ. Quãuis enim terra inueniatur in fundo maris, in alto tñ naucleri bolide immiſſa terrã nequnt pertingere, & mare ipſum tanquã mõtem celſum aſſurgere videmus in littore, Deumq́ virtute admirabili adſtrinxiſſe & terminos aquis poſuiſſe quos non tranſiliant. Cometas autem, quæ teſte communi totius antiquitatis experientia ſunt fueruntq́ ſemper iræ diuinæ ſigna, Ariſtoteles ipſe non negauerit naſci præter ordinarias naturæ leges: & quæcunque rationes de Cometarum ortu, lancearum, igneorumq́ draconum ab ipſo afferuntur, ab omnibus Philoſophorum nationibus, vt inanes ridiculæq́ fuerunt exploſæ. Cometæ enim ordinariè durant nõ minus diebus xv. vix amplius duobus menſibus, hi magni, illi parui, hi aduerſus curſum mobilis primi nitentes, vt poſtremus ille Nouembri menſe 1577. illi à meridie Septemtrionem verſus contendentes, vt ille qui anno 1556 viſus eſt, alii permanentes fixi, vt is qui in Nouembri 1573. apparuit. Quo autem alimento magnus ille & horrẽdus ignis foueatur, cur peſtes fames, bella ſint horum conſectaria, nihil in hoc argumento vidit Ariſtoteles. Sunt enim ſigna Dei, in quibus oportet ſuam quemque fateri ignorantiã laudẽq́ Deo tribuere, ac nõ peſtilente arrogantia tantum honorem ipſi eripere: quod proculdubio facimus, ſi tanti ignis & tam diuturni alimoniã ex fumis & vaporibus in puriſsima ætheris regione dicamus

exiſtere. Adde quòd ſingulis annis menſibus, diebus nō deſunt vapores & fumi, impreſsiones verò igneæ vix ſemel in regione ætheris ſpectantur decennio, quod veteres optimè obſeruauerunt. Sed vt res miraculoſas & præter naturæ ordinem contingentes omittamus, etiam deprehenditur ignorãtia in rebus ordinarijs, quæ etſi quotidie ſpectãtur ſunt tamen nobis incognitæ: vt in ſtellarum magnitudine, quarum minima (ſi Lunam & Mercurium exceperis) decies eſt terra maior: & in homine quoque (vt ad res ꝓpinquiores veniamus) pars operum Dei nobiliſsima ab hominibus ignoratur. Quo igitur modo poſſet de extraordinariis Dei operib. & miraculis iudicari? Antequàm Xerxis copiæ octodecies centies mille hominum in Europam traieciſsēt, inſignis Cometes apparuit [a], paulo ante bellum Peloponneſiacū vnus, ante cladem ab Athenienſibus in Sicilia acceptam vnus, ante cæſos à Thebanis Lacedæmonios vnus: ſic ante ciuile bellum inter Cæſarem & Pompeium flammæ igneæ in cælo viſæ ſunt: item Cæſare interfecto, & ante cædem eorum quos Auguſtus & M. Antonius proſcripſerant ingens Cometes fulſit, cuius ſignum ad honorē Cæſaris poſteà pecuniæ impreſſū eſt. Ante captã Hieroſolymã toto anno ſupra templum igneam flammam fuiſſe viſam Ioſephus teſtis eſt. Ex quibus certe fatendum eſt naturalia nō eſſe aut ordinaria miracula quæ præter leges naturæ accidunt, ſed iram Dei nobis portendere, quã nos precibus anticipare conuenit & reſi-

[a] *Herodotus.*

piſcentia. De inſolentibus monſtris quæ cõtra ordinem naturæ accidunt, iudiciũ idem. Etenim ſi vitio materiæ dicas accidere, continuò ſequitur principia & fundamenta ex quibus Ariſtoteles conſtituit mundũ, caduca eſſe atque vitioſa, in eis enim materia numeratur: & hoc quoque ex eo conficietur mundum minari ruinam, quod ab Ariſtoteléa æternitate mundi abeſt longiſsimè. Fateamur itaq; hæc nobis occluſa & abſtruſa eſſe, & Deum ſolùm, prout libuerit, ea diſponere. Nam propterea mutari tempeſtates animaduertimus, pecudes emori, famem peruadere, ſanguinem, lapides pluere, & inuſitatas res quàm plurimas, dum Aſtrorum in ſuo ordine perſtat conuerſatio, & Deum benedictionem ſuam modò terræ, modò aquis, modò pecori adimere, famémque, peſtem & bellum hominibus importare. Harum autem rerum prædictio ex miraculorum conſpectu non eſt illicita, ſi Deo feratur accepta, ac non idolis, quod olim faciebant & adhuc faciunt Ethnici. Athenienſes ait Plutarchus[a], eos olim tanquam hæreticos viuos tradebant igni qui interiecta vmbra corporis terræ aut Lunæ fieri Eclipſim affirmabant, eóſque vocabant μετεωρολεσχάς, velut celſarum rerum diuinorúmque arcanorum plus ſatis curioſos. Romani videntes[b] eclipſim ea nocte quæ Perſei Regis anteceſsit cladem, ad ciendum Lunæ ſplendorem galeas ſuas armáque quatiebant. Indi flebant putantes Lunam à Sole Deo ſuo lethale vulnus

[a] *in Pericle.*

[b] *Plutarch. in Aemylio. Tacitus in Druſo.*

nus accepiſſe. Hæ ſuperſtitiones vbiq; ferè exoleuerunt itémq; auguria ex volatu auium, quib. veterum libri pleni ſunt. Populorum. n. conuentus nullus, nulla pax, nullúmq; bellum inibatur, quin aduocarentur augures ad conſtitutionem aeris auiúmque obſeruandam, & vanitates alias huiuſmodi plenas ſuperſtitionis & impietatis, & lege diuina vetitas. Quò pertinet illud quod Ioſephus [a] narrat, ducem quemdam Iudæum occidiſſe auem ex qua Augures prædixerant, & affirmaſſe ſtolidum hoc planè videri quòd exitus belli à bruto animante ſui exitus ignaro peteretur. Verùm altera quoque ratio afferri poteſt ad euincendam rerum iſtarum vanitatem: nempe quòd Latini ſiniſtrum volatum auium pro infauſto, dexterum alij populi habuerint, vt in libris de diuinatione Tullius annotauit: ex quo omnino confirmatur puram putam fraudem & mendacium eſſe, ſiquidem principia horum illis aduerſantur cùm in aeris conſtitutione, tum in volatu auium exponendo. Auguralis enim ſcientiæ fundamentum in eo fuit poſitum, vt templum conſtitueretur, id eſt, definiretur regio aeris vnde contemplarentur Augures & dexteram mundi à ſiniſtra diſtinguerent: qua in re omnes autores Græci, Latini, & Barbari inter ſe diſcrepant & ab Hebreis quoq; diſsidēt, vt alibi oſtēdimus [b]. Ieremias verò propheta hirundines quidem, turtures, & ciconias tempus reuerſionis nouiſſe prædicat, bellorum verò exitus & ſimilia multa ab eis teneri nuſquam

[a] *in bello Iudaico.*

[b] *in methodo hiſt. c. 5.*

ἡπατοσκοπία, nuſquam ſit mentio. Ante omnia verò admirabilis eſt hoſtiarum, hepatis, cordis, fellis, inteſtinorum obſeruatio, ad præuidendum an inſtituta conſilia bene ceſſura ſint: qua in re duplex eſt impietas, veritatem in mendacibus iſtis rebus perueſtigari, & ſacrificia idolis exhiberi. Etſi qui his vtebantur non propterea Magi dicendi ſunt, cùm illis hærerent quàm optima fide poterant, & rem Deo gratam ſe opinarentur facere. Magum autem eum eſſe diximus qui ſciens prudens diabolicis modis vtitur vt ad aliquid perueniat, cuiuſmodi futurus eſſet qui cognito diuinæ legis interdicto iſtis rationibus vteretur.

Nunc itaque de alĳs technis diabolicis, quæ inter Ethnicos maiorem impietatis ſpeciem habuerunt, porrò dicendum eſt.

IOANNIS

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber ſecundus.

De Magia vniuersè, & generibus ipſius CAP. I.

MAGIA vox Perſica eſt ſcientiam rerum diuinarũ & naturalium notans, & Magus nihil eſt aliud quàm philoſophus: Sed quemadmodum philoſophiæ attulerunt vitiũ Sophiſtæ, & ſapientiam, quæ donum eſt Dei, corrupit Ethnicorum impietas & idololatria, ſic etiam Magia diabolicis ſortibus commutata eſt. Primus Satanæ adminiſter promulgandæ huic impietati in Perſide fuit Zoroaſtes: ſed obducebatur ei pietatis velum, quod ſibi Diabolus ſolet arrogare: Semper enim viri boni à ſceleribus iſtis abhorruerunt. Plinius libro xxx. capite 1. ſic de ea loquitur, Magica fraudulentiſsima artiũ plurimum in toto terrarum orbe, plurimiſq; ſeculis valuit: autoritatem ei maximam fuiſſe nemo miretur, quandoquidem ſola artiũ tres alias imperioſiſsimas humanæ menti com-

plexa, in vnam ſe redegit. Natam primùm è medicina nemo dubitat, ita blandiſsimis promiſsis addidiſſe vires religionis ad quas maximè caligat humanum genus, deinde miſcuiſſe artes Mathematicas. Ac ꝓptereà Iãblichus, Proclus, Plotin. Porphyrius & Iulianus apoſtata Magiã dixerũt eſſe bonorum Dæmonum inuocationem, Goetiam verò malignorum, reprobatam ab illis artem, qua vtuntur ij qui nocte ſepulchra adeunt, effoſsiſq; cadaueribus ſpiritus inuocant. In eamdem ſententiam cæcus ille Magus, qui, accuſatis amplius centum quinquaginta ſociis Lutetiæ fuit ſuſpẽſus anno M. D. LXXIIII. viro cuidam nobili (ex quo rem cognoui) ſemel dixit ſe albam Magiam ipſi, non autẽ nigram demõſtrare velle, & Leo Africanus ſcribit albos dæmõas ab Africanis magis inuocari. Quin etiam maximum illum doctorem artis diabolicæ, cuius nomẽ præ deſyderio ſepeliendæ in æternùm impietatis ipſius reticebo, in prima librorum ſuorum fronte non videmus alias res quàm Phyſicam, philoſophiam, virtutem abditam aquarum, plantarum, animantium, metallorum, tum numerorũ & aſtrorum prædicare: ſed libro demum quarto (cuius tãquam clauis ſpem lectori fecerat, & quem Magi diſcipuli ipſius ediderunt) venenum tartareum permiſcere characterum, diabolicorum nominum, ſpirituum, & inuocationis illorum. Eodem errore implexi Auicenna & Algazel quicquid à Magis efficitur id naturalibus cauſis contendunt effici: qui certiſsimus eſt modus ad ineſcanda ingenia

Γοήτεια ἀπὸ τῶν γοῶν καὶ θρηνῶν περὶ τοὺς τάφους.

nia quæuis illuſtria & omni magicarum ſortium genere implicanda. Huc quoque pertinent commentitiæ illæ appellationes, familiaris ſpiritus, alborum dæmonum in Africa, in Græcia Sibyllarũ, in Germania albarum Sibyllarum, & Fearum ſeu fatiferarum in Gallia: cuius rei lectores volui admonitos, ne circumueniãtur iſta nominum elegantium ſpecie. Nam quomodo poſſet dictum boni illius doctoris conſiſtere, ſingulis planetis etiamq́ ſtellis æquè malum dæmonem adeſſe ac bonum? nam diaboli in cœlo non ſunt, omne malum elemẽtari mundo incluſum eſt, qui minima eſt vniuerſitatis iſtius particula, & milliaribus amplius quinquagies mille à cœlo Lunæ eſt diſsitus. Omnes autem Theologi & Philoſophi conſentiunt ſuã eſſe cuique intelligentiam ſiue Angelum ad motum & conuerſationem. Sed vt demus vnicuique ſtellæ ſuam eſſe intelligentiam, nunquam tamen exſtitit philoſophus qui malignos ſpiritus in cœlo verſari crederet: multo minus igitur inter duos adverſos dæmonas in reb. agendis cõueniret, maximè verò in motu cœleſtium corporum ſtato & immutabili. Neque enim perinde vt homo liberè ad bene aut malè faciendum conuertitur, qui modò à maligno Spiritu agĩt cùm in ſcelerib. ſeipſum occupat, modò à bono ſpiritu quãdo ad Deũ conuertitur. Prę-tereà quo̅modo bonus Angelus aut albus Planetarũ dę-mon ſine dãnanda idololatria poteſt inuocari? nã aut planeta, aut dęmõ adorat̃, aut vterq; ſimul. Inprimis verò ſi ritum ſacrificiorũ animaduertamus

quæ inſignis ille magiſter præcipit, lapidem, plantam, animal, numerũ, characterem, metallum, aſpectum, & proprium Planetæ tempus aptans carminibus, hymnis & inuocationibus, quomodo ſine damnanda idololatria conſtabit hæc inuocatio? vndénam, obſecro, omnes Bahalis, id eſt, Apollinis vel Solis, omnesq́ Lunæ (quã Reginam cœlorum vocat Ieremias[a]) manarunt idololatriȩ, niſi ex iſto fœtido commentorũ fonte? Atqui iurat apud Ieremiam Deus ſe igne, gladio, peſte, fame eos omneis abſumpturum eſſe qui reginam cœli adorauerint: quapropter Septemtrionales populi eã maſculina voce nominabãt adorabantq́, vt memoria noſtra Germani faciunt priſcam maiorũ ſuorum ſuperſtitionem imitati, qui (vt Caracallam Imperatorem dixiſſe apud Spartianum legimus) eos ſolùm vxoribus ſuis putabant dominari qui Lunam maſculino genere nominarẽt. Sic Iamblicho reſpõdetur, ſic Proclo, Porphyrioq́, ſic magnis illis Diabologicæ artis doctoribus tam multa centéna animarum millia ad impietatem ſuam pertrahentib. qui dicunt adunari omnia oportere, & creaturis elementaribus ſtellas & planetas, his ſuos dæmonas, dæmonibus Angelos & cœleſtes minorum gentium Deos, his deniq́ Deum adipiſci. Verumtamen iſti proxenetæ quotquot ſunt Satanam ſolùm attrahunt, nec aliud Agrippa veteres Doctores imitatus præſtitit. Ideoq́ xxvi. articulo determinationis à Sorbona factæ anno M.CCC.XCVIII. reſcinditur & damnatur eorum impietas qui

[a] Ierem. 32.

qui vim facultatemq́ intelligentiarum cœleſtium in animam ſic docet influere, vt cœleſtim luminum facultas influit in corpora: verùm amplius dãnanda eſt atq; deteſtanda eorum impietas qui vnicuique ſtellæ malum Dæmonẽ adeſſe tradunt. Quãquam errorem iſtum Aphrodiſeus philoſophus, Porphyrius, Proclus, & Iamblichus reiecerunt, qui ieiunabant optima fide, & bonis dęmonibus, paruulis Dijs alijs & Semideis ſacrificabant, Hercule, Baccho, Apolline, Æſculapio, Angelis, & conſimilibus inſuper cooptatis. Quamobrẽ in Lege multoties inculcauit Deus, ne alius præter ipſum colatur aut adoretur Deus. Vox enim Hebræa *Tiſtaueh* quæ in Decalogo habetur, & Chaldæa *Tiſgod* nihil aliud ſignificat quàm inclinare ſeſe & quod Latini dicunt adorare: vt Plinius, Galli, inquit, adorando dextram ad oſculum referunt, totúmque corpus circumagunt, quod in lęuum feciſſe religioſius eſſe putant. Præuidens autem Dominus Ethnicos primùm Stellas, planetas, aliáſq; res creatas adituros, diſertè pœna capitali id cauit fieri: eóque amplius gradus in altari ſuo vetuit ad aſcendendum exſtrui, vt rectà ad ipſum adiretur[a], non autem ijs gradibus quos Platonici, Pythagorici, & alij ſequuti ſunt. Iſtud enim interdictum ne gradus fiant quibus ad altare Dei conſcendatur notandum eſt Decalogo & in eodem capite ſubijci, vbi nulla eſt expreſſa tacitáue templi aut altaris mentio: ac propterea de lapidib. ſolùm accipi non oportere. Sed vt præclaræ illius Magiæ quam al-

[a] *Exod. 20.*

bam vocant impietas demonſtretur, quiſquis ea ad rem optatam adipiſcendam & fruendã vtitur, effigiem Planetæ ſolenni ritu affabrè factã geſtat: q̃d nobis idcircò viſum eſt annotare, quia magnos viros & qui in magna opinione erant iſtis impietatibus addictos vidimus: etiam vni ex Chriſtianorum principum potentiſsimis (cuius nomen præſtat reticeri) auream Iouis imaginem ex Theurgia fabricatam dari, quã ille circumgeſtabat vt maiorẽ ſibi amplitudinẽ compararet, & quæ de collo poſt mortem ipſius (mors autem fuit miſera) pendens inuenta eſt. Nam etiã Neapolitano cuidam Mago, quo vtebatur & conſeruatorem ſuum appellabat, mille ducentas libras francicas in ſtipendium annuum numerabat. Atqui mandatum illud Dei, nõ ſculpes tibi imaginem, habet Hebræum פסל omnẽ imaginem fuſam, cæſam, ſculptam, cælatam ſignificans: eorumq́ idololatria qui imagines iſtas & characteras gerunt omnino longè maior eſt quàm illorum qui coram Deorum iſtorũ quos diximus ſimulachris procumbunt, quod tamen indicta capitali pœna in lege Dei prohibetur[a]. Sed Pythagoreorum, Academicorum, & infideliũ gentium quæ iſtis rebus optima fide vtebantur inſignis ab his eſt differentia. Illi enim vt fuerint idololatræ, cùm eo pacto à ſe Deum adorari & dignè coli putauerint, non fuerunt Magi: hi verò qui interdictum norunt, & quamuis diabolum autorem ſciant eſſe ac inuentorem iſtorum ſcelerum eis nihilominus abutuntur, hi igitur Magi dicendi ſunt.

[a] Exod. 20. & 21.

di ſunt. Iam itaque minutatim illicitos modos quàm maxima religione poterimus ordine perſequamur, tum vt caueatur ab illis, tum vt ſiquando iudicia de artificibus erunt facienda bene expendi poſsint. Quamquam in hoc argumento non mediocriter animi pendeo. Si enim oculis commonſtrauero & palpandos digitis exhibuero ritus, modos, verba, quæ ad eam rem oportet adhiberi, equidem ſic docuero id quod ſepeliēdum eſt obliuione ſempiterna: ſin autem obſcurè vno verbo impietatem rei perſtrinxero, ſic neq; imperitis (quos vt ab iſto præcipitio caueāt præmoneri opus eſt) profuero, neq; iudicib. qui ne fortè ex communi errore defunctoriè iudicent de merito iſtius criminis cupiunt informari: idq; præſertim hoc tempore, quo vrbes, vici, agri, adeoq; elementa ipſa contaminata ſunt, ac ne pueruli quidem ipſi exſortes ſunt iſtius criminis. Fieri tamen non poteſt vt centeſimam partem impietatum annotem quæ in hac cauſa committuntur, quas neque ſcire cupio, neque ſi ſcirem vellem exponere: ſed aliquid ſolùm exſcribam quod aut in ſcriptis legero, aut ex quæſtionibus habitis cognouero. Etſi maligni ſpiritus nouas artes, noua ſcelera comminiſcuntur momentis ſingulis, vt Poeta inquit, tibi nomina mille, Mille nocendi artes, &c. Vveierus autem (qui de comparando Defenſoris magorum nomine videtur ſatagere) non poteſt ſe excuſare quin impietatis ſummæ teneatur, quòd formulas omnium quæ vnquā

cogi-

cogitari poſſunt ſceleratiſsimas & ſummopere deteſtandas in librum ſuum retulerit: adeò vt ſpecie tenus diabolum & commenta eius criminetur, ſed ea tamen doceat indicétque, etiam characteribus & verbis appoſitis, quæ præceptor ipſius Agrippa dum viueret publico noluit committere. Atque hæc quidem cauſa eſt cur res iſtas obliuione inuoluendas, quoad eius fieri potuit, celauerim: facturus enim mihi ſum viſus operæpretium, ſi Iudices teneant quid ſupplicio dignũ, & imperiti à retibus ſibi caueant quæ bellus iſte protector ipſis decipiendis & ad Satanam perducendis antè comparauit. Modi igitur quos antè explicauimus ex ſorte ducti & in alea ſola videntur poſiti: in ſequentibus verò ſunt verba, ſunt motus quidam, ſunt & imagines, ex quibus malignus adeſſe ſpiritus manifeſto cognoſcitur. Eiuſmodi eſt cribri ſaltatio à veteribus paſsim vſurpata, vt apud Lucianum legimus: vnde prouerbium κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, & nomen diuini κοσκινόμαντις (quaſi cribrouatem dixeris) apud Theocritum,

Εἶπε καὶ ἀγροιῶτ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις.

Hac arte multi vtuntur palàm. Memini me Lutetiæ ante annos xx. in domo clariſsima videre adoleſcentem, qui intactum cribrum ſine alio naturali & latente modo præſentibus multis honeſtis viris agitauit, enuntiatis ſolummodò & reiteratis ſæpius voculis aliquot Gallicis quas hic placuit reticere. Huic autem malignum ſpiritum adfuiſſe eo demonſtratur, quòd eo abſente alter idipſum enuntiatis

atis ijſdem vocib. tentauit facere, nec effecit quicquam. Equidem impietatem hanc affirmo eſſe, tũ quia blasphematur Deus quando per alium iuratur quàm per ipſum,[d] quod iſte faciebat: tum quia modus eſt diabolicus, vt qui à natura fieri nequeat, & prohibeatur diuina lege. Quòd autẽ verborũ virtus aliquid præſtare dicitur, technam eſſe diabolicam apertè vident omnes, eaq́; malignos ſpiritus ſolere vti ad ineſcãdos imperitos & ad ſcholam ſuam paulatim perducendos: nam etiam Ioannes Picus Mirandulanus [b] Princeps voces barbaras nec intellectas in Magia plus ſcribit poſſe quàm eas quæ intelliguntur. Sed vt impietas apertius oſtendatur, nemo iam ruſticus neſcit vno verſu (quem nolo indicare) è Pſalmis pronũtiato quando lac premitur, non cogi butyrum. Fui Chellis Valeſiorum agro, cùm paruulus à pedibus puer ancillæ impedimento eſſet ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrum à domino ſi carmen non eximeret, fecit eodem verſu præpoſterè enuntiato ac velut retexto, vt butyrũ (in quo totus ferè dies conſumptus fuerat) cogeretur. Si vel tantillũ ſacchari indatur, butyrum non coagulari conſtat: hæc enim à natura eſt ἀντιπάθεια: eademq́; ratione ſi æris Cyprii aliquantulum iniiciatur in fornacem ferri, non liquatur ferrum ſed abit totum in cinerẽ: quãobrem fuſores accenſo igne metuentes nequid immittatur æris, in illud incumbunt nequis proxime caminũ veniat. Sed hic quæritur liceátne verſum Scripturæ ſacræ pronuntiare verbi gratia, ver

[a] *Deut.* 19. *Ierem.* 5. & 12.

[b] *in poſitionibus.*

ſum è Pſalmis cùm itur cubitum, vt qua hora voles expergiſcaris. Spectabat quidem verſus vt Dauid ad orandum & prædicandum Dei laudes excitaretur: verumtamen non apponam eum, quia iniquè fit cùm verbis virtus tribuitur: vt nihil amplius ſit quàm quòd verbis habetur fides, hoc tamen ſatis eſt vt homines prouehantur longiùs & ab his principiis in res ſuperſtitioſas & impias ferantur præcipites. Imò ne quem circumueniant Magi, ipſorum carmina abundant pulchris orationibus, Pſalmis, nomine Ieſu Chriſti vbique inſperſo & ſanctæ Trinitatis, cruce ad voces ſingulas, aqua luſtrali, verbis è canone Miſſæ, Gloria in excelſis, Omnis ſpiritus laudet Dominum, A porta inferi, Credo videre bona Domini, &c. Quod eo deteſtabilius eſt, cùm ſanctæ voces ad ſortes magicas admittuntur. Si qui itaque pronuntiatis aliquot verſibus aut Pſalmo bipennem rectà impingunt, ac tum eorum de quibus ſuſpicio eſt nomina proferunt ad aliquid cognoſcendũ, ſi prolato illius qui reus eſt nomine mouetur bipẽnis, ars diabolica eſt quam

ἀξινομαντεία

veteres Ἀξινομαντείαν appellabant: ſimiliter annulo

δακτυλιομαντεία.

ſuper aquæ cyathum poſito δακτυλιόμαντεία, quam famoſa quædam malefica genere Itala exercebat Lutetiæ anno M.D.LXII. neſcio quas voces admurmurans, & interdum rem diuinans, de qua cõſulebatur: etſi pleriſq; dabantur verba. Ioachimus Cameracenſis narrat Hieronymum Moronem, ex quo Cancellarius Mediolani fuit, loquentem annulum ac potius diabolum habuiſſe, qui tandem

mercedem

mercedē repēdit hero ſuo dignam, & curauit eum abdicari. Sunt tamē qui genus iſtud ὑδρομαντείαν vo- ὑδρομαντεία.
cent, Dactyliomantiam verò putent de illis annulis accipi in quibus Magi portant ſpiritus quos familiareis dicunt, δαίμονας παρέδρους Græci. Ὑδρομάντειαν &
Παγομάντειας ex fontibus Numa Pompilius exer- παγομαντεία.
cuiſſe dicitur. Etſi Hydromantiam Varro aliter accipit, narrans imaginem à puero, cuius opera vtebantur Magi, fuiſſe in aqua viſam, quæ verſus quinquaginta de toto bello Mithridatico antequàm gereret pronūtiauerit. Incerta eſt ἀερομάντεια, ἀερομαντεία.
niſi fortè pars fuerit Auguralis ſcientiæ, q̃ ex aeris cōſtitutione coniectaret. Alia quoq; diuinationis ſpecies ex farina fuit Ἀλφιτομάντεια vel ἀλευρομάντεια, cu- ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία.
ius meminit Iāblichus [a] ſed ritū illius non exponit. Meminit quoque Λιθομαντείας, ex lapidibus, nec eam [a] lib.3.c.12.
explicat: nos autem ſuprà eam attigimus, inter- λιθομαντεία.
pretantes legis diuinæ locum qui lapidem imaginationis vetat adorari: vnde videtur lapis fuiſſe ad unguem expolitus, tanquam ſpeculum ex quo imagines offerebātur & diuinationes petebantur. Illa quoque diuinatio facta ex lapide dici poſſet, cùm digito fertur Amethyſtus, quem Hebræi & Arabes vocant אלחלמה propter naturalem ipſius proprietatē in efficiendis ſomnijs: nam articulus *Al* eſt Arabum, reliqua vox Hebræorum, ſomniumq; ſignificat. Diuinatiōis ex lauro, q̃ꝫ Δαφνομάντειαν Δαφνομαντεία
dicunt, ratio eſt eadem: quæ planta fuit olim ſacra Apollini, & ſomnia creditur gignere magnasq; vires in Magia obtinere, ut inquit Proclus.

Ac ſomnia quidē per laurum effici concedo, quēadmodum ab omni odorata planta & fumis omnibus generantur: ſed vſum illius ad veritatem alicuius rei cognoſcendam illicitum eſſe affirmo ac diabolicum: adit̃ enim res creata, & creator deſeritur ad diuinationem, quod prohibet̃ ſeueriſsimè.

Κεφαλεονο-μαντεία.

Κεφαλεονομαντείας, ex aſinino capite, idem iudicium. Qui fieret, nondum legi: ab Ægyptĳs profectam puto. Nam apud Ioſephum legimus contra Apionem Grammaticum (qui legatione ad Caligulam Imperatorem functus eſt) illum Iudæos calumniatum eſſe quòd in Dei templo caput aſini habuerint.

Πυρομαντεία & καπνομαντεία.

πυρομαντεια & Καπνομαντεια, præcepta ex igne diuinatio & ex ſeminum quorūdam fumo, præ alĳs eſt diabolica: nam thymiama vel ſuffitum coniunctum habet, quo ſubiectum quoddam ac veluti corpus ſpiritui maligno ſubminiſtratur: quo genere imperitos pleroſq; circumueniunt Magi, nihil aliud eſſe quàm albam Magiam affirmantes. Ab hoc malo cauendum ſtudioſius quàm à peſtilentia.

Ραβδομαντεία

Ραβδομαντειας medicum Tholoſæ exercētem vidi, & ſubmiſſa voce aliquot verba murmurantem, vt ambæ vnius virgæ extremitates oſcula iungerent: ſed nihil profecit, eos cauſatus qui intererant carere fide. Hoc facto, duo fruſtula eiuſdem virgæ accipiunt, eaq; de collo ſuſpendunt curandæ quartanæ. Nefarium inſtitutum, ſcelerata carmina, quę ſine ope Satanæ nihil omnino poſſunt.

Ξυλομαντεία.

Ξυλομαντείας Hebræus quidam Doctor meminit in libr. de ſexcentis tredecim mandatis Dei, narrans è fragmentis li-

tis ligni fieri in Illyrico: ſed quid illud fuerit neſcio, nec ſatis poſſum colligere. Thomas Aquinas[a] genera percurrit multa, ſed ne centeſimam quidem eorum partem. Sufficiunt iſta quæ diximus, vt de conſimilibus ſecreta verba aut characteras ad rem ſimplicem adiectos habẽtibus iudicari poſsit. An nuda verba ſine alia actione vlla quicquam poſſint, ſuo loco dicturi ſumus. Ex omnibus autẽ ſceleribus huiuſmodi nullum exſtat frequentius paſſim, nullum propè pernicioſius eo impedimento quod nouis coniugibus affertur: hoc vulgus dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palàm ſumma impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Neque verò nouum hoc inſtitutum eſt: nam Amaſin Ægypti Regem apud Herodotum[b] legimus fuiſſe vinctum & impeditum ne rem haberet cum Laodice vxore ſua, donec carminibus ſolennibusq; precibus ſolutus eſſet. Concubinas quoque Theodorici Regis ijſdem ligamentis aduerſus Hermambergam vſas eſſe Paulus Æmilius in vita Clotarij ſecundi teſtatur. Rident quidem philoſophi Epicurei iſtud miraculum: verumtamẽ hi nodandæ ligulæ artifices qui habentur paſsim illos reddunt attonitos, vbi ſe experti ſunt nulla arte mederi poſſe. Ideoq; Canon[c], Si per ſortiarias, inquit, & maleficas artes, occulto ſed nunquam iniuſto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, cõcubitus non ſequitur, ad Deum per humilem confeſsionem eſt recurrendum. Quo ex loco notari quatuor aut quinq; axiomata neceſſe eſt:

[a] Thom. 22. diſtin. 95. & 26. q. 4. igitur. & q. 5. nec mirũ. & 26. qu. 2. & Gaſpar Peucerus.

[b] lib. 2.

[c] 33. q. 8.

Primùm, copulationē arte malefica impediri poſſe, quod omnes Theologi agnoſcunt vno ore, & ípſe Thomas in librum quartum ſententiarum, diſtinctione xxiiij. vbi dicitur vir reſpectu vnius ſolùm mulieris ac non aliarum nodari poſſe, & cap. vltimo de frigidis: Secundum, id occulto fieri ſed tamen iuſto iudicio permittentis Dei: Tertium, id totum à diabolo præparari: Quartum, ad Deū ieiunijs & orationib. recurrendū eſſe. Qđ poſtremū caput apprimè notādum eſt, qa impietatis eſt in eo laborare vt (q̊d multi faciunt) diabolicis modis ſoluatr̃ nodus: ſic enim ad diabolum & diabolicas ſuperſtitiones recurrit̃. In primis verò illud eſt admirabile, ꝙ pueruli magicarū ſortium imperitiſſimi hanc artem pronuntiatis quibuſdam vocib. exercent, vinctáque ligula. De Rioleo generali apud Bleſenſes legato me audire memini puerulum quemdam in templo nodationem ligulæ ſub petaſo ſuo facientem à muliere fuiſſe perceptum quo tempore coniugio duorum benedicebatur, eumqúe deprehenſum cum ſua ligula aufugiſſe. Pictauij quoque cùm in magnis conuentibus vices regij Procuratoris gererem anno M. D. LXVII. acta cuiuſdā quæſtionis in Magos mihi ſunt tradita: quam cauſam cùm meæ hoſpitæ, mulieri honeſtæ & bona exiſtimatione, narrarem, illa tanquam iſtius artis doctiſsima, me & Iacobo Bauuaſio relationum actuario præſentibus, explicauit eſſe formas nodādæ ligulæ amplius quinquaginta, ſiue ad virum couiugatum impediendū,

ſiue

ſiue ad mulierẽ ſolũmodo, vt alter alterius faſtidiens infirmitatẽ adulterijs ſeſe pollueret: plerumq; tamen virum illigari, vix mulierem: ligari aũt poſſe in diem vnũ, in annũ, in ęternũ, aut quãtiſper duratura eſſet ligula niſi ſoluerent: eſſe nodationẽ qua vnus alterum deamet neq; redametur, ſed odio ſit vehementiſſimè: eſſe qua inter ſe amarent ardentiſſimè, ſin ad congreſſum veniretur alter alterum laniaret vnguib. & cęderet indigniſsimè: vt mihi fuit aliquando Tholoſę narratũ eo pacto fuiſſe virum mulieremq; illigatos, qui poſt trienniũ reconciliati pulchram ſobolem ꝓgenuerint. Et q̊d amplius mirer, narrabat mulier dum vincta manebat ligula tumores ei adnaſcentes veluti verrucas ſpectari, indicia (vt aiebat illa) liberorũ qui fuiſſent editi niſi occupauiſſet nodatio: poſſe verò nodatiouem fieri ad procreationem intercipiendam, non ad copulationem præuertendam. Homines etiam affirmabat eſſe quos nodare non poſsis: eſſe quos nodatio impediat ante coniugium: eſſe quos impediat coniugatos, ſed difficiliùs. Prætereà in hominibus aiebat eiectionem lotij impediri poſſe (cauillare dicunt artifices, quaſi διαπερονᾶν ſubſcude infibulare dicas) ex eo non paucos emori. Sic comperi miſerum quendã puerum propè enectum eſſe, tũ impedimentũ per eũ qui infibulauerat ſublatũ fuiſſe, vt mingentẽ palàm puerũ traduceret: deinde verò poſt menſes aliquot Magus iſte deceſsit de vita maniacus. Narrabat quoq; mulier ſermões varios ad nodationẽ q̃cq ꝓtinẽteis (q̄ neq; Græci

Græci fuerunt, neq; Hebraici, neq; Latini, neque Gallici, neq; Hiſpanici, neq; Italici: ac ne cum aliĳs quidem linguis habuiſſe puto conuenientiam) & quo ex corio, quo colore ligulas eſſe oporteret. Nihil profectò ad noſtram hanc Doctores omnes qui in titulum de frigidis & maleficiatis annotarunt. Cùm itaque in Pictonum agro hoc percrebuiſſet malum, Niorti capitalis Quęſtor cùm vicinam ſuam noua nupta detuliſſet & accuſauiſſet ligati viri anno M. D. L X. in obſcurum carcerem eam rapi iuſsit, minatus ex eo nunquam egreſſurã eſſe niſi ſoluiſſet virum: itaq; poſt biduum captiua coniugatis concubitum imperauit, & Iudex ſolutum eſſe audiens è vinculis dimiſit illam. Vt autẽ verba ligulasq; nihili eſſe conſtet, ſed rem totam arte diaboli malitiaq; peragi abutentis hominibus & ſceleratam ipſorum voluntatem adiuuantis, demonſtrant illud Latina Maronis verba, quæ certo conſilio omittimus: carmen enim quo ad impediendam copulationem vtitur, Latinum verbis, ſenſu apertum eſt, ex quatuor metricis vocibus cõſtitutum: quæ autem dicuntur hodie, planè ſunt barbara: deinde Virgilius nouem nodos imperat, vnico vtuntur noſtri. Illud prætereà obſeruatione dignum eſt neq; penes Diabolum neq; penes Magos ipſius adminiſtros eſſe vt alios ſenſus obligẽt, hominesq; à bibendo aut comedendo auertãt intercepta eorum facultate: neq; ſimiliter poſſe homini membrum vllum pręter virilitatem adimere, quod in Germania faciunt pudendis abditis atq;

in ven-

in ventrem contractis. Ita Sprengerus hominem Spiræ narrat, cùm ſe pudendis orbatum eſſe crederet, Medicos & Chirurgos ad ſe inſpiciendum aduocauiſſe, hos verò nihil omnino, ne vllum quidẽ vulnus percepiſſe: itaq; hunc pacata deinde ea quã offenderat malefica reſtitutum eſſe. Alterum quoque exemplum affert ciuis Ratisbonenſis, qui Magam arripuit ſtrangulaturus, eámque vi ad impedimentum ſoluendum compulit. In hoc autem Hebræi omnes conſentiunt, Diabolum Deo permittente plurimùm in genitalia & concupiſcentiam poſſe, dicẽtes allegoricè Satanam à ſerpente ferri. Serpẽte verò ἀλληγορικῶς voluptatem quæ in ventrẽ incumbit ſignificari Philo & Hebræi tradunt. In Tobia[a] quoque legimus ſeptem viros qui Raguelis filiam duxerant prima nuptiarum nocte à maligno ſpiritu fuiſſe occiſos. Non debet autem videri mirum, ſi nodationibus iſtis diabolus plurimùm abutitur: primùm enim generis humani quod totis viribus conatur perdere procreationẽ impedit; deinde auguſtum illud amicitiæ vinculum inter virum & vxorem tollit: poſtremò qui ligati ſunt artibus, ad ſcorta & adulteria tranſuolant. Horrendæ igitur impietatis iſtud eſt atque capitale, vt ſuo loco demonſtrabimus: plerique tamẽ qui nodationibus iſtis abutuntur expreſſam cum diabolo conuentionem neſciunt, neque inuocant eum: ſed eũ artificibus iſtis adeſſe conſtat. Iam igitur de iis videamus qui inuocant diabolum: nàm Magorum conditiones diuerſæ ſunt.

[a] *Tob. 7.*

P

De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. II.

Inſignis Magorum eſt differentia, quam ob varietatem ſuppliciorum neceſſe eſt cognoſcere. Illi enim de quibus antè agebamus carent malignorum ſpirituũm inuocatione: horum verò non mediocris eſt differentia. Nam alii quibuſdam verbis & myſteriis abutuntur ſine expreſſa inuocatione, quamuis eò pertineant verba vt ſpiritus dicat

λεκανομαντεία aut indicet rei illius quæ agitur veritatem, alii expreſſam inuocationem adhibent. Λεκανομάντειαν priſci Aſſyrii & Chaldæi plurimùm exercuerunt, inditis in peluim aqua plenã auri & argenti laminis gemmisq́ue certo charactere ſculptis: qua ex pelui poſt ſermones aliquot pronuntiatos exilis vox inſtar ſibili exaudiebatur ex aqua reſponſa edens, ſine ex

γαστρομαντεία preſſa inuocatione. Γαστρομάντεια ex vaſis vitreis rotũdis aqua plenis coniiciebatur, poſtquàm accẽſis cereis quaſdam voces effati fuiſſent Magi: neque audiebatur vox vlla, ſed reſponſa ex notis quibuſdam & ſignis percipiebantur Similiter è ſpeculis

κατοπτρομαντεία. Κατοπτρομάντεια, è glacie aut è cryſtallinis κρυσταλλομάντεια;

κρυσταλλομαντεία. quemadmodum Ioachimus Cameracenſis ciuem Noribergenſem à ſe viſum teſtatur qui cryſtallinũ annulum emerat, ex quo quidem annulo viſionẽ eorum de quibus conſulebatur percipiebat puerulus, ſed poſteà emptor cùm à diabolo infeſtaretur

ὀνυμαντεία. diffregit annulum. Eà quę dicitur Ὀνυμάντεια fit cùm frica-

fricato vngue aut cryſtallo certis confectionibus neſcio qui ſermones pronuntiantur, ac tum puerulo integræ & incorruptæ pudicitiæ videndum exhibetur illud quod quæritur: perſuadet enim diabolus à ſe virginitatem deamari, cum vt arte iſta homines ab ineunte pueritia ad ſe pertrahat, tum vt humani generis impediat procreationem, cùm tamen ſuos ad nefarios concubitus & contra naturam prouocet & commixtionib. horrendis contaminet. Diuerſa eſt Catoptromantia cuius Pauſanias in Achaicis meminit, ab ea qua Magi noſtri abutuntur. Cupiẽs enim aliquis cognoſcere an à morbo reualiturus eſſet, ſpeculũ in fontem ad Cereris indebat Patris, & ſi mortui hominis figura appareret iudicabatur moriturũ, ſin viuẽtis, reualiturum conſultorem eſſe. Vide autem diaboli κυβείαν in magicis ſortibus admirabilem: nam quia ſunt viri boni & religioſi qui ne minante quidem morte grauiſsima diabolum eſſent inuocaturi, hoc ille perſuadet verborum, characterum, herbarum, aut animantium, viribus affici, eóque pacto à vero abducit etiam conſyderatiſsimos: itaque Virgilius, qui non poſtremus inter Magos habebatur, inquit,

Carmina vel cælo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſsis. Et alibi,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &c.
Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes. Item,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,

Siſtere aquam fluuijs, & flumina vertere retrò,
Nocturnosq́ ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, deſcendere montibus ornos.

Amplius verò Ouidius agens de malefica, cùm inquit,

Quum volui, ripis ipſis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos, concuſſaq́ ſiſto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq́ induco, ventos abigóq́ vocóq́,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Et ſyluas moueo, iubeóq́ tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, maneſq́ exigere ſepulchris:
Te quoq́ Luna traho, &c.

Quæ omnia ſi vera eſſent, humanas mentes plurimùm raperent admiratione: verumtamen magnū eſt quòd ita homines faſcinantur vt illud quod nihil eſt, ad oculorum aſpectum putent eſſe veriſsimum. Et ſi hoc verborum vi non poteſt fieri, quicquid ſcribant homines ſcientiæ iſtius peritiſsimi, ſed ſolus diabolus iſtorum faſcinorū autor eſt atque adminiſter. Quam ad rem confirmandam illud argumentum pertinet quod antè diximus, homines à diabolo omni ſermone per Græcas, Latinas, barbaras, & inauditas voces decipi, quamuis pro varietate nationum ad eandem rem vocabula artis ſuæ ſoleat commutare. Demonſtrant illud poetæ Virgilius & Theocritus hic Græcus, Latinus ille, Marcellus & Nicolaus medici, & ipſe quoque Plinius, qui multa iſtarum fraudum profert

fert vocabula ab ijs quæ Magi noſtri ſcripſerunt planè diſſonantia. Cruces etiam ac hoſtiæ inſperguntur paſsim, vt in iudicio cæci (qui Pariſiis fuit ſuſpenſus) confirmatum eſt, & duorum aliorũ qui euicti fatebantur ſe hoſtijs, crucibus, & orationibus plurimis vſos eſſe. Maximã impietatem, cùm Diabolus eo quod Magi putant ſanctiſsimum ad res ſummo horrore & deteſtatione dignas abutitur. Etenim qui ludificatur & blaſphemat Iouem quem putat eſſe Deum (prout Caligulam feciſſe legimus) is tam reus eſt propemodum quàm ſi ludificetur Deum qui animos & voluntates hominum introſpicit: quemadmodum primus ille Scæuola, qui Porſennæ Hetruſcorum Regis vitam appetẽs occidit legatum eius, non minus reus extitit quàm ſi occidiſſet Regem. Hæc igitur illa mens, hoc conſilium Satanæ, vt non veram ſolùm religionem ex animis humanis eximat, verumetiam omnem conſcientiam metumq́ue maleficij: ideoq́ue imperitis perſuadere nititur non à ſe iſta geri, ſed ex vi verborum proficiſci. Dixerit quiſpiam Cabala (quæ Hebræorum eſt philoſophia) vim quoq́ue verbis & characteribus tribui, vt in Reuchlino, Galatino, & Cabaliſticis Pici poſitionibus legimus. Reſpondeo Cabalæ duas eſſe partes, vnam quam vocant Bereſchit, in principio, à prima Bibliorum voce, eámque veram Phyſicam & naturalem philoſophiam, in qua exponũt magnum iſtud opificium mundi & res arcanas inuolutas allegorijs, ſententiasq́ue aliorum Philoſophorũ re-

prehendunt diuinę legi aduerſantes: Alteram quã dicunt Mercaua, id eſt currus, à viſo Ezechielis figurans maieſtatẽ Dei & Angelorum comitatum, quæ celſa quidẽ & difficilis eſt, ſed tamẽ intellectũ in admirationẽ rapit & νοητῦ κόσμυ contẽplationem. Hanc Hebręi aquarum ἐπυρανίων vel ſupercœleſtiũ, illam (Phyſicã dico) inferiorum aquarũ appellant nomine. In Prophetis & Lege Dei animaduertimus ampliſsima & elegantiſsima ſecreta operum Dei allegorijs Biblicis occultari (vt quiſquis bene attenderit apud Philonẽ, Leonem Hebręũ, Origenem, & Salomonem comperturus eſt) easq; viros & Prophetas ſanctos quaſi per manus poſteris tradidiſſe: At non ita curioſè atque ſubtiliter clauſulas, voces, ſyllabas, literas, adeóque ſingularum literarum puncta & characteras aucupabantur, vt poſteà recentiores Iudæi rimati ſunt. Hi enim mirificam ſubtilitatem in magno Dei nomine tractando occupant, ex quo ſeptuagintaduo nomina Dei componunt, & Angelorum totidem: argutias quoque adhibent ad numeros, quos vocant Sephiroth: ex his nominibus numeriſque putant mirabilia præſtari poſſe. Sed iſta mihi non probantur admodum, maximè cùm à magis Agrippa & conſimilibus maximum illud Dei nomen & auguſtiſsimum characteribus ipſorum interimſceri & contaminari video, ad quos ſermonem Dauid habebat, dicens[a],

[a] Pſalm. 50.

At Deus irarum plenus ſic dicet iniquo
Quem cæli aut hominum non cohibet metus,

Quid

Quid celſum nomen, quid polluis improbe iuſſa?
Infandumq́ agitans in manibus nefas,
Fœderis inſtituis crepitantes fundere laudes?
At tu quæ doceant vtilium viam Spernis.

Reuchlinus & Agrippa falsò tradiderunt victoriam aduerſus Lyſiam & Antiochũ Epiphanem Machabæo Iudæ accidiſſe quòd has quatuor literas militari ſigno impreſsiſſet מכבי quibus ſignificabãt מי במין באלים יהוה, qs eſt par tibi inter fortes, ô Iehoua? Atque hæc quidẽ bellica fuit teſſera militibus imperata, ſed per hos characteras victoriam reportaſſe pernego. Itaque Dei nomina in ore, in tabulis, in characteribus Magorum aut eorum qui tentant Dominum non ſanctificantur, ſed polluuntur atq; blaſphemantur. Dei autem lex præcipit [a] vt qui per contemptum nomen ipſius pronuntiat lapidetur. Nõ ſum neſcius malignos ſpiritus ab hoc ſacro nomine abhorrere, nominatóq; Iehoua repentè fugam verti: ſed Iehouæ nomen, quo æternus ſignificatur, quolibet ſermone pronuntiatum eumdem effectum obtinet: imò ſolum Dei nomen vtut commune & peruulgatum eſt, bono animo enuntiatum diabolos ſtatim propellit (quod toties vſuueniſſe nouimus q̃ties Magus aliquis in cõmuni cœtu auxilium Dei implorauit) & q̃d amplius eſt, ſolus Dei metus & terror ab ipſo propulſat diabolos, vt poſteà dicturi ſumus. Paulus Grillandus [b] qui vixit anno M. D. XXXVII. Sabinũ quemdam nõ procul Roma fuiſſe ſcribit ab vxore perſua-

[a] Leuit. 24.

[b] lib. 1. de ſortilegijs.

perſuaſum vt ſe exemplo ipſius certis vnguentis inungeret, eóque pacto cum Magis aliis exportaretur: credentem itaque illum à diabolo iſtud nõ eſſe, ſed ex vi vnguenti & enuntiati ſermonis vxori paruiſſe: tum delatum in Beneuentanum Comitatum optimum Papæ fundum, idque ſub nucem vbi verſabantur Magi innumeri epulantes, idem feciſſe q̃d faciebant alij: cumq́ ſæpius ſalem quem perhorreſcunt diaboli petiiſſet, & ſal tandem (vt videbatur) ei allatus eſſet, vernaculo ſuo ſermone dixiſſe. *Laudato ſia Dio pur e venuto queſto ſale*, Laudetur Deus quandoquidem hic aduenit ſal: ſimulatque Dei nomen fuit pronuntiatum, omnem diabolorum Magorùmque conuentum momento euanuiſſe, miſerum illum Sabinum ſolum ac nudum remanſiſſe, qui domum mendicans ad centeſimũ milliare reuerſus eſt: reuerſum vxorem accuſaſſe, quæ viua igni fuit tradita poſtquàm veritatẽ facti agnouiſſet aliáſque complureis accuſaſſet, quæ cunctæ ſimiliter incendio fuerunt ſublatæ. Quo exemplo conſtat euidentiſsimè efficacitatem miraculorum nõ in figuris, characteribus, ſyllabis, vocibus, ſed in timore Dei poſitam eſſe, Diabolum verò ſuas celantem fraudes verbis, characteribus, & conſecratis hoſtis abuti ad perficiendum voluntatem ſuam. Quod autem diabolum à ſale diximus abhorrere ratione optima nititur, quia ſal æternitatis eſt & immortalitatis ſignum, neque putredine neq́ corruptione infeſtus vnquam, ſed ipſe à corruptione atq́ putredine omnia vindicans: Diabolus verò ni-

rò nihil procurat aliud quàm rerum creatarum corruptionem & diſſolutionem, vt generationem Deus. Quamobrem ſalem menſæ loci ſancti omnibusq; vniuersè ſacrificijs apponi lex Dei imperat[a]: quod mandatum ab Hebræis Plato videtur didiciſſe cùm ſalem à Dijs affirmat diligi. Contrà verò ſacrificijs vinum aut mel lex Dei vetat adhiberi, quod faciebant Ethnici, innuens Deum ſine adulatione attētè prudēter & ſobriè accedendum eſſe. Atque hac in re falluntur qui vxorem Loti in ſtatuam ſalis mutatam putauerunt[b]: ſic enim Hebræi ampliſsima naturæ arcana tenentes ſolent ſtatuam ſalis pro perpetua nominare, vt Lex Dei inquit[c], pangam vobiſcum fœdus ſalis, id eſt, perpetuum. Si characteribus aut figuris nominum Dei proprium eſſet vt res eaſdem efficerent, non eſſent profectò Magi ad ſuas inuocationes illis abuſuri, quibus tamen pleni ſunt ipſorum libri. Ex his itaque conficitur Cabalam[d], id eſt, ſapientiam à Deo acceptam quaſi in manum, Angelorum Prophetarúmque miniſterio, non eſſe in characteribus aut figuris poſitam, ſed in ſecreta diuinorum miraculorum intelligentia allegorijs per ſacram Scripturam implicata paſsim. Nulla enim propemodum exſtat oratio, præceptum nullum, cuius non ſit duplex, aut etiam triplex intelligentia. Exempli cauſa, præceptum[e] datum Sacerdotibus de includendo homine qui ex elephantiaſi cœpit laborare cumprimùm malum cernit, & ſepteno quo-

[a] *Leuit.2.*

[b] *Geneſ.19.*

[c] *Num.18.*

[d] *Libris Pirke aboth ſæpe legitur Moſes accepit quæ tamen ſcripta in libris Moſis nuſquam reperiūtur.*

[e] *Leuit.13. & 14.*

que die, donec ſanatus fuerit aut totus à capite ad pedes albus euaſerit, reuiſendo: tum de eo liberè dimittendo quia mundus eſt, inquit Scriptura: ſin apparentem aliquam viuæ carnis partem habuerit, de eo ab aliorum conuerſatione ſeparando: præceptum igitur iſtud politicum miratur Philo, itaque moralem affert ſenſum, ſi bene memini, dicens non poſſe eum qui prorſus cognitione Dei caret ac conſcientia aliȷ̇s damno eſſe: qui autem diuinæ legis & veritatis ſenſu præditus ſe aliunde ſinit nefariȷ̇s opinionibus deprauari, hunc pernicioſum eſſe, quia religionis ſpecie venenum impietatis miſcet, vt magi miſcent Dei nominibus. Ad ſenſum illum politicum expreſſum lege Dei, & moralem Philonis alterum accedit elegantiſsimum naturæ myſterium quod nemo attigit: nempe quicquid corrumpitur id aerem quoque & accedentes propiùs corruptione inficere donec fuerit conſummata, quod Theophraſtus paucis libro de Odoribus expoſuit dicens πᾶν σαπρὸν κακῶδες, quicquid corrumpitur fœdum exhalat odorem: vt ouum, ſuauis & ſalutaris cibus quem antiquas regum delicias vocat Horatius, ſi incubatu cœperit corrumpi fœtet ſupra modum, aeremq́ inficit donec perfecta ſit corruptio & pullus excludatur: Ozimum quoque & Lauendula, quam veteres Nardum Celticam à naturali ipſius apud Occitanos ortu appellabant, quando tecta & compreſſa incipiunt corrumpi, fœtent vehementiſsimè, ſin corruptio ipſorum ſi-

nitur

nitur conſummari, oleum afferunt optimum & odoratiſsimum: Corruptum item genitale ſemen ſi in corruptione perſtat, cancros, bubones, & varos horrendos efficit. Eadem igitur ratione elephanticorum ſanguis eſt fœtidiſsimus quando corrumpitur, donec tota materia ſanguinis planè conuerſa ſit: quamobrem dum conuertitur, non ſine periculo ad elephanticos acceditur: conuerſo eo nihil periculi. Atque hæc genuina Legis ſententia. Interdum hiſtorica ſolùm eſt ſententia, vt cùm Moſes dicitur populum numerauiſſe, & ſimilia: interdum allegorica, vt cùm Lex præputia cordium circuncidi iubet: præputium cordi nullũ eſt, & ſi ineſſet nunquam tamen circuncidi poſſet: Innuit ergo lex improbas cogitationes reſcindendas eſſe, vindictæ appetentiã, auaritiam, cæteraq; vitia. Hoc pacto imperiti qui in Cabalam inuehũtur viſuri ſunt Deum nobis quaſi palpandum & cernendum oculis iſtud exhibere, non ſolùm literalem ſenſum teneri à nobis oportere, cùm verè Scriptura dicat, Litera occidit, Spiritus autem viuificat. Quamquam pulcherrimus in Lege Dei habetur locus ad rem iſtam demonſtrandã, vbi Moſes dicit[a] è monte (in quo dies & noctes xl. fuerat) [a] *Exod. 34.* deſcendens velũ faciei ſuæ impoſuiſſe vt alloqueretur populũ, quod velum cùm ipſe ad Deũ reuertebat eximebat: id aũt feciſſe, quia non poterat diu populus ſplendentẽ ipſius faciẽ conſpicere, id eſt (vt è literali ſenſu excedamus) non valebat myſteria & allegorias, quæ confertim habentur in

Lege Dei, animo percipere. Verumtamen populus Moſem retectum videns dicitur faciem ipſius quàm valde ſplenderet animaduertiſſe. Certè quicunque ex inconſyderata pertinacia expoſitiones iſtas improbant, quibus Hieronymi, Auguſtini, Baſilij, præcipuéque Origenis, omnium quoque Doctorum Hebræorum ſcripta abundant, iniuriam Deo ac Prophetis faciunt, qui nunquam aliter loquuti ſunt. Ac ne excelſa quidem illa Salomonis ſcripta ſunt aliud quàm parabolæ & allegoriæ, eáque certo conſilio in eam formam inſcripſit vt demonſtret ſingulis nō oportere vbique inſiſtere in literalem ſenſum quem Hebræi *ſenſum paſſuk*, id eſt, verſus nominãt: vnde barbari Latinitatis autores ex verſu facientes paſſum, *in hoc paſſu*, ſoliti ſunt dicere. At Salomonē ſcribitur ſapiētia fuiſſe cumulatum, Deumq́ plus in eum contuliſſe q̄ in vllum hominem vnquam contulerit: hic tamen vt ſapientum mentes ſupra terram altiùs erigat, docet cognitionem Dei eſſe arboris vitæ fructum. Non eſt igitur, quod plerique literæ inſiſtentes tradunt, arbor intelligenda. Hinc enim accidit vt boni iſti literalis ſenſus interpretes multa ἀθέων centena millia pepererint, qui ex ſcripto illud de ſerpente in Geneſi [a] loquente interpretati dicunt animantes brutas olim loquutas eſſe: vt faber quidam ferrarius in Gallia, poſtquam à celebri Prælato audiuiſſet in concione per Adamum (propterea quòd pomum ederat) totum genus humanum præter exiguum Chriſtianorum manipulū in damnationem æter-

[a] Geneſ. 3.

nam

nam labefactatum eſſe, cùm videret ſibi contrà diſputanti Prælatum de ſenſu literali non ſatisfacere, dixit tandẽ tam multas rixas pro re tantilla ineptè excitari: quod blaſphemum dictum ſimulac noſtrorum aulicorum pulſauit aureis in prouerbium abijt, non abiturũ ſententia mea ſi hic qui docebat alios bene intellexiſſet atque ſapienter explicauiſſet locum. Eodẽ errore Porphyrius in libris quos aduerſus Chriſtianos ſcripſit, ex literali ſenſu illud exagitans quod de arbore ſcientię boni & mali & de arbore vitæ in Moſe legimus, innumeros homines à religione vera auocauit propter ea ἄτοπα quæ naſcuntur ex literali ſenſu: deſinunt verò ex diuina interpretatione quã Deus Moſi & Prophetis tradidit, & quam apud Philonẽ, Leonẽ, Moſem Maymonis filium, Leuin, filium Iarrhi, Origenem, aliosq́ Theologos Hebræos & Chriſtianos legimus. In hãc ſententiam ait Lex[a] non ea ſolùm animalia quæ nõ ruminant & quę ſciſſum nõ habent vnguem immunda eſſe, ſed ea etiam quæ non ſunt vngue fiſso, vtcunque ruminent: quod Origenes de iis accipit qui ſeſe in meditanda & contemplanda Dei Lege occupant, ſed inter literalem ſenſum & myſticum, inter carnem & ſpiritum nullam diſtinctionem ſeruant. Hunc autẽ (Origenem dico) magiſtrum Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos vocat Hieronymus[b], omniumq́ Doctorum principem. Cùm itaque in Lege Dei legimus Pharaonem curauiſſe vt occiderentur mares & puellę ſeruarentur incolumes, id præter conſtantem litera-

[a] *Leuit. 11.*

[b] *in catalogo ſcriptor.*

lis ſenſus veritatem ſapientes Doctores ita accipiunt, Diabolum quem figurat Pharao in hoc incumbere vt intellectum maſculam hominis partẽ interimat vitámq; det concupiſcentiæ. Item quod Abraham Saræ dominæ obſequutus dicitur ancillam eiuſq; filium eieciſſe, id Cabaliſtæ Theologi ſapienter exponunt rationi vt dominæ obſequendum eſſe, & cupiditatem eĳciendam ac peccatum ex ea genitum. Cùm prohibetur ne fructiferæ arbores gerendo bellum excidantur, interdictũ quoq; intelligendum eſt ne homines virtute præditi & opifices periti tollantur. Cùm dicitur oletum terra obrui oportere ne inficiat aer, hoc quoq; eſt inde eruendum, dignius eſſe malum excuſatione quod occultum eſt: ideóq; cauendum ſingulis vt propalent ſuam turpitudinem, ne cuiquam ſit exemplũ mali. Quando interdicitur ne aries aut ouis Deo offeratur niſi tota ſit alba & ſine macula, putandũ eſt animam quoque ſiſtendam Deo puram & mũdam haberi oportere: quando interdicit ne clauda ſit, rectè ambulandum ſignificat in Lege Domini. Hebræus Philo in moralibus interpretationibus afferendis eſt mirificus, Leo & Maymonides in naturalibus, in vtriſq; liber Zoar qui nondum fuit e Chaldæo ſermone verſus. Sicut autem de naturalibus prædictionibus, de Aſtrologia, & ſcientĳs conſimilibus antè dicebamus, ſic etiam in Cabala à communi illo abuſu quẽ ſuprà attigimus abſtinendum: nihil enim eſt tam ſanctum & inuiolatum q̃d non à Satana & adminiſtris ipſius polluat. Artis eſt

tis eſt diabolicæ cùm Scriptura ſacra tanquam ad carmina adhibetur, quod nunquam priſci Hebręi cogitauerunt. Atque hinc data fuit gentibus occaſio ad calumnijs petendum verbum Dei Hebręorumq; Cabalam, de qua ſic Plinius libro xxx. capite primo. Eſt alia, inquit, Magices factio à Moſe & Iochabella Iudæis pendens. Corrupit autem dictionem *Cabala* quæ ſignificat Græcè ἀκρόαμα, id eſt, ſcientiam auditione comparatam nec literis exaratam, à verbo קבל accepit, eo quòd Cabalam non licebat docere aliter quàm viua voce, & quidem eos qui quadrageſimum ætatis annum ſuperaſſent: vt autem verba concepta ad miracula edenda pronuntientur nulla mentio, quamuis id Reuchlinus & Galatinus voluerint: omnino certè abuſus eſt. Si quis autem mihi obiecerit nihil hic ineſſe diabolici ſi quando certus Pſalmorum verſus aut ad expergiſcendum conſtituta hora, aut ad orandum Deum, aut ad conficiendas alias actiones bonas pronuntiabitur: Fatebor illud quidem non vltimum ſapientiæ fundamentum eſſe vt quis mane oraturus ſurgat, credibile eſſe qui primi ſuas preces offerunt eos primarias benedictiones reportare, vt Iacob anteuertit Eſauũ: propterea ſcriptura tota indice Prophetas ſummo mane ad laudandum Deum & primas ſuas actiones ei ſacrificãdum ſurrexiſſe, quemadmodum aiebat Dauid, *In matutinis meditabor in te.* Item, *Exſurge pſalteriũ, exſurge cithara, exſurgã diluculo*, & àpud Iere. *Miſi ad vos Prophetas ſurgẽdo manè*: & Deus q̊q; in deſerto videtẽ

maximè

maximè procuraſſe vt mane populus ſurgeret, quia Sole ſuper Man radiante abibat in fumum & liqueſcebat illico, quamvis igne non liquefieret, vt gratiarum (ait Salomo) agendarum Deo monerentur: Nihilominus tamen illud affirmamus nõ licere vti Scriptura ſacra vt vis aliqua verbis tribuatur, quamuis ad finem optimum. Hęc recepta eſt Theologorum ſententia Minorem itaq; veritatis ſpeciem habuerit, ſi quis Magos verborũ vi poſſe crediderit ſegetes & terræ fructus perdere: etſi xij. tabulis diſertè cauebatur ne incantarentur fruges, *Qui fruges excantaſſet, aut qui malum carmen incantaſſet*, &c. non quòd magi ſuis carminibus fruges perdant aut tempeſtatem virtute verborum commoueant (vt alibi oſtendemus) ſed ope Satanæ: Sortilegus enim alter nõ poſſet idem efficere, quamuis eadem verba pronuntians. Quapropter imperitum vulgus nõ valde miratus ſum, ſed Catonem [a] illum docere luxatis membris carmen auxiliari: Cæſarem quoque Dictatorem poſt vnum ancipitẽ vehiculi caſum, ſemper vt primùm conſediſſet carmine ter repetito ſecuritatem itinerum ſolitum aucupari, cùm tamen obſeruationes iſtas ex more deriſerit: & M. Seruilium Nonianum principem ciuitatis, qui chartam duabus literis Græcis P & A inſcriptam ſubnectebat collo metu lippitudinis. Si qua fuiſſet radix ſalutaris herbáue medica, odore & proprietate naturæ mala hæc curatura, ſpeciem aliquam habuiſſent: vt radicem Pæoniæ appenſam collo certum eſt epileptícis

[a] *Plinius li. 28. cap. 2.*

pticis adiumento eſſe plurimùm, & confirmatum experientia: ſed chartam aut characteras ſubnecti collo, quicquid inſcribatur, cum Ioanne Chryſoſtomo[a] & Auguſtino ſtatuimus meram eſſe idololatriam, ſi ignorantes fecerint: ſortilegium verò, ſi iſtud illi commiſerint qui nouerunt interdictum, nec eo minus fidem ſuperſtitionibus adhibent. Etenim hic quoque eſt idololatria, ſi vis curandi herbis, plantis, animalibus, metallis tribuitur, niſi eadem opera laus ad Deum tota referatur. Ideoq́ Hebręi tradunt Salomonis librũ de vi & proprietate animantium, plantarum, lapidum, herbarum, metallorumq́ omnium ex mãdato Regis Ezechiæ crematum eſſe, ne ad idololatriam ratione iſta homines adducerentur: vt ſerpentem quoq́ æneum è deſerto allatum Ezechias igni præcepit tradi, q̊d eum imperitus populus adoraret. Quãto æquius ergo futurum eſt cenſeri idololatriam ſi verbis & characteribus adhibetur fides, ijsq́ non formatis à Deo (vt ſunt res creatæ) ſed per homines aut malignos ſpiritus inuentis: hoc verò non ſolùm idololatria, ſed purùm putum eſt ſortilegium. Idololatriam cum Auguſtino veteribusque & recentibus Theologis appello auerſionem à creatore ad creaturam. Etenim videmus verba ad effectum ſuum nunquam perduci, niſi ipſis adhibeatur fides: tum peruigil Satanas ſeipſum ingerit & ad tempus cõpenſat idololatriam, vt ex idololatra perfectũ Magum Sortilegúmq́ reddat, quod ſuo loco oſtẽdemus. Hic fortè aliquis obiecerit vocem, ſermonem

[a] Homil. 43. in Matth. c. 23. licet fiant periapta cũ inſcriptione Agnus Dei. Lib. 1. de ceremonijs, & diſtin. 7. c. 3. de conſecra.

Dei, duasq́ tabulas manu ipſius exaratas tã eſſe opera Dei q̃ Solem, Lunã, aut cœlum: itaq; illa etiã naturalẽ vim obtinere: q Mirandulanus Princeps & Reuchlinus ſentiunt. Ego verò nullã his verbis facultatẽ ineſſe dico, niſi ad eum effectũ cuius cauſa enuntiata à Deo ac digitis inſculpta ſunt: neque ad tempeſtatem ſerenitatémve aut aliud efficiendum, ſed ad vitam æternam ijs qui morem geſſerint tribuendã, ſicuti ſcriptũ eſt. Hoc fac & viues. Hominum aũt Satanæq́ verba nihil ampliùs poſſunt, q̃ fructus picti, ſtatuæ, & res artificioſæ eiuſdem generis. Hanc demũ poteſtatẽ ſatanas à Deo obtinet, vt eam aduerſus Ethnicos, idololatras, infideles, & Dei contemptores exerat qui decipiuntur verborum fucis, ac eorum inprimis quæ nequeunt intelligi, quia minorem (ait Plinius) fidem homines adhibent ijs quę intelligunt. Quamobrẽ Galenus lib. vi. de ſimpli. pharmacis Xenocratem Aphrodiſæum & Pamphilũ quendam improbat, qui fraudibus iſtis inſtructi Medicos ſimulabant. Plinius quoq; ſeptem primis capitibus lib. xxviij. his abundat ineptijs: & quãuis eas ſecundo capite dicat ſapientiſsimi cuiuſq; fide reſpui, Theophraſtum tamen, Catonem, & Cæſarem in quibuſdam malis narrat fidem his nugis adhibuiſſe. Mirũ aũt eſt & ab omni antiquitate annotatũ, ſerpentes incantari: Improbũ enim Dauid cõparat Aſpidi aures ab incantatoris callidi voce obthuranti. Hi verò plerumq; à ſerpentibus occiduntur: quamobrẽ ait Salomo neminem de incantatore occiſo à ſerpente

pente capturum miſericordiã. Sic Sortilegus quidam Salisburgenſis cùm in oculis totius populi ſerpentes omneis qui in ambitu ad milliare integrum fuerant in foſſam vnam coegiſſet & tradidiſſet morti, à poſtremo eoq; permagno furioſè inſultante enectus eſt. Atq; hac ratione conſtat, neque voce *hypokindox* quam Theophraſtus Paracelſus affert, neq; aliis Pſalmi xci. neq; vocum vllarum virtute, quicquid obtẽdatur, hæc præſtari poſſe. Qui enim fuiſſent ſerpentes per integrum milliaris ambitum vocẽ hominis audituri, & quidẽ profundè in terrã abditi? Quãquam Ariſtot. ſub finem libri περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων ſcribit Tenę oppido Theſſaliæ fuiſſe maleficam quæ faſcinaret baſiliſcum. Is ergo fuit diabolus, qui fidos ſuos adminiſtros hoc compenſat præmio. Ac propterea Canonem, nec mirum, xxvi. q. v. & Auguſtinum dicentes per Magos virtute carminum infici homines atq; enecari, ſic intelligimus vt opera Diaboli iſtud effici ſtatuamus. Docuit enim amplius millies experientia à verbis ab altero quàm Mago pronuntiatis nihil eſſe conſectarium: Sin autẽ leuioribus in rebus nonnunquam viſa ſunt effectum ſuum habuiſſe, vt in ligaturis diximus, pro certo illud habendũ eſt diabolos (qui vbiq; præſtò ſunt) & voluntatis illius qui maleficium aliquod cogitat adminiſtros eſſe, & ad hominem grauioribus malefactis ac impietatibus implicandum eam perficere.

De expreſsis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. III.

QVicunq; rem bonam facere arbitrati malignum ſpiritum (quem pro Deo habent) inuocant ad cõſilium aut opem aut conſolationem ſuam (vt Ethnici priſci faciebant, & multi noſtra memoria in Occidentalibus inſulis faciunt) nihilo amplius Magi dicendi ſunt quàm illi qui Solẽ Lunam & res creatas adorabant: Idololatræ iure appellantur. An verò bonam ipſorum conſcientiam accipiat Deus, id committo iudicio eius: nam qui hoc quæſierit, is ſe in Dei arcana plus ſatis intulerit: vt ij qui Socratem, Phocionem, Ariſtidem iuſtum non dubitauerunt velut Magos turpiſsimos æternæ damnationi & ſupplicijs paribus addicere, cùm tamen Lex Dei pœnam pro delicti grauitate decerni imperet[a]. Sed inter Ethnicos quicunque bonorum malignorumq; ſpirituum diſcrimine cognito & ſacrificabant liberos, & adulteria, præpoſteram libidinem, omniaq; turpia, horrenda, & rectæ rationi (quam à natura in mentib. noſtris ingenerauit Deus) aduerſantia committebãt vt inſtitutũ ſuum aſſequerentur, hi non ſolùm fuerunt idololatræ, ſed etiã Magi, eoq; nomine à Philoſophis omnib. & legumlatoribus condemnantur. Hæc illa cauſa eſt cur Deus populo ſuo dixerit[b] ſe Amorrheos alioſq; populos ſortilegia exercentes è regione exſtirpaſſe; cur etiam Rom. Sena-

[a] Deu. 15.

[b] Deut. 18.

natuſcon-

tuſconſulto Bacchanalia cognitis exſecrabilibus ſortilegijs quæ noctu committebantur, ex vrbe & Italia tota eiecta ſunt. Nullum autem lapidem non mouet Satanas vt ſibi homines vindicet abducatque à vera veri Dei adoratione: Cùm itaq; Deus non ſit aſpectabilis, ſed admirabilem Solis elegantiam, cæleſtiumq; luminum conuerſationem, vim, motum homines proſpiciant, perfacilè illuc delapſi ſunt vt Solem, Lunam, Iouem, & alia cœleſtia corpora laudibus extollerent atq; ſupplicarent: & pro eo quod Noe liberos ſuos docuerat vt ſacrificarent vbique Domino, facile fuit vota ad Solem, Lunam, cœleſtiaq; corpora conuertere, quæ Noe & poſteri perdiu exhibebant Deo. Hoc Abram in Chaldæa videns indignè fieri pronuntiauit, & eo nomine malè exceptus eſt, vt Philo, Ioſephus, & Moſes Maymonis vno ore docent: Deus verò ipſum ex Chaldæa exire iuſsit, vt in ipſo & poſteris verum Eccleſiæ ſignum conſeruaret. Hoc conſequutus Satanas, cœleſtium inquam corporum adorationem, elementorum quoq; ſenſim inuexit cultum: primùm ignis, cui omnes gẽtes honorem permagnum habuerunt, deinde terrę velut matris & genitricis hominum bonorumq; omnium: nec ſpectantibus altiùs hominibus, nec contemplatione intellectus ad Deum vſq; rerum omnium autorem & creatorem euolantibus. Ab elementis ad alias res creatas vẽtum eſt: adorauerunt itaq; Deos panis & vini inuentores Bacchum & Cererẽ multi, etiamq; bouem Ægyptij quem vocabant Apin,

eo quòd videatur animalium omnium quæ in orbe terrarum degunt eſſe vtiliſsimum: Quam opinionem vt confirmaret Satanas, aliquando ſpecie bouis apparebat, eoq; mortuo lamentationes fiebant maxime. Atq; hæc Apidis ſuperſtitio adeò Iſraelitarum animos inceſſerat, vt ad figurandum Deum qui eduxerat ipſos è terra Ægypti vitulum fuſilem confecerint, Deum cœli & terræ quem adorabant forma vituli putantes fingi oportere, cùm tamen Deus indicta capitali pœna vetuiſſet[a] formam vllam aut figuram ſibi aſsignari: quamobrem incenſus ira populum grauiter caſtigauit. Sed ne his quidem acquieuit Satanas: principes enim viri (ait Salomo) amiſſorum liberorum quos deamauerant memoriam conſeruaturi, eorum curabant pingi & incidi vultum, ſtudioſè imagines aſſeruabant, oſculabantur ſæpe, honorem exhibebant: quemadmodum Auguſtum Cæſarem Capitolio exeuntē legimus[b] defuncti nepotis imaginem forma expreſſam Cupidinis ſolitum oſculari. Idem quoq; factum Principib. potentiſsimis. Nam apud Herodotum legitur in ſumma Babylonis turri fuiſſe templū dicatum Belo regi Aſſyriæ quem vocabant Iouem: cumq; illius cultum Aſſyrij & Chaldæi cœpiſſent inſtituere, procedēte ipſorum imperio ad omnes Aſianos bonamq; partē Africæ, ſacrificia quoq; & ſuperſtitiones ipſorū inualuerunt per imperiū totum ꝙ fuit ampliſsimū (capiebat.n. cxxvij. præfecturas, & in ijs Ægyptū duplo ampliorem ꝗ̄ ſit regnum Galliæ) & paulatim in

[a] Exod. 20.

[b] Suet. in Auguſto.

tim in Græciam tranſmearũt. Ideoq́ Deus per E-
ſaiam abominatur Babylonem, quòd ſortilegia &
ſuperſtitiones ſuas in populos tranſmiſerit: & Por
phyrius ad Boethũ ſcribens, Theodoricus[a], & Iam
blichus conſentiũt omnes antiquas ſuperſtitiones
à Chaldæis manauiſſe. Ex quo in Deorum nume-
rum cœperunt homines cooptari, infinitus Deo-
rum numerus exſtitit. Fuerunt enim minimùm tri
cies ſexies mille, vt veteres annotarũt, præter deos
manes, id eſt, parentum & conſanguineorum ſpi-
ritus, quos pro Dijs habebant, quibus ſacrifica-
bant, & ad quorũ ſepulchra comedebant: in quos
Scriptura inuehens ac deteſtans eorum maleficia,
inquit: Et comederunt ſacrificia mortuorum. Ho-
rum ſacrificiorum ſpecie animę defunctorum pri-
mùm fuerũt inuocatæ: atque hæc Νεκρομαντεία, haud
ſcio an prima ſortium magicarum & vetuſtiſsima.
Eſaias enim deteſtans impietatem iſtam capite o-
ctauo, an non quiſque, inquit, mortuos pro viuis
conſulturus eſt? Et Saul exitum poſtremi in
Philiſtæos prælij cupiens[b] cognoſcere Magam
Endore conſuluit, quæ euocatum Samuelem aut
Samuelis imaginem ſola vidit, Saule non vidente
eum. Itaq́ rogauit eum Samuel quamobrẽ inter-
turbaret quietem ſuã, cùm à Deo relictus, & Deus
ipſi inimicus eſſet, adiecit eum Dauidi regnum tra
didiſſe quòd verbo eius Saul nõ obſequutus eſſet,
ipſumq́ & liberos fore ſecũ die poſtero. Non ſum
neſcius placere quibuſdam Theologis diabolum
fuiſſe iſtum, ac non Samuelem: ſed bona pars
refraga-

[a] *Lib. de curatione Græcarum affectionum.*

νεκρομαντεία.

[b] 1. Sam. 28.

refragatur freta loco Eccleſiaſtici cap.xlvi. qui narrat in Samuelis laudibus, ipſum poſt mortẽ prophetaſſe prænuntiata morte Regis & Philiſtæorũ victoria. In eadem ſententia eſt Iuſtinus Martyr, Rabbi Sædias, Haias, & Hebræorum plerique: & ijs obſeruandum eſt illud ſuffragari quòd reſponſio per Samuelis imaginem, quem diabolum putant, Sauli facta magnum Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire dæmones perhorreſcunt. Ideoq́ iudicium R. Dauidis Kimhi in hunc locum, neq́ Tertulliani libro de anima neq́ Auguſtini amplecti poſſum ſtatuentiũ hunc fuiſſe diabolum, nec aduerſantem huic ſententiam planè confirmare. Deinde verò ſi eo damnetur Saul quòd Regem Amalecitarum, captiuos, & pecora ex mandato Dei non interfecerit (nam hanc ſolam cauſam Scriptura ſacra adducit [a] cur Deus Sauli infenſus fuerit) altius quidem certè in conſilium Dei penetratur: maximè cùm huius peccati nomine tantiſper dum vixit pœnas luerit non mediocreis, vexatus à Satana & plerumq́ in ſummum furorem actus. Paulus autem 1. Corinth. v. conſilium dat vt qui inceſtum perpetrauit eijciatur ex Eccleſia, vt corpore ipſius tradito Satanę quod affligeretur, ſpiritus ſeruaretur die iudicij: quo ſpectat illud Samuelis, *cras mecum eris*, nimirum poſtquàm iuſtè afflictus à Deo & deſertus fuerat eam ob cauſam quòd in Amalecitis omnibus pecoribusq́ occidendis morem non geſsiſſet Domino. Sic etiam in pari cauſa 1. Regum xiij. Prophetæ ad Ieroboa-

[a] 1. Sam. 28.

Ieroboamum miſſo dicitur non fore vt ſepeliatur in ſepulchro maiorum, quia cibum contra quàm ipſi fuerat indictum in Samaria ſumpſerit: deinde à leone paulo pòſt occiditur, qui tamen corpus ipſius cum aſino reliquit intactum donec in ſepulchrum efferretur. Qua ex re manifeſtum eſt Prophetæ animam ob peccatum iſtud nō fuiſſe à Deo damnatam, cùm præſertim cadauer eius non ſiuerit à leone deuorari. Vt ergo damnationē iudicio Dei permittamus, Deus æquè poteſt voluntatem ſuam per ſortilegos & improbos atque per electos exponere, vt ſomnijs Nabuchodonozoris, Pharaonis, & Balehami demonſtratur: ſic etiam tradunt Theologi in locum illum Euangelij, Expedit vnū hominem mori pro populo, atque hanc eſſe prophetiam ex ore Caiphę docent. Deinde quid illud dici prohibet, Deū ſiuiſſe vt veniret Samuel poſtquàm defunctus eſſet, ad ruinam Saulis & ſtatus euerſionem pręcidendam? Audiui ex Inſulano Abbate Noualliorū Domino, qui iam legatione Cōſtantinopoli à Rege fungitur, & ex nobili Polono cui nomen eſt Pruinski Legato in Galliam, vnum ex maximis Chriſtiani orbis Regibus auidum ſui exitus cognoſcendi Iacobitam Necromantem ad ſe accerſiuiſſe, qui confecta miſſa & ſacrata hoſtia primogenitum quendam decennem puerū ad hoc comparatum truncari iuſsit capite: eo hoſtiæ impoſito certis voces pronūtiaſſe, characteras quos ſcire non attinet adhibuiſſe, ac tum roganti quid vellet caput duobus verbis reſpōdiſſe, *Vim patior*:

illicò furibundum Regem indeſinẽter clamauiſſe, tollite caput iſtud, & in eo furore exſpiraſſe. Hæc hiſtoria in toto regno vbi geſta eſt pro certa & indubitata habetur, etſi quinq; homines ſolùm negotio interfuere. Non diſsimilis huic hiſtoria Theodorici Imperatoris legitur, qui poſtquàm Symmacho ceruices pręſcindi curauiſſet, appoſito ad mẽſam ingente piſce viſus eſt ſibi videre caput Symmachi, & furore correptus paulo pòſt vita defunctus eſt. Quod ſi ita eſt, qs duas illas voces in os pueri inditas fuiſſe à Deo dubitet? Græcè.n. Latineq; puer neſciuerat, & repentina tam horrendi ſceleris vltio certè à Deo ſumpta eſt: niſi quis fortè dixerit ſpiritum pueri aut Angelum proloquutum eſſe, & Regem excarnificaſſe ad vindictam ſceleris: nam quò innocentior eſt ſanguis, eò vindicta grauior. Atque hac quidem in re conſpicua eſt execrabilis impietas, quòd innocens, mas, & primogenitus (quem Deus Lege[a] ſibi ſanctificari iubet) capitur & præſciendis futuris ſacrificatur diabolo: eaq; non noua ſed peruetus impietas, vt Elias Leuites annotauit, qui iſtud ſermone ſuo appellat Theraphim. Etſi hic cruentũ caput ſcribit laminæ aureæ imponi ſolitum cum nomine dæmonis certiſq; characteribus, quos omiſſurus ſum, ita eum adorari conceptis verbis, quæ neq; dici opus eſt neq; ſcribi, ſed præſtat reticeri prout inſtitui facere: cum tamen ſit neceſſarium probè teneri quanta ſit iſtorum damnatorum hominum impietas, vt ab ipſis caueatur. Hominum interfectorũ animas plerumq;

[a] Leuit. 13.

plerumque inſtare vindicandis occiſoribus veteres affirmarunt. Pauſaniam Lacedæmoniorum regem in Plutarcho legimus, cùm eſſet Conſtantinopoli, generoſam adoleſcentulam munere accepiſſe: vt autem puellam virginem ad ipſum pudebat accedere niſi digreſsis omnibus, ſolam cubiculum ingredientem noctu lucernam abieciſſe: cuius caſu Pauſaniam repentè excitatum & tanquam ſi vita ipſius in tenebris peteretur attonitū arripuiſſe pugionem, & incognitam adoleſcentulam occidiſſe: ex eo tempore ſine intermiſsione Pauſaniam à ſpiritu vexatum eſſe ad mortem vſque, quem ſpiritum adoleſcentulæ narrabat eſſe perſimilem. Hominem in vinculis vidi anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono, quòd ira percitus vxorem occidiſſet, qui data ſibi & confirmata venia maleficij conquerebatur ſibi nullam quietem eſſe: ſe enim ſingulis noctibus ab ea cædi. Sed hoc tamen homicidis omnibus non vſuenire conſtat. Exiſtimant quidē nonnulli ſi homo occiſus ſine vindictæ ſtudio deceſſerit, id non accidere: verumtamen notauit antiquitas, & Plato ſcripſit libro de legibus 1. animos eorum qui occubuerunt in occiſores inſiſtere: quod Marſilius Ficinus libro xvi. de animarum immortalitate. Lucretius, & Virgilius Æneid. iiij. verum eſſe dicunt, & infinitis iudicijs probauerunt iudices, homicida ſuper cadauer (etſi non attingat) tranſeūte ſtatim è vulnere manare ſanguinē. In hanc rem non pauci quoq; Doctores ciuilis & canonici iuris cōſentiūt,

& præſumptionem hanc argumentum eſſe coniecturamq́; violẽtam in reum ſtatuunt[a], ex qua legitimè ad quæſtionẽ rapi poſsit: nam etiam hoc modo perſæpe innotuerunt ſontes. Id Plutarchus de Damone ſcribit, Sueton. de Caligula. Aiunt conſimiliter animam quæ de hoc mundo non inuita migrauerit aut ſaltem brutis cupiditatibus ſe non immerſerit, veſtigijs corporis non ampliùs hærere: vt ij faciunt qui beſtiarum vitam vixerunt, de quibus Horatius,

Et affigit humo diuinæ particulam auræ.

Horum itaque animas deſyderari à Necromantis & ſortilegis, ſepulchra de nocte circumeuntibus carnèmque corporum edentibus: quemadmodũ in Theſſalia Magi exſtiterũt qui mortuorum perquirebant corpora, eaq́; (niſi accuratè per vigiles obſeruarentur) eroſis naribus, ore, genis, aliiſq́; partibus inueniebantur[b]. Potius crediderim eò impietatis à Diabolo perduci Magos perſuadente ſic defunctorũ animas attrahi. Etſi Græci Necromantem appellauerũt ψυχαγωγὸν quaſi animæ ducũ dixeris: Theſſalis quoque & Arcadibus fuit iſtud palàm vſitatiſsimum, apud quos Pompeio placuit ex Erichthone Maga exitum Pharſalici prælij Necromantica arte cognoſcere, quo in prælio (vtcunque de victoria fuiſſet cõfirmatus) fuſus eſt, prout omnibus accidit qui viam iſtam ſequuti ſunt. Nuper noſtrorum patrum temporibus ſiquando eos qui ſancti habebantur indigitari oportuit, quidã liber inuocationum plenus publicè legebatur noctu. Li-

[a] *Paris de puteo in ſynd icat. verbo tortura. Hippolyt. conſ. 24. nu. 2 vo. 1. & cõſ. 90. nu. 3. & cõſ. 91. nu. 4. & cõſ. 100. nu. 4. & conſil. 110. num. 4. vo. 2. Angel. in tractat. de homic. Ioan. de Neuiſa in ſylua nupt. ve. cadauer. Boerius deciſ. 619. nu. 1*

[b] *Apulei. in aſino aureo.*

ctu. Libro nomen erat *Grimorium*, quod aſſeruatur in abdito: itaque de eo aut de re ſanctè & in rem bonam facta nequeo iudicare. Hoc ſolùm affirmo damnandum eſſe vſum Necromantiæ, qua diabolus pater mendacij de veritate, de rebus abditis, etiamq́ de ſalute hominum conſulitur. Etenim animæ quas Necromantæ ſacrificiis à ſe adduci putant ferè ſunt diaboli: ac propterea quicunque capita mortuorum ſeruant, niſi medicinam aut chirurgicā faciant, ij plerumq́ exercent Necromantiam, vt Ioachimus Camerarius à ſe viſos narrat nō ita pridem, qui diabolo per caput mortui loquente vtebantur. Sed quoniam homines bene inſtituti & quicunque ſunt meticuloſi perhorreſcunt noctu ſepulchra accedere & in artes iſtas incumbere, alias rationes excogitauit Satanas vt hos ad ſui adorationem pertraheret: inſinuabat enim ſe in earum corpora quæ frequentes in templis erant, & per eas loquebatur. Id autem plurimùm virginib. accidebat ſortilegis ad impietatis opus adornatis, quæ ieiunantes religione maxima orabant in ſpecu Apollinis ſomnumq́ in ea capiebant (nam quo grauior eſt impietas, eo honeſtiore pietatis & religionis velo obtegitur) tum diabolo in illius corpus ingreſſo quæ ita noctem tranſegerat, illa poſtridie diuinabat & de rebus quæſitis reſponſa dabat plerumq́ amphibola: atque hæ ſacerdotes Pythiæ, nonnunquam etiam Sibyllæ dicebantur. Sic Virgilius Sibyllam Cumanam nominat, quæ precibus ad Satanam in ſpecu habitis furore correpta

ſpumabat, & nouo ſermone loquebatur, ac tum prædicabatur Deum ad ipſam aduenisse. Quamobrem in Lege Dei pręcipitur vt lapidibus obruatur mulier prædita ſpiritu Pythonico. Hebræi appellant אוב, LXXII. interpretes ἐγγαστρίμυθους καὶ ἐπαοιδούς, quaſi dicas in ventre aut vaſe loquentem: quod Magi cum ſuis phialis vitreis peluibusq; faciunt. Vulgata verſio Gręcos in trãsferendo ſequuta eſt Apollinis Pythij oracula conſulentes. Narrat Cęlius Rhodiginus puellam nuper in regione ſua à ſe viſam, cuius in corpore ſpiritus erat Pythonicus res pręſentes & occultas verè per pudenda reſpõſans, & de futuris perſæpe mẽtiens. Verùm quod ex Apolline Delio reſponſa plurimùm petebãtur, id eo factum eſt quòd euidentiora eſſent: quamobrem Delius dicebatur ἀπὸ τοῦ δήλου. Scribit Chryſoſtomus Sacerdotem in ſpecu proſtratam Pythoni cum ſpiritum ſolitam accipere & deſpumare furore correptam, ac tum plerumq; dæmonem (quem Ethnici colebant pro Deo) per eius pudenda reſpondiſſe: quod Origenes aduerſus Celſum Epicureum deridet grauiter, & Plutarchus etiã (quãuis Ethnicus) extremi eſſe furoris teſtatur quòd Deus in fœminas iſtas intrare creditur, imò & religionem & naturam Dei ſic traducendam polluendámque propinari. De Sibyllis iudicium permitto ſapientioribus: videtur tamen Lactantius & quicunque tanti fecere Sibyllarum oracula, non ſatis originem vnde proceſſerunt iſta attendiſſe. Etenim Virgilius[a] teſtis eſt Sibyllam Cuma-

[a] *libr. 6. Aeneid.*

Cumanam omnium celeberrimam Sacerdotem Pythiam fuiſſe ac dæmoniacam: & bona pars iſtorum oraculorum Saturno ſolùm, Ioue, Venere, Neptuno perſonant. Prætereà Ethnicæ fuerunt Sibyllæ omnes & à fide noſtra alienæ, quarum neque Scripturæ meminerunt vnquam, neque vllam confirmationem aut approbationem dedit Conciliorum (fuerunt autem ampliùs ſexcenta) autoritas. Verùm Lactantius videns apud Ethnicos nihil maieſtatem Bibliorum poſſe, Sibyllinis oraculis tentauit id quod volebat oſtendere: quamquam hæc oracula quibus illis adhibebant fidem fortè pro libito fuerunt concinnata. Hos autem Sibyllinos verſus qui excuſsi extant & Latini per Caſtallionem facti, nihil quàm ſummam hiſtoriæ Biblicæ continentes. hos ergo Sibyllarum eſſe ridiculum eſt credere: cum ne vnus quidem verſus eorum compareat quos è Sibyllinis Cicero, Liuius, Porphyrius, Plutarchus, & Græci authores adduxerunt. Verumtamen benefactum eo tempore putauerunt Patres, ſi Ethnici quocunque modo pertrahi ad religionem Chriſtianam poſſent: quæ opinio impura eſt ac iure damnata, cùm Prophetias diuinitus inſpiratas cum iis ſit nefas coniungere, quas apud infideles Ethnicos Satanas Sibyllis inſpirauit. Ariſtoteles[a] huius diuinationis & furoris perueſtigans cauſam admiratur vehementiſsimè: tãdemq́; ſtatuit ex antrorũ vapore fieri, vt in Lebadia ſpecu, Trophoniana, Corycia, Pythia, & aliis: ſed

[a] *lib. de mũdo ad Alex.*

ſed hæc cauſa ratione nulla nititur. Nam cur hæc potius quàm illa ediderit? cur ex tot centenis ſpecuum millibus ne ſex quidem ediderũt? cur etiam centum annis aut centum viginti ante Ciceronis tempora (vt in libris de diuinatione legimus) edi in ſuis antris deſiuerunt? neq; enim permutata fuerunt antra: qua occaſione Plutarchus [a] eorum Dæmonas defendit obijſſe. Prçtereà an iſtud aliquam veritatis cauſam habuerit, eo vapore fieri vt ſpiritus ingrediatur in fœminam, in ſtomacho eius loquatur occluſo ore, aut ore loquat̃ exerta lingua, aut deniq; pudendis? Et veritas tamen cum mendacio ſæpe confuſa deprehendebatur, & cùm oraculum dixit apud Iuſtinum Martyrem, & Euſebiũ,

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι,
Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.

id eſt, Soli Chaldæi ſapientiam ſortiti ſunt, & Hebræi Ex ſe genitum Regem colẽtes Deum ſanctè. Taceo myſteria & ſacrificia quæ obſeruabãtur ad exoranda reſponſa, & apud Diodorum & Pauſaniam legimus. Quid verò quòd eos interdum diabolus occidebat qui ſuas adibant ſpecus, niſi aliquid poſtularẽt? Fernelius hiſtoriam recitat cuiuſdam magi, quem, cùm accerſiuiſſet dæmonem, ſuperueniens occidit dæmon: roganti autem ſortilego ſodali iſtius quare occidiſſet eum, id à ſe factũ reſpõdit diabolus propterea quòd à ſe nihil poſtulauiſſet. Ab hominibus enim rogari, orari, & adorari Satanas percupit, & nonnunquam veritatem profert vt mẽtienti ſibi habeatur fides, aut ſi igno-

[a] lib de oraculi. defec.

rat verum, ambages reſponſat atque ænigmata. Deus autem alium præter ſe de rebus futuris Lege prohibet conſuli, aut alteri haberi fidem, licet id euenerit quod malignus ſpiritus & diuini prædixerint. Non tamen eam ob cauſam prohibetur, quòd ſpiritus rerum multarum ignari ſint, cùm ipſi dæmones quaſi δαήμονες id eſt, ſcientes, Euſtathio teſte, appellentur (qua ſignificatione Hebræi veræ linguę & naturalis magiſtri appellant ידעונים à verbo ידע nouit, ſciuit) contra quàm Euſebius dæmonas à timore quem inijciũt hominib. dici παρὰ τὸ δειμαίνειν cenſet: quorum tamen bona pars familiaris eſt agitque familiariter, quàm ob cauſam Græci δαίμονας παρέδρους nominabant. Ex his itaque concludimus nihil in prophetiarum cauſa accipi aut credi oportere, niſi verbum Dei aut quod omnino cum verbo Dei conſenſerit, ne ſi Angelus quidem è cœlo dixerit, nedum quod Satanas inſpirauerit. Quamuis autem Chriſtiani Ethnicorum templa ipſamque ædem Apollinis exſpilauerint atque euerterint, nõ tamen Satanas continuò deſtitit vires ſuas nouis idololatrijs artibusque magicis exercere, frequentibus nunc vt cùm maximè. Ac olim quidem religionis ſpecie rogabatur: iam verò accurrit non vocatus, & ſe ratione cæca intrudit in omneis partes ineſcandis & peſſumdandis hominibus. Qui autẽ diabolum non accerſit neque inuocat, ſed exhibentẽ ſe accipit, is certè non eſt tanta improbitate omnino quanta ille qui eum aduocat, orat & accipit: verumtamen vterque morte dignus eſt, vterque ſortile-

t

gus. Non ita eſt homo δαιμονιόληπτος, qui neq; rogato neque inuocato diabolo poſsidetur ab ęo atque obſidetur: cuiuſmodi in Italia inuenias multos, pleraſq; fœminas, pauciores viros, quos tanquam furioſos & agitatos rabie oportet necti. Sic anno M. D. L I V. Romæ octoginta duæ inuentæ ſunt, quas Gallus quidã monachus Benedictinorum ordinis voluit eiurare, ſed fruſtra. Scribit D. Fayus [a] Conſiliarius in Parlamento, qui tum agebat Romæ, poſtero die rogatos diabolos cur eas inuaſiſſent reſpõdiſſe ſe fuiſſe in corpora fœminarum iſtarum (quæ bona ex parte Iudææ erant genere) à Iudæis miſſos, indignè (aiebant illi) ferentibus quòd fuiſſent baptizatę. Quã ob cauſam Theatinus Papa capitali odio Iudęos proſequens fuiſſet relegaturus illos, niſi Ieſuita quidam liberè defendiſſet nõ poſſe hominem quemquam in vllius hominis corpus diabolos immittere. Certum illud quidem, ac ne diabolũ quoq; ipſum niſi Deo permittente poſſe: hoc permittente poteſt. Sic in Germania fortaſſe Kentorpenſi monaſterio euenerit vt moniales omnes à ſpiritibus malignis obſiderentur: quibus dicentibus per coquam monaſterij Eliſabetham Kamam effectum eſſe, illa agnouit factum, ſe ſortilegam faſſa eſt, & improbis ſuis precibus ſacrificijsq; diabolos in earum corpora fuiſſe miſſos: atq; hoc nomine fuit igni tradita. At Romanus ille diabolus Iudæorum accuſator nullius nomen detulit. (Non potuerunt autem in tanto virorum mulierũ puerorumq; numero omnes rei eſſe)

[a] in lib. Energumen.

rei eſſe) licet dæmoniaci diuerſis linguis quas numquam didicerant loquerentur. Spiritus autem modò fatur velut in ſtomacho dum os mulieris occluſum eſt, modò exerta ſemipedali lingua, modò pudendis: qua in re omnes Athei qui diabolos eſſe negant coguntur obmuteſcere. Etenim aut occluſo ore, aut exerta & rigente lingua, aut pudendis fari neminem fatentur poſſe: & mulierem quæ nihil vnquam didicit, doceri à melancholia Græcè Hebraicè Latinéque non auſint dicere: quæ tamen in dæmoniacis ineſſe conſtat. Huc pertinet quod Fernelius medicorũ noſtra memoria princeps cap. xvi. de abditis rerum cauſis ignarum furioſumq́; puerulũ à ſe viſum fuiſſe ſcribit q Græcè loquebat̃: ac ſe tum dixiſſe eum à maligno ſpiritu poſsideri. Sunt etiam quæ à diabolo ſic ligantur vt ſolui non poſsint vincula, ſed ea rumpi aut ſecari ſit opus. Eſt Menilij ad Dammartinum mulier domina Roſſa nomine, quę inde ab octauo ſuæ ætatis anno à maligno ſpiritu ligari cœpit ad arborem, ad pedem lecti, ad præſepe ſtabuli, aut altera manu alteri impoſita, fune, vimine, ſeta eqnę caudæ, cannabe: idq́; tanta celeritate vt facto diabolus velociſsimum quemque oculorum iactum anteuerteret. Puellam Pariſios ductam anno M. D. LII. viderunt Doctor Picardus aliíq́ue Theologi, omneisq́; artes ſuas ad liberandã ipſam conſumpſerunt: ſed nihil effectũ. Hos medicus Hollerius ridẽs dicebat primũ morbũ eſſe melãcholicũ: poſteà verò q̃ oculis ſuis in frequẽte corona vidit

Ευρυκλεῖ- ται.
Εγγαστρίμυθοι.

miraculum, puellam inter duas tréſve mulieres ſtantẽ exclamare, & illicò ſic vinciri ambabus manibu s vt ſolui non poſſet vinculum ac ſecari opus eſſet, malignum ſpiritum confeſſus eſt. Nemini apparebat quicquam, ſola puella albam videbat nubem, cùm ſpiritus vincturus accederet. Eadem ratione quod Magi & Magæ ſibi copulationem carnis cum maligno ſpiritu fatentur intercedere, id cõplu res Medici Ephialtas aut Hyphialtas, Incubos aut Succubos eſſe aiunt vel lienteriam: ſic ementiuntur legem Dei, homines in cæca ignoratione continent efficiuntq́, vt grauiſsima omnium ſcelera impunè abeant. Similiter diuinationes pro delirijs habent, quarum tamen euenta ſpectantur adeò mirifica vt nemo non rapiatur in admirationem. Si bene Platònem euoluiſſent iſti, comperiſſent ab eo ſtatui duo diuinationis vel θεομαντείας genera, vnum morbo accidens, alterum dæmonum inſpiratione. Quod enim ſcribit Ariſtoteles nullã foris diuinationem accedere, id philoſophorum omnium exploſit cõſenſio, certiſsimaq́ euertit experientia, præstereà ab opinione iſta diſceſsit idem in libro de mundo quem Alexandro magno dicauit. Non ſum neſcius Platonem, quia legem Dei ignorauerat (nondum enim ac ne poſt quinquaginta annos ab illius tempore ſermone Græca donata fuerat) prædictionem diuinam à diabolica minimè diſtinxiſſe, ſed generatim diuinationẽ vel μαντικὴν definiuiſſe κοινωνίαν τινὰ περὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργὸν τῆς θεῶν καὶ ἀνθρώπων φιλίας; id eſt,

Diuina-

Diuinationẽ eſſe modum inter Deos & homines communicandi, eorúmque amicitiæ effectricem. quod prophetiæ diuinæ non malè conuenit. Diabolica autem prædictio modò ab expreſſa conuentione & diaboli atque hominis cõſenſu naſcitur, modò à diaboli violentia ſine morbo hominẽ obſidentis adeò vt diuinet: quẽadmodum Saul à Dæmone agitatus & in furorem verſus eo autore diuinabat: nam ſcriptura (vt antè diximus) prophetiæ voce vtitur. Non rarò etiam malignus ſpiritus magum immorigerum vexat, in furorẽ agit, & nonnũquam occidit. Sic nobilem à biennio virũ cognoui ad Villerios Coſteretanos habitãtem, qui in annulo quem ab Hiſpano percarè emerat familiarem habebat dęmonem, cui ex ſententia animi ſui volebat imperare & velut mancipium ſubijcere: cúmque mendacia plerumque effaretur dæmon, annulum in ignem iniecit homo tanquam ſi eodem inijci potuiſſet dæmon & annulo hærere teneretur: ſed ex eo tempore furioſum hominem effectum diabolus exagitat. Iudicium legi latum in Ducatu Geldriæ xiiij. M. D. X L V I I I. contra magum quemdam Iacobum Iodocum à Roſa nomine, Cortraci natum, qui dæmonem ſibi eſſe incluſum annulo fatebatur: ſed addebat ſe quino quoque die fuiſſe coactum dęmonem compellare atque conſulere. Multis etiam Sagis mulieribus accidit, ſi promiſſo fœdere & fide data Satanæ ipſas aliquando conſortij iſtius tæduerit, neceſſaria reſipiſcentia ad Deum conuertantur, vt tun-

dantur & vexentur nocte mortemq́ expetant, vt Iacobus Sprangerus Colonienſis Inquiſitor fidei, cuius operà Magæ non paucæ igne perierunt, literis conſignauit. Equidē cognoui hominem (cuius nomen quia in viuis eſt reticebo) qui mihi indicauit ipſe ſe à perſequente ſpiritu & varijs modis ſeipſum obtrudēte plurimū infeſtari, de nocte vellicari naſo, excitari, perſępe percuti, & quamuis rogantem vt ſe ſineret quieſcere non dimitti tamen ſed continenter agitari, dicente ſpiritu, aliquid mihi impera: ideòq́ ſe putantē fore vt à ſpiritu ſineretur Lutetiā aduenisse ſpecie litis ſuæ quam procuraturus venerat, ſi fortè malo ſuo remedium comperturus eſſet. Cùm itaq́ animaduerterem non audere hominem ſingula mihi retegere, rogaui quam vtilitatem ex ſerūitute domino huic præſtita percepiſſet: Ad hæc ille, ſe exiſtimaſſe futurū vt fortunas atq́ honores adipiſceretur, & res abditas cognoſceret, ſe autem ſemper à ſpiritu falli cùm rem veram ſemel protulerit tria mendacia enuntiante, ſe ne obolo quidem à ſpiritu ditatum eſſe, neque amata potitum, qua occaſione præcipuè ad eum inuocandum venerat, ſe de plantarum animalium lapidúmq́ viribus, deq́ ſcientiis abditis (prout ſperauerat) ex eo nihil didiciſſe, vrgeri ſolùm verbis vt inimicos vlciſcatur, technam cōſuat, aut ſcelus perpetret. Dixi facile eſſe ab iſto domino liberari, videndum vt eo adueniente ſtatim Dei nomen ad auxilium ſuum inuocaret, & ſe mente pura optimóq́ animo ſeruituti Dei addiceret. Ex eo

tempo-

tempore non vidi hominem, neq; an pœnituiſſet potui cognoſcere. Hic ſpiritum paruum ſuum dominum appellabat: nam Satanas decipiendis hominibus blanda ſibi arrogat vocabula, familiaris ſpiritus, albi dęmonis, parui domini, q̃a in odio eſt Satanæ & diaboli appellatio: itaq; plerique Magorum appellant paruum dominum, vt in libro Pauli Grillandi Itali (qui multos adiudicauit morti) memini legere. Diximus de ijs qui malignorum ſpirituum accerſunt opem vt ijs imperent eosq́; in ſua poteſtate habeant, & qui vtendos comparant, etſi emptores iſti ſeruitutem miſerrimã deprehendunt ſibi impoſitam: tum etiã de ijs qui inuocationes faciunt ceremonijs, ſacrificijs, & orationibus ad eam rem accommodis, quarum orationum verba nolui exſcribere, cùm tamen plus ſatis de ſcripto excuſaq́; adiectis priuilegijs habeantur, quorũ autores cum ſuis operibus iuſtum eſſet concremari. Quamobrem in hoc noſtro opere ſategimus vt quicquid mentibus curioſis occaſionem experiundi iſta ſcelera præbiturum eſſet id tectum & occultum permaneret: id ſolùm quod ad informandos Iudices pertinet, eosq́; præmonendos qui in foueam technis Satanę inciſuri eſſent, placuit exponere. Iam dicamus de ijs qui præter inuocatiõem expreſsis verbis Deo creatori totiq́; religioni renuntiant, & ſeruitute diabolo addicti ab eo obſignantur.

De

De ijs qui expreſſa conuentione Deo & religioni ſuæ renuntiant, & an corpore à Dæmonibus exportentur. CAP. IIII.

DIſcrimen inter Magos obſeruari optimeq́ intelligi pernecesſarium eſt propter iudicia quæ variè de eis ferenda ſunt. Hi autem prę omnibus ſunt abominandi qui Deo & cultui eius renuntiant, aut qui (ſiquidem non Deum verum, ſed ſuperſtitioſam aliquam religionem coluerint) ſuæ religioni renuntiant vt ſe conuentione expreſſa dedant Diabolo. Nulla enim eſt religio tam ſuperſtitioſa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magiſtratibus coniuncto nocendi metu obſequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conatur Satanas eximere. Expreſſa aũt conuentio modò fit verbis ſine ſcripto modò ſcriptura confirmatur: cùm Satanas (vt ſuos obſtringat ſibi antequàm impetrent poſtulata ſua) iubet eos, ſi nouerint, inſtrumentum obligationis conficere atq; ſubſcribere, interdum etiam ipſorum ſanguine, prout veteres in ſanciẽdis coniurationibus fœderibusq́ vtebantur [a], vt apud Liuium libro ſecundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum ſuis experitur Satanas. Theophilũ quemdam narratur ſe ita diabolo obligaſſe, & quidẽ obligatione ſanguine exarata. Et nuper etiam anno M. D. LXXI, inter eos quos ille cæcus Lutetiæ ſuſpenſus detulit, fuit cauſidicus cuius prætereo nomen, qui ſe ſa-

[a] Plutarch. in Valerio Publicola.

ſe fatebatur obligatione diabolo facta renũtiauiſſe Deo, & obligationem ſanguine ſuo conſcripſiſſe. Multis prætereà iudicijs compertum eſt reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum eſſe ad anni ſpatium ad biennium, aliúd ve tempus: item eſſe qui poſtulent ſibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant ſacrificia. Quòd ſi ab ijs qui ſe in totum addixerunt diabolo vt aliquid conſequãtur ipſe metuerit vt cultum ſuum deſerant, tum nõ ſatis habet ſi diſertis verbis Deo renuntiauerint, ſed notam eis inſuper imprimit, vt Danæus in dialogo de ſortiarijs obſeruauit: qui autem ex animo ſe tradunt ipſi & quos ſtare nouit promiſsionibus, his non indit ſignum, vt idem autor oſtendit. De notis autem quod dicimus tam certum eſt quàm quod certiſsimum, & ordinariè Iudicum oculis cõpertum, niſi in locis abditiſsimis occultẽtur: vt ex Valeſio quodam nobili audiui his inter labia notam eſſe, illis ſub palpebris (vt Danæus inquit) alijs in ſede ſi metuunt retegi, plurimùm ad dexterũ humerum, fœminis verò ad femur, ſub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamẽto ſe quæſtioni de veterinario quodam Mago in Theoderici caſtello adſtitiſſe, in dextero cuius humero comperta eſt nota, poſtridie verò à diabolo obducta deletaq́. D. item Claudius Deffayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruilleriæ Magæ à

ſe fuiſſe viſam, ſed deletam die poſtero. Cenomãnus ille Triſcalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiuſdem criminis indicaret, cũ in populareis conuentus ducebatur, aut de facie agnoſcebat eos quos in Sabbathiſmis viderat, aut ex alia nota quã ipſi inter ſe nouerant: atque vt dictum confirmaret, ſignatos aiebat eſſe notis quæ in nudis deprehendi poſſent. Excuſsi itaque illi quos accuſauerat ſignati deprehendebantur quodam quaſi veſtigio leporis, ſed ex ſorte ſenſus adeò vt vel ad oſſa vſque intima in loco veſtigij punctim percuſsi magi nõ perſentiſcerent. Sed tam multi diuites ac pauperes in iſto numero comperti ſunt, vt alij effugium alijs comparauerint: itaque ſerpſit hoc malum ſemperque diſsipauit ſe latiùs, vt reorum impietatem in æternum teſtatam faciat & conniuẽtiam Iudicum, quibus habendæ quæſtionis iudicijque perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd plerique Magi non ſatis eſſe ducunt Deo renuntiauiſſe, niſi ſe iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo ſint nomina. Neque diſsimulandum iſtud, ad efficiendum quingentos Magos vnum ſufficere: nã ei qui ſe addixit diabolo nihil eſt expeditus ad gratiã eius ineundam & habendã pacem quàm vt multos ſubditos pertrahat: itaque perſępe vxor perducit virũ, mater filiã, & iuſtæ familiæ ſic aliquãdo perſtãt in multa ſecula, vt infinitis iudicijs fuit cõprobatum. Cuiuſmodi familiæ olim in

Africa

Africa Italiáq; exſtiterũt, quæ ſolo aſpectu vel lau
datione homines enecabant, vt Solinus, Mẽpho-
dorus, Plinius, Gellius, & Iſigonus ſcripſerunt, &
in Problematis Ariſtoteles annotauit xx. ſectione,
Problemate xxiiij. veteres ante laudationem præ-
fari ſolitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; di
cunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt,
Di gratia no gli diate mal d'ochio: & Magi denique op-
portunè importunéq; faciunt. Prout enim laus ꝓ-
priè ad Deum ſolum pertinet, certum eſt, ſi quan-
do ſic laudatur homo vt non referatur ad Deum lau
datio, plus æquo exultare eos qui laudãtur & glo-
riam ſibi arrogare, eoq; pacto Satanam plenis ve-
lis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere.
Sed ad alia veniamus. Doctor Grillãdus Italus &
quinq; illi inqſitores, qui de multis Magis in Ger-
mania Italiáq; cognouerũt, nihil aliud dictum fuiſ-
ſe tradunt quàm idipſum quod rei euicti in hoc re-
gno confeſsi ſunt, idq; nominatim Lugduni, Lo-
chijs, apud Cenomãnos, Pictauij, Sanliſij, Lute-
tiæ. Ioan. Charterius, q Caro. 7. cõſcripſit hiſtoriã,
Guilhel. Edelinũ Sorbonæ Doctorẽ narrat Magi
carũ ſortiũ fuiſſe damnatum pridie natalis Chriſti
1453. confeſſum ſe per noctẽ ſæpe in Magorũ cõ-
uentus exportatum Deo ibidem renuntiauiſſe, di-
abolum hirci figura viſum adoraſſe, & podici eius
oſcula dediſſe. Hoc aũt inſignibus exemplis opor-
tet demonſtrari, vt intelligatur Canon Epiſc. xxvi.
q. v. Concilij Aquileienſis, à cuius intelligẽtia ab-
luſerunt quãplurimi: etſi neq; à Concilio generali

profectus eſt, neq; à Theologis approbatus. Vt igitur id quod diximus illuſtretur, nullum iudiciũ fuiſſe puto inſignius quàm illud de Maga Lochiana recentiſsimum. Vir quidam tenuis cùm vxorẽ interdum abeſſe noctu perciperet, bonamq; noctis partem emanere, præterea dicentem ſe aut ad deonerandam aluum egredi aut ad lauãdum cum vicina ſua aliquoties falſi euiciſſet, ſuſpicionẽ concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus eſt niſi locum quò proficiſcebatur indicaret. Illa ſibi à periculo metuens rem vt erat confeſſa eſt, atq; vt explores & videas hæc ita ſe habere (inqt illa) ſi volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo ſe vterq; inunxerunt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochijs in arenarias Burdegalenſes (quæ à Lochijs minimũ quindecim dierum abſunt) exportauit. Vidẽs itaq; vir ſe in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana ſpecie aſpectus tamen horrifici) frequẽtia verſari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam ſumus? Hoc dicto, repentè cœtus diſparuit: ille verò cernens nuditatem ſui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè ruſticos inuenit qui ipſum in viam deduxerunt. Reuerſus Lochias ad Quæſtorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè hiſtoria fœminam prehendi iuſsit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confeſſa eſt, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoque ante paucos annos mulier potens comperta eſt, quæ ſurrexit de nocte accendit lucem, arrepta pyxide

inun-

inunxit ſeſe, & poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus fieri obſeruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, perueſtigat vndique: & ea non inuenta cùm ſolam vnguenti pyxidem reperiſſet, curioſo animo exploraturus quid vnguentum poſſet fecit prout fieri animaduerterat, ita ſtatim elatus comperit ſe cum Magorum cœtu eſſe in agro Lotharingiæ, & conſternatus eſt: Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit totus cœtus, ille verò ſolum nudumq́ ſeſe comperiens Lugdunum reuerſus eſt & maleficam accuſauit, quæ confeſſa rem totam igne periјt. Idem quoq; nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & ſua ipſius curioſitate adductus cœtum maleficorum adiјt: ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſsit cœtus. Atq; hic reuerſus indicare Magũ ſtatuerat, ille verò præmonitus ſibi c[illegible]ſuluit fuga. Quod de timore diximus, ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè poteſt intelligi: vbi fatebatur filia cùm parẽtes primò ad cœtus ſuos eſſent ipſam deducturi, vt momento efferrẽtur baculum ſibi ab eis fuiſſe datum quẽ femoribus ſubderet, eosq́; indixiſſe vt ante omnia ſibi caueret à metu: ſic cum parentibus ſtatim exportatam eſſe. Hoc iudicium in poſtrema editione libri Danæi fuit excuſum typis, quod anno M. D. LXXIIII. fuerat confectum, vt poſteà demõ-

ſtrabimus. Sunt qui ſartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad feſta ſua ſolennius celebranda: quo ſpectat ille articulus Salicarum legum capite lxvij. *Si quis alterum hæreburgium clamauerit, hoc eſt, ſtrioportium aut qui æneum portare dicitur vbi ſtriæ concinant, & conuincere non poterit, ſoluat ſolidos lxij.* hic enim *ſtria* & *ſtriges* vocabula deſignãt magas quæ dæmonas proſequuntur. Olaus magnus libro iij. cap. xi. ſcribit apud Boreales populos locis compluribus iſtas Magorũ dæmonúmque ſaltationes cõſpicuas eſſe. Idem in monte Atlante plerumq; fieri tradunt Mela libr. iij. Solinus lib. xxxviij. cap. xliiij. & Plinius lib. v. cap. 1. Nec abſimile eſt quod apud Paulum Grillandum Iureconſ. Italum legimus, qui de multarũ maleficarum factis cognouit atq; iudicauit: anno M. D. XXVI. non procul à Roma ruſticũ extitiſſe, qui poſtquã nudam vxorem ſuam ſe inungentem vidiſſet noctu, ſublatámque oculis domi nõ inueniſſet, eam poſtridie arrepto baculo non deſtitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam ſibi dari poſtulauit. Hic veniam ea lege dedit vt ſe in cœtum vxor deduceret. Ea poſtero die virum vnguento ſuo curauit oblini, ſic vterque inſidentes hircis peruenerunt in cœtum velociſsimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abſtinendum eſſe, niſi per ludibrium blaſphemiámve diceretur. Nam hac in re omnes conſentiunt, eum qui baiulatur ſi Deum nominauerit in media via repentè deſeri: vnde

oſtendi-

oſtenditur nihil vnguento effici, ſed Diabolum ocyus Euro deportare (prout Auguſt. inquit, Dæmones auiũ volatus incredibili celeritate vincũt) ac multo etiam velocius Angelos, quib. propterea ad pernicitatẽ eorũ maximã & ἀκατάληπτον figurandam ſenæ alæ in Scriptura ſacra tribuunt. Hũc igitur in cœtu verſantẽ mulier ſeorſim aliquantiſper iuſsit cõſiſtere, vt myſteriũ totum cerneret, donec ipſa caput illius cœtus ſalutauiſſet ornatum Principis amictu magnificentiſsimo, maximáque virorum & mulierum corona cinctum, qui honorem clientelarẽ ſinguli exhibuerunt domino. Hoc facto ſaltationẽ inſtitui in orbem vidit ore extrorſum obuerſo, ita vt non viderent alter faciẽ alterius, quod in popularib. ſaltationibus receptũ eſt: fortè eo cõſilio vt alij non poſsint alios commodè obſeruare atque agnoſcere, quos illi indicent ſi ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triſcalanus Magus cui Rex Carolus ix. Veniam dedit vt ſocios indicaret, adſtante magna procerum turba expoſuit Regi: Magos in ſuos cõuentus exportari, innumeras eorum adeſſe copias qui adorãt hircum & poſteriores illius partes oſculanť: tum aduerſis tergis non videntes inter ſe ſaltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntib. copulari. Poſt ſaltationẽ inſtratæ fuerunt menſæ, cibi appoſiti. Mulier tũ admouit virum vt Principẽ ſalutaret: deinde vt cum alijs accubuit menſe videns cibos inſulſos eſſe & in menſis deſyderari ſalẽ, clamauit continẽter donec ſal (vt videbať)

alla-

allatus eſſet, quem antequàm guſtauiſſet dixit, *hor laudato ſia Dio pur e venuto queſto ſale*, Iam laudeſ Deus, cùm hic ſal aduenerit. Hoc dicto abierunt ſtatim ab oculis omnia, hominẽs, cribaria, mẽſæ: ipſe ſolus remanſit nudus, affectus ingenti frigore, neſciens vbi locorum eſſet: cùmque illuxiſſet dies, paſtores nactus eſt, à quibus rogans vbinam eſſet cognouit ſe in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc ſub nuce geſta ad centeſimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiſcens ille panẽ & amictum coactus eſt mendicare, & octauo demum die macer atque exhauſtus peruenit domum, vxorémque detulit, abs qua accuſatæ aliæ & veritatem confeſſæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor eſt anno M. D. X X X V. adoleſcentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natã à vetula quadam in Magorum cœtum ſic perductam eſſe, miratámque conuentum adeò numeroſum dixiſſe, *Dio benedetto, che choſa e queſta?* Deus benedicte, quid hoc rei eſt? Simul atque pronuntiaſſet iſta, euanuiſſe omnia: miſeram diluculo à quodam ruſtico inuentam ei rem totam enarraſſe: eum deinde ad ſuos puellam remiſiſſe, & Magam ab ipſa accuſatam igne ſublatam eſſe. Quod autem hic narrat conuẽtus ſub nuce ingente habitos, ex hiſtorijs compluribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad ſuos conuentus deſtinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum inſigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehenſum conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi

ſolitos,

ſolitos, quò ante annos centum olim cõuenerant, vt Saluertus Præſes ex actis veteribus & centenarijs ſe mihi narrauit comperiſſe. Malberij quoque ad Lomagnienſe Bellomontium octauo ad Tholoſam milliari Magorum cœtus & ſaltationes compertum eſt ad crucem artocreatis haberi ſolitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda nomine, cùm propè eſſet vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat ſe interfuiſſe, dicebat huic, *No ſabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do paſtis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm poſtremò ſaltationem faceremus ad crucẽ artocreatis te portaſſe poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exuſta eſt. De exportatione autem, poſt vnctionem tranſuehi Magos legimus, vel ſine vnctione ſæpe, hirco, pegaſo, ſcopis, baculo, vel ſine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt pleroſque ad ſe inungendum nudos eſſe oſtendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimũ tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem ſuo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de ſortilegijs ſcribit ſe anno M. D. XXIIII. à nobili quodam viro fuiſſe rogatum vt in caſtellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus eſt) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognoſceret. Earum minimam fretam ſponſione ſuæ liberationis fuiſſe confeſſam ſe iam ante annos xv. à vetula Saga in Magorum cœtum deductam eſſe, vbi Diabolus in-

terfuit, quo autore Deo, fidei, & religioni ſuæ renuntiauerit, iuramento cauens ſe fidelem fore & diaboli mãdatis obſequuturam, idq́ manu libro obſcuriſsimam ſcripturam habenti impoſita: item ſe ad ſolẽnitates nocte & ad ferias cùm imperabũtur venturam, & quoſcunq́ poſſet eodẽ adducturam: diabolum ipſi viciſsim lætitiam æternamq́ felicitatem ſpopondiſſe. Ampliùs confeſſa eſt ſe ex eo tempore necem hominibus quatuor intuliſſe, pecori ſæpenumerò, & fruges calamitate deuaſtaſſe: Siquando ipſam die ſtato contigiſſet ad cœtus nõ accedere ſine vera certaq́ excuſatione, ſe ita de nocte fuiſſe vexatam vt nec ſomnum caperet nec quietem vllam: Cùm proficiſcendum illuc fuit, ſe viri vocem audiuiſſe, quem paruum dominum, aut etiam interdum magiſtrum Martinetum appellabant: itaque ſimulac ſe vnguento quodam obliuiſſet, hircum qui præſtò ad portam aderat conſcendiſſe quem tenebat pilo, eóque hirco ſub magnam illam Beneuentanam nucem vbi innumeros offendebat Magos tranſuectam eſſe: ibi fide Principi data ſaltari, tum menſis accumbi, poſtremò quemque dæmonem cum eo eáve cuius præerat cuſtodiæ copulari: Hoc facto ſingulos ſuo dæmoni inſidentes reuolare: priuatim verò diabolum intra parietes domeſticos adorare. Hæc vbi fuiſſet confeſſa & cum duabus alteris comparata, aliæ prætereà fuerunt accuſatæ, quæ confeſſæ culpam cum ſuis pulueribus & vnguentis viuæ fuerunt concrematæ. In libro

quoque tertio, Antonij de Turquameda Hiſpani aliam inter cæteras hiſtoriam recentem legimus, voluiſſe Magum quemdam ſocio ſuo perſuadere fore ipſum beatiſsimum omnium, ſi crediderit ipſi & magorum conuentus adiuerit: vt autem conſenſit ſocius, Magum de nocte poſt aliquot voculas manum ſocij prehendiſſe, & vtrumque elatum in aera procul fuiſſe in cœtũ tranſ uectos, in quo viri & mulieres innumerę circũſtabant thronũ cui maximus inſidebat hircus: ad hũc oſculãdum omnes acceſsiſſe *en la parte maſuzia que tenia* (qui ſciunt Hiſpanicè, eam partem eſſe intelligunt quæ honeſtè non poteſt nominari) Nouitiũ cùm videret iſtud, ſocio dixiſſe, amitto patiẽtiam, & inclamaſſe repentè *Dios a muy grandes bozes*, ait autor. i. Deum voce quàm maxima: tunc irrumpente turbine procellaq; vehemẽtiſsima diſparuiſſe omnia, illum ſolum ſubſtitiſſe, & triennium totum conſumpſiſſe antequàm in agrum ſuum reuerteret. Apud Cenomãnos nuper cremati ſunt plurimi, qui ſe in ſabbatha ſua perſæpe abiuiſſe & ea quæ antè diximus commiſiſſe fatebantur: his acta forenſia plena ſunt, & iudicia recens huc illuc tranſmiſſa, quæ ita nota ſunt vt breuiter contentus indicaſſe præterire malim ad cætera: Minimùm enim triginta magi inuidia inter ſe perciti alter alterum incuſarunt, quorum confeſsiones vno ore teſtificabantur tranſuectionem, adorationem diaboli, ſaltationes, & religionis abiurationem. Recens quoq; iudicium exſtat in Valerianas Magas

Sabaudiæ confectum anno M. D. LXXIV. cuius hiſtoriam ſummam Danæus copioſè ſatis pertexuit, vnde ſimilem ſui diabolum ſemper eſſe conſtat: nam ex earum confeſsionibus & comparatis earum ſermonibus inter ſe commiſſarum videtur corporis exportatio baculo ſolùm innitentis ſine vnctione, tum abiuratio Dei, diaboli adoratio, epulum, pudendorum Satanæ (qui apparebat ſpecie pecudis) deoſculatio, obligatio de perpetrandis malis innumeris, pulueris in quemque ſubminiſtratio: ab vna nefariam hanc artem triginta annis fuiſſe exercitam: interdum ſe diabolum tetrū horrificumque valde humana forma oſtendere. De cibarijs autem hominibusque euaneſcentibus habemus apud Philoſtratum Lemnium Græcum autorem teſtimonium, Tyanæum illum Apollonium domum quandam ingreſſum vbi hilaria ſua exercebant Magi, eis interminatum eſſe, omniaque diſparuiſſe illicò, menſas, cibaria, homines, ſupellectilē, & adoleſcentem vnicum quem Magi recens deceperāt in eo loco ſubſtitiſſe. Ne procul abeamus, viuunt adhuc memoria noſtra plurimi qui Comitem quendam Aſpremontenſem norunt omneis domum ad ſe venienteis tractare magnificè excipereque ſolitum, adeò vt accurati cibi, officia, omniumque rerū copia ſummopere turmis eò diuertentibus ſatisfacerent, ſed homines illos & equos, cū primùm ab eo exibant, fame & ſiti oppreſſos eſſe: quod de multis adhuc ſuperſtitibus me audire memini. Ita fuit Matiſconenſis Comes Magorum ſua

ætate

ætate facilè princeps, quem hiſtoriæ noſtræ[a] aiunt excipientem prandio frequentem conuiuarum numerum ab homine foras euocatum eſſe, atque (vt non audebat homo Satanæ refragari) equum nigrum præ foribus exſpectantem reperiſſe, quo ille ſtatim cum ſuo homine tranſuectus diſparuit, nec vnquã ex eo viſus eſt. Idem Romulo ad Capreas paludes accidiſſe Plutarchus autor eſt, eum irruente turbine è medio ſublatũ eſſe, nec deinde viſum, vt procerum turba, quæ illi ad latus adſtabat, confirmauit: quod vt Plutarchus probet, ſimilia duo exempla adijcit, Ariſteæ Præconneſij, & Cleomedis Aſtypalæi. Nec aliter Apollonio Tyaneo fuiſſe factum ſcribit Philoſtratus, vt hoc pacto eum dijs accenſeat qui maximus ætatis ſuæ Magus habebatur. Sed quoniam hoc factum multi autoritate nationalis Concilij, ac potius Conciliabuli Aquileienſis volunt defendere cuius antè meminimus, placet iam Theologos[b] annotare, qui vno cõſenſu docent Magos à diabolo corpore exportari. Multas complurium populorum atque nationum autoritates apponimus, vt illuſtretur amplius veritas tam multis totieſque probatis exemplis, idque non per ſomnia & deliria, ſed per iudicia contradictoria, per mutuas conreorum accuſationes, ἀντικατηγορίας, repetitiones, euictiones, cõparationes, confeſsiones, condemnationes, & executiones iuridicas. In quibus vnum habuit Germania exemplum memorabile, quod Ioachimus Cameracenſis narrat libro de natura dæmonum. Cùm fortè lanius

[a] *Hugo Floriacenſis.*

[b] *Auguſt. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei. Thomas in ſumma ſecũda ſecũdæ q. 95. artic. 5. tit. de ſupe. & in tract. 40. pri. par. q. 8. ti. de mira. & q. 16. arti. 5. & 6. & tit. de Dæmõ. Bonauẽ. in 3. ſent. di. 19 q. 3. Pau. Grillãdus li. de ſortil. ſec. 7. nu. 4. Sylueſter Prier. in tractat. de ſtrigib. dæm. lib. 1. c. pen. & lib. 2. c. 1. Sprenger in malleo maleficarum.*

quidam per ſyluam de nocte iret, ſtrepitum & ſaltationes exaudiuit: re itaq; perueſtigata accedens pocula vidit argentea quæ, vt magi & diaboli diſparuerunt illicò, accepit lanius & poſtridie ad magiſtratum detulit: ſic illi quorum ſigna poculis inerant accuſauerunt alios citati in ius, & omnes ſupplicio digno affecti ſunt. Alterum exſtat exemplũ inſignius executionis illius quæ facta eſt Pictauii anno M. D. LXIIII. cuius executionis hiſtoriam cùm à multis in eodem loco, tum etiam à Pictonum Præſide Saluerto didici (qui tum ad iudicium ferendum cum Dauentonio Pictonum Præſide & iudicibus alijs fuerat accitus) & omnes in ea regione tenent. Tres viri cum fœmina vna Magi damnati & igne concremati ſunt viui, cùm fuiſſent euicti necis hominibus plurimis pecudibusq; importatæ opera (vt fatebantur) diaboli ſubminiſtrantis puluere quos humi ſtabulorum, ouilium, domorumq; limini ſubdebant. Narrauerunt autem iſti ſe ter in conuentum maximum ſolitos proficiſci, quò conueniebant Magi innumerabiles ad compitalem quamdam crucem quæ ipſis vſum præbabat ſigni: ibi præeſſe hircum ingentem nigrum, adſtantes ratione humana compellantem, in eius ambitum ſaltare omneis, tum vnumquemq; poſteriores illius partes cum ardente candela oſculari: hoc facto, hircum abſumi igne, de cuius cinere ſingulos capere, vt eo bouem inimici necarent, huius ouem, illius equum, hunc hominem languore, illũ morte afficerent: poſtremò diabolum voce terribili

bili

bili hæc verba intonare, vlciſcimini vos, aut mor-
tem oppetetis: ita ſingulos ope diaboli redire quà
venerãt. Non eſt aũt leuiter prætereundũ illud, ꝙ
ter q̃tannis ſacrificiũ iſtud diabolo tenent̃ facere: i-
mitantur enim ſacrificiũ hirci lege diuina impera-
tum, Leuit. xvi. & præceptũ illud vt mares ſinguli
ter quotannis ſolennibus ferijs compareant corã
Domino. Amplius dicebat Præſes Saluertus vir
clariſsimus, apparere ex actis veteribus Magos iã
ante annos centũ de eadem cauſa fuiſſe damnatos
& parib. confeſsionib. idq́ eodem loco ad crucem
eandẽ geſtum. Horũ duo reſipuerunt, & duo in p-
uicacia ſua ceſſerunt vita. Iudiciũ quoq; legi in Ma
gas Potezanas latũ, ꝙ mecum Adrianus Ferreus
generalis vicarius Regis apud Laodunenſes com-
municauit. In eo cõfeſsio illarũ exſtat eiuſmodi, ſe
propè Logniũ ad Frenquiſanũ piſtrinũ certis vo-
cib. quas reticebo, pronũtiatis cũ ſcopis delatas eſ-
ſe: ibiq; alias ſcopis ad manũ inſtructas & cũ eis ſex
diabolos quorũ habent̃ nomina inueniſſe: poſtq;
Deo renũtiauiſſent, diabolos humana forma ſed
tamen aſpectu teterrimos oſculatas adoraſſe, tum
habentes in manibus ſcopas ſaltauiſſe, poſteà dia-
bolos rem cũ fœminis habuiſſe, ipſas verò pulue-
res enecando pecori poſtulaſſe: poſtremò conſti-
tutum fuiſſe vt eodem poſt octiduum ineun-
te nocte conuenirent ad diem Lunæ, cumque tres
horas illic ſubſtitiſſent fuiſſe reportatas. Vnum o-
miſeram, teneri Magum quemque malefacto-
rum ſuorum rationes exponere, aut cædi, niſi
fecerit,

fecerit, grauiſsimè. Hoc mihi Bouin⁹ Caſtelli rurſi præfectus Biturigũ nomine delegatus apud Bleſenſes affirmauit, Magam ſe iudice crematam fuiſſe, quam filia accuſauerat quòd ipſam in conuentus deduxiſſet mater & diabolo inſtituendam obtuliſſet: hæc inter alia ſcelera iſtud confeſſa eſt ſe ſaltaſſe in hirci ambitum, & tandem ſingulos rationes rerum à poſtremi cœtus tempore geſtarũ reddidiſſe, & qua in re puluerem occupaſſent. Hic enectumà ſe infantem aiebat, alter equum, ille arborẽ. Vna autem nihil ab eo tempore feciſſe comperta frequentes ictus accepit baculo ad plantã pedum, & ab aliis omnibus deriſa eſt. Addebat illa puluerem ſæpe recentum haberi oportere. Huic ſimile eſt quod in altero Magæ iudicio legimus, quæ ſe fatebatur minimè quieſcere niſi quid mali quotidie committeret, ſaltem vt vaſculum diffringeret: ſed cùm hera ipſius frangentem de induſtria vas terreũ deprehendiſſet, tum rem confeſſa eſt & addicta morti, quia dicebat nullam ſibi omnino quietem eſſe niſi aut enecto homine aut perpetrato malo: Quibus ex rebus apparet nõ puluerem, ſed Satanam eſſe qui ruinam ſolùm generis humani appetit, & coli frequenter atque adorari cupit: cùm plerumque puluis vnum duós ve pedes in terram demergatur. Memini Furnerium virum doctum Aurelienſem conſiliarium mihi dicere vulgò ſermonem eſſe & quidem compertum Magarum conuentus haberi ad Cleriacum, & diabolos illic quicquid variis in regionibus agitur nuntiare,

quia

quia ſingula hominum facta referunt velut in commentarios: atque hic diuinandi modus quo vtuntur Magi. Illa autem Maga cuius meminimus à ſententia lata noluit prouocare, dicens ſe mortem anteponere tantis diaboli cruciatibus, à quo non poterat vel momento quieſcere. In primis verò illud obſeruandũ eſt nullum haberi conuentum in quo non ſaltetur: ſic Longuianæ Magæ inter ſaltandum canebant, har, har, diabole, diabole, ſali huc, ſali illuc, lude hic, lude illic: dicebãt aliæ, Sabbath Sabbath, id eſt, dies quietis feſtus, elatis ſurſum manibus & ſcopis, tum vt teſtificarentur certò quanta alacritate animi ſtudioq́ colerent diabolum atq́ adorarent, tum vt adorationem quæ debetur Deo effingerent. Priſcos enim Hebræos in tẽplũ apportantes munera cùm prope altare accederent ſaltauiſſe cõſtat, vt optimè Dauid Kimhi [a] de voce חג ſignificante feſtum & ſaltationem annotauit: Dauidẽ quoq́ ad teſtificandam lætitiam animi ſui cùm præiret arcæ canentem Pſal. xlvii. & pſallentẽ ſaltauiſſe. Saulem etiam legimus à Samuele ad prophetas ablegatũ eſſe ſaltantes & laudãtes Deum inſtrumentis muſicis, prout muſica hominib. ad Dei laudes læto & hilari animo potiſsimùm efferẽdas fuit attributa: ſed corporis motus nihil habebat inſolens, quin potiùs lenitas illius animum in cœlum quodammodo extollebat, quod officiũ eſt Deo acceptiſsimum. Nõ poteſt enim quiſquis Dei laudes iſta alacritate prædicat, non abripi amore & zelo honorandi Creatorem ſuum. Ita ſin-

[a] in Pſal. 41

gulis Pſalmorum locis vbi legitur Sela (legitur autem ſæpiſsime) qui canebãt illud, vnà cum corpore attollebant vocem, vt Dauid Kimhi Hebræis commentarijs in Pſalmos notat: etſi eandem vocē Chaldæus æternitatem exponit, Symmachus & Theodotion διάψαλμα. Abrahã Abben Hezra אמת id eſt, verè: vtut ſit, cantores tamen ad vocis huius enunciationem aſſurgebant. Priſcarum autem ſaltationum veſtigia quædam hodiernæ ſupplicationes videntur oſtendere, quibus populi etiam omnes in ſuis ſacrificijs & ſolennitatibus vtebãtur. Scribit Moſe Maymonis Perſarum filias nudas ſaltare, & inſtrumentis pſallere. Magorum verò ſaltationes homines furioſos reddunt, & fœminis abortum faciunt: quemadmodum de ſaltatione illa ex Italia in Galliam per Magos inducta, quam voltam nominant, optimo iure poteſt prædicari, huic ſaltationi præter inſolentes ac impudicos motus hoc ineſſe mali, quòd homicidia & abortus innumeri ex ea accidunt: quod in republica in primis conſyderari oportet, & ſeueriſsimè prohiberi. Itaque Satanas, eo quòd Geneuæ ſaltationes ante omnia ſunt odio, puellam Geneuenſem ſic inſtituerat, vt quoſcunque virga ferrea ab ipſo tradita attingeret eos ad ſaltandum compelleret: atque hæc iudices ludificabatur dicens ſe necari ab ipſis non poſſe, neque vnquam voluit reſipiſcere donec ad mortem damnata eſſet. Hoc factum ab homine didici qui interfuit: addebat autem eam ſimulat-

que

que fuit comprehenſa, metu & trepidatione maxima fuiſſe conſternatam, dicendo ſe ab hero ſuo deſeri, ab eo promiſsionem de morte non oppetenda accepiſſe, eúmque ab ipſa ſed ſola percipi. De furore autem, omnino conſtat non alios quàm furioſos & væſanos homines tripudiationibus iſtis & & ſaltationibus violentis vti, neque magis expeditam eis curandis rationem eſſe quàm vt ſedatè grauiterqúe cogantur ſaltare, vt Germania facit inſanis ex eo morbo laborantibus quem ſancti Viti & Modeſti vocant. Vt caput abſoluam, concluſionem cuiuſdam diſputationis apponam factæ coram Sigiſmundo Cæſare, quam Vlricus Molitor in in libello ea de cauſa conſcripto retulit: nam in ea ex infinitis exemplis iudicijsqúe fuit conſtitutum Magos verè à Satana corpore animoqúe deportari. Hiſtoria quidem Euangelij exponeretur ludibrio ſi vocaretur iſtud in dubium, an diabolus de loco vno in alterum deportet Magos: cùm in Euangelio dicatur Satanas Chriſtum in cacumen templi, ac deinde montis tranſtuliſſe. Plerique enim Theologi ac eruditiſsimi ſentiunt corpore & animo verè Chriſtum exportatum eſſe: Abacuc item Prophetam fatentur & corpore & animo translatum fuiſſe in Babyloniã, ſimiliterq́; Philippũ Apoſtolum vtroq; vectum. Ex quib. Thomas Aquinas eruit, ſi id in vno potuit, in alijs eiuſdem naturæ & ponderis fieri potuiſſe: hoc illius argumentum in caput Matthęi quartũ.

Apud Philoſtratum etiam Græcum autorem legimus, Apollonium Tyanæum à Nili fontibus in Æthiopia fuiſſe breui ſpatio Romam exportatũ, id eſt (vt rectà contendas) in bis milleſimum quingenteſimum milliare: item Roma Corinthum, Smyrnáque Epheſum. Ioannes Theutonicus ſacerdos Halberſtadienſis Magus eo tempore celeberrimus, anno M. CC. LXXI. media nocte tres Miſſas cecinit, vnam Halberſtadij, alteram Moguntiaci, tertiam Coloniæ. Pythagoram item narratur tranſuectum fuiſſe Metapontum Thurijs. Quin Vierus ipſe Magorum defenſor affirmat verum eſſe certitudine quadam ſcientiæ, ſcire ſe multos homines ex vna regione in alteram momento ſic translatos eſſe. Hæc ipſius verba libr. ij. cap. vij. de pręſtigijs dęmonum, & lib. iij. cap. xij. Sed quia nonnullis videtur ſpiritu ſolùm translationem fieri, nunc de ſpiritus raptu dicendum eſt.

De ecſtaſi aut raptu Magorum, & ordinaria illorum cum Dæmonibus frequentatione. CAP. V.

EX ijs quæ de translatis corpore animóque Magis docuimus, & ex iam frequente experiẽtia exemplisque memorabilibus, cernitur velut meridie, & palpatur eorum error qui Magorum translationem ſtatuunt eſſe imaginariam, nequè aliud definiunt quàm ecſtaſin, exempli gratia viſum Ezechielis,

chielis adducentes, cuius ſpiritus è Babylonia abreptus eſt Hieroſolyma: quod viſum aut vera animi ſeparatione fieri potuit, aut ſine ſeparatione accidere. Ac Hebræi quidem in arcana ſua Theologia animas electorũ Deo per Angelos offerri tradunt quadam abſtractione, homine tamen ſuperſtite: atq; huc adducunt locum Pſalmi cxvi. pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, quam iucundam mortem in Phædone dicere videtur Plato. At non propterea veram corporis & animi translationem per bonos ſpiritus & malos fieri negandum eſt. In exemplum Eliam & Henocum corpore apreptos adducimus, & Abacuc opera Angeli in leonum foueam corpore importatum. Quòd ſi in antecedentibus exemplis non verè fieret corporis exportatio, qui potuiſſet Lochianus ille à lecto in Burdegalenſib. arenarijs ſe deprehendere? Lugdunenſis in Lotharingia? Græcus ille Plutarchi Crotone ad Neapolim, vbi millaria amplius centũ oportet transfretari? qui ſexcenta alia huiuſmodi perfici? Thomas Aquinas, Durandus Heruæus, Bonauentura Tarantaſius, & Geraldus Odetus, qui in ſecundum librum diſtinct. viij. Magiſtri ſententiarum quæſtionẽ hanc explicarunt, omnino confirmãt corpora à Diabolis naturali pótentia de loco in locum tranſportari. Quãquam raptus ille, vt vocant, ecſtaticus plus habet admirabilitatis iudicio meo, quàm corporis exportatio. Etenim ſi poteſt diabolus, vt fatentur illi, extra corpora ſua animos abripere: nónne fa-

cilius eſt corpus animumq́ſine diſtractione & diſparatione partis ratione prȩditæ devehere, quàm alterum ab altero nec interueniente morte diuidere? Quamuis autem immortalitatis animarũ certiſſima teſtimonia & indubitatȩ demõſtrationes ſuppetant, hoc tamen in validiſsimis & maximis numerari mihi videtur oportere, adeoq́ ſufficere ſi bene probatum fuerit (vt profectò hiſtorijs, iudicijs, repetitionibus, teſtium comparationibus, conuictionibus, confeſsionibus, & executionibus infinitis fuit comprobatum) ſufficere igitur reuincendis Epicureis & Atheis: adeò euidenter docet humanum ſpiritum eſſentiæ immortalis eſſe. Hypotheſis enim Ariſtotelea libro ſecundo de anima ſic optimè demonſtratur, animam ſiquid ſine corporis adiumento poteſt immortalem eſſe: & altera hæc ſimiliter, animam immortalem eſſe ſi à corpore poteſt ſeparari. Iſti autem infidi, qui neq́ poteſtatem Dei neque ſpirituum naturam credunt, eam quam vocamus animam eſſe dicunt vinculum harmonicum formámque catholicam ex ſingularibus humorum aliarúmque humani corporis partium formis reſultantem: quod certè planè abſurdum eſt, hominis formã (quam omnes Philoſophi puram & ſimplicem fatentur eſſe) ex compluribus formis componere. Ecſtaſin verò definiunt ſomnum melancholicum, quo vires animæ ita ſepultæ ſunt vt mortuus homo videatur: rem ridiculam, cùm plures Magi, Olao magno teſte, in Noruegia, Liuonia, Borealibusq́ partibus quàm

in reli-

in reliquo orbe terrarum exſtent: & quod de Satana apud Eſaiam prædicatur, Aſcendam ſuper Aquilonem, ero ſimilis Altiſsimo, ad eam poteſtatem referri poſsit quam Satanas in Boreales præcipuè populos exercet, famoſos Dæmonum Magorumqué nomine: prout etiam in tota Scriptura legimus venturum ab Aquilone malum, Sapientiæ ij. Eſai. xiiij. xli. & xlix. Ierem. xxxiiij. iiij. vi. xiij. xv. xxiij. xxv. xlvi. xlvij. l. & li. Ezech. viij. xlviij. Dani. xi. Zachar. ij. at populus iſte minus quàm quiſquam alius habet melancholiæ: ſunt enim omnes flauo capillo aut coloris ruffi. Quam obrem iſtos neceſſe eſt ignorãtiam ſuam agnoſcere: nam Solenem quendam Plutarch. Plinius Hermotimum Clazomenium, & Præconneſium philoſophũ atheon Herodotus ita abreptos fuiſſe tradunt in exceſſum mentis, vt corpora eorum mortua & ſenſus expertia ſubſiderint, itaq; poſtratum Hermotimi corpus ab inimicis captũ, occiſum, & crematũ eſſe[a]. Scripſit Hieron. Cardanus[b] ſe cũ luberet, ꝑ ecſtaſin extra corpus rapi adeò vt corpus maneret ἀναισθητόν, Ego verò eos qui volũtariè inter vigilandum patiuntur iſtud Magos eſſe cõfirmo: & Cardanus ipſe fatetur[c] patrem ſuum triginta annos familiarẽ ſpiritum habuiſſe. Sic plerumq; patres ſortilegi informant liberos vt in mentis exceſſum rapiantur: quò pertinet illud Virgilianum de Maga Æneidos ſexto, quæ ſe promittit ſoluere mentes. Nam reuera anima vegetatiua, vitalis, & animalis permanet, quamuis ſoluti ſint ſenſus,

motus,

[a] *Plin. lib. 2. cap. 52.*

[b] *in ſua Gen.*

[c] *in lib. de rerum variet. ad finem.*

motus, & ratio. Exſtat recens hiſtoria Magiæ naturalis a Neapolitano, qui rem narrat à ſe in muliere Saga fuiſſe exploratam, quæ poſtquàm ſe vnxiſſet nudam λειποθυμοῦσα & ſenſu deſtituta cōcidit, reuerſaqꝫ poſt trium horarum ſpatium in corpus ſuum multa è regionibus varijs nuntiauit, quę vera deinde comperta ſunt. Sed autor libri digni incendio rationem rei iſtius gerendæ explicat. Hac arte Satanas erga eos vtitur qui nolunt retegi, ſiue propter familiæ amplitudinem ſiue propter alias cauſas non audeant magnos conuentus accedere. Ex Turettano Præſide audiui Magam à ſe in Delphinatu viſam quæ viua fuit concremata: hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore in ecſtaſin abreptam eſſe, & quia nihil intelligebat, grauiſsimis virgæ ictibus ab hero percuſſam, tum etiam vt viderent an de hac vita deceſsiſſet, ignem partibus quæ maximè valent ſenſu, fuiſſe ſubiectum, nec propterea euigilauiſſe: eam itaque iacentem ab hero heraqꝫ mortuam eſſe exiſtimantibus ibi derelictam eſſe: manè iacētem in lecto inuentam: quod cùm miratus herus quęſiuiſſet quid rei contigiſſet ipſi, exclamantem ſuo ſermone dixiſſe, Ah, here, quàm verberaſti me? Id hero apud vicinos narrante aliquem dixiſſe, Saga eſt: ideóqꝫ nō deſtitiſſe herum, donec illa rem faſſa indicauiſſet ſe animo cœtum Magorum adiuiſſe. Sic alia inſuper ſcelera quæ perpetrauerat agnouit, & igni fuit tradita. Iacobus Sprangerus Inquiſitor, qui de permultis Sagis quæſtionem habuit, eas ſcribit confi-

teri, ſe

fiteri ſe, cùm viſum eſt, ſpiritu abripi, ſin aliter videatur etiam corpore. Exemplum noſtra memoria apud Burdegalenſes alterum habuimus anno M.D.LXXI. cùm in Magos Galliæ inſtituta eſſet perſequutio. Vetula quædam Burdegalenſis Maga apud Iudices confeſſa eſt ſe cum alijs per hebdomadas ſingulas fuiſſe exportatam, vbi magnus hircus adorat, quo autore abnegabant Deum, ſe Diabolo ſeruituras ſpondebant, ſinguli pudenda illius oſculabãtur, & poſt ſaltationes pulueres accipiebat quiſq́. Tum D. Belotus libellorum ſupplicum magiſter, dicente Maga ſe nihil poſſe niſi è carcere educta eſſet, volens rei veritatem explorare, eam educi iuſsit: & illa cum ſe nudam certo adipe inunxiſſet, velut mortua experſq́ ſenſus corruit, deinde poſt horas quinq́ reuerſa exſurgensq́ permulta narrauit quæ varijs in locis ita habere vt dixerat comperta ſunt. Hanc hiſtoriam mihi quidam Comes equeſtris ordinis narrauit, qui adhuc viuit & iſti experientiæ interfuit. Id in Borealibus partibus frequentari Olaus teſtis eſt, & amicos ecſtatici ſtudioſè corpus obſeruare donec cum dolore ingente reuertatur, & annulum, literas, cultellumve eius qui milliaribus trecentis abeſt ab eo reportari. Æquè admirabile eſt iudicium illud Magorum ſeptem quod anno M.D.XLIX. apud Nãnetas didici. Cùm igitur iſti coram multis ſe indicaturos recepiſſent ante horam, quid per milliaria decem in ambitu mageretur, exanimes conciderũt illicò, & tres horas defecti animo iacuerũt: poſteà

exſurgentes renuntiauerũt quicquid in toto Nannetũ oppido & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obſeruatis: quę omnia ſtatim comperta ſunt. Itaq; omnes iſti accuſati & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati. Dixerit fortaſſe quiſpiam nõ abripi animam, ſed viſum & illuſsionem à diabolo præſtari: at effecta huic ſentẽtiæ aduerſantur. Poſſunt quidem homines mandragora & narcoticis potionibus ſoporari ita vt mortui eſſe videãtur: ſed horũ alij ita ſoporãtur vt nunquam euigilẽt, alij epotis eis ad triduũ quatriduum'ue indeſinenter dormiunt: prout ijs faciunt Turci quos caſtraturi ſunt, & Vaſconi cuidã ex inferiore Occitania captiuo qui poſt fuit redemptus, accidit. At nihil tale epotant Magi, & qui narcoticis ſoporantur nullius rei meminerunt: Magi verò impreſsionem viuam habẽt ſaltationum ſacrificiorum, adorationum, & aliarũ rerum quas in conuentibus viderunt fecerúntq;, obſeruant eos qui adſunt, qui cum illis commiſsi fatentur culpam: & Iacobus Sprangerus ex maleficarum quas igni damnauit cõfeſsione id Magos confiteri narrat ſe in ecſtaci eaſdem res percipere quas, ſi corpore adfuiſſent, pariter percepiſſẽt. Auguſtinus quoque libro xviii. de ciuitate Dei ait Præſtantij patrẽ tanta ecſtaſi ſæpe abreptũ eſſe, vt reuerſo ſpiritu ſe fuiſſe verſum in equũ affirmaret, cõmeatúmq; in caſtra cũ eqs aliis importaſſe: cũ tñ ipſius corpus exanime iaceret domi. Atq; hęc fortaſſe fuerit ratio cur Lycanthropia illa & hominũ in pe-

in pecora commutatio (de qua pòſt agemus) fuerit tãtopere ab antiquis celebrata, & adhuc in Orientis partib. frequentetur. Sunt etiam morbi qui hominem orbant ſenſibus ac propè exanimant, vt ſunt epilepſia & apoplèxia. Sic Iulius II. Papa ſpatio bidui pro mortuo habebatᷣ: & Ioannem Scotũ viuum fuiſſe humatum creditur cùm exiſtimaretᷣ mortuus: cœpiſſe enim dicitur conflictari cùm pręcluderetur anima, cuius cõflictantis motum percipientes veſpillones qui inĳciebant humũ etraxerunt quidem, ſed ſanguine offuſum & agentẽ animam inuenerunt. Non inſunt iſta mala ſortilegis, ſyncope, epilepſia, apoplexia: nã ſi quando placuerit, ita affecti ſunt, neque aliã ob cauſam patiunᷣ iſta quàm vt ſe à conuentibus adeundis excuſent ſi metuunt retegi, nec eo minus dant fidem diabolo, & cùm volunt eum alloquuntur domi. Sic Raziorũ Baro (qui apud Nannetas magicarum ſortiũ damnatus ſuppliciũ pertulit) nõ tantùm faſſus eſt ſe octo puerulos occidiſſe, & in animo habuiſſe occidere & diabolo ſacrificare nonum, ſuũ ipſius filiũ, idque in matris vtero, vt ſummopere gratificareᷣ Satanæ, verumetiã ſe in cõclaui ſuo procidentẽ in genua Satanã adorare humana ſpecie cõparentẽ, eique adolere: q deteſtabiliũ ſacrificiorum ritus apud Amorrhæos olim & Canan. obtinebat. Huic res admirabiles Satanas ſpopõderat, ac nominatim ipſũ fore magnũ. Tandẽ verò ſe vidẽs captiuũ & acerbiſsimis malis oppreſsũ, oĩa confeſſus eſt vltimũque ſupplicium paſſus, & lis adhuc ſub iudice hęret de

bonorum eius publicatione. Apud Sprangerum legimus, cùm de quadam malefica quam damnauit igni cognoſceret, eam cōfeſſam eſſe (vt erat obſtetrix) ſe pueros ſuſcipientem è matris vtero Diabolo obtuliſſe in aerem extollendo, deinde in caput eorum aciculam magnam ita vt non proflueret ſanguis indidiſſe: tum ijs in ſepulchrum elatis abeuntem de nocte eos eruiſſe, furno coxiſſe, carnes comediſſe, pingue ad ſuū vſum aſſeruaſſe: hoc pacto quadraginta puerulos à ſe interemptos eſſe. Hæc Danenſis fuit ad Baſileam. Alteram quoque Argentoratenſem innumeris occiſis crematam eſſe. Iſtius ſummè præ omnibus quas vnquam audiuerim deteſtandæ crudelitatis & idololatriæ placuit lectorem admonere, vt bene ad obſtetrices attendatur. veſci autem iſtos humana carne eſt certo certius: nam eam poſt omnem hominum memoriam ſic appetiuerunt Sagæ [a] vt ægrè mortuorum corpora ſeruari aut cōcludi etiam poſſent, quin illæ ingreſſæ ad oſſa vſque abroderent: quamobrē lxvij. capite legum Salicarum dicitur, Sortilegam, ſi hominem ederit, atq; euincatur, ſolidos ducentos ſoluturam. Philoſtratus Lemnius autor eſt Lamiam, quæ ſic humanis veſcebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam & eiectam eſſe: quò ſpectans Horatius & velut crudeliſsimū facinus abominatus inquit,

[a] *Apule. lib. 1. aſini.*

Neu pranſæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

atqui hoc Magis in more fuit poſitum, vt cibo iſto alerētur. Apud Ammianum Marcellinū lib. xxix. legi-

legimus Pollentianum Tribunum conuictum & confeſſum fuiſſe quòd viuæ mulieris exſecuiſſet ventrem, vt intempeſtiuo partu extracto de futuro Imperatore conſuleret. Quibus locis omnibus ea quæ in iudicijs noſtrorum temporum vidimus confirmantur. Imò complures Magi exiſtimant ſe à Dæmonibus ad crudelia hæc facinora adduci, vt hac ratione ex animi ſui ſententia aut ſpiritu aut corpore rapiantur. Et ne longè abeamus, Rondeletus doctiſsimus medicus & celeberrimus, Magũ quendam in Montepeſſulano ſepulchris hærentẽ obſeruauit, qui ad ſepulchrum profectus vbi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex eo reſcidit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicus auellebat. Hoc mihi quidam Rondeleti diſcipulus, qui tum eum proſequebatur, narrauit. Lycanthropiam morbum Rondeletus dicebat eſſe, qua homines furioſi facti ſe verti in lupos putant, eoq́; cibo veſcuntur. Iam itaq; dicamus poſſint'ne homines verè in lupos & alias beſtias verti, an verò ſic imaginatione aut morbo ſibi videant.

De Lycanthropia, & an ſpiritus vertere hominem in beſtiam poſſint. Cap. VI.

PErmultis exemplis, & diuinis humaniſq́; autoritatibus, itemq́; accuſationibus, euictionibus, confeſsionibus, iudicijs, & executionibus antè oſtendimus, viros & mulieres via diabolica modò

ſpiritu & corpore, modò ſpiritu ſolùm exportari: nec paucis Satanam perſuadere iſta verborum vi & vnguentorum quæ tradit effici, eumq́ plurimũ hircina ſpecie apparere. Ex quibus demonſtrationem effectorum nobis eſſe conſtat, quam Dialectici appellant ὅτι ἔστι: quæ demonſtratio etſi non ęquè habet euidentiam ac ea quæ ex cauſis naſcitur, non minus tamē habet certitudinis[a]. Cùm autem noſtram in cauſis ignorationem confitemur, ampliſsimam Deo laudem tribuimus, aduerſus quem ſi infirmitatem mentis noſtræ attendimus nefas eſt de eo quod fieri non poteſt contendere. At illud profectò mirum eſt Satanã (qui ſe quocunq; lubet corpore induit) ſæpiſsime ac propè ordinariè ſecundum formam hominis hirci figuram aſſumere, niſi eo fortaſſe nomine q̃ hircus fœtidus eſt & ſalax. Videmus enim diabolos in Scriptura ſacra hircos appellari[b], vt in Eſaiam Chaldęus interpres exponit vocem שעיר qua ſignificatur hircus. Ait .n. Eſaias ſaltaturos Babylone dracones & hircos, & Satyrum vnũ inclamaturum alterũ. Zoroaſtes hircorum nomine Dęmonas intelligit, quia putidum & laſciuum eſſe in proprietatib. hirci numerat: quod Mirandulanus Princeps obſcurè xij. poſitione in Zoroaſtem ſignificauit his verbis, Quid ſit intelligendũ per capros apud Zoroaſtē, intelliget q legerit in libro Bair quæ ſit affinitas capris cũ ſpiritib. Propria aũt Dæmonũ eſt in laſciuam brutamq́ cupiditatē dominatio, vt Hebræi annotant in lib אבות פרקי dicētes Satanam portari à ſerpente. i. (vt Philo He-

[a] Ariſt. in poſterioribus analyticis.

[b] Eſa. 13. & 34.

lo Hebręus interpretat̃) à voluptate, qua Architas ille ſapientiſsimus aiebat nullã peſtẽ capitaliorem hominib. à natura datã, Catone Cenſorio teſte apud Tulliũ. Quamobrem Dæmonib. figurandis Græci ſalaces Satyros ſemiuiros atque ſemihircos depinxerunt: & in libro Leuitici poſtquam mandauit Deus animalia certa à populo ſibi ſacrificari & ſanguinem ad altare fundi, tandem inquit, Neq; vnquam in poſterum ſequamini hircos veſtros & Satyros vt ſacrificetis eis: quẽ in locum Rabbi Moſes Maymonis ex libris, quos de myſterijs & ſacrificijs Chaldæorũ Sabæorũq; legerat, [a] tradit in more fuiſſe poſitum vt ſacrificaturi diabolis in deſerta concederent, effoſſaq; fouea ſanguinẽ in eam inijcerent, ad eam epularent̃, & in honorem malignorũ ſpirituũ dies feſtos celebrarent. Leuitici quoq; xvi. cap. Aaroni præcipit̃ vt ſumptis duobus hircis ſortiatur vnum pro Deo, pro Zazele alterum, & vt hircus ille qui Zazeli ſorte acciderit ſuper q̃ Sacerdos peccata populi confitetur in deſertũ emittatur, Deo ſacrificetur alter: quem tñ hircũ Hebræi nunq; fuiſſe inuentũ annotarũt. In Deut. [b] euidentiore legis interpretatiõe maligni ſpiritus propria ſignificatione vocant̃ לשרים, oẽs exponũt dęmonia: itaq; fieri potuit vt vox Lacedæmõ ex Hebrea voce & Gręca cõponeret̃ idẽ ſignificãte. Scribit. n. Ioſeph. Hebręis iã olim cũ Lacedęmon. fœdus interceſſiſſe: etſi poſtremã hãc interpretationẽ nõ moror. Quicqd aũt de Satyris vulgò prędicet̃, quorũ frequẽs eſt in vita eremitarum Antonij &

Pauli

[a] *lib. 3. More nebocim.*

[b] *Deu. 32.*

Pauli mentio, non dubium eſt quin maligni fuerint ſpiritus. Non raro etiam figura hominis proceri & nigri Satanas ſeipſum exhibet, vt de eo diximus qui Catharinæ Dareæ viſus eſt, Dioni Platonis amico, Caſsio Parmenſi, Athenodoro philoſopho, Magdalenæ Cruciæ, Ioannæ Haruilleriæ, quæ ſibi annos duodecim natæ confeſſa eſt oſtenſum à matre fuiſſe diabolum forma hominis proceri & nigri, atrati, ocreis & calcaribus inſtructi, qua ſpecie cōpellat momentóq; accedit ipſam pro voluntate ipſius: id toto vitæ ſuæ curriculo fuiſſe factitatum. Sed nihil omnino tam incredibile & admirabile, quàm hominis in beſtiam & corporis in corpus tranſmutatio. Verumtamen hoc iudicia in Magos conſtituta, & diuinæ atq; humanæ populorum omnium hiſtoriæ probant certiſſimè. In libro Quæſitorum quinq; aduerſus Magos, cuius ſæpe memini, legimus Staſum quendã Magum in Bernatum agro è medio inimicorum (quos habebat quamplurimos) repētè ac multoties effugiſſe, nec aliter quàm inter dormiendum occidi potuiſſe. Hic duos reliquit diſcipulos, Hopponem & Stadlinum ſummos Germanię Magos, qui eo loco dicuntur tempeſtates, fulmina & procellas maximas excitaſſe. Et ne procul ab hoc regno diſcedamus, exſtat quæſtio in Parlamēto Dolenſi habita, & ſentētia lata die xviij. Ianuarij M.D.LXXIII. contra Ægidium Garnerium Lugdunenſem: quod iudicium nihil hic attinet exſcribere, cum Aureliut apud Eligium Giberium Pariſijs apud

apud Petrum Hayanum, & Senonibus fuerit typis commendatum: præcipua ſolùm capita quorũ accuſatus & euictus fuit, annotabimus. Et quòd Garnerius iſte die Michaelis feſto ad Serranã ſyluam in vineis Chaſtenoyanis (quæ à Dolenſi oppido quadrante milliaris abſunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat, manibus quæ luporum pedibus conſimiles videbantur dentibuſque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quòd item poſt menſem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátque voraturus, niſi tres homines (vt ipſe fatebatur) impedimentum attuliſſent: quòd etiam poſt dies quindecim puerum decennem in Gredisanorum vineis ſtrangulauerat, carnémque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi ſpecie quaſi tredecim annos natum in vici Peruſani ſaltu occiderat comedendi animo (vt ipſe ſponte ac non coactus aiebat) niſi fuiſſet impeditus: his ergo de cauſis ad ignem viuus eſt damnatus, effectáque ſententia. Alia quoque habetur cauſa Veſontione cognita à Ioanne Boino Inquiſitore anno ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimoprimo, Decembri menſe, in Galliam, Italiam, & Germaniam miſſa, quam Vierus Magorum defenſor libro ſexto de Præſtigijs, capite decimotertio exponit copioſè, itaque percurram paucis. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus ſe Deo renũtiaſ-

ſe fidémque dediſſe diabolo confeſsi ſunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum caſtelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obſcura flamma & coloris Veneti habebant ſinguli, ita ſaltabant & ſacrificabant diabolo. Poſteà ſe vnguento oblitos faſsi ſunt lupos fuiſſe factos celeritate ſumma excurrentes: tum verſos in homines ab ſubinde in lupos, eáque ſpecie lupas iniuiſſe eadem voluptate qua cum mulieribus rem habere ſunt ſoliti. Præterea confeſsi ſunt Burgotus quidem ſe puero ſeptenni lupinis pedibus dentibúſque mortem attuliſſe, voraturum niſi ruſtici abegiſſent: Verdunus verò ſe puellam in horto quodam piſa carpentem occidiſſe, & à domino Cuueç depulſum eſſe: ab vtriſq; puellas quatuor voratas eſſe certo tempore & loco, quarum ætatem exponebant: ſe puluere quodam tacto necem hominib. importare. D. Bordinum generalem Procuratorē Regis aliud exemplum mihi narrare memini ad ſe è Belgis miſſum cum iudicio toto à Iudice & actuarijs obſignato, de lupo ſagitta ad femur trāsfixo, qui poſteà in hominē verſus decubuit in lecto cū ſagitta, quā auulſam agnouit ille qui fuerat iaculatus, tēpore & loco ex confeſsione hominis cōprobato. Iobus Fincelius lib. xi. de mirabilibus ſcribit Paduæ Lycanthropum fuiſſe deprehenſum, cui lupini pedes reſecti ſunt, & momento manibus pedibuſq; truncatus homo exſtitit. Quo exemplo iudicium Magarum vernonij confirmatur[a], quæ frequenter felium innumerabilium ſpecie in caſtellū

peruetus

peruetus ſolebant conuenire. Ibi conſtituentes viri quatuor aut quinq; pernoctare multitudinē felium ſe inuadentem experti ſunt, quorum vnus occubuit, cæteri læſi ſunt, ſed multis felib. viciſsim læſis q̄ poſteà in fœminas verſę grauia vulnera cōpertę ſunt accepiſſe. Sed qa res incredibilis videbatur, iudicia ſiluerūt. Quæſitores aūt qnq; [a] huiuſmodi cauſarū pitiſsimi de ſcripto tradūt tres Magas ad Argētoratū forma triū ingentiū feliū agricolā adortas eſſe, qui defendēdo ſe vulnerauit depulitq; feles, deinde verò momēto mulieres decūbentes fuerunt cōpertæ & grauiter vulneratæ: qua de re cū interrogatæ eum accuſauiſſent à quo vulnus acceperant, ille Iudicib. horam & locum indicauit quo feles appetiuerant ipſum easq; læſerat. Petrus Mamorius in libello de Sortilegis mutationem iſtam hominum in lupos dicit à ſe in Sabaudia viſam: Henricus Colonienſis in libello de Lamiis pro indubitato affirmat: Vlrichus item Molitor in libello quē dicauit Sigiſmūdo Cęſari, diſputationē cōſcribit corā Imperatore factā, & certiſsimis rationibus exemplorumq; innumerabiliū experientia cōſtitutum fuiſſe docet tranſmutationem iſtam verā eſſe: & ipſe Lycanthropum à ſe fuiſſe viſum narrat Conſtantiæ, qui accuſatus, euictus, damnatus, & à confeſsione morti fuit traditus. Multis quoque libris in Germania editis oſtenditur vnum ex potentiſsimis Chriſtianorum Regibus qui nuper vita defunctus eſt, in lupum ſæpe fuiſſe verſum, vt Magorum omnium facilè princeps ha-

[a] *in Malleo malefic.*

bebatur. Verumtamen hæc peſtis Græciam Aſiamque amplius peruaſit quàm Occidentis populos, vt aiũt mercatores noſtri eos illic cippo & carcere contineri qui in lupos conuertuntur. Itaq; anno M. D. XLII. Sultane Solymãno imperium obtinente, tanta fuit luporum vis Conſtantinopoli, vt armatus Imperator cũ prætoriano milite procedens ad centum quinquaginta ſimul compulerit, qui vniuerſo populo proſpectante ex vrbe diſparuerunt. Hãc hiſtoriam narrat Iobus Fincelius libro ij. de mirabilibus, atq; in hanc rem populi omnes conſentiunt. Hos lupos Germani dicunt *vvervvolff*, Galli *loups garous*, Picardi *loups vvarous*, ac ſi lupos varios dixeris (g enim in locum vv ſufficiũt Galli) Græci λυκανθρώπους & μορμολυκίας; Latini varios & verſipelles, vt Plinius agens de hac tranſmutatione annotauit. Franciſcus Phœbus Fecenſis Comes in libro de venatione voce *garous* ait ſignificari *gardez vous*, cauete vobis, cuius rei me Fauchetus Præſes admonuit. Hoc mihi quidem eſt veriſimile: nam alij naturales lupi pecudes perſequuntur, hi plerumq; homines: itaq; meritò dici poteſt, *gardez vous*. Pomponatius & Theophraſtus Paracelſus principes ſua ætate philoſophi certiſsimã eſſe confirmant hominum in lupos tranſmutationem. Gaſpar Peucerus homo doctus gener Philippi Melanchthonis ſcribit has ſibi ſemper viſas fuiſſe fabulas, ſed coactum fuiſſe credere ex quo iſtud ſibi mercatores plurimi fide digni negotiãtes in Liuonia confirmarũt, multos etiam fuiſſe accuſatos,

cui-

euictos, & à confeſsione adiudicatos morti: itaq; deſcribit modum qui in Liuonia obſeruatur: nempe quotannis ſub finem Decembris nebulonem eſſe qui Magos omneis citat vt loco indicto compareant: ſi defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi adeò vt vibi ces exſtẽt: præire ducem, myriadas ſequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: poſt dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formã recipere. Languetum Burgundum vidi ſæpenumerò virum doctiſsimum agentem in rebus Ducis Saxoniæ, dum pro Domino ſuo cũ Rege Galliæ ageret: hic ergo ſimilem hiſtoriam narrauit mihi, & ſe in Liuonia agentem dixit cognouiſſe id toti populo haberi exploratiſsimum. Habeo apud me Germani cuiusdam literas qui ſtipẽdiarius fuit Henrici ij. Regis ſcriptas ad Cõneſtabilem Galliæ, quibus certiorem facit Conneſtabilem de Liuonia à Moſcho capta: deinde ſubiicit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod eſt adhuc vſitatiſsimum in Liuonia. Multa autem dicta ab Herodoto, quæ incredibilia olim videbantur, poſteritas comprobauit. Idem enim autor eſt exſtitiſſe Magos qui certis inciſionibus tempeſtatem illã ſedauerunt qua iamq; naues Xerxis ampliùs quadringintæ fuerant ſubmerſæ: & apud Olaum magnum libro iij. cap. xviij. legimus Lappos Magos ſecundos ventos & procelloſos vendere ſolutis

quibuſdã funibus, quod ab experiẽtia frequentiſſi ma omnes nautæ ſciunt. In hiſtoria quoq; Ioannis Tritemij legimus anno DCCCC.LXX. Iudæum quemdam Baianum nomine Simeonis filium in lupum ſe cùm placuit transformauiſſe, & oculorum aciem effugiſſe factũ ἀόρατον. Mirum quidem iſtud ſed hoc meo iudicio eſt admirabilius cõplures nõ poſſe credere, cũ populi oẽs terræ & tota antiquitas id vno ore agnouerint. Neq; enim ſolùm ante annos bis mille ducentos id ſcripſit Herodotus, & ante hunc Homerus xl. annis, ſed etiã Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Dionyſius Afer, M. Varro, Virgilius, Ouidius, & ſexcenti alij: atque in hanc ſententiam Virgilius,

—has herbas atq; hæc ponto lecta venena
Ipſe dedit Mæris, naſcuntur plurima ponto.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis Mærin.

[a] lib. 8. ca. 22 Miratus autem Plinius[a] de hac re autores conſentire, Homines, inquit, in lupos verti rurſumq; reſtitui ſibi falſum exiſtimare debemus, aut credere omnia quæ fabuloſa ſeculis comperimus. Hoc ille non audet confirmare, metuens vt ſibi habeatur fides: nam inter principes Græcos autores adducit Euanthem ipſum, qui ait in Arcadia ex gente Antæi vnum tranare quoddam regionis ſtagnum transfigurariq; in lupum, deinde poſt aliquot annos reuerti ad idem ſtagnum, & cùm tranauerit effigiem humanam recipere. Antè notauimus perdendæ iuſtæ familiæ toti Magam vnam ſufficere: & A-

& Agriopas qui Olympionicas ſcripſit narrat Demænetum Parrhaſium deguſtatis pueri Ioui Lycæo immolati extis in lupum fuiſſe conuerſum: quod M. Varro omnium Grçcorum Latinorumque, Tullio teſte, doctiſsimus adducit & pro indubitato confirmat. Olaus magnus de gentibus Pilapiæ, Narboniæ, Fincladiæ, Angermaniæque loquens (ſunt autem hæ gentes Ethnicæ adhuc, & malignorum ſpirituum Magorúmque plenæ) in hiſtoria narrat homines vulgò in beſtias ab eis commutari: & qui infinita exempla, quæ breuitatis ergò omittimus, deſyderauerit, is Olaum, Saxonem Grammaticum, Fincelium, & Guilhelmum Brabantinum poteſt conſulere. Taceo Metamorphoſin Ouidij, quia res veras confudit cum fabuloſis multis: ſed quod de Lycaone Rege Arcadiæ ſcribit in lupum verſo non eſt incredibile,

Territus ipſe fugit, nactusq́ ſilentia ruris
Exululat, fruſtraq́ loqui conatur:

cùm Rex quidam memoria noſtra exſtiterit tranſfiguratis in hanc formam, & id vbique ſit adhuc vſitatum. Neque fabuloſum eſt quod Homerus narrat de Circe malefica, Vlyſſis comites ab ea in porcos fuiſſe transformatos: cùm Auguſt.[a] ipſe in libris de ciuitate Dei[a] hiſtoriã eandẽ adducat (quãuis opinione ipſius mirã) & illam de Arcadib. in Alpib. quoque memoria ſua frequens fuiſſe dicat vt ſtabulariæ mulieres imbutæ malis artib. in caſeo darent viatorib.

[a] lib. 18. cap. 17. & 18.

viatoribus vnde in iumenta illicò verterentur, vt neceſſaria quæcꝫ portarent, póſtcꝫ perfuncta opera iterum ad ſe redirent. Huic perſimilem hiſtoriam legimus apud Guilhelmum Tyri archiepiſcopum, quam eamdem Sprangerus Inquiſitor narrat, iuuenem Anglum militem in Cypro fuiſſe à ſaga transformatum in aſinum, qui cùm in nauem ad ſocios volens remeare fuſtibus abactus eſſet ad Magam rediјt: itaque illam eo vſam eſſe, donec aſinus in Eccleſia viſus eſt in genua procidere eácꝫ facere quę ab animante bruta nequeunt proficiſci: tum Magam quæ agebat ipſum ex ſuſpicione ad iudices raptam eum triennio elapſo reſtituiſſe, & morte affectam eſſe. Idem de Ammonio philoſopho Peripatetico legimus, aſinum ordinariè lectioni eius interfuiſſe. Nihil in Ægypto magis frequentari tradunt mercatores noſtri: & ipſe Belonius in ſuis obſeruationibus Lutetiæ excuſis hiſtrionem ait in ſuburbio Cayri oppidi in Ægypto à ſe fuiſſe viſum, qui cum aſino ſuo ſermones conſerebat & confabulabatur quàm familiariſsimè: aſinum verò ſignis, geſtibus, & voce indicauiſſe optimè accipi à ſe quicquid dicebatur: Si herus iuberet aſinum pulcherrimam de cœtu fœminã deligere: contemplatum eum in omneis partes ad vnam tandem ſolitum, cui gratularetur. certo iudicio accedere: ſi herus ediceret hordeum aſino afferri, tum eum aliter quàm ſoleant aſini exultaſſe, & alia id genus innumera: quibus copioſè enarratis ſubdit Belonius, Amplius etiam dicturus eſſem,

ſed

ſed metuo vt eis haberetur fides: quemadmodum nec ego credidiſſem, niſi meis oculis ſpectante vniuerſo Cayri populo percepiſſem. Huic adſtipulatur quod ſcribit Vincentius,[a] duas in Germania hòſpitas fuiſſe Sagas quę hoſpites ſolebant in beſtias interdum vertere: cùm itaq; hiſtrionicum adoleſcentem in aſinum conuertiſſent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuiſſe à vicino emptum: illas tamen dixiſſe ſe non eſſe præſtituras, nam eum ſi flumē accederet amiſſum iri: aſinum itaq; die quodam elapſum in lacum proximum abijſſe, & ſimul ac fuiſſet immerſus formā recepiſſe. Id Petrus Damianus vir ſua ętate inter primos numerādus cùm rem ſciſcitatus eſſet diligētiſsimè ex hero, ex aſino, ex mulieribus Sagis confeſsis factum, & ex ijs qui aſinum elapſum ac reſtitutum viderant, Leoni vii. Papæ narrauit, & poſtquam diu in vtramq; partē coram Papa fuit diſputatum, hoc tandem poſſe fieri fuit conſtitutum. Atq; hoc quidem pacto confirmari poſſet illud quod apud Lucianum & Apuleium atheos homines in aſinum verſos legimus, qui hoc ſibi aiunt à Lariſſæis mulieribus Sagis accidiſſe, quas ideò inuiſerāt vt cognoſcerēt an iſtud ex veritate eſſet. Fuit autē vterq; & ἀθεότητος & artis magicæ accuſatus: quamobrem Apuleius omnes machinas admouet in Apologia, vt iſtam ſortilegij & veneficij accuſationem diluat. Verùm vbi de hac ſua transformatione loquitur, obſeruandū illud eſt quod ait, Minus hercule calles prauiſ-

[a] *in Speculo lib.3.ca.109 & Fulg. li.8 cap.11.*

ſimis opinionibus ea putari mendacia, quę vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certè ſupra captum cogitationis ardua videntur: quæ ſi pauló accuratiùs exploraris, nô modò compertu euidentia, verumetiam factu facilia ſenties. Et paulo pòſt, Prius deierabo Solem iſtum vidẽtem Deum me veta & cõperta memorare, ne vos vlteriùs dubitetis, &c. Potuit quidem ille narrationem ſuam facetis hiſtorijs locupletauiſſe: ſed hiſtoria nihil amplius habet admirabilitatis quàm illæ habent quas ſuprà attigimus. Nam ipſam Apuleij transformationem Auguſtinus lib. xviij. de ciuitate Dei, cap. xviij. neq; negare audet, neq; affirmare: putat quidem & iudicat faſcinationem eſſe: alij verò cõtendunt iſtud & vera & naturali ratione poſſe contingere, & mutatione puellarũ fœminarum in maſculos comprobari, de qua legimus apud Hippocratem libro Epidemion, cap. viij. Plinium libro vij cap. iiij. Gelliũ libro ix cap. iiij. & Amatum Luſitanum centuria ij. curatione xxxix. Huius rei exempla octo meis cõmentarijs in Oppianum poetam Græcum de venatione annotaui: ſed omnes mutationes ſunt fœminarum in mares, pudendis videlicet quæ priùs in ventris ſinu latuerant tunc primùm erumpentibus. At Lycanthropiæ cum hac nulla intercedit ſimilitudo, neq; naturalem habet cauſam, ſed ſupra naturam omnia. Illud tamen certum eſt hiſtoria ſacra Nabuchodonozoris regis confirmari, quem ait propheta Daniel fuiſſe mutatum in bouem, & ſeptennio fænum & gramen duntaxat comediſſe.

Hoc

Hoc fieri poſſe confirmant Arabes: etſi Pythagorea μετεμψύχωσις multo plus à iudicijs noſtris videtur abhorrere, quam Platonici omnes, Chaldæi, Perſæ & Aegyptij defenderunt. Complures autem Medici rem adeò mirificam, at non cauſam animaduertentes, ne quid neſcire viderentur, ſermone & ſcriptis tradiderunt Lycāthropiam morbum hominum ægrotorum dici cogitantium ſe lupos eſſe atq; in ſyluis oberrantium, qua in ſententia eſt Paulus Aegineta: verùm permultis rationibus & teſtibus fuerit opus ad ementiendos populos omneis terræ, omnes hiſtorias, adeoq; hiſtoriam ſacram, cùm Theophraſt. Paracelſus, Pōponatius, & Fernelius ipſe medicorū ſuæ ætatis non vltimi, [a] & alij multis ſeculis Lycanthropiam certiſsimam eſſe, veram, & indubitatam duxerint. Prætereà illud ridiculum eſt quòd res naturales æquantur ijs quæ naturā ſuperant, & actiones animantiū actionibus ſpirituū dæmonumq; cōparant. Abſurdius verò illud hic cauſari morbum: malū enim Lycanthropo ineſſet ſoli, non eos afficeret qui hominem in beſtiā verti deinde reſtitui vident. Maleficam Circen ait Chryſoſtomus ſic brutis voluptatibus comites Vlyſsis ineſcaſſe vt ſi fuiſſent porci: quib. verbis videt̃ innuere non mutatum corpus, ſed rationem ſolùm abiectā fuiſſe brutamq; factā. Quicunq; tamen veteres & noui autores de Lycāthropia ſcripſerunt, vno ore confirmant mutari humanam formam ſpiritu & ratione integra permanente: quod Homerus in Odyſſea optimè,

[a] *Fernel. lib. de abditis rerum cauſis.*

Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ ὁ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ;

Hi verò ſuum quidem habebant capita, vocémque Et pilos, ſed mens erat integra vt anteà.

& diſertis verbis exprimit Boetius, voce & corpore perditis ſola mens ſtabilis, quę ſemper monſtra quæ gemit patitur. Itaq; Lycanthropia neq; aduerſatur canoni Epiſcopi, xxvi. q. neq; Theologorum ſententiæ, quorum pleriq; docent omnia à Deo creata eſſe adeò vt ne maligni quidem ſpiritus formam eorum mutare poſsint, cùm non eſſentialis forma hominis, id eſt ratio, ſed figura ſolùm permutetur. Quòd ſi facultatem hominibus eſſe fatebimur efficiendi vt roſas proferat ceraſus, & braſsica poma, ſi ferrum vertendi in chalybem, argentum in aurum, ſi mille artificioſas lapidum formas cum naturalibus gemmis venuſtate concertantium faciendi: an illud mirum videbitur quòd Satanas (cui per magnam vim in hunc elementarem mundum conceſsit Deus) figuram vnius corporis alterius figura cõmutat? Hæc omnia à Thoma Aquinate in ſecundum librum ſententiarum [a] confirmantur, cùm ait, Omnes Angeli boni & mali ex virtute naturali habent poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra: atq; huc pertinet Eſaiæ [b] locus, Babylonem euerſum iri, & ſtriges ibi ſaltaturas, lemures, dæmonas, & quos appellat שעירים, q̃s vulgata Bibliorum interpretatio apud Plãtinum Antuerpiæ excuſa Gallicè ſemiuiros & ſemiaſinos vertit: hoc autem non fuiſſet interpres dicturus, ſi demor-

[a] *diſt.7.ar.5*

[b] *Eſai.34.*

de morbo ſolùm aut illuſione accipi oporteret: nã hos ſermonis vſu omnino carere conſtat omnium teſtimonijs. Verumtamẽ fieri etiam interdum poteſt, vt Magus illuſione diaboli faciat vt homo alius quàm ſit eſſe videatur: vt in S. Clementis hiſtoria legimus per Simonem magum effectum eſſe vt Fauſtinianum amicorum nullus agnoſceret: item Neroni Imperatori dixiſſe vt ſibi ceruices iuberet abſcindi, ſe enim tertio die reſurrecturũ eſſe, quod cùm Nero (vt videbatur) feciſſet, eum die tertio reuertiſſe, Neronem verò miratum ei ſtatuam Romę poſuiſſe cum hac inſcriptione, *Simoni mago Deo*: Neronẽ ex eo tempore in artes magicas incubuiſſe totum. Simon autem Neronis oculos & totius cœtus ſic faſcinauerat vt arietem Simonis loco decollarent. Simile eſt quod narrat Apuleius de tribus hominib. quos à ſe putabat occiſos, cùm tres hircinas pelles à Pamphila Saga faſcinatus confodiſſet. Sed momẽtanea eſt iſta faſcinatio: hominis verò in animantem brutam transformatio nonnũquam durat ſeptennium, vt apud Danielem Nabuchodonozòris. Deinde verò actiones & aſininus labor quem tres homines perferre nequeant, magnitudo, inceſſus, cibus gramineus, cardui humano corpori nequeunt conuenire. Nam & Propheta Daniel & quicunq; de hac transformatione ſcripſerunt non alio tradunt vſos fuiſſe cibario: etſi Apuleius ait ſe cùm inuenire potuit: vitã humanis cibis (vt erat integra ratione) toleraſſe. Accedit luporum celeritas, curſus, morſus vncorũ den-

tium ab homine alieni. Quòd autem aiũt quidam humanum corpus à Satana ſoporari phãtaſiamq́ abripi, eoq́ illius mutationẽ perſuaderi (quam in ſententiam propterea ueniunt quòd ij quorũ brutam corpus fuit vulneratum poſtquã reſtituti ſunt (vt antè diximus) ſe vulneratos eſſe humano corpore cõpererunt) & hoc interdum fieri & illud poteſt: poteſt etiam Satanas eodem momẽto vulnus humano corpori inflixiſſe. Neq́ ſpeciem habet veritatis quod quidam afferũt, non eſſe has vires Satanæ à Deo attributas: etenim neq́ Dei conſilium ab hominibus comprehendi, neq́ poteſtas diabolo data cognoſci poteſt, cùm in libro Iobi dicatur, non eſſe poteſtatẽ vllam in terra quæ poſsit ei obſiſtere. Præterea dicũtur Magi Pharaonis eaſdem res feciſſe quas facit Moſes, id eſt, baculos in virgas vertiſſe, & ranas produxiſſe: quod minimè fuiſſet dicturus, ſi qua fuiſſet oculorũ faſcinatio: nihil enim Moſes per illuſionẽ fecit, neq́ Moſis ſerpens baculos fuiſſet digeſtura, ſi Magorũ ſerpẽtes meri fuiſſent baculi. Et quiſquis ſpirituũ actiones cũ humanis comparat, is perinde fallit̃ ac ſi defenderet nõ poſſe pictores alioſq́ artifices politiſsima opera & dignitate cum operib. naturæ concertantia facere, quia id vituli muli ve nequeũt. Deus enim ſingulis reb. à ſe creatis pro ipſarũ captu res ſuas admirabiles impertiuit. Si qua aũt exponenda eſt ratio cur homines præcipuè in lupos aſinóſque vertantur potius quàm in formas alias, hæc mihi probat̃ ratio, quòd qui primi in lupos fuere transfor-

mati

mati humanas carnes comedebant in ſacrificio Iouis, quē ideò Lycæũ, quaſi lupinum dixeris, appellabant: quemadmodũ eum qui Dolę pœnas dedit in lupum verti ſolitũ, & Sabaudos diximus ex confeſsione ipſorũ pueris multis cibatos eſſe. Deus itaq; iuſto iudicio ſinit eos humanam formam amittere, & lupos ſicut merentur fieri. Nam poſt omnē hominum memoriã famoſi fuerũt Magi & Magæ hoc nomine quòd cibis veſcãtur huiuſmodi, mortuorum corpora effodiant & abrodãt ad oſſa vſq; quod Pauſanias annotauit dicēs à dæmone terreſtri factũ, Apuleius ait feciſſe Sagas. Qui aũt aſini fiũt, eo transformant̃, ꝙ deteſtabilia Magorũ arcana expetiuerint cognoſcere: quemadmodũ ij q maleficam amarunt Circē, iuſto Dei iudicio fuerãt in ſues transformati, & in Liuonia affirmant̃ eos q Magos & Lycanthropos frequētant ijs tandē conformari. Enimuerò quæcunq; afferatur cauſa: & diuinis humaniſq; hiſtorijs, & bonæ Theologorũ partis cōſenſione, & experiētia tot ſeculorũ atq; populorũ & doctiſsimorũ hominũ iudicijs cogunt̃ vel ꝑtinaciſsimi veritatē agnoſcere: ꝙ iuſtiſsimę Theologorum ſentētiæ, etſi in hoc noſtro argumēto à Canoniſtis diſsidentiũ, ſtatui permittere. Vtut ſit, homines in beſtias verti cōſtat forma & ratione integra permanente, ſiue potētia Dei ſola efficiente, ſiue per Satanã effectorē atq; adminiſtrũ voluntatis eius. Nã ſi veritatē hiſtoriæ ſacrę apud Danielē (q̄ in dubiũ vocari non poteſt) ſi vxoris Loti in ſaxũ immobile verſę cōfitemur, certũ eſt æquè poſſe

hominem

hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari. Atque hoc Thomæ argumentum agentis de corpore Chriſti ſuper montem & templum exportato, ſi in vno fieri poteſt, poſſe in omnibus: id enim per Satanam geſtum fuiſſe dicitur.

An Magi rem cum Dæmonibus habeant. Cap. VII.

PRincipio huius operis diximus Ioannam Haruilleriam Verberij ad Compendienſeis natam inter cætera fuiſſe confeſſam, ex decreto Curiæ ſententiam Iudicis Sanliſiani confirmante matrem ipſius viuam fuiſſe adiudicatam igni: ſe verò annos duodecim natam à matre oblatam fuiſſe diabolo ſpecie hominis atri, amictu atro, ocreis & calcarib. inſtructi, gladio accincti, equum nigrum habentis præ foribus, vtente his verbis, Ecce filiam meam quam ſpopondi tibi, ad ipſam verò dicente, Ecce amicum tuum qui beabit te: ex eo tempore Deo & religioni renuntiauiſſe, & illum ſic concubuiſſe ſecum vt viri cum fœminis ſolent, niſi quòd frigidum erat ſemẽ: id octonis poſteà diebus aut quindenis feciſſe, nec percipiente viro cùm ſimul in lecto eſſent: etiam diabolum ſemel ex ipſa quęſiuiſſe an grauida ex ipſo vellet fieri, ſe autem renuiſſe. Sũmam quoque interrogationum Potezanis Magis ad Lognium propoſitarum (quæ igne quoq; ſublatæ fuerunt) à Domino Adriano Ferreo generali

Regis

Regis vicario apud Laodunenſes traditam legimus, ex qua confeſsiones aliquot hic viſum eſt apponere. Margarita Bremontia vxor Noelis Laureti dixit ſe die Lunæ proximo nocte ineũte cum matre Maria in conuentum, qui ad Franquiſanũ piſtrinum prope Lognium in prato habebatur, iuiſſe: matrem inter femora ſcopas habẽtem dixiſſe (verba hic placet omittere) & ſtatim vtramque eò exportatam eſſe, vbi inuenerunt Ioannam Robertam, Ioannam Guilleminam, Mariam vxorem Simonis Agni, & Gulielmã cuiuſdam Graſsi vxorem cum ſuis ſcopis ſingulas: eodem ſex diabolos humana ſpecie aduenisſe, aſpectu horridos, &c. facta ſaltatione Diabolos concumbentes rem cum ipſis habuiſſe: eorum vnum qui ſaltãtem duxerat, cepiſſe ipſam, bis oſculatum eſſe, & amplius ſemihoram cum ipſa concubuiſſe, perfrigidúmq; ſemẽ eieciſſe. Ioãna Guillemina huius aſſentitur dictis, ſemi horam fuiſſe copulatos faſſa & perfrigidum ſemen ab eo excreatum. Taceo confeſsiones alias huic perſimiles. Legimus item libro xvi. Ioannis Meyeri, qui hiſtoriam Flandricam ſcripſit accuratiſſimè, an. M. CCCC. LIX. ingentẽ virorum fœminarúmque numerum in Atrebatiorum oppido crematum eſſe, qui inter ſe accuſantes fatebãtur ſe noctu ad ſaltationes fuiſſe tranſuectos, & cum diabolis, quos adorabant humana ſpecie, copulatos. Iacobus Sprangerus, & collegæ 4. Magarũ q̃ſitores ſe de innumeris Sagis cognouiſſe ſcribunt, plurimáſq; Sagas ſupplicio vltimo addixiſſe in Ger-

mania, nominatim verò in Conſtantienſi & Ratiſbonenſi agro anno M. CCCC. LXXXV. quæ omnes fatebantur Diabolos cõcubuiſſe ſecũ, poſtquàm Deo & religioni ſuæ, Diabolo autore, renũtiauiſſent. Amplius ſcribunt non paucas exſtitiſſe quæ nec accuſatæ reſipuerint & à conſortio iſto diſceſſerint, easq́ idem confeſſas eſſe, nempe diabolos tantiſper dum fuerunt ſagæ cum ipſis rem habuiſſe. Hanc opinionẽ confirmans Henricus Colonienſis ait nihil in Germania tam vulgatum eſſe, adeoq́ in tota Grecia & Italia notiſsimũ. Nam Fauni, Satyri, Syluani dæmones ſunt & maligni ſpiritus: & illud quod vulgo dicitur σατυρίζειν nihil eſt aliud quàm ſcortari. Auguſt. lib. xv. de ciuitate Dei iſtam diabolorum cum mulieribus copulationem ſcribit adeò certam eſſe vt contradicere magnæ ſit impudentiæ. Hęc illius verba: Et quoniam creberrima fama eſt, multiq́ ſe eſſe expertos vel ab eis qui experti eſſent & de quorum fide dubitandum non eſt audiſſe confirmant, Syluanos & Innos, quos vulgo Incubos vocant, improbos ſæpe exſtitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe & peregiſſe concubitum: & quosdam dæmones quos Galli Duſios nuncupant hanc aſsiduè immunditiem & tentare & efficere, plures taléſque aſseuerant ut hoc negare impudentię eſſe videatur. Geraldus Lilius & Iſidorus lib. viij. rem eamdem narrant: ſed omnes in voce Duſios errant, legendum eñ Druſios quaſi Sylueſtres diabolos dixeris, vt Latini Syluanos. Quòd igitur Auguſt. ait, veriſimile eſt dęmonas illos

los à maioribus Druſios fuiſſe dictos, vt inter hos & Druidas ſyluarũ incolas diſcrimen poneret. Ad hęc Sprangerus adijcit perſępe ſagas in agris & ſyluis ſeſe retegere & clara die coire cũ diabolo, & ſæpe retectas in agris viſas, interdũ etiam hęreteis diabolis (quos homines eſſe exiſtimabãt) à viris ſuis eſſe deprehenſas, eosq; gladio cędenteis nihil effeciſſe. Paul. Grillãdus Iurecoſ. Italus (qui de ſagis plurimis cognouit) narrat in lib. de ſortilegijs ſe anno 1526. ſeptẽb. menſe à S. Pauli ad Rom. Abbate rogatũ eſſe vt de tribus Sagis cognoſceret: easq; inter cætera confeſſas eſſe Magas ſingulas cum diabolo copulari. In hiſtoria S. Bernardi legimus Sagam exſtitiſſe quæ marito ſuo nec percipienti accubans ſæpenumerò diabolo commiſcebatur. Hæc quæſtio, an iſti coitus fieri poſsint, coram Sigiſmundo Cæſare fuit agitata, & an ex ijs aliquid naſci: tandemq; fuit conſtitutum contra iudicium Caſsiani poſſe copulationẽ iſtam & generationem exiſtere: q glosſę ordinariæ placet & Thomæ Aquinati in vi. cap. Gene. dicenti, quicunq; ex iſto coitu procreantur eos aliter à natura comparatos eſſe quàm qui naturæ lege. Libro quoq; primo hiſtoriarũ de Occidentali India, c. xxvij. legimus apud Indos pro certo haberi Deũ ipſorũ Cocoto fœminis concũbere: nã illorũ dij plane ſunt diaboli. Sed neq; hac in re inter Doctores cõuenit: ex quib. nõnulli putant Dæmonas Hyphialtas ſiue Succubos virorũ ſemen accipere, & Ephialtas ſiue Incubos eodẽ in mulieres abuti, vt Aquinas:

quod tamen videtur incredibile. Vtcunq; res habeat, ſcribit Sprangerus Germanorum (qui Magos ab omni antiquitate frequentiores quàm aliæ gentes experti ſunt) hanc opinionem eſſe, nõnunquam ex iſto coitu naſci liberos quos appellant *vvechſel kind*, mutatos liberos, hos aliĳs longè grauiores eſſe, macros, & qui ne tribus quidem nutricibus exſuctis pingueſcerent: alios eſſe diabolos ſpecie puerorum, qui cum nutricibus Magis congrediuntur & plerumq; in incertum abeunt. De hac autẽ copulatione Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Gregorius Nazianzenus contra Lactantium & Ioſephum aſſerunt nihil ex ea procreari: ſi fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Qui ſe omnia naturæ arcana rimatos putant cùm nihil planè in Dei myſteriĳs & ſpirituum intelligentium videant, copulationem cum diabolo eſſe negant, ſed ex opilatione morbum: qui tamen dormiẽdo ſolum ex conſenſu medicorum omniũ accidit. At ex earum quas antè diximus confeſsione conſtat ipſas non potuiſſe hoc morbo infeſtari, poſtquam certo die locoq; anteà indicto ſaltauiſſent. Præterea quàm ridiculè philoſophantur iſti: nam hic morbus non poteſt homini Mago accidere cum diabolo vt cum fœmina concumbenti, id eſt, non cum Incubo aut Ephialte, ſed cũ Hyphialte aut Succubo. Nam apud Sprangerum legimus Germanum hominem robuſtum & Magũ fuiſſe Confluentiæ, qui coram vxore & ſociĳs hac ratione vtebatũ: & illos hominem huic actioni incumben-

cumbentem vidiſſe nulla fœmina cõparente. Ioannes Franciſcus Picus Mirãdulanus Princeps [a] Magum Sacerdotem nomine Benedictum Bernam octogenariũ ſcribit à ſe viſum, qui ſe amplius quadraginta annis dicebat cum Dæmone muliebrem formam habente coiuiſſe, eumq́ſibi nemine cernente fuiſſe comitem, quem vocabat Hermionem, fatebatur item puerulorum multorum ſanguinem à ſe fuiſſe hauſtum, horrendaq́ſcelera non pauca commiſſa: ideoq́ viuum crematum eſſe. Item vidiſſe alterum Sacerdotem ſeptuagenarium, fatentem ſe itidẽ cum diabolo muliebri ſpecie ampliùs quinquaginta annis coiuiſſe, & fuiſſe igni traditum. Et (vt recẽtius aliquid afferamus) anno M. D. X L V. Magdalena Crucia Cordubæ in Hiſpania nata, monaſterij cuiuſdam Abbatiſſa, cùm in artis magicæ ſuſpicionem apud religioſas veniſſet, eoq́ ab igne ſi accuſaretur ſibi metueret, anticipandi conſilium cepit veniamq́ à Papa impetrandi: Se itaq́ duodecimo ætatis anno faſſa eſt à maligno Spiritu qui Mauri nigri præ ſe ferebat ſpeciem, ad inceſtum ſollicitatam ei conſenſiſſe, & ab eo tempore annis amplius xxx. ei concubuiſſe: illius opera ſe cùm in Eccleſia eſſet, in editum fuiſſe ſublatam, & monialibus communionem ſumpturis poſt conſecrationem hoſtiam in aere ad ſe perferri ſolitam: cæteris videntibus, à quibus ſancta habebatur, & vidente Sacrifico qui tum hoſtiam vnam deſyderari animaduertebat, interdum etiam parietẽ quodammodo fuiſſe diuiſum vt hoſtia videnda exhi-

[a] *Picus maior in libris de prænotione.*

beretur. Huic reſipiſcenti (vt aiebat) Paulus III. Papa veniam dedit. Verumtamen hanc inde ab vtero dicatam Satanæ à parentibus fuiſſe puto: dixit enim Satanam ſibi cùm ſextum annum ætatis ageret apparuiſſe, quæ iuſta ad noſcendū ætas puellarum eſt, & duodecimo ætatis anno, qui puberum annus eſt, ſollicitauiſſe: quod Ioannā Haruilleriam de eadem ętate confeſſam eſſe oſtendimus. Hęc hiſtoria in toto Chriſtiano orbe ꝑuagata eſt. Recentiorem alteram legimus, in Germania monaſterio quod vocatur Nazareth, Colonienſis diœceſis accidiſſe: Monialem adoleſcentulam Gertrudem nomine agentem annum decimumquartum collegiatis ſuis indicauiſſe vt adueniens Satanas cum ipſa ſingulis noctibus concumberet: cuius rei periculum facere volentes cæteras à ſpiritibus malignis fuiſſe occupatas. Ioann. Vvierus qui hiſtoriam ſcripſit ait ſe pręſente multíſque claris viris in eo monaſterio anno M. D. LXV. amatorias literas ad Dæmonem ſcriptas in Gertrudis ciſta repertas eſſe. In horto florido Antonij de Turquameda Hiſpani (quem librum non eſſet indignum donari ſermone Gallico) aliam hiſtoriā reperi de Hiſpana fœmina nobili quæ ſe per vetulam Sagam cùm annum ageret duodevigeſimum perductam fuiſſe narrabat, & rem ex eo tempore cum Dæmone habuiſſe: hæc viua & impœnitens cremata eſt, Cerdenas genere. Alteram idem reſipuiſſe narrat & in monaſterio fuiſſe collocatā. Adamus Martinus Laodunenſis confeſſus Procu-

rator

rator mihi narrauit ſe de Saga Biebræ (hic vicus
eſt duobus milliarib. Laoduno diſtans) quæſtio-
nem habuiſſe in iuriſdictione D. Boani Veroman
duorū Præfecti ann. M. D. L V I. quæ cùm ad ſtran
gulationem primùm deinde ad ignē fuiſſet damna
ta, viua tamē igni tradita eſt culpa carnificis, ac po-
tius iuſto iudicio Dei: qui ſic demonſtrauit opor-
tere vt noxiæ par pœna ſit, neq; maleficiū eſſe qđ
ignem magis mereatur. hanc igitur confeſſam eſſe
Satanam (quem ſocium ſuum appellabat) rem ſe-
cum habere ſolitū, & ſe frigidum ſemen illius per-
ſenſiſſe. Atque haud ſcio an illum in Lege Dei lo-
cum, Maledictus qui dabit Molocho ſemen ſuum,
de his poſsit intelligi, itemq́; de ijs qui liberos ſuos
(quos Hebręi denotant voce זרע) dicant diabolo:
quod ſcelus ſupra omnia quæ cogitari poſſunt eſt
execrabile, & cuius cauſa Deus furorem ſuum con
tra Amorrhæos & Can⁀nęos ait exarſiſſe, eóſque
propter flagitia huiuſmodi de terra deletos eſſe. Il-
lud etiā fieri potuit vt eæ familię, de quib. Plin. lib.
vij. c. ij. in Africa & Illyride verſantes Pſylli & ὀφιο-
γενεῖς. i. ſerpentib. geniti, q in ſerpentes poteſtatē ha-
bent, & oculorū aſpectu faſcinant ātq; enecant, ea
igitur ſint ex illorū numero qui à pueritia dicati &
inde ab vtero deuoti ſunt Satanę, aut ſaltē ab ortu:
quemadmodum in Theſſalia ex q̄ malum iſtud per
Medeam Circes agnatam fuit importatū, non po-
tuit vnquā ejci. Parētes. n. liberos antequā eſſent
editi dicabāt Satanę, & in hoc flagitio poſteri tāq;
hæreditario pergebant: etiā primogenitos ſolebāt
offerre

offerre Satanæ, vt Ezechiel. capite xx. ſcriptum eſt: nonnulli etiam inde à matris vtero, vt nobilis Germanus in vxorem exardeſcens cùm imprecatus eſſet vt diabolum pareret, illa peperit monſtrū aſpectu horridum: nam ille Magus inſignis exiſtimabatur. In agro quoq; Valeſiorum & Picardiæ genus Sagarū eſt quod vocant *Coche-mares*: & Nicolaus Nobletus prædiues agricola in Altofonte Valeſiorum agro mihi dixit ſe puerum ſæpe de nocte ſenſiſſe Incubos aut Ephialtas eiuſmodi quos vocant *Coche-mares*, poſtridie verò mane Sagam illam vetulam abs qua metuebat, poſt eam noctem qua hoc ſibi contigiſſet venire ſolitam, vt ignem aut aliquid aliud poſtularet: cæterùm ſe quàm optima fuiſſe valetudine. Hoc non ille ſolùm, ſed complures alij confirmarunt. Conſimilem huic hiſtoriam libro octauo Scoticæ hiſtoriæ legimus, ita fuiſſe quemdam ſingulis noctibus à Saga oppreſſum vt neque exclamare, neque ſe expedire poſſet, tandem verò precibus & orationibus liberatum eſſe. Innumera quidem alia poſſemus exempla adhibere: verùm hæc videntur ſufficere vt demōſtretur illud quod diximus, copulationes iſtas neque illuſionibus neque morbis annumerandas eſſe. Iam verò dicamus an Magi morbos, ſterilitatem, grandines, tempeſtateſque immittere, & homines atq; pecora enecare poſsint.

An

An ſit penes Magos facultas morbos, ſterilitatem, grandines, procellasq́ immittendi, & homines ac pecora occidendi. Cap. VIII.

INTER philoſophos omneis Theologos, & Hiſtoricos conuenit Dæmonas plurimum poſſe, hos plus, illos minus, hos illis mendaciores eſſe, alios improbiores aliȷs: atq; (vt vno verbo dicam) hæc opinio apud veteres inualuit, terreſtres & ſubterraneos dæmonas aliȷs crudeliores improbiores & mendaciores eſſe: quod Græcus interpres Syneſiȷ libro περὶ ἐνυπνίων inquit, οἱ δὲ χαλδαῖοι ψευδεῖς φασὶ τοὺς προσγείους δαίμονας, ὡς πόῤῥω θείας ἀπῳκισθέντας γνώσεως. id eſt, Chaldæi autem mendaces dicunt terreſtres Dæmonas, quaſi longè à diuina cognitione deiectos. Nos autem ſuprà diximus ſingulos Dæmonas malignos, mendaces, planos, & humani generis inimicos eſſe, ac nihil amplius poſſe quã Deus ipſis cõceſſerit: etſi Magi ſibi omnia videntur poſſe, vt de Erichthone Arcade Saga in Lucano, & de Pamphila Theſſala in Apuleio legimus. Saga, inquit Apuleius, diuinipotens cœlum deponere, terram ſuſpendere, fontes durare, montes diluere, manes ſublimare, ſydera extinguere, tartarum ipſum illuminare. Et paulo pòſt de inimicis loquẽs ipſam cogitantibus lapidibus obruere, precibus, inquit, & ſepulchralibus deuotionibus in ſcrobẽ procuratis cunctos in ſuis domibus tanta numinũ violentia clauſit, vt toto biduo non clauſtra per-

fringi, non fores euelli, non deniq; parietes ipſi potuerint perforari, quoad deierarint ſe non ei manus admolituros: & ſic illa propitiata totam ciuitatem abſoluit. Atq; hoc quidem poſtremum caput verè poteſt fieri, vt Auguſt. lib. de diuinatione, Accipiunt ſæpe, inquit, poteſtatem morbos immittere, & aerem vitiando morbidum reddere: nam penes Deum mille habentur modi hominibus caſtigandis & maximi vltionum theſauri, ait ille, modò per ſeipſum, modò per Angelos ſuos, modò per diabolos, homines, beſtias: tota deniq; natura ad vlciſcendum iniuriam Deo factam eſt cõparata. Verùm omnis impietatis fundamẽtum quo nituntur magi & quo freti dedunt ſe diabolo eſt promiſsionum eius exſpectatio, cùm diabolus promiſerit ſe poteſtatem hancin eos collaturũ eſſe, aut demonſtraturũ pulueres, verba, characteras, quibus amorem, honorẽ diuitias cõparare, deliciari & inimicos euertere poſsint, vt ex multarum ſagarum confeſſione compertum fuiſſe oſtendimus. Hæc ille miſeris Deo renũtiantib. promiſſa facit: & quia princeps mendacij author eſt, puræ deprehenduntur fraudes in omnibus promiſsis eius, præterquam in vltione, idq; in homines certos ſolùm, & quantum permittit Dominus. Exſtant exempla in ſcripturis ſacris innumera, momentisq; ſingulis docet experentia. Itaque Deo inter Angelos (in quibus aderat Satanas velut effector iudiciorũ eius)[a] roganti an quiſquam eſſet integrior Iobo et qui plus timore Dei ageretur, reſpondit Satanas, immeritò foret

[a] Iob.1.2. & 3.

foret aliter, cũ protegas eum & velut præalto mu-
ro circummunias ipſum, familiam, pecora, domos
& quicquid ipſius eſt, adeò vt attingi non poſsint:
ſed ſi vel tantillum ab eo diſceſſeris, te momento
petet plaſphemijs. Tum permiſit Deus calumnia-
tori Satanæ vt vires ſuas in omnia quæ habebat
Iobus præterquàm in ipſum exerceret: momentó-
que Satanas eum euertit rebus omnibus, nec pau-
latim ſed vno impetu, omnibus primùm ſublatis
facultatib. (quãuis orientaliũ eſſet locupletiſs) ſin-
gulas ædes deturbãs, liberos, familiãq;, & pecora
perdens vt eũ ſtatim peſſundaret, ſolamq; ei vxorẽ
capitalẽ eius aduerſariã relinquens ad vexandũ &
ludificandũ eum: A quibus omnib. incõmodis Iob
immotus dixit, nudus veni, reuertar nudus, Deus
bona mihi dederat & repetijt, in omnib. laudetur
Deus. Hac firma cõſtãtia cõſilioq; ſtabili ꝓuoca
tus Satanas, ꝙ Deũ laudaret in tantis calamitatib.
iterũ eum corã Deo calumniat̃ dicens, nihil eſſe ꝙ
homo non ſit traditurus ad redemptionẽ vitę ſuę:
ſi ergo Deo videretur vt affligeretur Iob corpore,
eum breui nomẽ Dei blaſphematurum eſſe. Tum
permittente Deo vt Satanas poteſtatem ſuam in
affligendo Iobo occuparet modò ne vitam adime
ret, ſtatim illius corpus à vertice ad talos Satanas
affecit apoſtematis & ſcabie fœtidiſsima: neq; ta-
men propterea, vt maximas fuderit querimonias,
blaſphemauit deũ. Quamobrẽ Deus animo ipſius
& integritate cognita, incolumitatem, vires, ala-
critatem & duplum bonorum reſtituit ei, dedit

ſeptem filios & filias tres, & annos C X L. in vitam tranquillam & ſuauem largitus eſt. Dignam hiſtoriam conſyderatione, vt tota Iobi cum amicis confabulatio & deciſio eius eſt, elegantiſsimam, & inter omnes planè diuinam: ex qua conſtat euidentiſſimè non poſſe Satanam vires ſuas exercere, niſi quantum & quia permittit Deus, cui ſi ſemel habenas permiſerit, mirabilia Satanæ effecta ſpectari. Hic uerò nectunt quæſtiones multi, etiamq; iudicant ea quæ cernuntur oculis non fieri à Satana, Deumq; offendi putant ſi credatur tantã illius poteſtatem eſſe. Alij contrà Dei verbũ vocari in dubium affirmant, ac nominatim obſeruandum locum, vbi Deus ait de Satana[a], Non eſt potentia ſuper terram quæ cum ea comparetur. Equidem nõ minus argumentum laudationum Dei ineſſe ſtatuo in potentia quam confert Satanæ & factis illius, quàm in viribus & facultate Soli, ſtellis, plantis, animalibus, herbis, metallis ab ipſo attributa. Si itaq; vir bonus tonitrua, grandines, fulmina, tẽpeſtatésque maximas, & terræmotus perceperit, hæc non dicet à Satana fieri, licet fortaſſe fuerit adminiſter, ſed à Deo ꝓficiſci, vt canebat Dauid,

[a] Iob. 41.

Erumpens cœlo Domini vox clara tonantis
Perſonat æthereas humentia culmina nubes:
Vires oſtẽtat Domini vox clara tonantis,
Spirat magnificum Domini vox clara tonantis,
Perfringit cedros Domini vox clara tonantis,
E Libano effringit Domini vox clara tonantis,

Flammas

Flammas diffundit Domini vox clara tonantis,
Et deſerta quatit Domini vox clara tonantis.
Omnia dum paßim Domini de voce fatiſcunt,
Laudibus è templo findunt pia pectora cælos.

Sic ergo ad omnia opera facturi ſumus quę Deus per Angelos bonos vel malos, per aſtra, per alias res naturaleis, vel per homines effecerit: Benedicens enim Deus gratuita ſua beneficia prolixè largitur & multiplicat per adminiſtros bonos, flagellaq́ per malos: neq́ minus neceſſe eſt in ampliſsimi huius mundi adminiſtratione vt Deus æterna iuſtitia ſua pœnas improbis tribuat, quàm bonis præmia. Cùm itaq́ ait lex, Multi non dubitant magicis artibus elementa turbare, vitam inſontium labefactare, & manibus accitis audent ventilare vt quisque ſuos conficiat inimicos: horum omnium poteſtas (etſi diabolorum & ſpirituum aliorum fiunt miniſterio) eſt Deo aſsignanda, credendúmque nihil ſiue per dæmonas ſiue per Magos fieri, quia iuſto iudicio fiat permittentis Dei, tum ad eos qui promeriti ſunt caſtigandos, tum ad tentandos & confirmandos bonos. Ideoq́ agens de vltionib. Dominus, nulla eſt, inquit, afflictio, nulla calamitas quæ à me non euenerit. Ex omnibus autem actionibus quas Magi ſibi vindicant, vix inſigniorem vllam inueneris quàm fulgura & tempeſtates prouocandi, vt eam lex pro explorata habuit[a]. Itaque in libro Inquiſitorum quinq́ dicitur ann. M. CCCC. LXXXVIII. in Conſtantiēſi

[a] *l.4. de maleſic. C.*

diœceſi procellas, grandines, fulmina, & tempeſtates extitiſſe quæ prouentum terræ per milliaria quatuor afflixerunt. Ruſticis autẽ omnibus in Magas inuehentib. comprehenſæ fuerunt duæ, Anna de Mindelẽ & Agne: quæ primò infitiatæ, cùm ad quæſtionem raperentur confeſſæ ſunt ſeorſim ſe vno die in agrum cum paucula aqua proceſiſſe, & quamuis altera conſilium neſciret alterius, effodiſſe ſcrobem & ſub meridiem aquam ſcrobi iniectã conturbaſſe adhibitis quibuſdam verbis, quæ ſatius fuerit ignorari, diabolum inuocantes: his geſtis, ſimulac reuertiſſent domum ꝓcellam extitiſſe: hæ incendio perierunt viuæ. Potuit diabolus tẽpeſtatem venturã ex naturæ cauſis præuidens eas incitaſſe, vt ſibi reuerentiam & metum conciliaret: Solet enim Satanas peſtem, ſterilitatem, luémve præuidẽs id Magis perſuadere, ex poteſtate ipſius Magos peſtem, calamitatem, aut famem & accerſere & depellere, & re vera ſæpe fit, ſed non ſemper. Idem author aut iudicium à ſe in Sagam agri Conſtantienſis latam, quæ cùm videret omneis ſui pagi incolas in nuptijs conuiuari & ſaltare, ægrè ferens quòd non fuiſſet eò vocata, ſe per diabolum clara luce ſpectantibusq́ paſtoribus curauit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat quam in ſcrobem à ſe effoſſam inijceret vt cieret tempeſtatem (nam hũc ritum faſſa eſt obſeruari) emiſit lotium, & illud in ſcrobe mouẽs ſermones quoſdam pronũtiauit: mox cœlo quod ſudum ſerenumq́ fuerat obſcurato, grando vehe-

mentiſsima ſolūmodò in pagum, & in ſaltantes irruit, Saga verò in pagum reuerſa eſt: ea itaque viſa tempeſtatem ab ipſa accitam fuiſſe crediderunt omnes, eaq́ capta Paſtores pro teſtimonio dixerūt ſe vidiſſe cùm in aere transueheretur: quod illa accuſata euictáque agnouit, & viua igni fuit tradita. Hic autem obſeruandum eſt fruges non fuiſſe tactas, prout in Fornicario legimus Magū quemdã confeſſum eſſe facile ipſis eſſe excire tempeſtatem per ſacrificium vnum diabolo oblatum quod nihil opus eſt deſcribere: verum hoc adieciſſe, non poſſe ipſos tempeſtatib. nocere ex ſententia animi ſui, aut fruges vaſtare. Quãquam Sagæ, ac potiùs Satanas ipſis poſtulantib. & Deo permittente fruges interdum perdit, ſed neq; omnes, neq; omniū, vt pòſt dicturi ſumus. Exſtat enim lex in xij. tabulis: *Qui fruges excantaſsit, pœnas dato*. Lex etiam prohibet nequis fertilitatem alienæ frugis ad ſuam attrahat his verbis, *Ne alienam ſegetem pellexeris incãtando*, & alibi, *Ne incantanto, ne agrum defraudanto*. Atq; hoc nomine Furnius à Sp. Albino fuit accuſatus, qui cùm non abundaret probationib. cur ſuæ fruges tantopere alijs præſtarent ſemper (licet hæc fortaſſe fuerit illuſio) boues, plauſtra, ſeruos in Senatum adduci iuſsit, & cùm oſtendiſſet non alia ſibi incantamenta eſſe, teſte Liuio, fuit abſolutus. Hopponem verò & Stadlinū ſummos Germaniæ Magos gloriatos legimus apud Sprangerum ſe tertiã fructuū ex agro vno in alterū pellecturos: cùm tamen ex omnibus iudicijs ſit compertiſsimum, nun-

quam

quam quemquam Magum fuiſſe arte ſua locupletatum & auctum obolo, vt poſt demõſtrabimus. Apud Pontanum etiam libro v. memorabilem hiſtoriam legimus, Gallis Sueſſæ in regno Neapolitano ab Hiſpano obſeſsis, cùm ſiccitate æſtuq; feruerent omnia, & penuria aquæ dulcis Galli in ſummo diſcrimine eſſent, aliquot Sacerdotes Magos crucifixum nocte per vicos traxiſſe, innumeris cõuitijs & blaſphemijs proſcidiſſe, atq; in mare proieciſſe: deinde conſecratam hoſtiam aſino tradidiſſe, eumq; viuum ad portam templi inhumaſſe: tum poſt aliquot carmina & deteſtandas blaſphemias (quas nihil attinet cognoſci) imbrem vehementiſſimum diluuioq; pene ſimilem accidiſſe, itaq; obſidionem ab Hiſpano ſolutam eſſe, & vulgo fuiſſe dictum.

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.

Hic autem mos trahendi crucifixos & imagines in profluentem ad impetrãdum pluuiam, apud Vaſcones etiam obſeruatur: eumq; Tholoſæ clara lucefacientes vidi puerulos in media totius populi corona, qui iſtud *tiremaſſe* vocat, quaſi trahemaſſam dixeris. Fuit etiam qui omneis imagines in Salini puteum iniecit anno M. D. LVI I. deinde abundauit pluuia. Hoc verò ſcelus inſigne eſt iniquè diſsimulatum, ex Magorum regionis illius doctrina profectum, qui miſeram plebem impietatem iſtam docuerunt cantionibus quibuſdam enuntiatis, vt Sueſſani ſacerdotes illi in regno Neapolitano fecerant. Pecudes autem plerumq; Sagæ pul-

ueribus

ueribus limini ſubiectis enecant: non quò pulueres illud poſsint (Sagas enim potius quæ geſtant eos enecturi eſſent quàm ſupergredientia animalia, maximè cum eos Sagæ ad pedem vnum ſub humo condant) ſed ſolus Satanas eſt huius rei adminiſter. Audiui trecentas pecudes ratione iſta in quodam ouili Biturigum momento vno exſtinctas eſſe. Nec ſolùm in tempeſtates, grandines, fulmina, fruges, & animalia has vires exercet Satanas, ſed etiam in homines, in improbos tamen maximè. Sagas quæ Pictauij anno M. D. LXIV. crematę ſunt diximus confeſſas in ijs cœtibus quò ad diabolū figura hirci adorandum conuenerant, concluſionis loco fuiſſe maxima voce ab hirco pronuntiatum, vlciſcimini vos, aut moriemini: à ſe autē multas pecudes & homines enectos eſſe, cauſantibus non aliam ſeruanda vitæ ſuæ rationem exſtitiſſe. Proprium enim Satanæ à natura eſt perdere, deſtruere, atq; euertere, vt Deus apud Eſaiam loquitur[a], Feci & formaui Satanam vt euertat, perdat, deſtruat: etſi hoc nūquam niſi ad ſupremam ſuam iuſtitiam exſequendam ſinit. Ex omnibus autem animantibus ſceleratiſsima eſt hominis, ex hominibus pueruli innocentis cædes, & Satanæ acceptiſsima, vt de Sagis obſtetricantib. diximus, quæ liberos oblatos diabolo interimunt antequàm ſiſtantur Deo: Sagis enim perſuadet Satanas certā partem (quam nominari non eſt opus) ineſſe puerulis qua illæ res mirificas ſe effecturas putant. Vt itaq; impudentiſsimam diaboli fraudem oſtendā-

[a] *Eſa.54.*

mus, Niderus ſcribit iudiciũ à ſe de Staldino quodam diœceſis Lauſanenſis fuiſſe conſtitutum, qui fœtus ſeptem à ſe in vtero matrum fuiſſe occiſos fatebatur, & abortum toti pecori familię illius factũ: rogatum verò de modo reſpondiſſe beſtiam quãdam cuius nomen reticebimus à ſe limini ſubiectã eſſe, qua ſublata deſiuit à tota domo abortio. Liceátne his remedijs vti dicemus poſteà: in præſentia ſatis eſt dixiſſe id à beſtia quæ putris inuẽta eſt nõ fuiſſe præſtitum, cùm alij pulueres ſolũ ſubſternãt ſibi à Satana datos. Præterea alij magi vtuntur bufonibus venenato quidem animali, ſed cuius puluis vel nudo pede aut manu tactus abortum aut mortẽ inferre nõ poteſt: verùm has opiniones prauas humanæ menti obtrudit diabolus, vt hominẽ turpiſsimis ac fœtidiſsimis animantibus ſeruire cogat. Nam apud Magos bufones perſæpe deprehẽdi eſt vulgatiſs. quos alunt & ornant colorijs: hos Valeſiorum ager Mirmilotos vocat. In Monſtreleti hiſtoria legimus Compendienſem ſagam cum duobus bufonib. à ſacerdote baptizatis ſuiſſe cõprehenſam, quibus ad res magicas vtebatur: quod ridiculum exiſtimarẽ niſi quotidiana eiuſdem rei exempla exiſterent. Cùm dominus Ioannes Martinus vices præfecti Laodunenſis gerens Sagam S. Probę condemnaſſet vt viua igni traderetur, qui exuebant bufones duos maximos in loculis illius inuenerunt. Dum hanc hiſtoriam ſcriberem, mulier bufonem ad Laodunum dicebatur peperiſſe: quod mirata obſtetrix & quæ ipſi aderant,

rem

rem pro teſtimonio dixerunt, fuitque bufo alijs diſsimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes. Froiſſardi hoſtoria teſtis eſt Curionem quemdam apud Sueſsionas ad vlciſcendum inimicum à ſaga conſilium petiuiſſe: qua conſulente vt bufonem baptizaret, nomen ei inderet, & conſecratam hoſtiam edendam traderet, id à ſe factũ & alia permulta tacenda confeſſus eſt. Quinque Magarũ quæſitores narrant inter alia ſe quæſtionem de Maga habuiſſe quæ fatebatur ſe conſecratam hoſtiã quam oportuerat deglutiuiſſe, ſudario exceptam in poculo vbi bufonẽ alebat condidiſſe, pulueréſque ſibi à diabolo datos adieciſſe vt certis vocib. (quas reticeri præſtat) enũtiatis ad enecandas pecudes limini ouilis ſubſterneret. Deprehenſa itaq; & euicta viua concremata eſt. Arte n. procurat Satanas non ſolũ vt præſtinguat oculos hominib. & veri Dei notitiã adimat, ſed etiam vt ex humanis mentib. euellat omnẽ religionẽ, omnem conſcientiam, & quicquid à ſingulis Deus verus eſſe credit, itaq; ſibi ipſi conciliet reuerentiam, aut eò ſaltẽ homines perducat vt id adorẽt ꝙ Deũ nõ eſſe nouerũt, creatis reb. cõfidãt, eas reuereant̃, & ab eis earumq; etiã turpiſsimis medicinã aut ſalutẽ exſpectẽt. Verũ vt amplius conſtet neq; bufones, neq; hoſtias, neque pulueres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius eſt Sagarum peritiſsimas flãdo in os nonnunquã enecare, quod in ſuo dialogo Danæus optimè obſeruauit: quòd autẽ id veneno fieri ꝙ in ore circumferant

idem exiſtimat, probare nequeo. Nam ipſę primũ Sagæ morituræ eſſent, cui argumento non video quid reſponderi poſsit, & ad cauſam cuiuſdam Itali (qui veneficorum princeps ſua ætate fuit habitus) adhiberi poteſt: quamuis enim dicatur ille venena valentiſsima ſubminiſtraſſe multis, qui odorati ea breui occubuerint, non credo tamen, qa ipſe odoramentorum artifex occubuiſſet primus, niſi eos diabolus ipſe occidiſſet de quib. iuſta permiſsione Dei mandatum acceperat opera Magi iſtius (qui veneficus dicebatur) occidendis. Et in Sagarum quoque Valerianarum in Sabaudia iudicio quod proſtat excuſum, legitur iacto in plantas puluere eas repentè emori. Quamobrem non poſſum in Ioberti medici ſententiam deſcendere, ſcribentis quædam venena tam ſubtilia eſſe vt qui conſcendit equum moriatur ſi eis oblita fuerit ſtapia ſiue αἰαβολοῦς. His enim pharmaceutas ipſos primùm oporteret mori, & ſtratores ſeruos, etiamq́ eos qui propius equum acceſſerint. Quinetiam pecudes ſupergreſſas limen vbi pulueres aut ſerpentes Magi condiderint, videmus mori. Non igitur enecat pharmacum, non oſſa, non pulueres, ſed Sagarum precibus Satanas, Deo permittẽte. Quòd ſi ampliore demõſtratione opus eſt, habeo penes me iudicialia acta à generoſo Domino Pipemontenſi miſſa, de Barba Doræa, quæ ex decreto Parlamenti xi. Ianuarij M. D. LXXVII. ſententiam Præfecti S. Chriſtophoro ad Sanliſium confirmãte fuit adiudicata igni, poſtquàm confeſſa eſt ſe tri-

bus ho-

bus hominibus necem intuliſſe coniecto pauculo puluere charta inuoluto in eum locum quà erant tranſituri, idq; cum his verbis, In nomine Dei & diabolorum omnium, &c. quæ hic non placet adſcribere. A veneno qualecunq; ſit hoc non poſſe effici nemo neſcit, nedum à ſicco puluere: itaq; ſententia damnatoria dicit propter ſortilegia quibus vſa eſt damnatam eſſe. Nam etiam horrendæ fuit blaſphemiæ Deum in hac imprecatione rebus creatis coaptari: vt eadem quoque adiecit ſicui vellet à ſortib. pręcauere ſe tum dixiſſe, In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, ne illac tranſiens vllo occuperis malo. Vt autem diſcrimen inter naturaleis morbos & eos qui à ſortilegijs veniunt teneatur, videntur ſæpe homines ſortibus infeſti ex languore mori, interdum ferramenta, pilos, pannos, vitrum confractum eijcere. Scribit Anglus Palatinorum Principum medicus anno M. D. XXXIX. Vlrichij fuiſſe infeſtum ſortibus agricolam Nenſſeſſerum nomine, à cuius pelle ferreus clauus auulſus eſt, & cuius interanea tantis doloribus erodebantur vt ſeſe deſperans iugulauerit. Eum in conſpectu ciuium omnium fuiſſe diſſectũ, & in corpore eius baculum, cultros chalybeos quatuor, ferramenta duo, capillorumque glomus comperta eſſe. Amplius ait Niderus qui de Sagis innumeris quæſtionẽ habuit, vnam à ſe viſam quę vnica ſolùm voce homines enecaret: alteram, quæ vicinæ mentum ſurſum deorſum vertit, horrendo ſpectaculo. Non eſt itaq; mirandum magnopere

ſi Theſſala Saga Pamphila fecit vt mulieris venter ſic intumeſceret tanquam ſi tergeminos fuiſſet paritura, & octo menſes circumferret onus. Eiuſmodi fuit Martina Saga quę occidit Germanicũ, non veneno (vt ait Tacitus) aut ouo galli gallinacei (q̃d idem autor eſt ſummo apud Gallos in pretio habitum ob eas virtutes quas de eo prædicabãt) ſed vi diabolica: & illa in Conſtantienſi diœceſi Maga, q̃ efflãdo totũ hominis corpus ita affecit elephãtiaſi vt paulo pòſt animam ageret. Hanc Sprãgerus & Quæſitores alij cremari curauerunt viuam. Idem Sprangerus narrat ſe autore alteram in finib. Baſileæ & Alſatiæ fuiſſe cõbuſtam, quæ faſſa eſt ſe conuitium à viro bono agricola obiectum ferentẽ indigniſsimè, rogatã fuiſſe à diabolo quid eo homine fieri vellet qui dixerat conuitiũ cui cùm reſpondiſſet cupere ſe vt ſemper facies illius turgeat, non multo pòſt agricolam ex inſanabili elephantiaſi laboraſſe. Hæc tñ Iudici confeſſa eſt ſe nõ putaſſe id effecturum diabolum: quo argumento vincimus non à puluere, ſed à diabolo hæc omnia effici, qui voluntati hominum ipſo vtentiũ ita ſe accõmodat vt ſi quis aduerſarium ſuum curet per ſocium tolli. Verumtamen hoc agit Satanas, vt ipſum ad id efficiendum precentur ſerui, vt manum operi admoueant, hominem attingant, de pilo aut vnguib. illius habeant, certo'ſve ſumant pulueres ab ipſo, includendos eſſe hominis, aut fornicibus ſubdendos aut cõpitis. Sin autẽ pactio cum Satana nõ interuenerit, fruſtra omneis pulueres, characteras, &

Saga-

Sagarũ voces homo adhibuerit, neq; virũ neq; pecudem afficiet morte. Quamuis aũt Deo permittẽte poſsit diabolus morti animalia tradere, vult tamen in Magorũ cauſa vt ipſi ſuum conſenſum adiungant manumq; ad opus adhibeant. Exẽpli cauſa, ait Sprangerus quęſtionẽ à ſe de Saga fuiſſe habitam quæ tres & viginti equos mercatoris Ratisbonenſis affecit morte: dixit illa foſſam tantummodò à ſe factam eſſe, in eam pulueres à diabolo ſub limen ianuæ iniectos eſſe: ſic illa manum admouerat. Similiter qui cereas inimicorũ faciũt imagines & defigunt eas, poſtquàm ſe ipſi vouentes Satanę Deo renuntiauerint, & horrenda quæ aſſolent fecerint ſacrificia, itaq; ſi Deus ſiuerit inimicos afficiunt morte (etſi hoc nõ ſæpe accidit, nã vix è centenis binos fortè offendas quibus iſta nocuerint, vt ex Magorũ confeſsionib. eſt manifeſtum) in eis homicidiũ eſt à diabolo effectũ, ab ipſis exoratũ. Sic Enguerrandi Marignij iudiciũ hac potiſsimũ cauſa niti legimus, & alterius in Alençoniorum vrbe tempore Franciſci I. regis, cuius factum probatũ in iudicio fuit, & copioſè in Nauarrenę Reginę heptamero, neq; tanquã fabula, ſed velut hiſtoria vera cum forenſibus geſtis omnib. exponitur. Anno M. D. LXXIV. generoſus vir quidam (vt in iudicio eius qđ excuſum eſt legimus) q Lutetiæ fuit decollatus, imaginẽ cereã capite & corde trãsfixo & characteras alios habere compertus eſt: quæ fortaſſe non poſtrema cauſa fuerit cur addiceretur morti. Et quod recentius eſt, Septembri

men-

menſe vltimo M. D. LXXVIII. Legatus Angliæ & Galli multi per Galliam nuntiauerunt tres imagines cereas deprehenſas eſſe in fimo cum inſcriptis Reginæ Angliȩ & aliorum nominib. quas imagines Curio pagi Iſtinctonij ad dimidium milliare Londino diſtantis feciſſe dicebatur. Sed necdum iudicium fuerat cõſtitutum aut probata res, cùm nuntius fuit in Galliam perlatus. Ex iſtis autem omnibus hiſtoricis narrationib. nulla exſtat memorabilior quam illa Duffi Regis Scotiæ quæ in Scotica hiſtoria legitur[a]. Huic enim morbus dicitur accidiſſe, quo ita premebatur vt quamuis bellè ederet, biberet, ac corpore conſtitutus eſſet, tamen nocte ſomnum capere non poſſet, ſed alterius doloris expers areſceret totamq́ noctem in ſudorem ſolutus contabeſceret. Tandem verò cùm rumor increbreſceret Sagas ad Regem Scotiæ enecandum à Morauis conductas eſſe (Morauos autem Scotiæ incolas intelligo, olim Scotorum hoſtes, & iamdiu Scotorum regno adunatos) Legati in Morauiam miſsi ſunt in Forenſem vicum, vbi ceream imaginem nomine Regis vocatam Sagæ torrebant & certo liquore perfundebant. Certior de hac re Douenaldus Prȩfectus loco à Legatis factus in re præſente deprehendit eas, quæ rem confeſſæ viuæq́ crematæ ſunt, eodemq́ momẽto Rex Scotiæ reſtitutus valetudini, prout dies fuerat obſeruatus. Sic videtur Meleager paulatim crematus eſſe cùm Althea Saga torrem fatalem incendiſſet: hæc enim deliria eſſe viderentur, niſi iam olim iſtæ imagines

[a] Boet. lib 2.

imagines fuiſſent vſurpatæ. Plato libro xi. de legibus narrationem hanc confirmat de imaginibus cereis quas faciebant Magi. Neq; verò magnopere mirari oportet q potuerint iſta innoteſcere: Magi enim per conuentus ſuos rerum à ſe geſtarũ rationes reddunt, vt antè oſtendimus, ac eorum etiã omnium quæ vbiuis terrarum fiunt, vt Aurelius ex Cleryano Magorum conuẽtu retectum eſt. Apud Sprãgerum quoq; legimus Pumberum quẽdam Magum Lendemburgi in Germania exſtitiſſe, quem docuerat Satanas Crucifixum ſagittis ante pſchali die Veneris configere, qua ratione adhibitis nefandis quibuſdam verbis iaculãs in aerem ternos homines quos vidiſſet cognouiſſetq; poterat quotidie occidere, quamuis in arcem munitiſsimam abditos, modò certum deliberatumq; conſilium occidendi eos habuiſſet. Eum verò tandem ruſtici in fruſta laniauerunt ſine iuridica cognitione vlla, poſtquàm homicidia plurima perpetraſſet: hęc geſta ann. M. C C C C. X X. cùm adhuc Germani Crucifixum colerent. Etenim æquæ propè impietatis eſt eum quem pro Deo habeas ac Deũ ipſum offendere, quia fit in contemptum Dei, qui cor animumq; tanquam actionum bonarum malarumq; (vt ait Aquinas) fundamentum introſpicit. Omnino cõſtat (vt loquamur propriè) Deum offendi non poſſe, & quemadmodum qui cœlum ſputis appetunt, cœlum non conſpuũt, ſed ſeipſos reuertente ſputo inquinant, ita offenſionem quæ Deo putatur afferri in afferentis caput recidere. Il-

lud itaq; Magorũ genus qui Sagittarĳ dicebantͣ non ampliùs in Germania exſtat, ex quo Sagittarĳ Crucifixum neq; Deum eſſe neq; diuinitatis quicquam in ſe habere crediderunt: quod ante religionem mutatã crediderant. Iure porrò dubitari poſſit cur Magi memoria noſtra non poſsint ea πανεργήματα factaq; prẹſtare mirifica, quæ Simõ ille Magus, Apollonius Tyanẹus, Circe, Medea, & alĳ inſignes Magi præſtiterunt. Sed duplex mihi quidẽ videtur eſſe ratio: vna, quam in iudicio quodam Sanliſiano legi, quòd iſta geruntur pro ratione pacti cum Satana initi, puta ſi quis ei miniſtrare optimè horrendaq; malefacta velit committere: altera, quòd Deus tantas vires in populos ſui cognitione præditos non tribuit Satanẹ, quantas in Ethnicos tribuerat. Diximus libr. primo de diuinis, naturalibus, humaniſq; modis, ĳsq; licitis ad prænoſcendas & præcipiendas res futuras: Secundo de modis illicitis & Dei lege vetitis egimus: Iam dicamus quibus modis liceat magicas ſortes anteuertere, & mala cùm ſunt cognita medicari.

IOAN.

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber tertius.

De modis licitis ad magicas ſortes præuertendas. Cap. I.

SOrtilegia nouos morbos nõ eſſe docent hiſtoriæ, ſed vt hodie multa ſint, olim centuplo frequentiora extitiſſe. Etenim in lege Dei, quæ ante ter mille centum quinquaginta annos fermè fuit promulgata, Chaldæam legimus, Ægyptum, Palęſtinam ex eo laborauiſſe: & minorem Aſiam, Græciam, Italiamq́ vixdum parte dimidia habitatas hoc modo abũdauiſſe ex hiſtorijs priſcis cognoſcimus. Interdicta cernimus atroces'q pœnas Lege Dei in Magos imperatas, horrendaq́ ſcelera ex quib. ad exterminandos Cananęos exarſit Dei furor: q́ nõ propter idololatrias cęterave peccata q̃ cũ alijs populis tum fuerunt cõmunia, ſed propter ſortilegia abominãda in Lege diſertis verbis factũ fuiſſe dicitur[a]. Videmus ante & poſt Troianum bellum (fuit autem quaſi poſt

[a] Deut. 18.

ducentos annos à Dei lege promulgata) crudeliſſima Medeæ ſortilegia, Circes Proteiq́; trãsformationes, & Necromantias Theſſalicas: etiamq́; Romulum apud Liuium, Dionyſium Halicarnaſſeũ, & Plutarchum legimus procelloſo turbine ſublatũ eſſe, & pleroſq́; alios quos antè annotauimus. Et (quod amplius mireris) quos ſpiritu abripiebant dæmones (vt antè diximus) aut ſpiritu & corpore ſimul, quos diabolus obſidebat, & per quos loquebatur, ij pro diuinis ab imperita plebe habebantur. Videmus & Hippocrates libro de morbo ſacro abominatur Magos. Platonem inter Ethnicos animaduertimus optimam legem contra Magos ferre libro xi. de legibus, cùm Magos qui carminibus, verbis, ligaturis, cereisq́; imaginibus incantauerint faſcinauerint, aut homines pecudésve necauerint, morte iubet affici. Ex eo tempore omnes Philoſophi vno ore damnauerũt Magiam, & cremari libros curauerunt, vt videre eſt in l. cæteræ, famil. herciſcundæ. ff. Iamblichus, Porphyrius, Proclus, Academici, alijq́; Ethnici philoſophi cõſentiũt Magos & malignos ſpiritus (vt diximus) fugiendos eſſe: itaq; ſortilegi cum ſortilegijs fuerunt damnati & iudicijs infeſti primùm Tyberio imperante, vt apud Tacitum legitur, pòſt Domitiano longè acrius & diligentius quæſtionem de eis habente, tum etiam Diocletiano[a]: ſed omnium ſeueriſsimè, cùm Imperatores fidei Chriſti ſeſe adiunxerunt. Tunc euerſa ſunt templa & oracula, ſacrificia gentium totaq; aruſpicina illicita pronuntiata

[a] *lib. 2. de malefic. C.*

tiata & Auguralis ſcientia, earumq́ interdictus vſus, indicta in aruſpices mortis pœna, deportationis in eos qui augures & Aruſpices conſulerent[a]: etſi non tanta apud Chriſtianos cenſebatur Augugum improbitas quanta Magorum qui malefici dicebantur, & viui tunc temporis ex Lege tradebantur igni[b]: poſteà verò Aruſpices ad pœnam iſtam, Magi verò ad beſtias fuerunt damnati[c]. Videmus itaq́ non ſolùm ex quo Lex Dei & religio Chriſtiana fuerunt datæ cœpiſſe homines ab eo quod colebatur abhorrere, verumetiam ante promulgatam Legem ſortes magicas & diuinationes horrori fuiſſe gentibus. Vlpianus enim, licet fuerit Ethnicus & infenſiſsimus Chriſtianorum hoſtis, qui libros ſeptem compoſuit de Chriſtianorũ ſupplicijs, magicus tamen ſortes omnemq́ diuinationem quam illicitam dicunt exhorruit, vt ipſe declarat dicens[d], Si quis aſtrologus vel qui aliquam illicitam diuinationem pollicetur conſultus aliquem furem dixiſſet qui non erat, iniuriarum cum eo agi non poteſt: ſed conſtitutiones eum tenent iam cõtra diuinos factæ. Et quamuis Saga quædam nomine Martha Marij temporib. certiſsimam in hoſtes victoriam ijs modis quos ſe tenere aiebat polliceret̃, eam tamen Senatus (vt in Dione legimus) noluit adhiberi. Perſæ quoq́ hac peſte inquinatiſſimi, ſupplicijs tandem atrociſsimis vtentes in Magos, capita eorum (vt narrat Plutarchus) inter duos lapides eliſerunt. Sed legis diuinę promulgatio vires Satanę plurimúm eneruauit: & quicunque

[a] l. nemo aruſpicẽ, eo. C.

[b] l. nemo aruſpex, eod. C.

[c] l. multi eodem. C,

[d] l. itẽ apud Labeo. §. ſi quis aſtrol. de iniur. ff.

populi manſerunt diu infideles aut adhuc permanent, ij grauiſsimè fuerunt infeſtati à ſpiritibus malignis & adhuc dies noctesq́ infeſtantur: vt fit in Norvuegia, Finlandia, Pilapia & alijs regionibus ad Boream ſitis, & in occidentalibus inſulis, vt in Olai magni Indorumq́ hiſtoria legitur. Inprimis verò in Breſiliæ regione & conterminis illius, vbi adhuc ſacrificantur homines eduntur'q́, Mirũ eſt (inquit hiſtoria) quantum ab omni malignorũ ſpirituum genere infeſtentur. Germania quoq́, antequàm Paganiſmum ex ea Carolus magnus ſuſtuliſſet, cir cumfluebat Magis, vt ex Salicis legibus, capitibus'q́ de Carolo magno, & ex Cęſaris commentarijs conſtat. Deniq́ ſi quis diligenter caput XLI. Iobi expenderit & allegorias diſcuſſerit earum proprietatũ quæ de Behemoth & Leuiathane prædicant (hæc enim omnes de hoſtib. humani generis, corporis & animi interpretati ſunt) is res multas abditas cõperiet ad proprietatẽ malignorum ſpirituũ pertinenteis. Primùm vires Behemoth dicuntur in lumbis ventre & cauda poſitæ, ad cupiditatẽ beſtialem'q́ partem denotãdam, vt priſci Hebræi dixerunt Satanæ in voluptates brutas poteſtatẽ eſſe. Deinde dicit facere vt Deus ipſum gladio ſuo, id eſt, verbo cædat: tum in paluſtrib. volutari, vitijs puta & impuritate in qua deliciatur Satanas: præterea montes ipſi ſuppeditare eſcam, quibus in Scriptura Principes arrogantes & ſuperbi homines deſignantur, vt iſtos reuera Satanas plerumq́ aucupatur: item ſub opacis arboribus

ribus & in ſalictis exultare: opacæ autem arbores in Scriptura hypocritas ſignificant ſola pietatis cõtentos vmbra, ſalices infrugiferos. Verumtamen dicitur idem viſu obtuſo eſſe, vt oſtendatur non ineſſe Satanæ oraculis veram prophetiam: quamobrem Propheta Baleham populo Dei benedicens inquit, Beatum populum cui non ſunt magi & incantatores, ſed cui Deus cùm opus eſt res abditas viſionibus reuelat certiſsimè. Poſtremò beſtia hæc dicitur facilè naſo infibulari poſſe, vt diſcamus nihil à Satana eſſe metuendum. De Leuiathane verò qui non contentus corporibus animas aggreditur, An cum eo paciſ-ſceris, inquit Dominus, vt ſemper vtaris eo? quod quidem ad eos ſpectat qui familiares ſpiritus ſibi mancipatos putant. Quod autem dicitur Principes ſuperbos & elatos homines Satanas appetere, iam olim exploratum eſt, & videmus memoria noſtra eos Principes qui Deum deſerunt ſe Magorum opera mancipandos miſerè & rapiendos Satanæ exponere, ac multos quidem extare quos veterator ille deceperit, ſciens quales principes tales ciues. Si enim Magiam princeps coluerit, primùm deliciæ principis aulici, deinde verò populares eodem, ac proinde in omnem impietatem pertrahuntur. Neronem quinque annos principem bonum fuiſſe ait Sueton. itaq; dicebat Troian. procul diſtare omnes Principes à Neronis quinquẽnio: ſed ex quo ſe rebus magicis addixit, idẽ autor eſt famoſiorẽ magũ

neminem

neminem exſtitiſſe, turpiſsimã fuiſſe illius vitam, & miſeriorem finem quàm vllius ea tẽpeſtate Princeps. Nam Plinius res magicas permultas narrans & vires quæ de illis prædicantur, ait, Quæ omnia ætate noſtra Princeps Nero vana falſaq́ꝫ comperit: primùm imperare dijs comcupiuit. Nemo vnquam vlli artium validiùs fauit. Deinde, Immenſum & indubitatum eſt exemplum falſæ artis, quã dereliquit Nero: & paulo pòſt, nam homines immolare etiam gratiſsimum illi fuit, de Magia & ſortilegio loquens. At nunquam Satanas ſuos abire ſine merita mercede ſinit, nec deſinit eos in omnẽ ſæuitiam, inceſtas libidines, & parricidia impellere, vt Nerone fecit. Hũc enim Magi & diaboli docebant multas cædes, atrocia facinora, & parricidia committere, vt ſecurior in ſua dignitate viueret: vt hodie quoq́ꝫ Principibus autores ſunt Magi vt cædes & crudelitatem curẽt, & improbitati cuiuis dent veniam. Verumtamẽ à Principibus ipſorum conſultorib. plerumq́ꝫ caſtigantur Magi, ſiue metuentibus vt plus effutiant, ſiue explorantibus an veræ ſint eorum diuinationes. Sic Domitianus cùm Aſcletarionem Magum, qui Imperatorẽ breui occiſum iri prædixerat, ſciſcitatus eſſet q ipſum Aſcletarionem maneret exitus, & is affirmauiſſet fore vt breui laceraretũ à canibus, Imperator eum interfici ſine mora iuſsit, & poſt funus diſcerpſerũt eum canes repentino caſu, quo Domitianus fuit commotus vehementiſsimè. Prudentior ille Tyberij, quem Tyberius in altum lubricumq́ꝫ præcipitium

tium ducens rogauit an tempus quo ipſi moriendum erat cognoſceret: ille reſpondit ſe in maiore quàm vnquam anteà verſari diſcrimine: hũc enim, teſte Suetonio, ſi ſecus reſpondiſſet, Tyberius inſtituerat dare præcipitem. Vtcunq; ſe res habeat, diem mortis ſuæ & genus à magis ſæpe videmus fuiſſe prædictum atq; confirmatum. Extant huius rei exempla innumera: ſed nullũ aut recentius noui aut propinquius quàm Nouiodunenſis Magi, cui interceſſerat cum Nouiodunenſi Epiſcopo ex Hangeſtana domo familiaritas: hic quo die fore prædixerat Satanas vt occideretur, ſe in domũ recepit Epiſcopi, indicans ei fore vt eodem die occidatur: cùm autem prandiſſet ad menſam Epiſcopi, aliquis tandem ſuperuenit eum conuentum cupiens: iubetur ille aſcendere, aſcendit, & colloquẽdo inter duas ianuas occidit Magum. Hanc hiſtoriã accepi à D. Ludouico Caſtellano Legato Nouiodunenſi, & multi alij confirmarunt. Quamobrem vt mala hæc vitari poſsint, legem Dei ſæpe oportet prædicari, metum eius ſummis, medijs, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi: nam ſi Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente Dei pronuntiatum Diabolorum & Magorum propellit turbas (vt ſæpenumerò vſu veniſſe antè demonſtrauimus) quanto magis eum ſpes erit procul fugiturũ, ſi prædicari, legi, promulgari, & ſermonem haberi de laudibus operibusq; Dei audiuerit? Hic ergo maximus, hic pulcherrimus, hic facillimus omni-

no modus eijciendi è Repub. Magos, artes magicas, maleficia, & malignos ſpiritus: tantiſper enim dum hic blaſphemia illic ἀθεότης obtinet, nulla planè ſpes oſtenditur malignos ſpiritus, magos, peſtem, bella, famemq́ depellendi. Non quò magi omnino poſsint eijci, quin ſubſidãt ſemper ex ijs quidã, vt bufones & angues in terra, in ædibus aranei, erucæ & muſcæ in aere, quæ corruptione generatæ venenũ è terra & ex aere corruptionẽ attrahũt: ſed bene culta terra, purgatus aer, putatæ arbores non ita his malis infeſtæ ſunt, quæ ſi multiplicari ſiueris, nõ attrahũt ſed gignũt corruptionẽ & inficiunt omnia. Sic beatus eſt populus cui ſapientes moderatores, boni magiſtratus, & boni paſtores præſunt, qui bene inſtituũt ipſum: non ſunt in eo populo maligni ſpũs diu habituri ſedẽ. Verũ optimè cauendũ eſt qui illuſionẽ eſſe prædicãt qcquid de Magis fertur, vt doctor ille Magus prędicabat, quẽ antè perſtrixinmus, ꝓut ſe à diabolo in hoc argumẽto informatũ fuiſſe cõfeſſus eſt. Quemadmodum aũt peſtilentiã, bella, famem, malignorũ ſpirituũ miniſterio (vt q executores ſunt iuſtitiæ eius) immittit Deus: ſic etiam Magorũ opera vtit̃, maximè verò cùm Dei nomẽ dei blaſphemat̃, vt hodie ſumma impunitate licẽtiaq́ blaſphemat̃ paſsim, & impia blaſphemandi ars ex profeſſo ab ipſis quoque pueruli exercetur. Atqui ſcelera omnia, parricidia, inceſtus, veneficia, cædes, adulteria, neque tam magna ſunt, neque tantis digna ſupplicijs ex conſtante Theologorum omnium conſen-

ſu ac

ſu ac ſunt blaſphemiæ. Cætera enim maleficia in homines primò committuntur, vt ait Samuel, blaſphemiæ verò honori Dei directè aduerſantur & pertinẽt ad contemptum eius: qua loquendi formula blaſphemi ferè abutuntur. Cùm autẽ iſta impietas regnante Carolo nono obtinuiſſet vt cùm maximè, Rex Henricus III. aduenięs ſanctiſsimũ edictum contra blaſphemos promulgauit: ſed neglecta illius executio eſt in maximã Dei contumeliã, & cõtinuata blaſphemis impunitas, quorũ pleriſq; nõ videt̃ ſatis audaciſsimè Deũ abnegaſſe, niſe ſe optimo animo facere adiecerint, nõnulli etiã inter blaſphemãdũ poetarũ numeros aucupãt̃, vt Cãpanus ille Trecẽſis, cui nomẽ fuit Burſario. Hic die Veneris antepaſchali an. 1569. blaſphemãs fuit cõprehenſus, ſentẽtiaq; in eũ lata vt labiũ eius candente ferro finderet̃, honorariã pœnitentiã profiteret̃, & mulctã 500. librarũ ſolueret, ꝓuocauit ad curiã, & è vinculis euaſit: verũ iterũ poſt dies 7. captꝰ & in vincula retractus eſt: Placuit Curię prius iudiciũ imꝓbare & in hanc formã corrigere, vt induſiatus honorariã ꝓfiteret̃ pœnitentiã, lingua cãdente ferro perfoderet̃, & laqueo fineret vitã. Ex eo tẽpore ne in decies quidẽ cẽtenis millib. ſuppliciũ vnus perpeſſus eſt: etſi lex Dei pręcipit[a] vt quiſquis contumelioſè Deũ nominauerit lapidibus obruatur, crudeliſsimo, (ait Moſes Maymonis[b]) mortis genere. Hanc impietatem placuit attingere, vt quę in hoc regno graſſatur latiſsimè & impunita permanet. In rebus omnibus gerendis olim maio-

[a] *Leuit.24.*

[b] *lib.3. More nebocim.*

res dixerunt, ſi Deo placet, confectis dixerunt, laudetur Deus: ſaluere aut valere iubentes, Seruet te Deus, pro eo quod χαῖρε dixerunt Græci, id eſt, lætare, Hebræi verò שלום לך pax tibi, quod ſalutationis genus apud Aſiaticos & Afros obtinet; qui Turcico & Arabico ſermõe ex Hebræo corruptione ducto pronuntiant *Schalama lec.* Itali & Hiſpani oſculantur manus: ſed omnium optima iudicio meo & maximi momenti eſt conſuetudo noſtra: prout tribus aut quatuor exemplis demonſtrauimus eos qui imprudentes in ſabbatha ab vxorib. perducti dixerunt, Deus mi, quid hoc rei eſt? vniuerſum malignorum ſpirituũ magorumq; cœtum abegiſſe. Ante omnes autẽ nequiſsima eſt blaſphemia cùm Deus inuocatur ad ſortilegiũ: quod nunquam Magi faciunt, niſi aut rebus creatis adiungentes eum, aut ad ſcelus implorantes, aut Poetas imitati quæ in rebus turpib. pro interiectione pathetica Dei nomine abutunt̃ blaſphemia in dei nomen contumelioſiſsima. Atq; hic vniuersè modus eſt pręuertendis ſortilegijs: ſigillatim verò cuiusq; munus eſt vt familiã doceat orare Deũ mane & veſperi, ante cibũ benedicere, à cibo gratias agere, & horam vnam aut alterã in legenda ſcriptura ſacra die certo hebdomadis præſente familia tota cõſumere. Priſcus erat Regũ noſtrorũ mos quẽ S. Ludouicus à puero optimè obſeruauit, vt Rex è lecto ſurgens in genua procideret veniã peccatorũ poſtulans, Deo gratias agens de nocturna ſui cuſtodia, & orãs vt porrò in ſancta hac cuſtodia pergat: hoc

hoc facto, ex Biblijs, dũ ſe veſtiebat Rex, legebat̃. Hac ſi ineat̃ ratio, maximũ certè generatim Reipu. & ſigillatim familię cuiq; momentũ eſt allatura. Sẽper eñ populus ſequit̃ affectionẽ principis, etiam exſecrãda quæq; periuria & blaſphemias eius imitatur: cuiuſmodi fuit Princeps, q ad iuramenta ſingula nomẽ diaboli adhibebat. Sceleratiſſ. multorum conſuetudinẽ, accerſi & iurari diabolũ: quos propterea nonnunq; diabolus adhuc vitæ plenos ſpirãtesq; tollit. vt an. 1551. in Germania Vvildſtudienſi agro mulierẽ quę indeſinẽter iurabat diabolum toto populo ſpectãte ſuſtulit[a]: ſimiliterq; hoſpitẽ crumenam hoſpitis qui ad ſe diuerterat furatum, & ſe in iure dedentem diabolo ſi res ita eſſet aſſumpſit diabolus, neq; ab eo tẽpore viſus eſt. De puero aliud narrat Fernelius[b] repẽtè ſublato cùm diabolũ accerſeret. Hæc de familijs, vt non ſolùm oppidorũ portæ, ſed ædiũ quoq; ſingularũ Magis & ſortib. eorũ occludant̃. Alterũ quoq; remedium eſt, puta vt neq; à Satana neq; à Sagis vlla ratione metuat̃. Vix eñ expeditior modus eſt q̊ ſe homo dedat poteſtati Satanæ q̃ ſi eũ metuerit: nam etiã Deo fit iniuria cũ diabolus metuit̃: ideoq; in Lege Dei diſertis verbis cauet̃ ſępius ne à dijs gentium, qui neq; bono poſſunt neq; malo afficere, metuat̃ quicquam. Itaq; non rarò cõpertum eſt & quotidie cernimus non poſſe ei nocere Sagam qui accuſat ipſam, aut proculcat pedibus, cùm Sagam eſſe nouerit. Alium præterea modum confitentur Saga, cùm aiunt hominem in pauperes munificum

[a] *Vuierus lib. de præſtigijs.*

[b] *lib. de abditis rer. cauſ.*

non poſſe à magicis ſortib. offendi, quamuis aliis in rebus vitioſum. Scribit Vierius Sagarũ protector libro quarto capite decimo Vvertanas moniales in Hornenſi Comitatu amplius tres annos à malignis ſpiritib. fuiſſe vexatas, atq; hãc occaſionem inter alias fuiſſe obſeruatam, quòd libram ſalis Sagæ cuidam vetulæ (quam Sagam neſciebant eſſe) hac lege commodauerant, vt libras tres poſt duos menſes redderet, q̃d effecit Saga: tum micas ſalis à monialibus in monaſterio inuentas eſſe, & ipſas eodem momẽto à ſpiritib. malignis obſeſſas. Necq; tamen hæc ſola fuit occaſio, ſed cùm de vitiis permultis famoſæ eſſent, hoc præterea fuiſſe compertum eas loco erogãdę eleemoſynæ fœnus pauperibus imperaſſe. Atque hæc cauſa eſt cur Magi, quibus à Satana aut malefaciendi, occidendi, & veneno homines pecoráque tollendi impoſita eſt neceſsitas, aut dira indeſinenter patiendi ſi inimicis quos vlciſcantur caruerint, mendicant eleemoſynam, & ſiqui facultate præditus demagauerit periclitatur ab eis, ſi Magum eſſe neſciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam poteſt, quàm in eum qui ſtipem erogat homini quem Magum eſſe nouerit. Quinetiam cauendum eſt ne iis detur quæ vulgi ſermone Sagæ feruntur eſſe: qui autem Magos eſſe ignorans ſtipem non dederit, is offendi periclitabitur, vt perſæpe compertum eſt. Sic cùm in magnis conuentibus eſſem Pictauii anno M. D. LXVII. inter vicarios Procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos ſquallidos

ſquallidos egentéſq; ad prædiuitem domum ſtipē poſtulauiſſe: ea recuſata iniecerūt ſortes, & domeſtici omnes in rabiem acti obiuerunt furioſi: non quòd hanc ob cauſam Deus illos poteſtati Satanæ Magorúmque adminiſtrorum eius illos tradiderit, ſed quia (vt erant improbi & immiſericordes erga egentes) Deus non ceperat de ipſis miſericordiam. Scriptura enim eleemoſynam appellat צדקה, id eſt iuſtitiam, & pro eo quod eſt date eleemoſynam, ait date iuſtitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iuſtum facit: quò pertinet illud Scripturæ, Eleemoſyna liberat à morte. Tobiæ xij. & alibi hilarem datorem diligit Deus, & Pſalmo cxi. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum, vbi vox צדקתו ſignificat eleemoſynam, q̃ꝫ LXX. iuſtitiam ſunt interpretati. hoc conſilio Daniel ſuadebat Regi Nabuchodonozori, vt animã ſuam redimeret eleemoſynis, & alibi dicitur non tam citò frigida ignem extinguere quàm peccata extinguit eleemoſyna: his denique documētis Scriptura plena eſt. Hoc igitur fortaſſe inter maxima & pulcherrima arcana fuerit obſeruandū quibus Satanæ Magiſq; omnibus poteſtas nocēdi adimitur: neq; id ſolùm à viris bonis quorum certa eſt cuſtodia, ſed ab improbis quoque & gentibus Deū ignorantibus, vt in Actis Apoſtolorum[a] Cornelius fuiſſe dicitur. Verumtamē certiſsimus omnium præſtantiſsimuſq; modus eſt, vt fidem in Deum habeamus, & de eo velut de celſa & inuicta arce confirmemur: hoc (inquit Philo) Act.10.

maximum

maximum & acceptiſsimum eſt Deo ſacrificium, ex quo Abraham tot benedictionibus fuit cumulatus, qui credidit Deo, & ad iuſtitiam imputatum eſt ei. Omnes itaq; Magi, qui curationes & excantationes pollicentur, hoc primùm ab eo quem curaturi ſunt poſtulant vt certò credat ſe curaturos eſſe fidemq; ſibi habeant. Frequentiſsimũ hoc quidem, ſed iniquiſsima tamen idololatria eſt, cùm fides ad Creatorem pertinens in rem creatam habeatur. Satanas etiam ſua medicamenta omnia & vires confert, vt cum qui ſibi aut rebus creatis fidit reſtituat: Quod Galenus de medicatione Homerica, & Ogerius Ferrerius Tholoſanus medicus vir doctus admirantes aiunt, quo plus fidei habetur verbis & ligaturis eo citius valetudinem inſtaurari. Sprangerus tamen de Sagis quæſtionem habens hoc in ijs demum accepit obtinere morbis qui ex ſortilegiis acciderunt, neq; Magos à naturalibus morbis poſſe ampliùs liberare quàm poſsint medici ſortibus exoluere. Fuit Lutetiæ veteramentarius ſutor Magus, qui ſolùm attingens manu febri quartana liberabat: ſed is minimè curabatur qui nolebat credere ſe curari poſſe. Alterum vidi Mirebellenſem in Andino agro qui ſic curabat dolorem dentium, & videns D. Carolum Carſium Lingonenſem Epiſcopum Parem Galliæ ex quartana laborare dixit hominem ſibi notũ eſſe à quo certiſsimè curari poſſet. Poſtridie hominem adduxit qui manum attingens illius petiit nomen ſibi indicari: cognito illius nomine dixit Epiſcopo, fi-

dem

dem habeto in me te curatum eſſe. Eram autem in cubiculo illius. Cúmque ego & Faber medicus doctiſsimus audito hoc nouo ſancto miraculis affluẽte ſubriſiſſemus, Non (inquit ille) ſi qui volet, ſpõſione cum ipſo certabo hunc curatũ eſſe. Homine profecto dixi Epiſcopo hanc Magorum rationem eſſe, vt fidem hominum pellicientes à fide in Deũ auocent ipſos, ne quicquid boni aut mali ſibi euenerit ad laudem illius referant. Sed non deſtitit Epiſcopus totum biennium ex ſua febri laborare. Ille autẽ videns ſubinde febrim accedere, dixit erubeſcendo ſe tantũ feciſſe cauſâ Epiſcopi quantum vllius hominis: ſed quid illud eſſet nõ exponebat. Sunt qui ab omni vetuſtate obſeruauerint malignos ſpiritus in maleficia certo tempore magis incumbere, maximè verò de nocte potius quàm interdiu apparere, idque ea nocte quæ inter diem veneris & Sabbathi interuenit potius quàm vlla alia, vt ex veteribus Lauaterus libro i. cap. viij. annotauit: quod ego quidem non animaduerteram: ſed poſteà obſeruaui (vt idem autor annotat) legentes Grimorium quibus apparet Satanas, ea nocte inter veneris ſabbathique diẽ legere: itemque in libro qui cum priuilegio typis mandatus eſt diabolicũ documentum legi ad offendendum certis carminibus (quæ hic non placet adſcribere neque autoris nomen digni incendio) aut occidendum furem: atque hoc die Sabbathi ante ortum Solis faciẽdum eſſe dicitur. In multis quoque iudicijs comperi plurimum die Sabbathi ſortes maleficas iniectas eſſe.

Cuius rei perquirẽs rationẽ, in Hebręis Abraham Aben Heſræ commentarijs in quartum caput Decalogi Deum indicta capitali pœna legi mandauiſſe[a], vt ceſſatione ſacra dies Sabbathi ſanctificetur & benedicatur præ omnibus: deinde affirmat Deũ ſpiritibus malignis dediſſe facultatem caſtigandi & nocendi quarta ſeptimaq; nocte: proinde ſummopere cauendum eſſe ne quod opus fiat die Sabbathi. Sed Aſtrologicam rationem plus miror ab eo adductam, Martem & Saturnum, quos Aſtrologi dicunt maleficos, duobus illis diebus præualere. Quòd ſi ita eſt, tertiam & ſeptimã potius fuiſſet dicturus, niſi in numeris fuerit erratum: nã noctem die priorem eſſe omnes conſentiunt (vt dictum eſt, Factum eſt veſpere & mane dies vnus) eamq; noctem quæ inter diem Veneris & Sabbathi eſt poſita noctem eſſe Sabbathi, vbi Saturnus planeta ſummus imponit primæ noctis horæ & diei ſequenti nomen, qui planetes Hebręis dicitur Sabthai, id eſt, quieſcens, à Sabbathi, quietis appellatione. Et lege Dei quoque præcipitur[b] feſtum quietis diem ſtatim ab occaſu Solis celebrari. Quibus ex rebus fuit concludendum eam tertiam eſſe noctem quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit, quæ inter diem veneris ſabbathique, ſeptimam. Itaq; vidi acta forenſia, in quibus dixerunt Magi ſe nocte inter diem Lunæ & Martis intercedente conueniſſe. Sic fuit Logmanus Potezanarum cõuentus, in quo Sagæ ſe cum diabolis ſaltantes elatis ſurſum ſcopis fatebanť dixiſſe, har har

Sabbath

[a] *Gen.2. Exod.12. Deut.5. Ezech.22. & 23. Secretum & teſſeram vocat inter Deum & hominem.*

[b] *Leuit.23. Exo.21.*

Sabbath ſabbath: ſic in altero cõuentu apud Bituſrigas. Sed an Magorum cœtus die quoq; Sabbathi habeantur, nõdum didici. vt autem die potiùs tertio quàm quarto nocendi & caſtigandi improbos facultatem ſpiritib. malignis à Deo tribui oſtendamus, in Leuitico ſcribitur Sacerdotes in ſua conſecratione purificari die tertio oportere, vt ſanctificent̃ ſeptimo: itẽ Num. xix. & xxxi. qui non fuerit purificatus die tertio, eum ſeptimo non ſanctificatum iri. Adde ꝙ planeta Martis incipit poſt occaſum Solis hora prima à die Lunæ deſinẽte, vt etiam Saturnus poſt occaſum Solis hora prima noctis Sabbathi à veſpera diei Veneris deſinentis. Si enim à planeta omniũ digniſsimo Sole principiũ fiat, & prima hora inſtituatur creati mũdi à die (vt appellatur) Solis, ſubductis horis xxiiij. Luna hora prima ſequentis noctis die Lunæ obtinebit, & Mars nocte ſequentis Martis. Ex iisdem commẽtarijs in Decalogum accepi Deum benedictiones ſuas eo præſertim die impertiri, quem notauit antiquitas amænum ferè ac ſerenum eſſe: vnde illud vulgo dictum, quod inter prouerbia popularia Iobertus medicus retulit, nunꝗ diẽ Sabbathi prçterijſſe qn Sol fuerit cõſpicuus: ꝗ ad rẽ ego nõ adieci animũ. Neq; verò ſciſcitari oportet curioſè cur diei 7. potius ꝗ alijs Deus benedixerit eũq; ſanctificauerit: ſed quemadmodũ Iudæi ferian̄t die Sabbathi, & Mahometiſtę veneris, ita nos Chriſt. legẽ & priſcas Eccl. cõſtitutiones ſequuti ſãctificamus ac potius debemus ſanctificare diem Dominicũ:

qui tamen omni corruptionis dementiæq; genere quod homines comminiſci queunt inquinatur maxima in Deum contumelia, qui nihil tam ſeuerè imperauit quàm vt quiete ſancta dies quietis celebretur, idqúe indicta capitali pœna. Iam verò dicamus poſsintne Magi efficere (quod pleriq; putant) vt homines incolumes, alacres, diuites, potentes, victores, & honorati ſint, ſuisqúe voluptatibus perfruantur.

An ſit penes Magos valetudinem incolumium hominum confirmare, & ægrotos inſtaurare. Cap. II.

NON debet cuiquam videri mirũ quòd multi in orbe terrarum ſunt Magi, cùm eis qui ſe vouerint & cultui ipſius addixerint magnificè promittat Satanas ſe eos diuites, potentes, & honoratos effecturum, & optata omnia daturum perfruenda. Quamuis enim prudentes viri fraudem vno momento retegant, & Magorum bona pars ſit egentiſsima, rudis, & imperita, atq; ab omnibus etiam contemnatur niſi bonis, honoribus, opibúſq; affluant: ſunt tamen quidam adeò miſeri vt ipſi ſibi certo deliberatóq; conſilio retia Satanę induãt, hi curioſa mente, alij vt magnificorum promiſſorum eius faciant periculum, præſumentes ſe inde cumprimùm volent euaſuros: ex quo autem illis fuerunt implicati, vix decimus quiſque fortè ſe poteſt ex-

teſt expedire, & eorum pleriq; vbi ſe addixerunt Satanæ deſerto Deo, exploratis fraudibus illius contemnunt quidem, ſed non eo magis renuntiãt Satanæ & in gratiã Cum Deo redeunt. Quos homines lege optima tranquilleq; à Satana poſsideri nõ eſt dubium, licet ab eis cerni omnino nequeat. Et quoniã ſecundum animam nihil eſt præſtãtius corporis valetudine, ægrotantes multi conſuluerunt diabolum an poſſent reualeſcere, vt fecit Rex Ochozias, cuius legatis Elias factus obuiam dixit, abite renuntiate Domino veſtro eſſe in cœlo Deũ quem oportet conſuli, & ipſum quia Bahalis oraculum conſulit moriturum. Alĳ doloribus preſsi diabolo ſe addixerunt ad recuperandam valetudinem, vt Pariſienſis quidã cauſidicus, à me ἀνώνυμος, qui accuſatus an. M.D.LXXI. dixit ſe cùm ægrotaret grauiſsimè, diabolo ſeipſum permiſiſſe valetudinis ergo, & cautionem ſuo ſanguine exaratam ſubſcripſiſſe: quæ excuſatio ad illud tempus, ſeu vera ſeu falſa fuerit, admiſſa eſt. Alĳ ſe non committunt diabolo, ſed Magis ſe audent curandos committere, quorum vocem (ait Chryſoſt. in lib. de fato cap. vĳ.) vt peſtiferam oportet fugere. Sunt autem in Hiſpania Magi artem medendi profitẽtes, quos illi *Salutadores* vocant: & fuit apud Andes vetula quædam Itala morbos curans anno M.D. LXXIII. quæ cùm ab interdicto Iudicis, ne morbos curaret ampliùs, Curiam Parlamenti appellaſſet, diſertè pariter ac doctè ipſius cauſa à D. Ioanne Baltruo cauſidico Parlamenti Matratium do-

mino collega & ciue meo fuit perorata:ſed modos quibus curabat probatum eſt à natura abhorrere, vt felis cerebro quod venenatum eſt, capite corui, & aliȷ̃s conſimilibus: quę res planè euincũt nõ prę ſtãtis olei aut ſalutaris vnguẽti virib. (quod multi viri boni & pauperũ amãtes faciũt) ſed modis p̃ter naturã aut carminib. curationes fuiſſe factas. Scribit Iodocus Darmudanus in Praxi crim. ca. xxxviȷ̃ Brugis in Flãdria exſtitiſſe Magã in opinione maxima ſãctimonię, quòd morbos curaret innũeros: ſed illa hoc curabat primũ vt crederet̃ ſe poſſe ſanare, deinde ieiunia indicebat, mãdabátq; dici aliq̃ties Pater noſter, aut Cõpeſtellas ad S. Iacobũ aut ad S. Arnoldũ iri: tandẽ verò multarũ ſortiũ magicarum euicta meritóq; ſupplicio affecta eſt. Sed Hebręus Philo in libro de ſpecialibus legib. morbos ſortilegȷ̃s immiſſos remedȷ̃s naturalibus poſſe curari negat, quod ex Magorum cõfeſsionibus Quæſitor Sprangerus ſe ait cognouiſſe, & Barbara Doræa Sanliſiana agnouit, q̃ ex decreto Curiæ an. 1574. cremata eſt. Magos quidẽ poſſe exiſtimo interdum a maleficio morbóue ſoluere quẽ Magi alȷ̃ aut ipſi quoq; immiſerint: ſed neq; oẽs, neq; ſemper poſſunt: nã etiã in iure faſsi ſunt ex more oportere vt in alterum traducãt ſortes, alioquin nõ poſſe ipſos effugere qn ſortes illę in ipſos recidant: A morbis aũt qui aliter q̃ ſortibus accidunt, fatẽtur Magi ſe nemini remediũ afferre poſſe Cognituros autem an ſortilegiũ ſit Sprangerus ſcribit Magos facere periculum, indendo plumbum liquatum
in vas

in vas aquæ plenum quod ægroto imponitur. Verumtamen idem autor eſt maleficia extare ab his importata, quæ illi delere nequeant, ac ne ipſi quidem maleficiorum autores: cuius rei documētum eſt certiſsimum in Ioanna Haruilleria, quę viua (vt antè diximus) fuit igni tradita. Hæc enim ſortem à ſe iniectam confeſſa eſt, vt hominem qui filiam pulſauerat ipſius enecaret, alterum verò ſupergreſſum ſorti repentè in lumbis ſenſiſſe malū & toto corpore: cùm autem (prout ipſa iamq; famoſa erat iſtius artis nomine) homini fuiſſet dictū nō aliunde malum ei obueniſſe, tum ſe promiſiſſe facturam vt reualeſceret & cuſtodiam eius recepiſſe: ad eum finem precibus à diabolo cōtendiſſe, & multis modis (quos deſcribi nihil attinet) de curatione eius laborauiſſe, quam fieri non poſſe Satanas reſponderit: dicenti itaque ſibi ne ergo amplius veniret ad ſe diabolum reſpōdiſſe non venturum eſſe ſe: paulo pòſt ægrotum obijſſe, & Magā ſe abdidiſſe: ſed vt abdita fuerit inuenta eſt. Ex his conficitur non eſſe in Magorū poteſtate vt eos ſemper curent qui ægrotant ex maleficijs, cùm eos ſemper curare nequeant in quos ſortem coniecerint. Secundò ſi hominem ſorti infeſtum Magi curauerint, teneri dicuntur ſortis in alterum transferendæ: quod ex multorū Magorum confeſsionibus eſt vulgatiſsimum. Sic Aruernum quemdam Magum captiuū Lutetiæ vidi an. milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono eq̄s & homines interdū curantē, apud quē permagnus liber inuētus

eſt pi-

eſt pilis equorum, boum, & aliarum beſtiarũ coloris cuiuſq; plenus. Hic ſiquando ſortem in equũ iniecerat conſulebatur, & de pilo equi illius habẽs ita curabat illum vt ſortem alteri traderet, ſed pecuniam non accipiebat, ſi acciperet non curaturũ eſſe affirmabat: itaq; peruetere ſago ex pamunculis mille ſufferto amictus ambulabat. Sed cùm ſemel in equũ nobilis cuiuſdam viri conieciſſet ſortes, rogatus curauit traductis in ſeruum eiuſdẽ viri ſortibus: accidentibus iterum ad curandum ſeruum reſpondit ex nobili cognoſcendum eſſe vtrum mallet, ſeruúmne an equum amittere: qua in re anxiò hærente nobili & ad deliberandum cunctãte interijt ſeruus, & fuit comprehenſus Magus. Illud autem obſeruandum eſt à diabolo ſemper in commutationibus captari lucrum: itaq; ſi ſortem equo adimat in meliorem equum tranſmiſſurus eſt eam: ſi mulierem à morbo liberet, recidet in virũ morbus: in adoleſcentem, ſi ſenem: Quòd ſi ſortem aliò Magus non transferat, de vita periclitabitur: denique ſi diabolus corpus ſanauerit, occidit animam. Huius rei duo exempla afferam. Vnũ à Domino Furnerio Aurelienſi conſiliario audiui de Hulino Paruo Aureliẽſi Materiario. Hic ſorte magica affectus lethaliter, accerſi curauit hominẽ qui omnes morbos depulſurum ſe pollicebatur, ſuſpectum magicæ artis vt ſanaret ipſum: is autem reſpondit ſe non poſſe ſanitatẽ homini reſtituere, niſi morbum filio ipſius tum adhuc lactenti tranſdaret. Conſenſit parẽs in paricidium filij, rem ob-
ſeruan-

ſeruandam vt eo meliùs Satanæ malitia videatur. Nutrix re cognita aufugit cum puero, dum Magus patrem ſanaturus attingebat. Sanato ex tactu patre, puerum Magus afferri poſtulat: quo nõ inuento, repentè exclamauit, Actum eſt de me, puer vbinam eſt? & vixdum abiens pedem ianua extulerat cùm eum diabolus interemit ſubitò, & cadauer eius tam fuit atrum quàm ſi quis de induſtria colore atro infeciſſet. Audiui etiam in iudicio Sagæ apud Nannetas, quę ſortilegíj in vicinam iacti accuſabatur, imperauiſſe Iudices vt mulierem ſorte affectam attingeret, quod à Germaniæ Iudicib. etiam in Camera Imperiali fit ſæpiſsime, recuſauit, & ſe cogi videns, exclamauit, actum eſt de me. Simul atq; mulierem affectam ſorte contigit, hæc reualuit, mortuáq; Saga corruit: cadauer igni damnatum. Hiſtoriam ab vno Iudicum accepi, qui iudicio interfuit. Tholoſæ quoq; audiui Burdegalẽſem quendam ſtudioſum amico ſuo grauiſsimè ex quartana laboranti dixiſſe vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet: reſpondente illo ſibi neminẽ inimicum eſſe, dixiſſe, da igitur ſeruo tuo: tandem cùm hoc illi religio eſſet facere, Magum dixiſſe, da mihi eam, tum annuente ægroto Magum febri oppreſſum obíjſſe, & ægrotum reuixiſſe. Hoc autem minimè nouum & inauditum eſt: nam apud Gregorium Turonenſem libro vi. cap. xxxv. legimus Childeberti Regis vxorẽ, vt filiolum ſuum ex maleficio audiuit obíjſſe, muliebri rabie ingentem Sagarum numerum iuſsiſſe comprehẽdi, cremari, &

rotis imponi: quæ Regis filium à ſe enectum fuiſſe agnouerunt vt Mummor m magnum Magiſtrũ ſeruarent incolumem. Captus itaque Mummo & equuleo impoſitus certas pinguedines ſibi potioneśq; à Sagis datas fuiſſe dixit ad conciliandam (vt putauit) Principum gratiam, & carnificem qui torquebat ipſum indicare iuſsit Regi nullum à ſe dolorem percipi. Tunc imperauit Rex eum diſtendi trochleis, ſtyloſq; ferreos vnguibus pedum & manuum interſeri: prout eſt in Oriente ratio torquendi, qua ſine membrorũ fractura dolor fit intolerabilis. Poſt dies aliquot ad ſuos Burdegalenſes deportatus obijt. Hoc placuit annotare vt oſtendamus Satanam lucrũ facere commutationibus, cùm Sagæ Regis puerũ quem parentes adorabant pro Mummonis incolumitate à ſe enectum dixerint. Ferè fit autem, vt quod impenſius amatur citius amittatur iuſto iudicio Dei caſtigantis eos qui res amatas pro diis habuerint, & plus in eos Satanas quàm in alios poſsit. Morbum autem naturali modo, non maleficio obtingentem confirmatur non poſſe à Magis tolli. Exemplum Quæſitor Sprangerus affert: cùm de Sagis Insprugenſibus in Germania cognoſceret, figulum Magum exſtitiſſe, qui pauperem vicinam ſuam videns affligi grauiſsimè vt ſi inteſtina ipſius gladiis indeſinenter peterentur, experiar (inquit) an ſorte affecta ſis & ſanabo te. Tum liquatũ plumbũ diſco infudit aquæ pleno & mulieri ægrotæ impoſito, & certis vocibus enũtiatis, quas reticere placet, imagines quaſdam per-

cepit

cepit in durato plumbo ex quib. agnouit ſorte affe
ctam eſſe mulierẽ. Hoc facto, abducit virum illius
mulieris, & reſpicientes vterq; ſub limẽ ianuæ ima
ginem ceream palmarẽ inuenerũt, cui acus duæ ad
duo latera hærebant fixæ, cũ alijs pulueribus, gra-
uis, ſerpentumq; oſsib. quę omnia obiecit igni: mu
lier verò, cùm pignori dediſſet animam ſuam Sata
næ & Magis quos pro incolumitate ſua adiuerat,
fuit reſtituta. Idem autor eſt Magum hunc cum Sa
ga quæ maleficium vicinę intulerat familiaritatem
ſupra æquum & bonũ coluiſſe itaq; potuiſſe Ma-
gum ex ea rem totã cognoſcere. Verũtamen an il-
lius mali quod ex maleficio venit, aliò deriuari ſortem
ſemper oporteat, nõ poſſum ſtatuere: Satanã qui-
dem ea eſſe malitia puto vt bonum non patiatur fieri
niſi grauius ſit euenturũ malũ: puta à Mago com-
perto & cognito petatur incolumitas, cum precib.
eius communicet, ſuperſtitio aliqua ſeruet, dican-
tur verba, amuleta portentur, aut committantur
alia quæ ſine idololatria committi nequeunt, eoq;
ſpectant omnia vt homo à fide quæ in Deum ſolũ,
habenda eſt abducatur. Nam indubitatũ mihi vi-
detur axioma iſtud, nunq; Satanã benefacere niſi
vt grauius ex eo redundet malũ: adeò naturæ Dei
aduerſatur, qui nullũ malũ permittit fieri niſi vt ma-
ius conſequatur bonũ. Scribit Hippo. lib. de morbo
ſacro, ſuo tempore fuiſſe Magos qui pollicebãtur
ſe ab eo morbo certis precibus & ſacrificijs curatu
ros & ſibi comparabant opinionem ſanctimonię:
ſed eos ait deteſtabiles & improbos eſſe, Deũq; ab

iſtis blaſphemari qui morbos iſtos à Dijs immitti doceant. Etſi Hippocrates apertè confiteri nolens nonnullos homines à Dæmonibus occupari, comitialem morbum eſſe dixit: cùm poſteri omnes agnouerint epilepticorum alios eſſe qui remedijs curantur naturalibus, alios verò à Dæmonib. obſeſſos curari Magorum opera momento vno, aut conuentione facta cum ſatana, aut ſacrificijs generibusq; certis idololatriæ à Satana imperatis. Magos itaq; ſtatuimus ope Satanæ nocere poſſe non omnibus, ſed ijs ſolùm quos Deus permittit ſecreto iudicio ſuo ſiue bonos ſiue malos, his caſtigandis, illis explorandis, vt electos ſuos quos ſtabiles conſtanteſq; viderit augeat benedictionibus. Mõſtraturi autem Sagas maledictis ſuis execrationibus & nefandis ſacrifijs vindictæ diuinæ adminiſtras eſſe, cùm manum ſuam voluntatémq; cõmodauerunt Satanę, hiſtoriam admirabilem quę iam manauit in vulgus & recentis memoriæ exponemus. In Ducatu Cliuẽſi ad Eltanum vicum via publica verberabãtur equites peditéſq;, & ſubuertebantur plauſtra, nec tamen aliud præter manum videbatur, quam vocabant *Ekerken* Tandem verò cùm Saga quædã Sibylla Dinſcops nomine in illo tractu habitans comprehenſa & cremata fuiſſet nihil percerptum eſt. Hoc anno M.D.XXXV. geſtum. Ex his ergo concludimus Sagas vtentes ſua arte plurimũ mali ope Satanæ poſſe efficere, Deo iuſtè permittente & tanquam carnifices ad ſuum opus adhibente (ſemper enim ſapientia & iuſtitia

tia Dei bene illud facit quod homo facit malè) Verùm illud videri quocꝫ nō poſſe Magos aliјs morbis liberare quàm quos maleficio ſuo intulerint, nec vnquam eos tollere quin lædant animam, aut aliud malum perpetrent. Poſteà dicemus an iſtos adire liceat ad conſequendam valetudinem: Sed illud videamus primùm an fauorem adipiſci ſuo facto poſsint, & exoptatam illam à deformibus mulierculis pulchritudinem, voluptates, honores, & diuitias, quorum cauſa plerique ſeſe in miſerrimos caſus præcipitant.

An Magi arte ſua gratiam hominum, pulchritudinem, voluptates, honores, diuitias & ſcientias comparare poßint; & fertilitatem dare. Cap. III.

NIhil tantopere miſeros in præcipitem & lubricam perditionis viam attrahit vt ſe voueant Satanæ quàm hæc opinio improbiſsima, dari à diabolo pauperibus diuitias, afflictis voluptates, infirmis vires, formam deformibus, ſcientiam ignorantibus, honorem abiectis & fauorem gratiamcꝫ procerum: etſi hoc contrà eſt compertiſsimum (vt ſuprà oſtendimus) homines miſeriores Magis, egentiores, plus exoſos, imperitiores, aut plus infeſtos malis nuſquā exiſtere. Reginam Olympiadē magni Alexandri matrem Plutarchus narrat de viro ſuo Philippo Rege Macedoniæ audientem, eū

in ſano amore nobilis cuiuſdã adoleſcentulæ grauiſsimè conflagrare, illius conſpectum cupiuiſſe: cúmq; mirandam illius formam, venuſtatẽ, & elegantiam contemplata eſſet (vt erat obſtupefacta) nihil mali importaſſe, ſed in hæc verba erupiſſe, Hæc illa eſt forma & gratia quæ virum meum faſcinauit, & Deos quoq; faſcinare poſſet. Certè quęcunq; pulchra conſpiciuntur in toto hoc mũdo & ſingulis partibus illius, documenta ſunt totidẽ ac velut radij diuinę pulchritudinis, nec aliũde quàm à Deo pulchritudo obuenit. At nunquã Saga cõperta eſt quæ carminibus alióue pacto ſic fucare faciem ſuam potuerit, vt viſa ſit ſpecioſior, ſed cõtrà vulgo dici ſolet, deformis vt Saga: & Cardanus quoq; non poſtremus Magorum habitus nũquã Sagam à ſe teſtatur fuiſſe viſam niſi deformẽ[a]: quod facilè crediderim. Nam etiam non negauit Cardanus ſibi patrem fuiſſe Magum, & ſe cùm voluit agi ecſtaſin, qua ratione ſuperior fuit parente artifex: addit præterea fætere malignos ſpiritus, & locum quem frequentauerint: qua ex re factum arbitror vt veteribus *fætentes*, & Vaſconibus *fetilleres* Magæ dicerentur à fætore, quem illæ (opinor) ex conſortio diabolorum contrahunt, ſuſpenſorum fortaſſe corpora aut eiuſmodi alia ad Venereas & corporales actiones mutuantium: Vierius item fætere dæmoniacos annotauit: & Hippocrates (qui tamen dæmoniacos ex morbo ſacro putauit laborare) eos fætere dicit: quibus ex rebus iudicari poteſt mulieres, quæ ſpirant ſuauius à na-

[a] *lib. de ſubtilit. 20.*

tura

tura quàm viri, conſortio Satanæ præter naturam horrẽtes, tetras, deformes, putidasq́ʒ effici. De expetita autem Sagarum amatorumq́ʒ voluptate, ſuprà demõſtrauimus pleraſqʒ captas, euictas, & cõfeſſas Magas dixiſſe ſatanam rem ſecum habuiſſe nec ſine dolore, quia perfrigidum neſcio quod ſemen ab eo ſuſciperent ſibi (vt aiebant) ingratum: & confeſsiones earum annotauimus. Sprangerus ſcribit quæſtionem à ſe de Sagis quàm plurimis habitam, quæ omnes nec rogatæ fatebantur ſe cum Satana Venerem expertas eſſe. Eas, ſi darentur meliora, hæſuras iſtis amatoribus non eſt credibile, qui dies & noctes infeſtant ipſas, niſi in ſeruitute iſtius domini perſtiterint. Quòd ad gratiam hominum quam iſti ambiunt, vitari iſtos & in odio capitali eſſe vident omnes. Triſcalanum Cenomannum memini artificio ſuo quod præſente Rege exercuit, animum Regis perculiſſe: nam orbes catenæ aureæ è longinquo eductos (vt videbatur) in manum ſuam acciebat, ſed catena tamen poſteà integra comperta eſt: Rex itaque ſtatim eum exire iuſsit, neque ex eo tempore ſuſtinuit eum aſpicere, adeò vt pro eo quod gratiam putabat promereri, iudicium fuerit conſtitutum, & ipſe artis magicæ à Præfecto prætorio condemnatus, vt antè diximus. Honores autem & dignitates quod attinet, videmus nõ alios homines contẽni magis & abominatiõi eſſe: & apud Samuelẽ[a] legimus (ꝙ Hebræi optimè annotarunt)[b] dixiſſe Deũ, honorantẽ me honorabo, & con-

[a] 1. Sam. 2.
[b] libris Pirke aboth.

& contemnentem me exponam contemptui. Nō hominis vox ſed Dei eſt illa, omnibus mundi demonſtrationibus certior. O ſi ambitioſi homines iſtud arcanum agnoſcerent: quantopere efferrent gloriam Dei vt laudem æternam compararent: quantum ſibi à dedecore importando in Deū metuerent, ne porrò exponerētur contemptui atque ludibrio: Neronem ait Suetonius Magorum facilè principem extitiſſe omnis religionis contemptorem: an verò quiſquam tam contemptus, tam abiectus, tam crudeliter exagitatus eſt? Quem Deus non ſolùm florente ætate de honoris culmine deturbauit in quo antequam Magus fieret eum collocauerat, verumetiam fecit vt ab omnib. amicis, cuſtodibus, & domeſticis deſertus ac dānatus baculis nudus ad mortem vſq; cæderetur, & ad necē tam ſæuam vitādam ipſe ſibi violentas manus inferre cogeretur. Verùm qui cōtemptus, quod dedecus, quæ turpitudo magis horrenda cogitari poteſt, quàm illa Magorum, qui Satanam hirci fœtentis ſpecie coguntur adorare, eaq; parte oſculari quæ nec ſcribi nec dici honeſtè poteſt? Quod mihi quidem omnino incredibile videretur, niſi id legiſſem in confeſsionibus Magorum addictorum morti, & conuictionibus innumeris. Hic verò dixerit quiſpiam inde à Syluestri ſecundo ad Gregorium ſeptimum incluſiuè Papas omneis fuiſſe Magos, vt in Nauclero Platinaq; legimus. Reſpōdeo Benonem Cardinalem, qui Papas Magos annotauit, quinq; ſolùm comperiſſe, Syluestrem ſecūdum bene-

Benedictum nonum, Ioannem vigeſimum & vigeſimum primum, Gregoriúmq́ ſeptimum. Quin etiã ex iſtis omnibus Auguſtinus Onophrius Papæ cubicularius (qui è Vaticano actiſq́ veteribus hiſtoriam Paparum cõpoſuit diligentiſsimè) duos refert ſolummodò, Syluestrem ſecũdum, & Benedictum nonum: quorum hic quidem ſede (ad quã duorum Paparum, qui patrui erant, gratia peruenerat) poſteà eiectus eſt: ille verò (cui prius fuit Gilberto nomẽ) Floriacenſis monachus fuit ad Ligerim, qui tam nauiter operã dedit literis, vt Roberti Regis Francorum, Lotharij Ducis, & Othonis tertij Cæſaris Pædagogus effectus ſit: quorũ operà, non autem Satanę (quod iſti miſeri arbitrãtur Magi) ad faſtigium Papale euectus eſt. Réſipuit verò Sylueſter tandem, & deceſſurus de vita poſtulauit linguã ſibi & manus abſcindi, quę diabolis ſacrificauerant: ſe verò non antè diabolo fuiſſe addictum confeſſus eſt quàm Rhemorum fuiſſet Archiepiſcopus. Quæ cùm ita ſint, omnem poteſtatem, honorem dignitatemq́ à Deo venire cõcludimus, verámq́ illam voluptatem ſecuritatem & tranquillitatem animi quam Deus ſuis fidelibus tribuit: cuius voluptatis ne minimã quidẽ ſcintillã ſpiritus à Satana poſſeſsi perceperũt, adeò crudeliter aſsiduéq́ ipſorum animę tyrannide illius opprimũt. Quod aũt diuitias attinet, omnib. notũ eſt atq́ certiſsimũ magnos in terrę ſinu theſauros eſſe „ abditos, eorũq́ ſedes Satanę eſſe cognitas: ſed nun„ quam Magus extitit q arte iſta aureum vnũ cõpa-

rauerit, vt fatentur omnes: Imò quicunque diuites ſe addicunt rebus magicis vt diuitijs augeãtur, ferè in paupertatem abeunt, egentes verò tota vita paupertatem perferunt. Bona enim dicuntur in Scriptura benedictiones, quia dãtur à Deo: vt Iacob munus de gregibus, quos ſibi Deus iuſtè dederat, Eſau fratri offerens, accipe, inquit, de benedictione quam mihi dedit Dominus. At cur theſauros humi conditos ſuis mancipijs non impertitur Satanas? cur fame ſinit emori? cur panem mendicari miſerè? Certè nec aliter vult Deus, nec diabolus poteſt: qui alioqui (vt videtur) in ſuas partes plurimos fuiſſet pertracturus. Ogerius Ferrerius medicus doctiſsimus, cùm Tholoſæ eſſem, elegantes ædeis & bono loco ad Burſam ſitas minimo conduxit anno M.D.LVIII. quia malignus ſpiritus inquilinos earũ infeſtabat: quod ipſe non amplius curabat quàm Athenodorus philoſophus,[a] qui deſertam Athenis domum incolisq; propter ſpiritum vacuam auſus eſt habitare. Sed cùm illud audiuiſſet quod nunquam crediderat, non poſſe tutò adiri cellam, nec quietem interdũ capi: monitus Luſitanum quemdam ſtudioſum in vrbe eſſe qui res occultas in vngue pueruli videndas exhibebat, fecit vt ſtudioſus ille ſua arte vteretur: puella verò conſulta dixit mulierem à ſe videri ornatam accuratiſsimè pretioſiſsimis catenis & auro, quæ ad columnam quamdam manu geſtabat tædam: itaque Luſitanus reſpondit medico vt in cella ad columnam humi curaret fodi, theſaurum ab ipſo

[a] *Plin. iun. in epiſt.*

ab ipſo inuentum iri. Gaudẽs medicus fodi iuſsit:
ſed cùm theſaurum inuentum propè cogitaret, ex-
ſurgens turbo exſtinxit lucẽ, & ſpiraculo cellę ex-
iens, ad 14. pedes pinnarum fregit in propinquis
ædibus, quarum pars in prothyrum corruit, pars
in cellæ ſpiraculum, pars in mulierem ferentem a-
quam cuius hydria effracta eſt. Nihil poſteà à ſpiri
tu auditum vnquã. Luſitanus poſtridie factus de
re tota certior, theſaurum dixit à ſpiritu exportatũ
eſſe, mirari ſeſe q̃ medicũ non offenderit, qui poſt
biduum mihi narrauit hiſtoriam. hæc die xv. De-
cembris anno M.D.LVIII. geſta ſunt claro & ſe-
reno cælo, vt eſſe ſolet diebus Halcyonijs: & nos
eodem tempore deiectas domus propinquæ pin-
nas prothyrumq́ ad tabernam fractum inuiſimus.
Putauerunt Hebræi priſci, qui theſauros præſer-
tim malè partos in terra defodiunt eos damnatio-
nem iuſtamq́ ſuæ impietatis pœnam ad ſuos the-
ſauros ſuſtinere, & carere conſpectu Dei, ac pro-
pterea in Eccleſiaſtico maledictionem exſtare con
tra eos qui in ruina theſauros addunt. Affert Me-
lanchthon hiſtoriam perſimilem, homines decem
Magdeburgi ruina turris oppreſſos eſſe cùm ad
theſauros quos docuerat Satanas, reperiendos ef-
foderent. Georgius Agricola in libro de ſpiritib. „
ſubterraneis ſcribit Annebergæ in ea fodina quæ „
dicitur Corona roſæ ſpiritum ſpecie equi duode- „
cim homines occidiſſe, & feciſſe vt fodina plena ar „
genti cederent quam Magi ope Satanæ repere- „
rant. A' quodam Lugdunenſi accepi, qui poſteà

in ęde S. Mariæ virginis Lutetię Capellanus fuit, ſe cum ſociјs magica arte Arcolii prope Lutetiam theſaurum retexiſſe: ſed cùm ciſtam in qua erat cõditus habere cogitarent, eam fuiſſe exportatã turbine, in ipſum verò muri labem corruiſſe, ex qua toto vitæ ſpatio claudicaturus eſt. Et ſacerdos Noribergẽſis nuper cum ope Satanę theſaurũ inueniſſet, & iamiam ſcrimnium aperturus eſſet, ruina domus extinctus eſt. Non eſt autem nouum theſauros magicis artibus perquiri: nam etiam Lex ait [a] theſauros eorum non eſſe qui puniendis ſacrificiјs aut alia quauis arte prohibita ſcrutãtur, & ob eandem cauſam literas permiſsionemq́; vetat à principe exorari ad effodiẽdum alienũ agrum. Ex Lugdunenſi quoq; pragmatico (quem etſi magna voce in frequẽtia magna recitauit, nominare nolim) audiui ipſum de nocte cum ſociјs abiuiſſe, vt enuntiatis coniurationibus theſaurum perueſtigarent: cumq́; cœpiſſent fodere, velut hominis, qui rotæ impoſitus in propinquo fuerat, vocem audiuiſſe, horribiliter inclamãtem, ad fures: ſic in fugam fuiſſe verſos, malignos verò ſpiritus eodem momento perſequentes cæcidiſſe ipſos ad eam vſq; domũ vnde prodierant, & tanto ſtrepitu eam ingreſſos eſſe vt tonare hoſpes cogitauerit: atq; ex eo tempore iurauit ſe theſauros nunquam perueſtigaturum eſſe. Ita malignos ſpiritus videmus nolle, ac potiùs Deum nõ ferre vt his rationibus diteſcat quiſquã. Hebræi dicunt eos qui ſuo ipſorum amore furentes de vita inuiti cedunt, infernum ſuum (vt ita dicamus)

[b] *l. vnica de theſau. C.*

camus)in ſepulchro pati cadauerumq́ ſuorum ambitu, vt per æternam Dei iuſtitiam in eo ipſo quo offenderunt pœnas luant. Flatores etiam Chymici pleriq; animaduertentes ſe ad lapidem philoſophalem (quem vocant) peruenire non poſſe, familiareis ſpiritus ſolent conſulere. Sed ex Conſtantino (qui inter peritiſsimos Pyrotechnię & artis metallicæ in Gallia numeratur, eſtq́ in toto regno celeberrimus) audiui ſocios ipſius, cùm perdiu flantibus nulla ſpes ſpeciesu'e boni oſtenderetur, conſilium à diabolo petiuiſſe recténe facerẽt, & rem optatã cõfecturi eſſent: illũ verò vnico verbo reſpõdiſſe, *trauaillez*, laborate: hoc exhilaratos flatores perrexiſſe & flauiſſe adeò ſtrenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamq́ porrò flaturos fuiſſe niſi Conſtantinus dixiſſet ipſis hunc eſſe morẽ Satanæ vt ambigua reſponſa edat, illud autem verbũ *laborate* innuere abijciendam eſſe Alchymiam, & in laborem aliquem ac honeſtã artem vtilis ad vitam ſcientiæ incumbendum: hominis purè demẽtis eſſe, ſiquis cogitauerit tam breui temporis ſpatio aurum effingere, in quo efficiẽdo natura annos amplius mille ſolet conſumere. Itaq; illis hominib. qui ſcientias arte diabolica ſtudent comparare ſimiliter oportet dici, *trauaillez*, laborate, ſiue (vt maiores noſtri pronuntiabant) *treſueillez*, vt in verſu Lucilij. *noctes vigilate ſerenas*: & orandus Deus vt labori noſtro (quod rei totius eſt caput) ſucceſſum felicem tribuat. Quod in principio Sapientiæ Salomo admonet ſingulos inuitãs, arcanumq́

maximum & germanũ ſapientiæ acquirendæ modum explicans, nẽpe vt ex animo petat à Deo, in ipſum habeat fides, ac non tentet Dominus[a] quãobrem orationem adijcit quam apud Deũ habuerat[b], Moſes quoq; Maymonides hanc demonſtrationem ſtatuit eſſe certiſsimam, nũquam hominẽ ſapientiam Dei coniunctam ſcientia virtutibusq; moralibus (vt ait Salomo ca. viij. Sapientię) adepturũ eſſe niſi ſe αὐνϑοκείτως abijciat humilietq; corã Deo. Nos aũt ſuprà oſtendimus Magos eſſe omnium hominũ imperitiſsimos, q rabie furijsq; plurimùm in morte agitant, nec vllo tẽpore plus mente capti ſunt q̃ cùm à Satana poſsidentur. Si quis autem cum Auguſtino dixerit Satanã ſcientiſsimũ eſſe, eò q vixerit diutiſsimè (vt certè diaboli quæcunq; hic geruntur explorant & recognoſcunt ſingula, noruntq; ſanctorum vitam ad minima peccata vſq; nõ ſolùm obſeruare, ſed etiã calumniari) vt demus à diabolis teneri vires plantarũ, metallorũ, lapidum, animaliũ, motumq; & facultatẽ aſtrorũ, omnino tñ eorũ finis eſt & conſilium propoſitũ vt homines in errore fonte malorũ omniũ & ignorãtia ſumma educent: quamobrẽ ſeruos ſuos aut mẽdacijs paſcit ſemper, aut ambiguis vocib. Hic tyrãnorũ modus, vt in ſumma ignorãtia & cæcitate alãt populareis, ne apertis oculis rationẽ videãt qua ſe ipſi explicẽt à dominatu eiuſmodi. Quas ob res ſi hæc ita ſe habẽt (vt profectò ſe habẽt) ſi inquam diabolus neq; ditare põt, neq; theſauros abditos, neq; hominũ gratiã, neq; voluptatũ fructum, neq; ſcien-

[a] Sapien. 8.
[b] Sapient. 9.

ſcientiã p̃ſtare, ſed vltionẽ ſolũ inimicorum, nec tñ omniũ, efficere: ꝙ malũ, obſecro, grauius dici põt q̃ pro tantilla remuneratiõe in hac vita incerta hominem ſeſe mancipare Satanæ, & damnationẽ æternã in vita altera cõparare? Anteq̃ finem huius capitis facio, recentẽ hiſtoriã & memorabilẽ hoc loco placet apponere. Fuit Bleſis inſignis Magus natione Allobrox, menſe Ianuar. ann. 1577. qui nomen Comitis ſibi arrogabat, licet neq; ſeruũ neq; ancillam haberet comitẽ. Hic libellum ſupplicem (qui in priuatũ conſilium relatus eſt) exhibuit Regi, promittens ſe effecturum vt terra fructus cẽtenos ederet (cùm tñ optimus ager Galliæ non plus duodenis afferat) oblitis ſeminib. oleo ꝙ erat demonſtraturus, hac lege vt Rex ipſi decimam traderet, alteram ſibi haberet, quæ domanio Regis (vt vocant) ita accenſeretur vt nunquam alienari poſſet. Idem ſe Arithmeticã per breui ſpatio docturũ pollicebat̃. Ego tum illic conuentib. maximis interfui. Poſtulatũ in priuato cõſilio acceptũ ad Curias cũ literis publicis fuit tranſmiſſum, vt res promulgaretur atq; in acta referret̃. Exemplum Laodunum attuli, & exhibui multis. Curia Pariſienſis non maioris q̃ cæteræ Curię rem totã æſtimauit. At potiùs, iudicio meo, fuit cõprehendẽdus Magus, & de eo ex iure cognoſcendũ: fuit eñ re uera Magus, vt Phiſezius cõſilij Regij Secretari⁹ vnus ex delegatis aperuit, quẽ ille rationẽ cognoſcendi chartas luſorias etiã non viſas docere voluerat: nã rogatus parietẽ verſus obuertebat ſe nebulo, & cũ diabolo

diabolo muſsitabat vt chartarum puncta exponeret. Non eſt autem omittendum iſtud, Satanam ſua compendia quæſiuiſſe ex fertilitate & abundantia quę anno M. D. LXXVIII. obtigit (nã ex toto decennio vberior annus non exſtitit) vt fidẽ in Deum fertilitatis & ſterilitatis autorem hominibus adimeret. Quo argumento etiam adducor vt credam diabolos ex præuiſis procellis & ſterilitate poſſe iiſdem artibus perſuadere Magis, procellas famemq́ per ipſos aduocari. Quapropter inquit Ouidius,

Carmina læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam,
Ilicibus glandes, cantataq́ vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Dixerit quiſpiam, at forẽt diuites qui ludo primæ & fluxus (vt vocant) ludunt, ſi ea quæ in chartis luſoriјs latent peruiderent. Reſpondeo, quicunque ſcripſerunt & quæſtionem de Magis habuerunt, hoc indubitatum eſſe axioma tradunt, non poſſe Magos augeri vnico aureo ex artibus & agyrmatis omnib. quæ à Satana didicerunt: imò plerumque ex confeſsione ipſorum compertum eſſe in crumena gramen, cùm plenam auri & argẽti manũ à Satana accepti eò intuliſſet. Riſum quidem Magi, nec omnes tamen, commouent & ſpectatores efficiũt attonitos: vt Triſcalanus ille Magus de Curione quodàm præſentibus parochis dixit, Videte iſtum hypocritam, qui fingens ſe breuiarum ferre fert chartas luſorias. Tum Curio

volens

volens oſtendere vt ferret breuiarium, viſus eſt ſibi habere chartas luſorias, & quicunque aderant chartas ſibi videre viſi ſunt, adeò vt Curio breuiarium ſuum abiecerit & pudibundus abiuerit. Superuenientes verò paulo poſt alij breuiarium collegerunt nudatum illa chartarum ſimilitudine: qua ex re fuit manifeſtum multis in rebus Satanam illudere, nec tamen ſingulorum oculos præſtringere. Nam qui priori actioni non interfuerant cùm præſtigias Magus adſtantium oculis offudiſſet, merum videbant breuiarium, cùm alij contrà ſpeciem chartarum cernerent: quemadmodum etiam accidit vt viro bono timenti Dei & fidem in eum habenti Magus non poſsit fraudẽ in diſcernendis punctis facere, aut præſenti illudere. Poſtremò autem vt oſtendamus quem exitũ ſperare Magi teneantur, exitum ſolùm Magorũ qui vnquam exſtiterũt principum oportet obſeruari: vt Simonis Magi, quem elatum in aere præcipitauit Satanas, Neronis & Maxentij, qui duo ſummi Magi inter Cæſares ille damnatus interfecit, hic demerſit ſeſe: Iezabel Regina inſignis Maga à canibus vorata eſt, Methotis maximus ſui temporis Magus in Nouergia diſcerptus à populo, vt ſcribit Olaus: Matiſconenſis Comes à Satana ſpectante populo exportatus, Raziorum Baro crematus, vt alij quoque innumeri viui perierũnt igne. Ex his itaq; ſtatuit̃ Satanam per ſe nihil magnum præſtare, permittente verò Domino nocere, offendere, cędere, & homines ac pecudes ene-

care poſſe: denique ſolam vindictam, idq́ in certos homines, penes ipſum eſſe: quemadmodum ſuprà de Pragmatico quodam (vt vocant) annotauimus, cuius veſtigijs diabolus inſiſtebat & ab omni quiete animum auertebat: eum diſertè apud me fuiſſe confeſſum, neque ſcientiam rei vllius ſibi à diabolo datam, neque aurei vnius acceſsionem factam, ſed animum ſolùm ad vltionem inflammatum. Iam verò dicamus poſsint'ne Magi omnibus promiſcuè, & his amplius quàm alijs afferre damnum: nam hoc argumentum, ſententia mea, nondũ fuit ſatis illuſtratũ ad iuſtã ipſius intelligẽtiam.

An his plus quàm illis Magi nocere poſsint. Cap. IIII.

MVltas quidem Theologi quæſtiones nectũt, ſed tres ante alias extãt in Magorũ cauſa: Prima, cur ſua arte ditari non poſsint Magi: Secũda, cur Principes Magis q̃s habent comites non vtantur ad cædendos & fundẽdos hoſtes: Tertia, cur iis nocere nequeant qui ipſos perſequuntur. Primam proximè pręcedente capite expoſuimus. Secundam quod attinet, Theologi dicunt Angelos quos Deus elegit ad regum regnorumq́ conſernationem conatus maleficorum abrumpere, & victorias per Deum eſſe, qui magnus Deus Sebaoth vel exercituum appellatur, non ob eam poteſtatẽ ſolùm qua in aſtra & cœleſtes Angelos vtiť (hos

enim

enim Scriptura vocat exercitus) ſed etiam in Principum copias. Imò tantum abeſt vt Principes opera Magorum abutentes ſuperiores hoſtibus eſſe poſsint, vt illud veteres contrà pro indubitato annotauerint, Ex duobus Principibus inter ſe dimicantibus eũ cadere qui Magos adhibet, & qui diabolum de ſua ſuorumq́ dignitate conſulit, eũ cum ſuis periturum miſerè, videt enim Deus & vindicaturus eſt. Neq; dicendum vt ille interpres Pſalmi primi, [illegible]

Cúmq; viri nunquam Domi[illegible] ſit cura ſceleſti,

ſed ita potius ſententia mea,

Cumq; viro nunquam Domino ſit cura ſceleſto,
Impia mens, greſſúſq;, atq; improba facta peribunt.

Cui translationi optimè cum Pſalmo xxxiiij. conuenit, vbi ait Pſaltes,

Clara Deus ſemper defigit lumina cælo
In ſcelus, vt nomen tollat ab orbe mali.

Sexcenta quidẽ poſſemus exempla adducere, ſed duo in præſentia tria've ſuffecerint. A Cn. Põpeio magno ſtabant Romanum imperium, Principes & Reges quiq; potẽtiſsimi cum legionib. triginta aduerſus Cæſarianas legiones quinq; aut ſex, eò anguſtiæ adductas vt interirent fame, & mari infeſto atq; oppidis circumcluſę eſſent quando præliũ conſertũ eſt: verũtamen placuit Pompeio antè accerſi Magos, & Arcas illa Erichtho peritiſsima illius ætatis Saga (vt apud Lucanum legimus) ad ipſum adducta eſt. Funeſtum verò illius qui ſtatim obuenit exitum nemo neſcit, cùm idem ſemper

victor in Europa, Aſia, Africa, & in mari præcipuè mediterraneo prius exſtitiſſet. Ariouiſtus imperator Theutonum (quorum copiæ ex quadringentis fermè hominum millibus erant conſtitutæ, Sagas Germaniæ conſuluit (nam eis ſemper Germania abũdauit) & à Cæſare funditus euerſus eſt qui ridebat Sagas. Neronem, Domitianum taceo, & alios innumeros, quib. hanc ob cauſam exitus obuenit infeliciſsimus. Nequeo ampliſsimum ſeculi noſtri principem ſilentio inuoluere, qui cùm expetiuiſſet modis illicitis videre caſtra hoſtium, exitumq́ præliј ex Mago cognoſcere, anceps à Satana oraculũ reportauit, quo fretus miſerè fuſus eſt. A certo etiam homine didici, cùm paruulus eiuſdẽ puer decũberet grauiſsimè, Magum de morbi euẽtu conſultum eſſe: qui reſpõdit magiſtros peritiores è Germania accerſendos eſſe vt euẽtus cognoſcatur: nam inter diabolos & Magos alios aliјs aptiores ad eã rem eſſe: paulo pòſt aduentaſſe Magos, ſed vtcunq; ſpem boni facerẽt puerũ tñ obiјſſe. Omnes deniq; qui Magis vſi ſunt, nõ eo minus calamitosè periuerũt. Quòd ſi magis eorumq́ domino facultas eſſet omnib. nocendi promiſcuè, ludibũdi profectò Reges aut cereis imaginib. aut ſagittis in aera miſsis, aut ſimplice verbo, aut vento gladiјs ſui hoſtes cõficerent. Cõtrà verò oẽs docti totius vetuſtatis experiẽtia vno ore tradũt nõ eſſe penes Principẽ, licet ex toto terrarũ orbe Magos adhibuerit, vt prĩcipes exteros aut hoſtes ſuos, ſiue bonos ſiue malos, ſic afficiat morte. Amplius di-

cam, hominib. ipſos perſequentib. nocere non poſſunt Magi[a]. Ita Sprangerus & Niderus, qui Sagas innumeras iuſſerũt cõcremari, teſtantᷓ vno conſenſu Sagas nocere non poſſe iudicib. vel improbiſſimis: & interrogatas de hac re dixiſſe omnia quidẽ à ſe fuiſſe tentata vt Iudicib. afferrent mortẽ, ſed nihil effeciſſe. Sunt apud me quæſtiones propoſitæ Ioannæ Heruilleriæ, vt qui iudicio illius interfui: quarũ vi. cap. fateᷓ illa ex quo tẽpore venit in manus Iudicũ nihil in ipſam diabolũ potuiſſe, neq; ad liberandũ ipſam è vinculis, neq; ad vitam ipſius cõſeruandam. Sprangerus tñ & Danęus ſcribũt diabolum in colloquio & cõmunicatione cum Magis pergere, & conſilium dare vt obmuteſcant corã iudice, adeoq; manus & pedes numellis eximere. Quod de Apollonio Tyanæo legeram apud Philoſtratũ principe Magorũ ſua ætate habito, eũ Romæ in carcere ſpectantibus alijs captiuis cippum artubus exuiſſe, ac propterea mandaſſe Domitianũ Cæſarem vt omni ex parte raderetur (vt hodie facit Germania) & in iudicium adduceretur nudus: Sed non poteram ſatis videre qui Magum diabolus cippo exuere poſſet, nec carcere poſſet eximere, niſi D. Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunenſis agens confirmaſſet, dum quæſtio de Saga S. Probæ (quæ viua ex iudicio illius concremata eſt) haberetur, quærenti ſibi cur non euaderet, reſpondiſſe illam ſe è cippo quidem, at non è carcere exire poſſe: eodémque tempore, cũ aliorſum ipſe reſpiceret, ipſam ſibi manicas exuiſſe,

[a] *Auguſt. li. 10. de ciuit. Dei. Thom. in ſecũda ſecũdæ. q. 95. art. 5. & tit. de mira.*

quod nulla ars humana potuiſſet. Quapropter Danæus ſcribit in dialogo Sagam in vinculis relinqui non oportere ſolam, ne cum diabolo cõmunicet, aut ſilentij faſcinũ accipiat à Satana, quo faſcino permulti Magi homicidiorũ aliorumq; criminum accuſati ne quid faterentur abuſi ſunt. Execrandi huius faſcini exemplum legi excuſum typis cum priuilegio: ſed hoc loco non placet apponere, ne cui occaſio præberi vel minima videatur hoc argumento noſtro abutendi. Mirabilius verò illud, non poſſe Magos, quocunq; tandem dolore opprimantur, lachrymam vnicam oculis emittere: quo ſigno Germani Iudices, velut præſumptione certiſsima, mulierem Sagam eſſe arguunt. Nã procliues ad lachrymãdum eſſe mulieres nemo neſcit: verumtamen Sagas cõpertum eſt nunquã lachrymari, vtcunq; oculos ſputis conentur madefacere. Ante omnia verò mirabile eſt q Sprãgerus Quæſitor annotauit, Sagã, licet captiuã, Iudicis animũ ad miſericordiã poſſe inflectere ſi prior oculos potuerit in Iudicẽ defigere. Idemq; autor eſt nihil tantopere Sagas, de quib. ipſe cognoſcebat, à cuſtodibus in carcere flagitaſſe, q̃ vt ſuos iudices ante cõgreſſum videre poſſent: itaq; omneis iudices qui priores viſi à Sagis fuerant, quamuis iam antè plurimas longè minorum criminum affines condemnauiſſent, tum repentè à condemnatione earum abhorruiſſe. Conſtantiſsimus autem eſt conſenſus omnium, Magos adminiſtris iuris nocere non poſſe: quamquam lictores multi ponè adorſi attollunt

tollunt

tollunt è terra Sagas, alij verò intrepidè ad intimas vſq; ipſarum ſpecus perſequunt. Arcanum Dei mirabile, & à iudicib. optimè recolendum ipſos non aduerſus humanas poteſtates ſolùm, ſed etiam cõtra ſpirituũ malignorum vires à Deo protegi. Ac propterea in Lege dicit, Cùm iudicabitis ne metuatis ab vllo: nã iudiciũ eſt Dei: & Ioſaphat Rex Iudæ cõmendans Iudicib. officium ſuũ[a], videte, ait, [a] Deut. 1. quid ſitis facturi, & mementote à vobis exerceri iudicium Dei. Et in Orientis partib. actores ſine viatorum opera prehendentes oram veſtimenti eorumquibuſcum iure experturi ſunt, dicere ſolent, adeamus iuſtitiam Dei. Hebræi veteres affirmabant Angelos Dei intereſſe iudicijs, & Franciſcus Aluarezius ſcribit Iudices in Æthiopia inſidẽtes ſubſellijs relinquere vacuas in editiore loco cathedras 12. & dicere has ſedes Angelorũ eſſe. Dixerit fortaſſe quiſpiã, captiuas Sagas in ecſtaſin rapi (vt antè oſtẽdimus) exortesq; ſenſus fieri poſſe: ego verò nõ poſſe cõfirmo, cũ ſuppliciũ non poſſint effugere. Exẽplum vnũ adhibebo: Fuit Cazereis ad Tholoſam Saga, quę benedicto pane altari oblato ad ſubmergendũ ſe abijt: cumq; retracta eſſet, benedictũ panẽ faſſa eſt ſe veneno infeciſſe: canibus proijcĩt panis, moriuntur illi. Hæc in vinculis ecſtaſin horas ampliùs ſex paſſa eſt omnis ſenſus expers, deinde exſurgens clamauit ſe valde defeſſam eſſe, & nuntios à multis locis retulit cum certis indicijs. Cùm autẽ damnata illa propè eſſet vt iudicatum fieret, diabolum aduocauit dicens

cum

eum ſpopondiſſe tam vehemẽtes futuros imbres vt non eſſet ignem expertura: ſed ea nihilo magis defenſa eſt ab ignis violentia. Itaq; non eſt cur metuant iudices à conficiendis liberè ſagarum iudicijs: prout ſunt qui fugiunt trepidi, & Magos non audent in os reſpicere. Quamquam ne decimam quidem eorum quos vellent morte afficiunt Magi: vt Niderus ſcribit Magũ quemdã in confeſsionibus dixiſſe, rogatum quidem ſe fuiſſe vt inimicũ occideret, ſed omnib. diabolicis facultatibus conſumptis Satanam dixiſſe homini iſti noceri non poſſe. Videmus itaq; ne improbos quidem à Magis offendi poſſe, niſi Deus permiſerit: ecqui igitur ei nocere poſsint.

[a] *Pſal. 91.*

Qui ſedet in latebris & celſi numinis vmbra?
Arx & perfugium, ſtatuit mens conſcia recti,
Et ſpes certa Deus: hoc vno freta quieſcit, &c.
Nil metues vnquam terrores nocte ruentes
Ut frendant, ſtridant volitantes luce ſagittæ,
Lethiferum tenebris vt peſtis virus oberret,
Ut claræ de luce lues mortalia tundat
Corpora, mille ruant dextris & mille ſiniſtris
Tela, nec attingent vnquam minitantia mortem, &c.
Cum tibi perfugium Deus eſt tectumq; receptus,
Non te mica mali attinget, non vulnera tectum;
Angelicas etenim præcepit ſtare cohortes,
Sollicitáq; vijs te ſemper mente tueri.

Hebræorum Theologus Salomo, pro his vocib. *peſtis virus* & *lues*, voces חטב & דבר interpretans, voce

Deber

Deber tradit ſignificari dæmonem qui offendit noctu: eum verò qui interdiu poteſt offēdere, *Cheteb.* Verumtamen dies & noctes ſpeculatur Satanas, æquè interdiu ac noctu offendit: licet eum Veteres omnes conſentiant plus de nocte poſſe: quēadmodum in Ægypto primogenita hominum pecudumq́ noctu è medio ſuſtulit. Hoc innuit Pſalmus CIIII. cùm leo & agreſtes feræ dicuntur nocte ad prædā ex antris procedere, & die illuceſcente latebras repetere: & Zoroaſtes prouerbio ſuo, Ne exito cùm præterit carnifex. Non quòd ab affligendis electis ſuis abſtineat Deus, affligit enim ſæpenumero: ſed hoc fructuoſum eſt ipſis, vtile & honorificum, prout de lobo diximus, nec vnquam fidem in ſe habentes deſerit: quemadmodum dicebat Iob, vt morte me afficiat Deus, ſemper tamen ſperabo in ipſo: & Salomo in libro Sapientiæ agens de improbis qui occidūt bonos vt videāt ſit'ne eos ſeruaturus Deus, iuſtos ait paucul dolore ex hoc mundo liberatos vita æterna perfrui. Hęc annotare viſum eſt, ꝗa Moyſes Maymonis[a] afflictionem niſi ex peccato negat accidere, pœnamq́ niſi ex culpa: quam ſententiam Baldad & Eliphaz in libro Iobi defenderūt, Deus improbauit iudicio & facto (qui Iobum illum quem virum rectum & integrum eſſe prędicauerat, affecit malis) & ipſe Eliphaz in libro Iobi damnauit: ꝗd probè intelligi omnino neceſſe eſt. Sunt quidem raræ afflictiōes iuſtorum: nam quotuſquiſꝗ eſt Iobo ſimilis? quis iuſtus poſsit appellari? atq́

[a] *lib. 3. more nebocim.*

hæ afflictiones amoris virgæ appellant. Nam etſi docet Ambroſius Deum peccata in hoc mūdo impunita nō planè relinquere, ne quis aut Deum nō eſſe aut fauere improbis putauerit, neq; omnium pœnas exigere, ne quis poſt hanc vitam non credat eſſe alteram: hæc tamen ratio Hebræis[a] non ſatisfacit, qui axioma iſtud certiſsimum & indubitatum eſſe volunt, afflictionum quę bonis accidūt vſum eſſe, vt probetur ipſorum conſtantia, felicitasq; geminet & benedictio, aut etiā vt in hoc mūdo purgentur ab ijs peccatis quæ vel ſanctiſsimus quiſque ſolet cōmittere, vt poſt hāc vitā felicitate perfecta frui poſsint: quod aūt voluptates improbis & diuitias interdū largit Deus, id boni pręmiū eſſe quod in hac vita fecerint (nemo enim eſt tā improbus quin Deus perficiat ex ipſo gloriā ſuā, & ipſe aliquid faciat boni) vt poſt hanc vitā luāt pœnas meritas: atq; eo pacto & offēſæ puniant, & benefacta recipiant mercedē iuſtā: hoc illud ampliſſimum ſacræ Scripturæ documentū eſſe, cùm dicitur Deus iuſtitiā, iudiciū, & miſericordiam exercere: Iuſtitiā, cū verā mercedē tribuit bonis operibus: Iudiciū, cùm diſcernit pœnā ex iuſto maleficij merito: & miſericordiā, cùm pręmiū virtute maius aut pœnā minorē peccato infert. Bonorū igit afflictionem ipſis in bonū permagnum cedere certo certius eſſe ſtatuimus, improborum verò præmia in ruinam grauiſsimam: quod Stoici vno verbo dixerūt, nihil boni poſſe improbis accidere, nihil mali bonis. Interdū eīm ad honores im pbus tollitur ad

[a] lib. Pirke aboth.

tur ad eum duntaxat finem, vt gloriæ Dei (quod ait Salomo) in die vindictæ ſeruiat. Nunc poſtq́ de modis licitis ad pręuertenda & impedienda maleficia Magorum diximus, agedum videamus de modis illicitis, qui anticipandis maleficijs, aut ſi illata fuerint amoliendis adhibentur.

De modis illicitis, qui ad præuertenda maleficia adhibentur, morbóſque & faſcinationes auertendas. *CAP. V.*

HÆC quæſtio difficillima eſt omnium quæ in hanc cauſam afferri poſſunt, de qua nondum inter Theologos, Canoniſtas, & Iuriſconſultos conuenit. Horum enim eſt ſententia, licere maleficia ſuperſtitioſis modis depellere: ſic Canoniſtæ ſentiunt [a], nominatim verò Hoſtienſis, Panormitanus, Goffredus Humbertinus, & alij nonnulli etiam Theologi, vt Scotus ſubtilis Theologus libro quarto diſtinctione triceſimaquarta ſuperſtitionis eſſe dicens ſiquis ſtatuat non eſſe maleficium ſuperſtitione depellendum. Cęteri verò Theologi ac pitiſsimi, ad idololatriā & apoſtaſiā tradūt ptinere, ſi qs diabolorū & Magorū vtat̄ ope ad impediēda depellēdáue maleficia (ſic decidit̄ hęc queſtio lib. ij. ſentētiarū diſtinct. vij. ſic Aquinas in eandē diſtinctionē, ſic Bonauentura, Petrus Albertus, & Durandus) ſiue maleficiū per Magi

[a] *l. eorū. de malefic. C.* Raymundus *de villa noua ſcripſit remedia cōtra maleficia.*

operam tollatur maleficio, ſiue is qui non eſt Magus ſuperſticioſis modis eximat à maleficio & illud in alterum transferat, ſiue expreſsè aut tacitè diabolus inuocetur: omnesq́ honeſtam mortem anteponendam ſentiunt. Atque hæc quidem ſanctiſsima opinio eſt, altera damnanda & Lege Dei vetita, vt poſteà demonſtrabimus. Itaque D. Baſilius in Pſalmum XLV. eos deteſtatur vehementiſsimè qui Satanã vel Magos adeunt, & iſtis præſtigijs valetudinis ergò abutuntur: & Chryſoſtomus homil. viij. in epiſtolam ad Coloſſenſes, Citiùs, inquit, mors homini Chriſtiano ſubeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Sed hæc breuiùs ſecant Theologi quàm ſit opus, iudicio meo. Nam ſumma tantùm attingunt artium magicarum capita, cùm tamen omnes viæ præcludendis malis, peſti, bello, fami, morbo, calamitatibus, ſiue vniuersè ſiue ex parte coniunctæ ſuperſtitione pro illicitis habendæ ſint. Superſtitionem dico, quia naturales & diuini modi quos ad præuertenda pellendaq́ mala nos docuit Deus, ſunt fueruntq́ ſemper conceſsi atque laudabiles. Quoniam verò in Iobo legimus nullam eſſe in terris potentiam quam formidet Satanas, ſuperſtitioſum eſt ſuperliminari ianuæ appendi ſquillam ad impediẽdum faſcinum: ſed res creatæ cum precibus ſanctis adhiberi poſſunt, vt Deus qui ſolus eſt in mundo omnipotens exoretur: quemadmodum legimus Angelum hepate piſcis & ſuffimentis vti, precibusq́ malignum ſpiritum depellere qui ſeptem illius puellæ viros

quam

quam Thobias duxit occiderat [a]. Et quãuis ſalem perhorreſcãt diaboli velut ęternitatis ſymbolũ, & Deus ſalẽ omnib. ſacrificijs imperet adhiberi [b], vt populum fortaſſe auocet ne diabolis ſacrificet: quicunque tamen ſalem circunferunt non propterea ſunt exortes inſidiarum Satanæ, niſi fidem in Deũ habuerint: alioqui ſalem ferri aut politum dactyli nucleũ (quod eſt apud Plinium lib. xiij. cap. iiij.) vt ſine precibus impediantur aut abigantur maligni ſpiritus, illud eſt idololatriæ. Latini quæ ad amoliendum & præuertendum malum pertinent, amuleta vocant: quæ ad medicandum depellendumq́;, remedia. Verùm & horum amuletorum & προβασκανίων adminiſtrum, autorem & inuentorem Satanam eſſe demõſtremus, itémq; remediorum quibus ſortes & maleficia depelluntur: veteres ac Romani ipſi puerorũ collo ſolebãt pudendi membri ſpeciẽ appẽdere q̃ appellabãt faſcinũ, vt eſſet (prout aiebãt) præfiſcine, & ſortilegia auerteret, idq́; ex electro maximè, q̊d Plinius innuit lib. xxxvij. cap. iij. turpẽ omnino modũ & diabolicum animis ad libidinem inflammandis. Cúmq; ab Hiſpanis Occidentales inſulæ ſubigerent, compertum eſt Pæderaſtiæ imaginem, Pædiconis inquam, & Cinædi, ab Inſulanis ſuſpenſam collo geſtari pro amuleto, turpiſsimo inſtituto. Etenim circumfluebant gentes illæ Sodomia, turpiſsimis & deteſtandis ſceleribus, magicisq́; artib. omnis generis: ideóq; omnes ferè ſunt ab Hiſpano profligati. Hoc diabolicum inuentum eſſe nemo ſanus

[a] Tobiæ. 6.

[b] Leuit. 2.

inſitiabitur. Alia quoque amuleta exſtant non æquè turpia quidem illa, ſed æquè illicita, vt cùm illigatę ſcripturæ chartulęq́ gestantur ὡς προφύλαξεις, de quibus Auguſtinus libro de doctrina Chriſtiana, Ad hoc genus, inquit, pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, ſiue votis ſiue quibuſuis aliȷs rebus ſuſpendendis & ligandis: quibus quãdo adhibetur fides, illicita eſt idololatria. Barbara Dorea (quæ decreto Curiæ ſententiam Præfecti S. Chriſtophoro ad Sanliſium confirmante cremata fuit xix. Ianuarȷ M.D.LXXVII.) fatebatur ſe ȷs quos faſcinauerat medicinã feciſſe diffiſſa columba & ęgroti ſtomacho impoſita cum his verbis, In nomine Patris, filȷ, & Spiritus ſancti, D. S. Antonȷ, & D.S. Michaelis Angeli curari poſſis ab hoc malo, & mãdauiſſe vt nouẽ dieb. miſsã in templo illius vici curarẽt celebrari. Nemo tã catholicus eſt cui hęc ratio non probet̃ ſummopere: Ego verò (licet per ſe bona verba eſſent) confirmo id blaſphemum eſſe cõtra maieſtatẽ Dei, cùm à Satana aut Mago diſcipulo Satanę fuerit traditum: pręterea officium eſſe omnium vt orationes iſtas à Satana profectas perhorreſcãt: hęc enim remedium ſe fatebatur à Satana didiciſſe, vt apparet ex quęſtionibus illius quarum exemplum miſit ad me generoſus Dominus Pipemontenſis. Similiter cùm nuptę annulus accipitur ad nodationem ſoluendam, & per eum fit illud quod horreo dicere, res illicita eſt: nã in hac re vir auerſus à Deo auxilium eſſe ſtatuit, nec dubiũ eſt quin diabolus ad

eam

eam manum porrigat. Sunt etiam qui nuptias eodem ritu repetunt quo antè celebrauerant, cùm alligati ſunt, atq; hoc pacto exſoluuntur. In Germania quoque ſunt homines qui in olla feruefaciunt lac illius vaccæ quam Saga exhauſerit, & certis vocibus (quas reticere placuit) enuntiatis ollam ictibus baculi feriunt, eodemq́; momento dicant diabolum Sagam dorſo tot ictib. petiturum eſſe: & hoc illicitum. Sic enim mos conſilio Satanæ geritur, qui eam quę Saga non eſt hac via ad idem facinus allicit, dum rem animaduertit adeò mirabilem. De antidotis Apuleij ad ſpeciem aſini amittẽdam idem iudicium, recentes roſas, aniſum, aut folia laurina ex aqua fontana comedi oportere. Sprãgerus ipſe in hoc errore eſt, hominem in beſtiam transformatum, ſi aqua per omni lauetur, figuram recipere. Naamanem quidem Syrum Eliſęus curans ſepties iuſsit in Iordane profluente lauari: at eum non aqua purgauit, ſed Dei gratia. Non diſsimili remedio cognituri Germani q̃ Saga impotentem equũ & languentẽ effecerit, ad certas ędes vſq; trahunt alterius equi viſcera, in non ianua ſed cella ingreſsi aut ſpecu ſubterranea, viſcera illa conſumunt igne. Tum malefica quę commiſit malum, dolorem colicum in inteſtinis ſentiens ad ędes cõtendit rectà vbi cremantur viſcera, vt prunam candentem poſtulet, & dolor illius deſinit: Quòd ſi non aperiantur fores, ędes offunduntur tenebris, tonitru perſonant horrendo, ruinámque minitantur niſi qui intus ſunt aperiant: quod Sprangerus

ſcribit

ſcribit in Germania obſeruatum, & à ſe viſum. A
D. Antonio Lonanio generali Regis legato apud
Ribemontẽſes accepi fuiſſe Magũ qui cribro Ma-
gum alterum pronuntiatis quibuſdã vocibus re-
texerit. Proferebantur nomina omnium qui in ſu-
ſpicione erant, cumq́ꝫ viri illius nomen cui culpa
inerat efferretur, indeſinenter mouebatur cribrũ,
& Magus affinis culpæ eodem aduentabat: quod
vbi compertum eſt, fuit damnatus Magus. At il-
lius quoqꝫ Κοσκινομάντιος conſtituendum erat iudi-
cium. Hæc omnia ex arte ſunt diabolica, vt quicũ-
que iſthæc viderint miracula audacius ad perueſti
gandas omneis Magiæ artes prouehantur: nam
Magum iam nouit Satanas eſſe ſuum, venatur a-
lios. Memini aliquãdo mihi narrare D. Bordinũ
generalem procuratorem regis, cùm totum ipſius
pecus in villa apud Meldenſes moreretur, fuiſſe v-
xori dictum beſtiam quandam occidendam eſſe
quam hic non placet exponere, eamq́ꝫ pedibus ſur
ſumuerſus ſub limine ſtabuli ſuſpendere oportere
enunciando certas voces quas hic apponi nõ eſt
opus: hoc facto, nullam ex pecudibus ſuis periuiſ-
ſe: Qua in re hoc lucri faciebat Satanas, quòd ſa-
crificium fiebat ad placandum ipſum deteſtanda
idololatria. Sprangerus ait vt Sagæ templum in-
greſsæ prohibeantur egredi, moris in Germania
eſſe vt puerorum aliquot calcei axungia ſuilla obli
nantur: hoc facto, dum in æde morantur pueri nõ
poſſe Sagas ſine illorum venia excedere: idémq́ꝫ
certis verbis quæ hic reticebo ſcribit præſtari poſ-
ſe. Non-

ſe. Nónne verò, dixerit quiſpiam, optimum inſtitutum eſt Magos, qui pœnas luunt maleficiorum, reuelari? fateor illud quidem, etiam fures latronéſque reuelari optimum: ſed nunquam faciendum malum (inquit Paulus) vt eueniat bonum: idq́ in reb. magicis minimè omnium. Atqui hac in re duplex Satanę fit acceſsio, tum quòd Sagæ ab eorum locorum acceſsu auertunt vbi Dei verbum audituræ eſſent, tum quod his technis iuuētus ad diabolū de rerū occultarū veritate conſulendū pertrahit. Plurima antidota cuiuſmodi ſunt hæc ridiculáque amuleta in Plinio legimus,[a] vt nouas nuptas cum viris primùm congreſſuras poſtes lupino adipe ſolitas perungere, ne quid mali medicamenti inferretur. Sic libro xxxvij. ca. ix. Sapphirū albam ſi Lunæ nomen ac ſolis ſcribatur in ijs atq́ ita ſuſpendantur è collo capillis cynocephali, reſiſtere veneficijs & adeſſe reges adituris: ſed Cynocephalos, qui nuſquam extāt, oportet inueniri: & cap. ſequente eiuſdem libri, Antipathen coctā in lacte contra effaſcinationes auxiliari, ſed eam nigram nec translucentem, in quo altera fraus eſt ineptiſsima. Antirrhinon quoque herbam[b] perunctos venuſtiores efficere, nec vllo malo medicamento lædi poſſe aut veneno qui eam in brachiali habeat: Euplea perūctos commendatioris eſſe famæ: Artemiſiam aduerſus mala medicamēta prodeſſe: omneis fabulas certiſsimas. Sed non mediocriter miratus ſum qua ſpecie Chriſtiani Cæſares legibus promulgauerint licere iſtis ſuperſtitioni-

[a] lib. 28. cap. 19.

[b] lib. 25. cap. 10.

bus tempeſtates & morbos propellere, cùm Romani eos capitali ſupplicio affecerint qui furem ſolùm magicis artibus retexerant, dum adhuc à fide Chriſti alieni eſſent, nec fidẽ iſtis artib. haberi voluerint. Extat l. item apud Labeonẽ. §. ſi quis aſtrologus, de iniurijs. ff. Hoc etiã inſuper addimus, nefas eſſe in liminibus ianuarum perquiri ad tollendum cereas imagines, ſemina, oſſáve quæ appoſuerint Magi hominib. vt putant, & pecoribus enecandis (In hoc enim incumbit Satanas vt credatur has ab ipſo vires indi ceræ atq; pulueribus) ſed Deum ſolummodò adiri oportere, & pro certo haberi quod in Cantico Moſi dato dicitur, ab eo ſolo mortem & morbos immitti, neq; malum aut afflictionem vllam niſi ab ipſo obtingere. Cum itaq; hoc malo Satanas abutatur & delectetur plurimũ ſapienter eos Sorbona damnat hæreſeos qui ab iſtis pulueribus venire putant maleficium: & D. Hieronymus de vita S. Hilarionis agens narrat Satanam in puella demoniaca quam obſidebat loquutum eſſe, dicendo ſe non exiturum niſi lamina ærea quam amator puellæ ſubdiderat ianuæ auferretur: hoc noluiſſe Hilarionem facere, & precibus apud Deũ puellam liberauiſſe. Alij per flammam tranſmittunt puerulos præſeruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit Scriptura ſacra: & huic perſimilem ſtolidioribus mulierculis imperant Sagæ, vt liberos inter duas cruces geſtent, ſic eos beatos fore: quod nos in ſupplicationib. vidimus.

Opor-

Oportet igitur ad Deum ſolum cõfugere: ac proptereà Sorbona definiuit hæreſin eſſe planè, ſi quis maleficia maleficijs depulerit: idq́ in determinatione facta die xix. Septembris M.CCC.XCVIII. vbi non illud dicitur, non poſſe Satanam & adminiſtros ipſius maleficiũ maleficio pellere, ſed hoc impietatis eſſe ſi quis remedia iſta quæſiuerit. Nã ſi corporis malum Satanas curauerit, ſemper animæ infligit vulnus. Exemplum producam, quod Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunenſis agens mihi expoſuit: non enim aliunde veritas melius cognoſci poteſt quàm ex Iudicibus in hac cauſa verſatis & frequentibus quæſtionibus habitis certiſsimam adeptis exercitationem. Cùm igitur ille de Saga S. Probæ in iure cogniturus eſſet (hęc autem cæmentarium tanta affecerat inualetudine vt ipſius caput inter crura ferè propenderet incuruo corpore, quod malum ipſe à Saga ſibi ſuſpicabatur importatũ) vt conſyderatus iudex, Sagæ renũtiari iuſsit ipſam non alia ratione poſſe vitæ ſuæ conſulere q̃ ſi cæmẽtarium ſanauerit. Faſciculum itaq́ à filia ſua domo afferri iubet, diabolum inuocat, deiecto in terram vultu carmina quædam coram omnibus muſsitat, & faſciculum tradens cæmentario lauari eum in balineo præcipit & illud quod faſciculo incluſum erat in balneum indere cum his verbis, abi per diabolum, hunc ait, non alium eſſe reualeſcendi modum. His factis curatus fuit cæmentarius. Verũtamen antequàm ea inderent balneo volẽtes nõnulli cognoſcere q̃d in

faſciculo eſſet (quod illa fieri vetuerat) tres paruulos in eo lacertos deprehēderunt: Cęmētarius verò dum in balneo eſſet, quaſi tres grandos carpiones ſentiebat in eo: cùm exceſsiſſet ex eo, quamuis perueſtigarentur diligentiſsimè, nec carpio nec lacertas inuentus eſt. Saga viua fuit concremata & & permanſit ἀμεταμέλητος. Hic verò manifeſta eſt idololatria blaſphemiaq; pariter, quādo res vlla in nomine diaboli & cum inuocatione illius perficitur. Aſtutiores & improbiores alij, nec ita impudentes Magi, qui loquuntur ſanctè & ieiunia indicunt hominibus, vt nobilis ille Nortmannus fecit anno M.D.LXXII. Aliud legimus in horto Antonij de Turquamedia, lib. iij. de Mago quodam, qui homini ruſtico quem videbat à cane rabido fuiſſe morſum dixit ſe eſſe *Salutador*, ſeruatorem, *pero que no perdais la vita*, vt (inquit) non amittas vitam: cumq; ter illius naſum ad miſsionem vſq; ſanguinis pupugiſſet, ille ſanatus eſt. Videmus vt iſte impoſtor ſe ſeruatorē dicat, qua blaſphemia fides in Deum non minus abominanda voce eripitur quàm ſi inuocetur Satanas. Deus autem apud Eſaiam, ego ſum, inquit, maximus Deus æternus im mittens vitam & mortem, ſanitatem & morbum: neq; alibi quàm in me vno eſt ſalus. Dum hęc à me conſcriberent̃, Carolus Martinus Præfectus Laodunenſis factus certior mulierem pauperē in valle (id ſuburbij Laodunenſis nomen) fuiſſe à Saga vicina faſcinatam, miſertusq; illius, necem interminatus eſt Sagæ niſi morbum vicinæ adimeret.

Metuens

Metuens illa promiſit ſe curaturam: itaq; ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iũgit, diabolum maximũ magna voce appellat, ſubinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & fruſtum panis ægrotæ tradit, quæ eodẽ momento cœpit reualeſcere. Hoc facto Præfectus reuertens domum ſtatuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: ſed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conſpecta. Quo in facto illud eſt euidens, diabolum æquè ab ægrota atq; à ſaga inuocatum & adoratum eſſe: præſtat autẽ mori millies quàm deteſtandùm remedium corpus ſeruans animamq; occidens experiri. Geſtum quoq; ſagę vultum applicantis in terram animaduertimus ritum imitari prophetarum veterũ, Moſis, Ioſue, Elię, de ira Dei ſedanda laborãtium, omnium autem ſceleratiſsimę ſagę & ſummè execrabiles in foſsulas quas fecerunt capita inferũt, vt teſtificentur ſatanam à ſe non Deum inuocari, & clara voce aduocant ſatanã. Quò ſpectat illud Apuleij de Pamphila ſaga Lariſſana in horribileis ſuas coniurationes incumbente, cùm ait, Deuotionib. in ſcrobem procuratis. Alijs neq; inuocare libet, neq; diabolicis inuocationib. intereſſe, at non dubitant adire Magos vt valetudinem cõſequantur. Exemplum recens producemus, acceptum à Præſide Vitriaci Franci honorato viro, qui ad conuentus maximos Bleſis fuerat allegatus anno milleſimo quingẽteſimo ſeptuageſimoſeptimo. Cùm indigeremus opera illius vt alij alios in communi

onere iuuaremus, inſtiti acerrimè ne antè loco ex-
cederet quàm Ordines dimiſsi eſſent: reſpondit ſi-
bi amicum eſſe quemdam qui ad mortem decum-
beret, ab eo ſe accerſi & hæredem inſtitutum eſſe:
hunc inde ab annis quinq; aut ſex ægrotum fuiſſe
& membris factum: ideoq; parentem admonitum
in Flandria eſſe hominem à quo filius curari poſsit
eò ſtatim abiuiſſe: Magum parenti morbum filij
quem nunquam viderat explicaſſe, & in Luſitaniã
vſq; ad Magum alterum (cuius indicauit nomen)
in comitatu regio verſantem ablegaſſe: Hoc feren
tem æquo animo patrem in Luſitaniam abiuiſſe,
vbi Magus parẽti, antequàm ſolùm hiſceret, Ami-
ce, inquit, filius tuus breui ſanabit, abi in Galliam,
inuenies Nouiodunum verſus ad vigeſimum mil-
liare à domo tua quemdam M. Benedictum (ſunt
autem multi hoc nomine) hic filium tuum curatu-
rus eſt: Miratum itaq; parentem peregrinationem
tantam ſuſceptam eſſe vt perueſtigaret procul q̃d
propè aderat, ſumpſiſſe animum, & ad M. Benedi-
ctum iuiſſe: hunc autem parenti dixiſſe, plurimum
laboris conſumpſiſti in Flandriam Luſitaniam-
que proficiſcens vt reſtituatur filius tuus, abi, iu-
be ipſum venire ad me, ego is ſum qui curabo
eum: ad hæc parentem reſpondiſſe iam ex an-
nis amplius quinque cum lecto non exiuiſſe, ac
ne tantillum quidem mouendi facultatem ineſſe
ei: tandem verò maxima moleſtia ægrotum eò fu-
iſſe perductum, & ex parte quidem fuiſſe ſuble-
uatum, verumtamen non diu bene habuiſſe.

Non

Non debet autem videri mirum ſi aliquando imperiti remedia hæc conquirunt, cùm publicè permiſſa ſint certarum legum ſpecie & deprauatis Canoniſtarum opinionibus, quæ ex diametro cum lege Dei, ſed non nouo inſtituto, pugnant. Etenim apud Suidam legimus inde à Minois temporibus homines exſtitiſſe qui verbis & ſacrificijs curabant morbos, & apud Homerum à profluuio ſanguinis Autolycum liberari verbis. Scribit etiam Hippocrates libro de morbo ſacro, multos fuiſſe planos qui ſe pollicebantur comitialem morbum curaturos poteſtate (vt inquiebant) dæmonum, infodiendo humi ſortem expiationis aut in mare immittendo, horum pleroſque nebulones eſſe: tandem itaque hæc verba ſubijcit, Sed Deus, qui ſceleratiſsima quæque purgat, noſtra eſt liberatio. Ethnici huius hominis (vt appellamus) verba placuit apponere, vt nos doceat quantopere teneamur hæc impietatis genera perhorreſcere. Eodem argumento Iacob. Sprangerus Magorum Quæſitor ſcribit Epiſcopũ à ſe in Germania viſum q aduerſa vtens valetudine ex Saga vetula cognouit ſe ex maleficio ægrotare, nec aliam valetudinis recuperandæ viam eſſe quàm vt eadem Saga ſortilegio pereat quæ ſortem in ipſum coniecerat. Miratum Epiſcopum celeribus equis miſiſſe Romam ad Nicolaum V. Papam vt veniam indulgeret huius curationis adhibendæ: Papã qui Epiſcopum deamabat vnicè, indulſiſſe hac clauſula diſpenſa-

ſpenſationi adiecta, *vt ex duobus malis fugiatur maius*: Sagam diplomate allato dixiſſe, cùm Papę & Epiſcopo placeat ſe illud effecturam: Sic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum, Sagam verò quæ eũ faſcinauerat in morbũ ex quo obijt incidiſſe. Sic à Satana videmus procuratũ vt Papa, Epiſcopus, & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit vt ſibi ſeruirent & obſequerentur mandatis ſuis. Interea verò Saga illa quæ vita defuncta eſt nunquam voluit reſipiſcere, ſed ad recuperandam valetudinẽ ſe indeſinenter Satanæ cõmendauit. Hic verò horrendum videre eſt & ineuitabile iudicium Dei inimicos ſuos (quod ait in Ieremia) per inimicos vlciſcentis: Magi enim plerumq; retegũt maleficia, & alij necem alijs inferũt: quandoquidem non curat Satanas quo pacto efficiat conſilia ſua, modò genus humanum perdat, conficiẽs corpus, animámue, aut vtrumq; ſimul. Huius rei exemplum accidit in Pictonũ agro anno M.D.LXXI. Carolus IX. Rex à prandio Triſcalanum (cui veniam indulſerat vt affines criminis deferret) ad ſe adduci iuſsit. Hic apud regem & frequentem procerum coronam confeſſus eſt modum quo exportantur Magi, ſaltationes, ſacrificia Satanæ oblata, nefarios concubitus cum diabolis virilem & muliebrem formam habentibus: addebat à ſingulis pulueres acceptos eſſe quibus homines, pecora, fructúſq; enecarent. Hæc illius dicta ſingulis mirãtibus Gaſpar Collignius Galliæ Amiralius (nam hic fortè intererat) dixit adoleſcentem

leſcentem in Pictonum agro ante aliquot menſes fuiſſe comprehenſum, de nobilibus duobus enectis accuſatum: hũc fuiſſe confeſſum vt ſeruus eorum fuerit, eosq́ viderit pulueribus in domos ſegetésque iniectis dicentes hæc verba, Maledictio in iſtos fructus, in domum, in regionem iſtam: ſe itaq; hos pulueres nactum cepiſſe & in cubile inieciſſe vbi duo illi nobiles recumbebant, ſic vtrũque mortuum in cubili fuiſſe compertum, ſed tumentes & atros valde. Puerum Iudices abſoluerunt. Tum audiens Triſcalanus iſtud permulta etiam narrauit eiuſmodi. Credibile eſt autẽ ſi Rex (cuius alioqui corpus optima fuit compage & cõſtitutione) hunc Magorum principem & alios aſſeclas iuſsiſſet concremari, Deum pro iſtis iudicijs fuiſſe ipſi diuturniorem vitam & beatiorem conceſſurum. Nam Dei verbum ſibi ſemper conſtat, qui virum morte dignum abſoluerit, hunc in ſeipſum meritam illius pœnam refundere: vt Propheta regi Achabo dixit ipſum, quia gratiam viro morte digno fecerat, moriturum. Id verò inauditum eſt ab omni ſeculo, Magis gratiam indulgeri. Factum quidem dicetur iſtud, vt ab illo indicarentur conſcij: ſed omnes nihilominus effugerũt. Verùm vt eò vnde diſceſſerat reuertat̃ oratio, Sprangerus (qui Sagas innumeras adiudicauit morti, earumq́ ſecreta peruidit) maleficiorum ſcribit alia eſſe incurabilia, alia curari nõ aliter poſſe quàm ſi in alterum ſors tranſmittatur: alios curare in eũ reiecta ſorte qui prior iniecerit, alios ab vnico ſa-

nare morbo, alios à plurib. alios nõ curare niſi ad miliaria 2. in ambitũ dom⁹ ſuę, idq́ꝫ hoïes certos, alios nunc ſortẽ niſi ex illi⁹ cõſẽſu q̃ ĩmiſit eximere. Ipſi aũt ex Magis ſciſcitãti cauſam reſpõdiſſe ꝓ ratiõe cõtractus cũ Satana initi cõuentionũq́ꝫ ab ijs expreſſorũ q̃ ſeſe mancipant fieri oĩa. Atq́ꝫ hoc in Germania tã fuit frequẽs illius tẽpore (vt omnib. ſeculis fuerat) vt idẽ ſcribat dñm vici Richtig haſſen in Conſtãtienſi agro canonẽ ab ijs exegiſſe qui effaſcinatiõis cauſa Sagã vici ſui accedebãt: ſic cõueniebat optimè & reciproca erat obligatio inter dñm illius vici & ſatanã: imperitũ aũt vulgus deludebaĩ à diabolo, cũ loco deiquẽ (vt magnus ille Elias aiebat Regi Ochozię) debuerãt accedere, adirẽt diabolũ cõſulturi. Idẽ autor eſt multos nobiles viros nundinationẽ iſtã in Germania factitaſſe, cuius tñ reos fuiſſe Magos nõ exiſtimo. Cõſtat apud oẽs Rupellæ hominẽ lethali vulnere affectũ, de cuius ſalute Chirurgi oẽs deſperabãt, Magi cuiuſdã opera ſic fuiſſe inſtitutũ vt incederet & dieb. aliq̊t loquereĩ: nẽpe geſtabat illũ Satanas ac nõ alius, vt Magis ſuis autoritatẽ cõpararet. Illud verò in primis admirandũ q̧ ſcribit Petrus Mamorius, oſſa eq fracta impedimẽto eſſe ne tollãĩ ſortes, nec magnam habet veritatis ſpeciẽ: nec illud ſimiliter q̧ ait Albert. magnus lib. de animal. eſſe volucres ad effaſcinandũ vtiles: qua ratiõe homines ad Ethnicorũ auguria facilè reuocareĩ. Sed hoc totũ nefas eſſe cõfirmo, atq́ꝫ hoc pacto ad idololatriã & cultũ lapidũ hoïes adduci. Certiſsimus. n. eſt ſermo Dei dicen-

dicẽtis nõ eſſe poteſtatẽ in terra q̃ virib. Satanę po ſsit obſiſtere, vt eſt in Iobo[a]: q̃ ſermone Deus propterea vtit̃ vt ad ipſũ ſolũ ac nõ aliũ recurrat̃, vtq́ꝫ res creatę & remedia ab ipſo inſtituta in bonis reb. adiũctis precib. (vt fecit Tobias) ac nõ aliter occupẽt. Amplius dicit Aquinas[b], oĩa remedia & προφυλακτικὰς medicinas q̃ veriſimili ratiõe malũ curare, depellere, aut impedire nõ poſſunt, ꝑ illicitis habẽdas eſſe: & Auguſt. lib. x. de ciuit. Dei contra Porphyr. & Iamblich. diſſerẽs (q cœleſtes virtutes reb. elemẽtarib. conabãt̃ attrahere) oĩa remedia amuletaq́ꝫ ad uerſus diabolũ ꝓhibet p̃ter orationẽ & pœnit. & medicamẽta q̃libet in verbis, character. ligaturis, aliiſq́ꝫ reb. vanis poſita Satanę retia cõfirmat eſſe. Eãdẽ q̃q́ꝫ ſentẽtiã textus ipſe canon. oſtẽdit, ne qs Scoti opiniõe aut Hoſtiẽſis fallat̃[c], cũ ait, Vana vanis cõtundere licet, aut ipſius gloſſæ *vana* interpretãtis ea q̃ nõ fuerint illicita: id. n. fieri nunq́ꝫ poteſt. Dãnandus eſt itaq́ꝫ, velut impietatis plenus, ſuperſtitioſus ille Ethnicorũ ritus, cũ ſpũs abigerent certo legumine (q̧ indicare nõ placet) in os indito & retrorſum iacto, nudis pedib. certaq́ꝫ precũ formula nouies repetita: ſic. n. adorat̃ om̃o Satanas, ne qd importet mali. Id priſci latini mẽſe Maio ꝑ triduũ faciebant placandis (vt aiebant) Lemuribus ſiue Remuribus: quam inſtitutionem à cæde Remi dicebant ortam, quòd ſpiritus eo mortuo incolas loci infeſtarẽt. Hęc aũt vana eſſe atq́ꝫ illicita demonſtrãt tũ ea q̃ ante diximus, tum ſeuerum illud interdictũ legis, ne per ignẽ liberi traducant̃.

[a] *Iob. 41. & c. ſi quis per ſortiarias. 23. q. 1. & 26. q. 7. ca. admoneant.*

[b] *in ſecunda ſecundæ, q. 96. artic. 2.*

[c] *can. admoneant. 26. q. 7. & d. can. ſi quis per ſortiarrias. 23. q. 1.*

Moſes Maymonis, Hebræorum Theologorũ habitus præſtantiſsimus, Amorrhæos ſcribit inter alia ſolitos per flãmam recẽtes ex vtero fœtus trãſmittere[a], & credidiſſe liberos à calamitatib. plurimis vindicari: eandemq́ ſuperſtitionem nutrices adhuc obſeruantes à ſe in Ægypto viſas. Quòd ſi ab hac ſuperſtitione tãtopere abhorret Dominus, quanta deteſtatione putandum eſt ipſum ea carmina & remedia proſequi quæ aduerſus maleficia adhibentur? De hoc argumento poteſt Moſem Maymonis lector conſulere, qui plurimas ſuperſtitiones deſcribit ab Amorrhæis frequentatas vt ex veteribus libris didicerat: quæ ſuperſtitiones in lege Dei nec reticentur planè, nec minutatim explicantur, ne id doceri videretur quod ſepeliri opus eſt obliuione ſempiterna. Verumtamen exẽpla quædam afferemus, vt neq; improbi occaſionem habeant, neq; Iudices ſeipſos excuſandi ignorãtiæ nomine. Fertur hæc ſuperſtitio & videtur paſsim, ꝙ pueri imponuntur vrſis vt aduerſus pauores confirmentur, ꝙ arborib. alligatur ſtramen vt ſeruentur fructus, prout fit in Valeſiorũ agro: hæ pernicioſę ſuperſtitiões ſunt, quib. ſemp̃ ineſt auerſio à Creatore, & in res creatas fides. Quãobrẽ Mahomed Aben Thaulon Sãgiach Ægypti nup̃ cremari iuſsit crocodilũ plũbeũ portę cuiuſdã ædis in Ægypto ſubditũ, q̃a ſe hoc pacti incolæ à crocodilis tutos eſſe cogitabãt. Hęc de illicitis modis ꝑ q̊s ſortileg. occurrit: Nũc etiã videam⁹ an aliq̃s extet modus malignos ſpirit⁹ ab hoĩnib. obſeſsis depellẽdi.

[a] 2. Reg. 21. & 23. 2. Para. 28. & 33. lib. 3. More nebocim.

De

De ijs qui obſidentur & vim patiuntur à malignis ſpiritibus, & an ſit modus ſpiritus iſtos depellendi. Cap. VI.

DIximus de ĳs qui volũtariè tacitis aut expreſſis conuentionibus cum ſpiritib. malignis cõmunicãt: iam dicamus de obſeſsis hominibus qui vim ab eis patiuntur, & an ſit vllus eos depellendi modus. Hic verò non diſputo an ſint homines q̃s maligni ſpiritus obſideant, quibus plenæ ſunt diuinæ atque humanæ hiſtoriæ, & Euangeliorum maximè. Sic in Actis Apoſtolorum capite xvi. ancilla fuiſſe legitur adoleſcentula ſpiritum in ſe habens quem Scriptura vocat ἐγγαστρίμυθον; res occultas euẽtaque predicentem multis, denaque mendacia verò vni dicto connectentem (prout ſalutis viam à S. Petro & Paulo dixit prædicari) quæ ita lucro nõ mediocri augebat herum, diabolus verò homines ita perducebat vt ſe autorem mendacĳ de veritate cõſulerent. Monaſterĳ in Vveſtphalia narrat Sleidanus, cùm Anabaptiſtæ rerum potirentur, lege de communione bonorum promulgata, neceſsitatem ſingulis fuiſſe impoſitam vt conferrentur in commune bona: cumque numos ſuos diſsimularent & celarent multi, puellas duas exſtitiſſe quæ reuelabant omnia. Certiſsimũ aũt eorum quos diabolus obſidet argumentũ eſt, quod varĳs linguis loquũtur quas nunquam didicerint. Huius generis ſunt pauci in Gallia, vident̃ tamen. Fuit ante annũ puer

nomine Samuel annos duodecim natus in pago Vuanteleti ad Laodunum, filius nobilis viri Landarum domini, qui poſt menſem à matris obitu occupatus à ſpiritu, infeſtatus plurimùm, colaphisq; cęſus eſt: etiam in corpus illius ingrediebatur ſpiritus, & ſi quis puerum volebat ſubducere, ille retrahebat violẽtia. Eum exorcizari pater noluit religionis quam profitetur nomine: an fuerit ab eo tempore liberatus neſcio. Annus quoq; duodecimus vel decimus tertius agitur ex quo Veruinenſis fœmina à maligno ſpiritu poſſeſſa hic Laoduni exorcizata eſt, quam hiſtoriam quia excuſis compluribus libris fuit expoſita prætteribo. Iis abundant Italia atque Hiſpania, quos numellis opus eſt conſtringi: atq; hi Græcè, Latinè, & linguis aliis quas non didicerunt vnquam, nouerunt loqui, ac potiùs ſpiritus in ipſis loquitur: nam ſi quando Veruinenſis illa linguam valde protruderet, ſpiritus diſertè loquebatur. Mulierẽ dęmoniacã Melanchthon ſcribit à ſe in Saxonia viſã, neſciẽtẽ legere aut ſcribere, q̃ Gręcè tñ & Latinè loquebatur, & ſęuũ illud Saxonię bellũ prędixit his verbis, ἔσαι, ἀνάγκη ἐκ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Narrat Fernelius in lib. de abditis rerũ cauſis ſe puerũ vidiſſe dęmoniacũ loquẽtẽ Gręcè, cũ tñ literas neſciret. Hippocrates libro de morbo ſacro comitialẽ morbũ putauit eſſe: diſcrimen verò poſteri optimè annotauerũt etiã in Gręcia, cùm obſeſsi auditi ſunt varias linguas & diuinatiões proloqui, q̃d in comitialib. nõ poteſt percipi. Signa enĩ atq; ſymptomata videntur differẽtia:

& Ma-

& Magi ipſi, cũ periculũ facturi ſunt, in aurem hominis affecti dicunt, Exi dæmon, quia Ephimolei tibi præcipiũt: ſtatim dæmoniacus ruit in terram quaſi λιποθυμῶν, deinde poſt tempus aliquod reſurgens nũtios veros & ignotos è longinquo affert, atq; hoc facto à dæmone liberat̃: in morbo autem comitiali ſecus. Alij verò quorũ corporib. diabolus ineſt, ſunt Magi, quos ab eo vexari nõ animaduerteris: itemq; illi qui religiõe ducti & putantes benefacere, à dæmonibus ad tempus occupãt̃, vt fuerũt in Græcia Pythiæ, quas poſsidere credebat̃ deus ac ꝓpterea ἐνθουσιασμὸς dicebat̃, cũ Sibyllę aut Pythiæ, q̃ in Delphica Deliáue ſpecu iacuerãt ſic occupabant̃ & per eas diabolus (quẽ vocabãt Deũ Apollinem) reſponſa dabat, quo facto ab eis ſuperſedebat Dęmon. Veri autem dæmoniaci nonnunquam certis ſuperſtitionibus liberabant̃, quarum Hippocrates in libro de morbo ſacro meminit: Sed non rarò Magi (vt adhuc faciunt) dæmonas depellebãt. In primitiua Eccleſia Chriſtiani precibus vtebantur, deinde catechumenos & energumenos coniurationibus ac exorciſmis obſtringebãt, licet is qui ſe baptiſmi cauſa ſiſtebat matura ætate ſapientia prudentiaq; inſtructus eſſet, nec vlla maligni ſpiritus in eo cerneretur ſpecies: qui ritus ſemper fuit obſeruatus & adhuc obſeruatur, cùm infantes in ea religione quæ dicitur catholica baptizantur. Hic enim de ijs ſolùm agitur qui Magi non ſunt, & à maligno ſpiritu obſidentur. Contrà autem ex infinitis

iudi-

iudicijs inter Magos cõuenire cõſtat, ſi qs ex profeſſo. Magus & conuentione cum diabolo expreſſa obſtrictos in perpetuum ſeruituti eius renuntiet ipſumq́ pœnituerit facti ſui non inuocato Domino, eum malè multari, vexari, & cædi, niſi Deus ſingulari gratia ipſum conſeruauerit. Hominem à nobis viſum fuiſſe antè meminimus quem malignus ſpiritus ita perſequebatur vbiq vt eo non poſſet liberari, dormientem ſuauiſsimè vellicãdo naſum & aureis excitabat, & ſciſcitabat numquid ab ipſo flagitare vellet. Sprangerus cõplureis Sagas à ſe condemnatas fuiſſe dicit quę ſibiipſis gratulabantur mortem, dicentes ſe à diabolo cędi niſi mores mandatis ipſius gerant, nec alia vnquam ratione quieſcere. Virum quoque nobilem ad Vellerios Coteretanos fuiſſe notauimus, cui Hiſpanus miles ſpiritum malignum cum annulo vendiderat, cumq́ ille nobili, prout exſpectauerat, non obſequeretur, annulum in ignem fuiſſe à nobili cõiectum, ex eo tempore à ſpiritu nobilem non requieuiſſe. Sunt etiam qui cùm fuerint Magi, Deo renuntiauerint, & cum Satana in fœdus iurauerint, technis eius cognitis contemnunt quidẽ, ſed à Satana tamen minimè infeſtantur, quia ſuos eſſe nouit eoq́ contentos eſt. Sunt etiam alij qui videntur ſtulti, intempeſtiuè ridentes & exultantes, vt ille apud Philoſtratum quem Apollonius Tyanæus Magorum princeps demonſtrauit obſideri à maligno ſpiritu atque liberauit: etenim ita res habet, niſi hominis ſtultitia ex morbo naſcatur,

ſcatur, indicio eſt eum à maligno ſpiritu poſsideri. Sunt etiam qui non deſipiunt quidem, ſed ita dormientes incedunt ac ſi vigilarent: ſed hic lethargus eſt, aut aliud malum cerebri quo etiam viri ſapiẽtiſsimi nonnunquam opprimunẽ. Non treis ex iſto malo & ſine dolore laborantes vidimus, & ſe Galenus ſemel ex eo morbo fateẽ laboraſſe cùm milliaris octauam obiret dormiens, donec in lapidem incurrens corruiſſet, eo'que caſu expergefieret. Verumtamen ſunt qui ſæpe clauſis oculis de nocte ambulant, domos, templa, celsáque & inacceſſa loca conſcendunt, quò nemo peruigil, quantũuis ſaperet, aſcẽſurus eſſet: quòd ſi de nomine ſuo vocentur, repentè concidunt. Sprangerus hominem ita corruentem à ſe viſum fuiſſe narrat Aurelijs. Fuit etiã vir hoc modo agitatus nocte, quem ſocius qui cum ipſo cubabat proſequens cùm in profluentem ire animaduerteret nõ proceſsit quidem vlterius, ſed ne ille procederet nomine appellauit: ſic ille repentè corruit dormiens & ſubmerſus eſt. Hunc preſumptio eſt à maligno ſpiritu fuiſſe actũ, verumtamen nõ poſſum confirmare: nam fieri poteſt vt quis audito ſuo nomine ex improuiſo excitetur eoque pacto corruat: vt verò inacceſſa loca conſcendat dormiens & periculoſa præcipitia, & inoffenſo pede per ſe reuertatur, nõ eſt probabile. Vtcunque ſit, hominem obſeſſum & vexatum à maligno ſpiritu non abeſſe à ſalutis via credibile eſt, vt ſancti homines putauerunt. Itaque Paulus priore epiſtola ad Corinthios de eo loquens

P

qui rem cum ſocru habuerat, Expedit, inquit, hominem illum tradi Satanæ, vt ſpiritus ſaluus ſit in in die iudicij: quibus verbis excõmunicationem, quæ hodie quoq; eſt in vſu, credibile eſt intelligi. Reſtat vt modos depellendi malignos ſpiritus ex hominibus, beſtijs, ædibusq; videamus. Aſſentitur enim Thomas[a] Aquinas beſtiam quoq; rationis expertem cogi adiuratione poſſe, velut à Satana hominibus offendendis actum, ac proinde malignos ſpiritus abigi. Quod autem modos eijciendi dæmonas attinet, Alexander primus Papa inſtituit aquam benedictam, Notæ ſunt coniurationes[b], Exorcizo te N. per Deum viuum, &c. tum oratio, Deus miſericordiæ, &c. pòſt execratio, Ergo maledicte diabole, &c. deinde oratio altera, poſtremò execratio (tres enim adiurationes adhibẽtur) ac tum demum quæcunq; ſortes maleficive pulueres in domo viri à dæmone obſeſsi deprehenſi fuerint tradunt̃ igni: q̃d S. Hilarionis & Hieronymi iudicio (vt antè diximus) planè aduerſat̃. Cõfeſsiones etiã, Sacramenta, ſtolas, aliaq; adijciunt pluri ma: etſi non ſæpe maligni ſpiritus his omnib. procuratis & effectis exeunt. Mulieris à maligno ſpiritu poſſeſſę Menilij ad Dãmartinum cõmmorantis ſuprà meminimus, quæ per ſpiritũ inde à 18. ætatis anno ligabatur, nec alio afficiebat̃ malo. Hanc Picardus Doctor & cõplures alij exorcizauerũt Lutetiæ (vt diximus) an. 1552. ſed tentatum fruſtrà. Alios verò audiui, cùm Diabolũ vellent exorcizare, ipſos fuiſſe occupatos; prout in Actis Apoſtolorũ legi-

[a] *in ſecunda ſecũdæ q. 90*

[b] *lib. de cere monijs Eccleſiæ Rom.*

legimus duos fuiſſe diſcipulos qui malignum ſpiritum ex humanis corporibus tentabant eijcere dicentes hæc verba, Adiuro vos per Ieſum quẽ Paulus prædicat, &c. reſpondẽs autẽ ſpiritus nequam dixit eis, Ieſum noui & Paulum ſcio: vos aũt qui eſtis? & ſtatim diabolus vtrumq; inuaſit, eo dimiſſo quem antè vexabat. Similem hiſtoriam in primo Greg. dialogo legimus, Sacerdotẽ quendã qui mulierem à diabolo occupatam animaduertebat, ſtolam accepiſſe & impoſuiſſe mulieri, ſtatimq; diabolum relicta muliere in Sacerdotem irruiſſe. Ait etiã Niderus Monachũ fuiſſe Colonię facetũ Magum quem opinio erat malignos ſpiritus abigere. Hic rogãti diabolo quò iturus eſſet, abi, inquit, in latrinas meas: quod fecit diabolus, ſed eum nocte latrinas adeuntẽ ſic contudit plagis vt proximè à morte abfuerit. Interdum verò diaboli ex Magorũ mãdato abeunt, vt Apollonius Tyanæus dicitur eos abegiſſe, ac potiùs diaboli paruiſſe illi, vt opinionem deitatis (quam affectabat) cõciliarent ei: quo inſtituto diſcipulos tam multos adeptus eſt qui portentum iſtud anteponebant Chriſto, vt Euſebius octo libros contra Philoſtratum Apollonij Euangeliſtam coactus fuerit conſcribere. Idem quoque Simon Magus fecerat: nulla enim fraus tam ſubtilis eſt quam nõ cõminiſcatur Satanas vt detrudat homines in idololatriã: quo non euertiť, ſed ſtabiliť potentia eius. Exẽplum Bohemi Sacerdotis Sprangerus Quæſitor narrat, Dachonis nomine, q diu poſſeſſus à diabolo Rom. deductus eſt

dicebat autem ea ſibi odio capitali eſſe quæ Satanas diligit maximè. Magdeburgi quoque fuiſſe ſacerdotem alterũ quem Diabolus poſſedit annos ſeptem, qui rogatus cur ſacerdotem illum inde à tribus menſibus cœpiſſet agitare dixit ſe iam antè in corpore illius conſediſſe: quærenti autẽ exorciſtæ vbi lateret cùm hoſtiam ſacram Sacerdos ſumeret, ſuberam, ait ille, linguę: cumq́ue inueheretur in eum exorciſta dicens, cur non fugis à præſentia Creatoris tui? reſpondit diabolus, at dum vir bonus ſuper pontem ambulat, quid obſtat quo minus ſub pontem illum tranſeat improbus? Hæc Sprangeri Quæſitoris verba. Queritatur etiã interdum diabolus tanquã ſi grauiſsimo dolore premeretur, dicens ſe huius animam aut illius eſſe, vt in errore homines detineantur. Hiſtoriæ hoc argumento exſtãt quàmplurimę. Petrus Mamorius in Gallia narrat Confollenti ad Viennam fluuiũ hiſtoriam accidiſſe in Caplandi cuiuſdam ædib. anno M. CCCC. LVIII. diabolum, qui animam defunctę ſe eſſe prædicabat, gemitibus, clamorib. & querimoniis omnia compleuiſſe, monẽtem habendas preces peregrinationesq́ue obeundas, & res veras plurimas reuelantem: ſed dicente ei quodã, ſi tibi vis haberi fidem, dic Miſerere mei Deus ſecundum, &c. reſpondiſſe hoc à ſe fieri non poſſe. Tunc ludificantibus ipſum iis qui adſtabãt fremebundum aufugiſſe. Idem Nicolaæ Alberiæ Veruinenſi accidiſſe narrat D. Bartholomæus Fayus Conſiliarius Pariſienſis Curię, Satanã huic ad foſ-

ſam

ſam patris oranti apparuiſſe tanquam è ſepulchro prodeuntem, qui miſſas plurimas celebrari, certáſque peregrinationes ſuſcipi iuſsit, nec propterea miſerã exagitare deſtitit: & quamuis ſeipſum priùs auum illius eſſe reſpondiſſet, tandem Beelzebubum eſſe confeſſus eſt. Diximus ſæpenumerò q̊d eſt in Iobo, non eſſe poteſtatem in terris à qua metuat Satanas. Itaq; pernicioſa eſt Ioſephi hiſtorici Hebræi ſententia quam anteà perſtrinximus, cùm Iudæum è ſua gẽte ſcribit à ſe fuiſſe viſum, quo annulum indẽte ad naſum hominis obſeſsi fugiebat diabolus illicò: ſic enim homines ad reuerentiam rerum creatarum, lapidis, annuli inflectuntur. Neque tamen ait adamantem in annulo fuiſſe, etſi fuerunt in hac ſententia quidam tantas eſſe adamanti vires & vana ſomnia & malignos ſpiritus amoliatur (quod obſcuras quidam poeta dixit,

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit)

ſed non definiũt quódnam ſit illud adamantis genus. Sunt enim ſex[a] illius genera diuerſa maximè, in quibus numeratur ſextus adamas Arabicus aceruis magnis compertus in Pyrenæis montibus, ſic tritus viatorum pedibus vt centum põdo in loco tribus ſolùm aureis venale habeatur. Hic à natura tam bellè formatus & expolitus eſt vt omnia opificum mangonia & omneis artes dignitate ſuperet, ſex angulis æqualibus, duabus extremitatibus acuminatis, figura conoïde, multis etiã colore variantibus. Apud veteres credebatur gladiorum aciem à diabolis timeri vehementiſsimè: Pla-

[a] Plin lib. 37. cap. 4.

to enim & cõplures Academici ſpiritus poſſe diuidi arbitrantur. Memini anno M. D. LVII. malignum ſpiritum cum fulmine irruentem Tholoſæ in ſutoris ædes Pudoti nomine Salino adiacentes, vibrare lapides per ſingulas partes cubiculi, vnde tam magnus lapidũ aceruus collectus eſt vt domina ædium ingens ſcrimniũ quod obſerabat claue lapidibus plenum habuerit: & quãuis ianuis feneſtriſq; obditis, nihilominus tamen ſpiritũ ſine cuiuſquam damno alios lapides apportare. Quid rei eſſet inuiſit Latomius tum Præſes quartus: ſed ille ſpiritus decuſsit pileum eius lapide, & in fugã vertit præcipitem. Iamq; dies ſextus agebat̃, cùm D. Ioannes Morquæus Præſidialis Iudicis Conſiliarius monuit me vt miraculum iſtud inuiſerem, vbi duabus tribúſve horis conſumptis non percepi quidquam. Me autem ingrediẽte dixerat quidam, Deus ſit in his ædib. deinde cognita hiſtoria indixit domino ædium vt ſeriò ex animo oraret Deũ, & gladium in cubiculi totius ambitum agitaret: fecit, poſtero die mulier dixit nihil à ſe ex eo tẽpore fuiſſe auditum, & dies ſeptem ſine quiete vlla tranſegiſſe. Horum ſpirituum λιθοβόλους plenæ ſunt veteres hiſtoriæ: qualem Gulielmus Parienſis ſcribit fuiſſe Pictauij in parochia S. Pauli an. M. CCCC. XLVII. qui cyathos & vitreamina frangebat iniectis lapidibus, offendebat neminem. Dicitur prætereà malignos ſpiritus, cùm eijciuntur, in certum aliquem locum ablegandos eſſe. Sic Chriſtus in Euangelio dicitur ad porcorum greges diabolos tranſmi-

tranſmiſiſſe, & in Tobia Angelus abactum malignum ſpiritũ vinxit in ſuperiore Ægypto: ex quibus videtur Deus non poteſtatem modò, ſed etiã loca circũſcripſiſſe quibus maligni ſpiritus includuntur. Scribit in dialogo Cæſarius Colonienſis Sacerdotis filiam ab Incubo ſpiritu maligno agitatam ex phreneſi laboraſſe: monitum autem patrẽ illius effeciſſe vt filia trans Rhenũ deportata migraret: ſic diabolum à filia diſceſsiſſe, verùm parentem adeò contudiſſe vt poſt triduum vitam amitteret. Illud quoque legimus, malignos ſpiritus frequentiores eſſe in pagis quàm in oppidis, & in deſertis & aquoſis locis quàm in pagis, vt in Iobo eſt XLI. capite: Quapropter maligni ſpiritus de nocte flammantes (ſtultos ignes appellant noſtri) ſecundum aquas ſpectantur plurimùm & ad ſubmerſionem homines prouocant. Ac iſti quidẽ ſpiritus vt propulſent, credo res creatas cum timore & verbo Dei coniunctas poſſe cõducere, ſed nihil planè ſine timore Dei efficere. Exẽplo ſit Muſica, quę ante alia plurimũ contra ſpiritus malignos poteſt, vt à Saule infeſtando ſcribitur malignus ſpiritus deſtitiſſe cùm Dauid pulſaret fides. Erat quidem tunc temporis Spiritus ſanctus in Dauide, verumtamen Saulis cruciatus pulſatis demum fidibus deſinebat: ſiue eo quòd Muſica res diuina quædam eſt, diabolus verò nihil tantopere q̃ diſcordias diligit, ſiue ꝙ harmonia cõſpirans cũ anima effugiẽtẽ rationẽ ad ſua principia reuocat: prout annotabãt veteres à Muſica interuentu animæ

ſic cu-

ſic curari corpus, vt interuẽtu corporis curat̃ medicamentis anima. Sic in Germania quoddam hominum furioſum genus inſtrumentis ſolùm muſicis curat̃, cũ modulos ſuos Muſicus choreę furioſum accõmodat, & paulatim efficit vt furioſus ſeſe pro cantione Muſici leniter temperet: ſic tandẽ quiete allata ſanatur furioſus: hunc S. Viti morbo Germani dicũt laborare. Prophetam quoq; Michęam legimus ab Achabo Rege Samarię accerſitum antequàm prælij exitum prædiceret iuſsiſſe coram Rege vt inſtrumentum muſicum pulſaretur, eoq; pacto occupatum à Dei ſpiritu prophetaſſe: Samuel item cõſecrato Saule, abi illuc, inquit, vbi inuenies Prophetarum turbam deſcendentium de monte qui pulſant inſtrumenta, tum Spiritus Dei inceſſet te: itaq; ſimulatq; ad Prophetas ludẽtes inſtrumẽtis acceſsit Saul, irruit in eum Dei ſpiritus, quo ſe mutari ſenſit. Etſi credibile eſt Spiritum illum Dei quo plena erat Prophetarum turba non Saulem modò igne diuino inflammaſſe, ſed etiam omni ex parte malignos ſpiritus depuliſſe. Itaque dum Saul à Deo & Angelo ipſius relictus, & occupatus à maligno ſpiritu Dauidis necem quæreret, ſicarios quidem bis in comitatum Samuelis miſit qui illum interficerent: ſed vt primùm acceſſerant, occupati à ſpiritu Dei benedicebant & laudabant Deum qui Dauidem occiſuri venerant: q̊d Saul audiens aduenit ipſe, & in alium repentè conuerſus prophetauit & laudauit Deum. Non Hebræi priſci docuerunt, certiſsimamq; ἀπόδειξιν & indubi

tatam

tatam eſſe ſtatuerunt, nihil tantopere Deo acceptũ eſſe quàm laudes ipſius integro animo atq; hilari decantatas, quod ait Pſaltes [a], [a] *Pſal. 33.*

Recti labra decet ſummum laudare parentem:

nec exſtare quicquã abigẽdis ſpiritibus malignis tam aptum, aut potens cogendis: quod tamen nõ res creatę, ſed laus Creatoris efficit. Qui ergo dixerit quiſpiam, Apollonius Tyaneus Magus ille potuit Dæmonas eiicere? quomodo nunc etiam Magi momento poſſunt malignos ſpiritus depellere? Reſpondeo quod anno M. CCC. XCVIII. Sorbona definiuit, Hęretici ſunt qui putant dęmones maleficijs cogi poſſe, qui ſe cogi fingunt. Cùm itaque à Magis cernimus ſpiritus malignos extrudi, neq; extrudunt ipſi neque exire cogunt, ſed colludunt inter ſe: vt apud Leonem Africanum legimus à Magis (quos illi vocant Muhazimim) poſt ductos aliquot circulos & characteras in fronte dęmoniaci interrogatumq; dæmonem, dari mandatum ei vt exeat, & ſtatim exire illum (quod item ſcribit Sprangerus de Germaniæ ſortilegis) quo facto Satanas q nihil niſi corpus tenebat antè violentia, in tranquillam animæ poſſeſsionem mittit. Item ſi quando ſuperſtitioſi ritus idololatriaq; adhibentur, malignus ſpiritus abſcedit & cogi ſe fingit, vt imperitos protrudat in conſtantem & obfirmatam idololatriam. In Germania ſiquis dæmoniacus aut ſortibus affectus ſuſpicetur per Sagam aliquam malignum ſpiritum ſibi maleficiúmue importatum, Iudices ipſáq; Imperii Camera coram

homine affecto hæc verba à Saga pronuntiari iubent. Benedico tibi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti in tuis bonis ſanguine & armento: & momento affecti homines reſtituuntur valetudini. At hoc ſi vir Germaniæ optimus eadem verba pronuntiauerit non effecturus eſt: vnde eruitur inter diabolum & Magum optimè conuenire, qua lege olim Magi è corporibus hominum diabolos legunt exegiſſe dum Hippocrates viueret, vt idem in libro de morbo ſacro teſtis eſt. Dæmoniaci autem inueniuntur quàm plurimi in Hiſpania, Italia, & Germania maxime, qui decem aut viginti annos ſic à dæmonibus poſsidentur vt arceri nequeant. Sic Amſterodami pueri dęmoniaci triginta anno M.D.LVI. comperti ſunt, à quibus nullo exorciſmo dæmones potuere propulſari: id autem ſortibus & maleficijs contigiſſe iudiciũ fuit, quia ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & ſimilia excernebant, quæ ſolent ex ſortilegijs homines affecti eijcere. Puellas dæmoniacas & mulieres lxxx. antè diximus Romæ à Benedictino monacho, quem Cardinalis Gondius Pariſienſis Epiſcopus eò abduxerat, exorcizatus fuiſſe anno M.D.LIII. ſed nihil opera illius totis ſex menſibus fuiſſe confectum. Huic percontanti à Satana cur miſeras iſtas puellas occupaſſet, reſpõdit dit ſe fuiſſe à Iudęis miſſum indignè ferentibus q̃ iſtę quarum pars maxima ad Iudęam gentem pertinebat fuerint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, q̃a Theatinũ Papã cogitabat ꝓcuraturum

Iudæo-

Iudæorum necem quibus erat infenſiſsimus: ſed Ieſuita quidam coram Papa defendit non eſſe penes homines facultatem iſtam, ac ne penes Satanã quidem: hoc poſſe fieri ſi his aut illis Deus permiſerit, conſilium autem Dei à perueſtigantibus non poſſe comprehendi. Quamquam non puto fuiſſe Satanam à Iudæis miſſum, qui homines potius religione fuiſſet poſſeſſurus, quàm eos qui participato baptiſmo legi illorum renuntiãt. In Kendorpiẽſi autem monaſterio ad Marchiam Germanię, vbi monialeis maligni ſpiritus anno M.D.LII. mirificis tormentis cruciarunt, interrogati Magi & moniales Sagæ reſponderunt fuiſſe iſtud ab Eliſabetha Kama coqua monaſterij procuratum, quæ Sagam ſe agnouit eſſe, Satanam rogauiſſe, & ſortilegia ad hanc rem exercuiſſe. Hæc viua cum matre incendio perijt. Efferebantur autem dæmoniacæ in aerem vnoquoque die, interdum horis ſingulis, & ſine dolore in terram recidebant, tum planta pedum titillatæ ſine intermiſsione ridebant: aliquando etiam inter ſe percutiebant ictibus. Quod ſi quis vir bonus aderat orationem habens ſerióue de Deo proloquens, vexãbatur illæ: ſin horas Latinè legerent aut ritus ſuos pronuntiarent, aut de ludis & ineptijs ſermo haberetur, dolore carebant aut leuabantur plurimùm: omnes halitu erant fœtidiſsimo. Eodem tempore in propinquis oppidis & pagis dæmoniaci complures fuerunt deprehenſi: qua ex cauſa plurimæ Sagæ comprehẽſę & ſupplicio vltimo affectæ ſunt. Similiter

in monaſterio Nazareth Colonienſis diœceſis opera adoleſcentis cuiuſdam Sagæ Gertrudis nomine (quam ſingulis noctibus dæmon iniuerat ex quo nata fuerat annos xij) moniales omnes à ſpiritibus malignis fuerunt obſeſſæ. Apud Fernelium in libro de abditis rerũ cauſis legimus ipſum ad inuiſendum quemdam nobilem adoleſcentem dæmoniacum fuiſſe ductum qui literarum expers Græcè loquebatᷓ tamen: hunc dixiſſe patri vt torquem ordinis equeſtris collo eximeret: rogatum autem ſpiritum quiſnam eſſet, reſpondiſſe per hominem (cuius nomen nolebat exponere) fuiſſe factum vt in corpus veniret pueri. Hunc hominẽ fuiſſe ſtudioſiſsimum Satanæ clientem eſt veriſimile: quamuis nec Satanæ nec Magis omnib. hæc poteſtas inſit aduerſum homines, niſi prout Deus permiſerit: vt nuper in Flandria res admirabilis cõtigit quæ ab eo tempore toti Chriſtiano orbi innotuit. Antonio Suqueto Eqti ordinis Vellerei Cõſiliario in priuato conſilio Brabantię filius erat nothus, qui antequàm vxorem duceret familiaritatẽ cum altera quæ Saga credebatᷓ eſſe coluerat. Hæc puellæ nobili quæ amatori nupſit inuidens, ita cũ Satana egit vt mulier iuuenis inceſſeretur à maligno ſpiritu, vexaretᷓ in maxima frequẽtia & quamuis obnitentibus viris in altum attolleretᷓ & huc illuc proijcererur. Inſtante partu dum accerſeretur obſtetrix, Saga quam metuebat oderatq́ mulier grauiſsimè ingreditur, mulier defecta animo & ſoporata corruit, fœtumq́ paulo pòſt eiectum ſentit.

Diſce-

Diſcèdit Saga, accedit obſtetrix, puerperam ſolã offendit, partus nunquam ex eo tempore viſus eſt. Creditum eſt vulgo Satanam in corpus fœminæ ab inuidẽte Saga immiſſum eſſe: verùm hoc nõ aliter quàm ſecreto Dei iudicio affectum eſt. Perſimilis huic hiſtoria dicitur in Lotharingia fuiſſe geſta, de muliere quam Satanas ad fœtum habendũ extulit: ſed patrem affirmatur fuiſſe Magum, & Satanę vouiſſe fœtum. Nonnũquam verò bruta mulierum cupido efficit vt dæmon eſſe videatur qui in turpes actiones incumbit: quemadmodum in diœceſi Colonienſi anno M. D. LXVI. canis qui dæmon eſſe dicebatur, in monaſterio fuit deprehenſus qui monialium veſtes attollebat vt abuteretur ipſis. Hic naturalis fuit (opinor) canis, nõ autem dæmon. Comperta eſt Tholoſæ mulier ſic abuti cane, cui vim palàm canis afferre voluit: hęc rem confeſſa igni fuit tradita. Alia eiuſdem criminis euicta anno M. D. XL. in vincula Lutetiã abducta eſt. Videtur autem in Lege Deo non fuiſſe ſatis vt iſtud propter abominandum malum, indicta nece caueretur, niſi etiam eodem in capite mercedem meretricis offerri Deo & pretiũ canis prohiberet. Illud etiam poteſt fieri vt Satanas mittatur à Deo, prout omnes pœnas conſtat ab eo ſiue ordinariis modis ſiue præter modos ad vlciſcendum hoc turpe facinus proficiſci. Sic in Monaſterio montis Heſsi in Germania erant moniales dæmoniacæ, & ſuper earum cubilia videbant̃ canes tentantes impudicè eas quæ in ſuſpicione erant i-

ſtius ſceleris & mutum (vt vocant) peccatum cōmiſerant. Cuius rei lectorem placuit commonefacere, vt caueant omnes ne qua vis voluntati puellarum quæ à caſtitatis voto alienæ fuerint afferatur. Exorciſmos autem à multis adhiberi mirum, quibus nunquam ſancti Prophetæ vſi ſunt. Etenim horruiſſent illi Satanam interrogare, aut de re vlla conſulere, aut imperata illius facere, ſed præſentes ſancti viri ad Dei vnius laudem malignos ſpiritus propulſabant. Itaq; in priſca Eccleſia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chryſoſtomū[a], Clementem[b] (qui orationem tradit elegantiſsimam) & Theodorū anagnoſtem legimus[c]. Perſarum Regem in priſca Eccleſia imperauiſſe legimus vt abigerētur dæmones, & precibus in Eccleſia habitis dęmonas fugatos eſſe. Apameenſem Epiſcopum in Theodoreto[d] legimus vultu in terram demiſſo Deum interpellaſſe precib. & Dęmonē ex æde Iouis eieciſſe. Ac propterea diſertè Lex Dei imperat deleri templa vbi Gentiles dijs ſuis ſupplicabant, ne vllo pacto in eis pollueretur, contaminaretur, aut inuocaretur Dei nomen[e]. Auguſtinus[f] quoque & Sozomenus[g] ſcribūt nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatū quàm preces corā Deo, nullū familiare colloquiū, nullas facetias, nullus interrogationes Satanæ fuiſſe ꝓpoſitas: prout in Germania quibuſdā accidit, quorū alij Satanæ verbis habuerunt fidem, alij mandatis paruerunt damnanda impietate & deteſtabili. S. Dionyſius in Hierarchia

[a] Lib. de incōprehēſib. Dei natiuitate
[b] Lib. 8. ca. 32.
[c] Lib. 2.
[d] Lib. 5.
[e] Deut. 12.
[f] Lib. 22. de ciuit. Dei.
[g] Lib. 6. ca. 28.

rarchia, & Theo. de ſacra Synaxi, teſtantur dæmo niacis hoſtiam nunquam fuiſſe datam. Hierony mus in vita S. Hilarionis ſcribit iuuenem Magum qui puellę animum non potuerat pellicere, laminã æream ianuæ ſubdidiſſe inſculptis in ea quibuſdã notis, itaq; paulo pòſt obſeſſam à dæmone puellam furore agere cœpiſſe & loqui, dæmonem dixiſſe à puellæ corpore ſe non extiturum donec lamina adempta eſſet: Hilarionem verò vetuiſſe vt adimeret, & ſolis precibus ſine hoſtia, adiuratiõe, aut quæſtione vlla Diabolis propoſita (nam à rebus iſtis abhorrebat) puellam eo liberauiſſe. Ioan nes Vierius[a] narrat puellam dæmoniacam à ſe in Germania viſam, & roganti exorciſtæ Satanam reſpondiſſe fore opus vt puella Marcodurum Germaniæ oppidum religionis ergò petat terno quoque paſſu in genua procidens, & miſſam in altari S. Annæ celebrari curet, ſic futurum vt puella liberetur: adeòque ſignum liberationis ſub finem Miſſæ venturum prędixiſſe. Hoc facto ſub finem Miſſę puella & Sacrificus albam quandam viderunt imaginem, & illa dæmone ſoluta eſt. Similiter in Loenenſi pago Iuliacenſis Comitatus anno M. D. LIX. die XVII. Decembris Dęmonem, à quo obſidebatur puella quędam, rogare auſus eſt Curio an bona eſſet Miſſa, & quare ſimulac datum fuerat ſignum puellam repentè ad miſſam cogeret, Satanas reſpondit ſibi conſilium de hac re capiendum eſſe: Ita reuocabat ille in dubium religionis ſuę fundamẽtum, cuius Satanam conſti-

[a] lib. 5. ca. 14.

conſtituebat iudicem. De his quæſtionibus ait Pylocrates [a], Mali dæmones faciunt ſponte quod inuiti videntur facere, & ſimulant ſe coactos vi exorciſmorum quos fingunt in nomine Trinitatis, eóſque tradunt hominibus, donec eos crimine ſacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Extat exemplum aliud Philippi Vvoſolichij Colonienſis religioſi in Kuectana Abbatia, obſeſsi à Dæmone anno M. D. L. qui dæmon interroganti reſpondit ſe Matthiæ Durenſis Abbatis præcedentis animam eſſe: eum pictori, qui Mariæ virginis tam accuratam pinxerat imaginem, non ſoluiſſe mercedem, monachum verò liberationem conſequi non poſſe niſi religioſam profectionem Treuiros & Aquiſgranum verſus obiuerit: dictum factum, religioſus morem gerens liberatus eſt. Hæc hiſtoria Coloniæ typis excuſa eſt. D. Bartholomæus Fayus libellorum ſupplicum in Parlamento Præſes ſcribit cum Nicolaa Alberia Veruinēſis ad aui ſui ſepulchrum haberet preces, emerſiſſe è terra hominem inuolutum linteo, qui mulieri dixit ſe auum ipſius eſſe, atq; vt à pœnis Purgatorij liber eſſet Miſſas cani plurimas, & profectionem in ædē virginis Mariæ à Lætitia dictæ ſuſcipi oportere, tum ſeipſum retegens auus eſſe viſus eſt: hunc ingentem miſſarum numerū procurauiſſe, cùm deſinebatur ab earum celebratione mulierem exagitatā fuiſſe grauiſsimè, ſed eū dixiſſe tandē ſe Beelzebubum eſſe. Sed hæc hiſtoria cùm per totā Galliam innotuerit, nihil dicam ampliùs. Ecce autem recen-

[a] lib. 2. cap. 24.

recentiorem aliam, notam Pariſienſibus necdum mandatam typis, quæ Lutetiæ ad inſigne equi rubri in vico S. Honorati accidit. Quidam metaxarius neptim ſuam quã eſſe videbat orphanam ad ſe receperat: hæc cùm propter Geruaſij ad ſepulchrum patris haberet preces, Satanas ſe illi ſoli proceri hominis & atri figura obtulit, eamq; prehendens manu dixit, Amica ne timeto, pater tuus & mater bono loco ſunt, verùm Miſsę aliquot dicendæ ſunt, eundum peregrinatione ſuſcepta ad noſtram dominã virtutũ, ſic in Paradiſum rectà ituri ſunt: ſcilicet humanę ſalutis ſtudioſus eſt Satanas. Roganti puellæ quis eſſet reſpõdit ſe Satanã eſſe, & ne conſternaret̃ monuit. Puella imperatũ fecit: quo facto eã iuſsit Satanas peregrinationẽ Cõpoſtellas ad S. Iacob. ſuſcipere, cui illa, nõ poſſum ait, tam longinquũ iter cõficere. Ex eo tempore non deſiuit Satanas importunè vrgere illã, & vacantẽ operi cũ ſola eſſet familiariter cõpellauit dicẽdo, q̃ crudelis es? nollet iſta ꝓpter me forfices in ſinum indere: quod illa cũ effeciſſet vt ei ſatisfaceret atq; ab eius importunitate expediret ſeſe, rogabat ille vt ſibi aliqd daret ꝓuectusq; tandẽ eò eſt vt de capillis peteret illius, illa crinẽ rogãti dedit. Nonnũquam etiã tentauit ꝑſuadere vt illa ſe in aquã daret̃ præcipitẽ, nonnunq; etiã vt ſe ſtrangularet, & ipſe indita in collũ reſte eã fuit ſtrangulaturꝰ niſi exclamaſſet: etſi auũculus aliquãdo volẽs illã defendere verberib. ita exceptus eſt, vt dies amplius xv. ęgrotus decubuerit. Semel etiã tentauit Satanas cũ ea

concumbere & vim afferre illius pudicitiæ, illa verò fortiter obſiſtēs ita fuit affecta plagis vt ſanguis ex illius corpore manauerit. Inter eos qui viderūt puellā, quidā Epiſcopi Valētini Secretarius nomine Choinius puellę dixit modū pellēdo dæmonio eſſe aptiſsimū ne qd reſpōdeat̃ ad dicta illius, quãuis Deū orari præciperet: q̃d nunq̃ niſi blaſphemans facit, aut ludificans nomen illius creatis reb. coaptatū. Vidēs itaq; Satanas nihil à puella ſibi reſpōderi cauſáue ſua fieri, prehēſam proſtrauit in terrã: ab eo tēpore nō eſt puellæ oblatū viſū. Huic D. Amiotus Altiſsiodorēſis Epiſcopus & Curio parochię in qua puella habitabat mederi nequiuerant. Hoc remediū mihi probat̃ valde: nã Satanas (vt habet̃ articulo xij. determinatiōis Sorbonę cōtra Magos factę an. M. C C C. X C V I I I.) ieiunia, preces, & orationes imperat, etiamq; hoſtia abutitur vt imperitos decipiat. Hiſtoriã Petri Mamorij antè notauimus ex lib. de Sortilegis quē ante cxx. annos in lucē edidit, Satanã in domo cuiuſdã Caplãti an. M. C C C C. L V I I I. Cōfollemi ad Viennã dixiſſe animã defūcti ſe eſſe, ingemuiſſe tanq̃ ſi dolores maximos perferret, monuiſſe vt miſſę quàm plurimæ canerent̃, peregrinationesq; obirentur, & non paucas res occultas vt erant reuelaſſe: Cùm autem ei dixiſſet quiſpiam, ſi tibi vis haberi fidem, dic Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, renuiſſe illum, & fremebundum indigneq; ferentem ſibi hac ratione illudi aufugiſſe.

IOAN-

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quæſtione adverſus Magos. Cap. I.

Hactenus de modis abigendorum ſpirituum malignorum diximus; ſed fruſtrà, ſi Magi reuocent cùm eos expuleris. Semper enim obſeruat Satanas, vt vocatus veniat, & non vocatus accurrit ſæpenumerò. Suaues igitur modos medicinasq; faciles expoſumus, nempe vt populus inſtituatur in Lege Dei, & ad cultũ ipſius perducatur. Quòd ſi neque improbi his rebus contineri in timore Dei, neq; Sagę à deteſtabili vitæ inſtituto reuocari poſſunt, tum cauteria oportet adhiberi candentesq; laminas, & putrefactas partes reſecari. Etſi reuera quocũq; tandem animaduerſionis genere torreantur ad ignem lentum & crementur Magi, plurimum tamẽ abeſt hæc pœna ab illius pœnæ grauitate quam in hoc mũdo ipſis importat Satanas, vt pœnas æternas taceamus quæ ipſis comparatæ ſunt. Ignis eñ ne dimidium qui-

dem horæ, nedum horam perdurat quin abſumãtur Magi: ſed ex omnibus maleficiĳs quibus pœnæ contrahuntur, vt ſunt auaritia, inuidia, ebrietas, adulterium, & ſi qua ſunt eiuſmodi, ſola Magia virum ſuum vlciſcitur crudeliſsimè & diutiſsimè, corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim Mediolanenſis quidam inimicum vlturus quem in manu habebat fecit (hic pugione faucib. admoto ſe iugulaturum eſſe minatus eum niſi renuntiaret Deo, ad renuntiandum compulit, nec ſemel feciſſe contentus renuntiare iuſsit ex animo idemq́ ſæpius repetere: quo facto eum, iugulauit dicens, Ecce vt de corpore animoq́ vindictam ſumimus) id igitur facit diabolus ſubditis. Magos docuimus nec opes ſuis artibus, nec voluptates, nec honorẽ, nec ſcientiam adipiſci, ſed modos ſolùm faciẽdi res turpes nefariasq́ ad quas eos Satanas perducit, inuenire: Atq; hanc illam mercedem eſſe quam reportant in hoc mundo, quòd Diabolus cogit eos vt Deo renuntient, ſe adorent, & poſteriora ſibi figura hirci aut turpis alterius animalis oſculentur, & q̧ quietis loco mancipia ſua exportat noctu ad ea ſcelera perpetranda q̃ antè explicauimus. Quãobrem quod ſupplicium capitale in Magos decernitur, non eo fit quòd res grauiores in ſuppliciĳs perferre poſsint quàm priùs tulerint, ſed vt ira Dei impendens toti populo ſedetur, tum etiam vt ſanentur affecti reſipiſcentia, aut ſaltem ſi noluerint pœnitere vt numerus eorum minuatur, improbi conſternentur, & electi conſeruentur. Itaq; ad ſa-

ad ſalutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima perueſtigentur & ſummo iure puniantur Magi: alioqui periculũ eſt vt Magiſtratus & Magi à populo lapidibus obruantur: Sic Haguenonę ad Laodunum noſtrum, cùm Sagę duæ ante annũ ex iure mortem promeritæ, fuiſſent damnatę vnâ vt cæderetur flagris, altera vt inter flagellandum aſsiſteret, populus p̃henſas Sagas magiſtratu eiecto lapidauit. Alia famoſa Saga Verignij habitãs (quę poſtremo Aprili vita defuncta eſt) obſtetrix, cùm ſortilegiorum aliquot accuſata fuiſſet, fuit abſoluta: ſed poſteà tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecoráque nece affecerit, prout ex incolis audiuimus. Equidem ſæpe miratus ſum cur à multis Principibus quæſtiones inſtitutæ & iudices extra ordinem dati delegatiq́ fuerint in fures, quæſtores ærarios, fœneratores, & viarum obſeſſores, per quos tamen turpiſsima & ſummè horrenda impiaq́ Magorum facta manſerunt impunita. Hoc quidem iam olim compertũ eſt, fuiſſe Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorum faſtigio ſemper in barathrum calamitatum & ærumnarum omnium dati fuere præcipites. Nam ſi Magos de victoria conſulunt, Deus facit vt victi abeant: ſi indicari à Satana ſucceſſorem petunt, hoſtib. ſucceſsionem largitur Deus: ſi Magos rogent an ſint reuelaturi à morbis ſuis, Deus ipſos enecat, vt infinitis hiſtoriarum exemplis oſtendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magiſtra

tus poſſunt. Aliquando etiam autor eſt Dominus vt in Magos Principes rebellent ſubditi: plerunque punit ipſorum Magorum opera, eo quòd Satanas ſacra ſua opertanea de nocte exercet cum Magis, quorum ſigna in abdito latent, quorum facta digito monſtrari nequeunt oculis'ue cerni, de quibus ardua eſt quæſtio & probatio difficilis: hæc autem res inprimis Iudices impedit quominus ſententiam ferant, aut homines eſſe euictos putẽt tam horrendi ſceleris quod maleficia omnia (quęcunque tandem excogitari poſsint) comitantur, vt ſuprà demonſtrauimus. In cauſis igitur huiuſmodi, cùm tam execranda crimina ſic fiunt abditè, vt per viros bonos nequeant retegi, per conſcios & reos eiuſdem criminis maleficos opus eſt reuelari, vt fit latronibus: & vnicus ad innumeros accuſandos eſt ſatis. Demonſtrauit modò illud factum Caroli ix. Regis, cùm Triſcalanus conuictus ea feciſſe quæ humana facultas non poteſt, nec ſpecioſam vllam rerum à ſe geſtarum rationem valens afferre, omnia ope Satanę fieri confeſſus eſt, veniamque ſibi à rege dare poſtulauit, plurimos ſe indicaturũ pollicens. Rex ea lege indulſit poſtulanti veniam, vt conſcios deferret affineſque eiuſdem criminis: fecit, multorumque nomina & cognomina quos nouerat protulit: quos autem in cœtibus viſos de facie ſolùm cognouerat, eos vt agnoſceret, iubebat ſe in publicos conuentus duci, humerúmque aut aliã corporis partem in ijs qui Magicam coluerant curabat inſpici, vt deprehẽderetur ſignum: eos verò ex medio

ex medio oculorũ interuallo noſcebat quib. ſignũ deerat, & quib. Diabolus tanq̃ fideliſsimis ſubditis ſummopere cõfidebat. Verumtamẽ iſtorũ hominũ perſecutio delatioq́ ſtatim ſuppreſſa eſt ſiue fauore & cõcuſsione, ſiue inſano ſtudio tegẽdi certos homines affines iſtius criminis de quibus nulla fortè vnquam fuiſſet orta ſuſpicio, ſiue propter immanem iſtorum numerũ: & effugit index. Non ſecus etiã accidit, cùm cæcus ille è trecentorũ æde & alij criminis eiuſdem rei fuerunt ſuſpenſi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati ſunt: ſed qui ex eis vitã laqueo finiuerunt hoſtiã ſacratam ad ſuas ſortes conuicti ſunt nõ raró adhibuiſſe. Ex eo tempore paulatim cœptũ eſt ad rem hanc attẽdi: maximè veró ab obitũ Caroli ix. Regis nõ ita hæſerunt in difficultatib. Iudices, vt eo regnãte fecerant, quas difficultates Henrico ij. regnãte nõ fuiſſe auditas cõſtat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præſes libellorũ ſupplicũ in operibus ſuis expoſtulat. Multæ ſunt aũt de Magis cognoſcẽdi vię, vt pœnas luãt, ſiue per ordinarios iudices, ſiue per Commiſſarios (vt vocant) extra ordinem datos. Etem̃ præter Iudices ordinarios vnũ duóſue minimũ extra ordinẽ dari in prǫfecturas ſingulas neceſſe eſt: etſi nõ ꝓptereà cognoſcẽdi ius ordinarijs iudicib. velim adimi, ſiue præueniãt ſiue cõcurrant in eandẽ cognitionẽ, vt alij ad rẽ tam ſanctam alijs ſint adiumẽto. Olim ad Eccleſiaſticos iudices, nõ aũt ad laicos hæc cognitio pertinebat: q̃ in ſententiã pſequẽte Epiſcopo Pariſienſi decretũ

Parla

Parlamenti factum eſt anno M. CC. LXXXII. Poſtea verò Iudicib. laicis cognitio attributa, Eccleſiaſticis adempta eſt ſancto Parlamenti eiuſdẽ decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunenſis Tribunus militũ captis complurib. Magis cùm de iјs vellet cognoſcere, impeditus eſt decreto Curiæ, quo tẽpore ſic architectabatᷣ Satanas vt quicquid de Magis prædicabatᷣ pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectẽt Iudices dum fiat expoſtulatio aut inſtent Procuratores Regis, tenentur ex officio de ſuſpectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta eſt, atq; haud ſcio an omnium ſit tutiſsima. Sed quoniã metuũt aliј, & eò ſe aliј inferre dubitant vt inquirant ipſi, Regios certè Procuratores & vicarios actionẽ opus eſt intẽdere: atq; hæc ſecunda ratio. Horum enim propriũ munus eſt, vt ante omnia in perſequutionẽ maleficiorum incumbant ſtudioſiſsimè. Cumq; non rarò Iudicibus ipſis Regiј Procuratores negligentiores ſint in ſuo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accuſandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd ſi renuat, à priuatis tamẽ hominibus audiri accuſationem ad publicã vindictam iſtius criminis, ac nõ quid huius interſit obſeruari, prout in hoc regno ad omneis criminales cauſas fieri neceſſe eſt: ſi modò ea quę ex cõmuni iure ſolennia ſunt, retineantᷣ, ſicut ſcripta ſunt l. qui accuſare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia eſt nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum eſt, cùm Regiј Procuratores indicum nomina nõ coguntᷣ edere,

[a] *Bar. in l. 2. §. ſi publico. de adult. l. nullũ. de teſ. ff. l. ſi quis in hoc. de Epiſ. & cler. C.*

edere, niſi aut calumnia ſit euidentiſsima, aut accuſatus in totum abſoluatur, vt Molinnarum edicto cautum eſt: nam ſi reus conditione purgandi ſui quouſque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuerſa eſt, puta ſi indicia aut præſumptiones extent. Quia autem iſtud Magorum ſcelus in pagis & ſuburbijs frequentius eſt quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus ſibi à Magis quàm à Deo & Magiſtratibus metuens neq; accuſare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum conſuetudinẽ quæ Mediolani eſt recepta (Indictum vocant) vſurpari: nempe cauum truncum in Eccleſia eſſe, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem geſtã, locum, tempus, & teſtes exponentem, eumq; truncum præſente Iudice, Procuratore Regis aut fiſci (quibus ſingulis vna clauis trunci bina ſera occluſi futura eſt) quindeno quoq; die reſerari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehenſa fuerint nomina: atq; hæc quinta eſt certiſsimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via eſt pernéceſſaria ad cogendum eos qui accuſare, deferre, aut expoſtulare non audent, nec volunt. Septima eſt vt conſortes iſtius criminis ad accuſandũ alios eiuſdem reos admittantur, impunitate accuſatori promiſſa atq; præſtita, ſi ipſum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoſſ. ſua ætate præſtantiſsimi [a] opinio in tit. de accuſation. qui hoc priuilegium conſortibus Magicę ar-

[a] in ſpeculo.

tis irrogandum putat: quamuis communi iure non poſsint conſortes accuſare. Niſi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eamdem tribui, ſi ad honores conſequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris ſtatus qui cecidiſſet cauſa. Licet autē fuerit comprehēſus antequàm accuſatus Magus, ſemper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda eſt qui ſine quæſtionis tormento fatebuntur & affines criminis accuſabunt: quæ ratio certa & expedita eſt vt innoteſcant alij. Nihil enim tantopere veram criminis confeſsionem impedit quàm metus mortis: quod in hac cauſa manifeſtò vidimus, quando Rex Carolus ix. Triſcalano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt conſortes criminis accuſaret, quorum (vt antè diximus) infinitum numerum indicauit. Quòd ſi hęc via non ſucceſſerit, Sagarum puellas opus eſt comprehendi. Etenim non raro compertum eſt illas à matribus informatas & in conuentus fuiſſe perductas: itaq; tenella adhuc ętate facilè perſuaderi poterunt & promiſsione erigi impunitatis, quam ab ætate & matrum ſollicitatione ipſis iuſtum ſit exorari: ſic homines, tempus, locū frequentatum conuentibus, & res quæ illic geruntur indicabunt. Hac via Boninus Caſtelli ruſsi pręfectus reſciuit omnia quæ geſta fuerant, ex puella adoleſcentula quam mater ſeduxerat: & apud Potezanos Lognianæ Sagæ (quarum anteà meminimus

nimus) puellæ operâ delatæ ſunt. Quòd ſi rem ex veritate coram multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium eſt vt duos aut tres certos homines poſt aulæum ſtare iubeat, qui dicta auribus non ſcripto excipiant, vt decerptæ confeſsiones deinde mandentur ſcriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura eſt qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum cauſam tenuerint: debet Iudex ſimulatque potuerit prima occaſione interrogare Sagã: quod ad omnia crimina eſt inprimis vtile, in hoc pernecesſarium. Hoc enim ſemper compertum eſt, ſentire Sagam cum primùm prehenſa fuerit ſe à Satana deſeri, velut attonitam animo conſternari, ac tum fateri vltrò quod nulla vis vnquam quæſtióue expreſſerit: ſin autem aliquandiu in vinculis ſinitur torpeſcere, non eſſe dubium quin eam Satanas informaturus ſit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atque ridiculis, vt ſunt agyrmata, idqúe ſine actuario, & diſsimularij cautè iudicij conſtituendi ſtudium (quod iſtis mulieribus allubeſcit maximè) denique ſenſim ad quæſtionem prolabi de parentibus, an artem iſtam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruilleriæ diligenter inquirendum eſſe iudicaui, cuius hiſtoriam ſuprà explicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius miſſo, compertum eſt matrem ante annos xxx. fuiſſe adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adoleſcentulam ad flagra damnatam: Id enim eſt frequentiſsi-

mum filius à matribus ſeduci, & dicari Satanæ, idque ſæpe cum primùm natę ſunt. Sic Ioannæ Haruilleriæ filia, quę effugit vt matrem prehenſam vidit, eiuſdem criminis poſteà comperta eſt: Barbaræ item Doreæ filiæ ſtatim effugerunt, cùm mater fuiſſet capta artium magicarum nomine, nulla accuſatione aut quæſtiõe preſſę: Magus autem quidam familiaritatem cum Dorea colens, pòſt in iudicio dixit totum genus teneri iſto crimine. Secundum caput eſto de patria Sagę, & annon ſolũ verterit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in locum, de pago in pagum migrare, niſi bona certo in loco remorentur ipſas: quod retectæ ſolent facere metuentes ab accuſatione. Cognoſcenda itaque eſt occaſio cur ſedem mutauerint, & oculi ſtudioſè in vultum earum configẽdi (non enim gẽs iſta homines audent in os aſpicere) omnes deniq; actiones, geſtus, & ſermones in acta diligẽtiſsimè inferendi. Exploratum autem illud eſt, nunquam lachrymari Sagas: pręſumptio validiſsima, quia fœmina tempeſtiuè & intempeſtiuè lachrymas & ſuſpiria iaculatur. Paulus verò Grillãdus & Sprangerus Quæſitores ſcribunt ſe ne à Saga quidem vnica potuiſſe lachrymas exprimere. Dicta quoq; variãtia optimè animaduerti opus eſt, & per interualla eaſdem quæſtiones ſubinde proponi. Neceſſarium etiam videtur illud, vt de criminibus ſingulis, ſi fieri poteſt, vno tenore inquiratur, ne eas deinde Satanas à vero dicendo auocet. Optimè itaq; Danæus in dialogo nunquam eſſe ferendum

ſcribit

ſcribit vt Saga in vinculis ſit ſolitaria, quia ſermonem habet cum diabolo, qui aut à dicẽdo vero abducit eã, aut à rebus confeſsis iubet diſcedere, eámque ſemper non eſſe morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quæ putantes ſe in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas eſſe, ſibi ipſi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audiui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & affici curauit morte) ſibi dixiſſe vt ad mortem damnata eſſet, & fore vt concremaretur viua: quod nemo præterquàm Satanas ipſi indixerat. Hoc enim Iudices maximè ſunt admirati, quòd eam ſtrangulationi primùm, deinde igni iudicio ipſorũ addictam carnifex viuam concremauit, quia ſententiã ritè nõ potuerat exequi. Sunt etiam quas poſt hãc vitam Satanas fore beatas pollicetur, itaq; efficit vt non pœniteat ipſas, ſed in ſuo ſcelere obſtinatæ moriantur. Sunt quę ſibi violentas manus afferũt poſtquam damnatæ ſunt, vt perſępe accidit: ſunt quę res in quæſtione equuleóue confeſſas pernegant, ſuoſq; Iudices in eas cogũt anguſtias vt probatione competente defecti cogantur carcere eas eximere. Sin autem infitietur is qui ſine tormento ſcelera confeſſus eſt, eum nihilominus oportet dãnari, ſi confeſsionem præſumptiones aliæ indiciáque adiuuerint. Sed quandoquidem aduerſus inimicos ſcelera ſua exercent Magi, diligenter peruestigandus eſt an is qui occiſus aut faſcinatus præſumitur odium contra Sagam ſuſpectam geſſerit,

ſingulaq́ ex Saga capita inimicitiarum inquirenda ſedulò. Preterea vt ab accuſatis aut ſuſpectis Sagis exprimatẽ veritas, Iudices oportet commiſerantiũ ſpeciem induere, nõ ipſas dicere, ſed diabolum autorem eſſe & compuliſſe vt necem hominib. quererent, proinde ipſas videri innocentes. Quòd ſi nihil fateantur Magi, tum mutãdæ veſtes & pilus omnis radendus eſt: ita ad interrogationẽ veniendum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præſumptiões habebunẽ, adhibẽdus equuleus. Nam inter omneis cõuenit Magis pharmaca taciturnitatis eſſe: & quãuis diabolus eos cõfirmet ſolus & animos addat, iſti tamen amiſſo pharmaco quæſtionem à ſe ferri non poſſe putant, qua deſperatione plurim m ad dicendam veritatẽ ſine tormẽto adducũtur. Sic Inquiſitorẽ Cumanum legimus in Varniſerano agro finium Mediolanenſium, vnam & 40 Sagas anno M. CCCC. LXXXV. ad ignem damnauiſſe, quæ omnes ſine queſtione fuerant confeſſæ abraſo pilo & mutatis veſtibus: q̊d olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo Mago feciſſe apud Philoſtratũ Lemniũ legiẽ, eum nudari planè & abradi iubens: nã inquiſitor Sprãgerus ait ſi Magus penes ſe ſilẽtij ſortẽ habuerit, eũ ad tormẽta nihil doloris experturũ, nec veritatem confeſſurũ vnquã. Huc pertinet quod Gregorius Turonenſis ſcribit Mummonẽ magnũ præfectũ prætorio (de quo antè diximus) in tortura verſantem iuſsiſſe nũtiari Childeberto Regi ſe omnis doloris expertẽ eſſe; tunc mandaſſe Regẽ vt diſten-

dere-

retur trochleis, & aculeis inter vngues pedum ma-
nuũq; poſitis ita in diuerſũ traheret̃ vt defetiſceret̃
ex labore carnifices, quod genus quæſtionis om-
nium valentiſsimũ apud Turcos obſeruat̃: Nõ em̃
diſrumpunt̃ mẽbra, ſed nullo negotio ob dolores
grauiſsimos citò extorquetur veritas. Paulus Gril
landus in tractatu de quæſtionib. q. 4. num. 14. &
Hippolytus Marſilius ſcribũt ſępe ſortẽ ſilẽtij in
Magorũ crinib. inuentã eſſe, qui alioqui in tormẽ-
tis dormire, velut expertes om̃is doloris videbãt̃:
itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, monĩ
tus eſt vt diceret, Domine labia mea aperies, &c.
ſic dolores ſentiri & veritatẽ pronũtiari: quod ego
quidem nõ eſſem facturus, nec rei veritatẽ perqui-
ſiturus carmine. Antequàm aũt ad quæſtionẽ ve-
niatur, ſic oportet agi tanq; ſi magnus inſtrumen-
torum numerꝰ & funiũ pręparet̃ & tortores ſerui
inſtituãt̃, eaq; ratiõe Magos aliquãtiſper terreface
re. Expedit etiã ſi anteq; reus introducat̃ in tortu-
rę locũ, ſubornet̃ aliqs qui horribili exclamet voce
tanq; ſi in tormẽto eſſet, tum reo dicat̃ hominẽ tor
queri, & à cõſternato hac via exprimat̃ veritas. Iu-
dicẽ videre memini tã atroce vtentẽ vultu & laque
um voce adeò terribili minitantẽ niſi proderet̃ ve
ritas, vt reos grauiſsimè ita ꝑcelleret, animoq; ab-
iecto omnia fateri compelleret. Hæc ratio aduer-
ſus meticuloſos, non autem pręfractos vtilis futu-
ra eſt. Exploratores etiã verſutos prudẽteſq; ſub-
mitti opus eſt, qui ſe ex eadem cauſa contineri di-
cant carcere ex qua Magus fuit comprehenſus, vt

veri-

veritatem hoc modo eruant: ſin fateri abnuat, vtile erit perſuaderi ipſum à ſocijs criminis accuſatũ eſſe, licet nihil tale fuerit cogitatũ: ſic fortaſſe vliſcẽdi animo par pari referet. Hęc omnia licẽt diuino & humano iure: quicquid Auguſt. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generib. quæ exponũt copiosè[a], abſtinẽdum eſſe. Has opiniones nõ amplectũt Iudices[b]: & Ægypti quoque obſtetrices meretricemq; Rachabã legimus eo ꝙ mentitæ eſſent mercedẽ à Deo accepiſſe. Nã cõtrà quidã ob enuntiatã veritatẽ digni ſunt laqueo, vt ſi perueſtigãti & ſciſcitãti graſſatori indicabit innocens. Quod aũt Canoniſtę negãt Abrahamũ vxori autorẽ fuiſſe mẽtiendi vt cędem ipſius auerteret, ſed tantũ hoc voluiſſe vt reticeret verum, friuolæ excuſatiõis eſt: mentiri eñ (vt ait Nigidius Figulus) eſt cõtra mentẽ ire, & qſquis alius dicit ꝙ cogitat hũc mentiri cõſtat, q̃d fecit Abrahã, Iſaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur iſtud neceſſe eſt, bonũ eſſe, laudabile & neceſſariũ, ſi ad ſeruandã hominis innocẽtis vitã mẽtiare, dãnandũ ſi veritatẽ dixeris vt gladio exponatẽ. Itaq; Plato & Xenophon magiſtratib. permiſerũt vt ad Reipub. adminiſtrationẽ ſic mendacia ꝓferant vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorũ ſcelerum perueſtigetẽ veritas. Ex oĩbus autẽ ſcelerib. quæ in orbe terrarum extant nullũ inſignius eſſe aut deteſtabilius maleficio antè oſtẽdimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hęc ſcelera neceſſarijs.

[a] *cap. omne genus & ca. ſiquis ad te. diſt. 22. q. 2. &c. quæritur eod.*

[b] *Can. vtilem. 22. q. 2.*

DE

De probationibus ad euincendum crimen Magiæ neceſſarijs. Cap. II.

PRobationum ex quibus legitimum eſt iudicia ferri, tres neceſſariæ planè dici & indubitatæ poſſunt: prima eſt veritas notorij & permanentis facti: ſecunda confeſsio eius voluntaria qui reus factus atq; peractus eſt: tertia certorum teſtium firmorumq; teſtimonium. Nam rumores publici, vi extorta confeſsio, præſumptiones iuris, & ſi qua ſunt eiuſmodi, ſunt quidem hæ præſumptiones aliæ alijs grauiores, non indubitatæ probationes appellandæ. Ac veritas quidem notorij & permanentis facti omnium eſt euidentiſsima[a], Nam eſt quidem notitia euidens facti, eſt notitia iuris, eſt etiam præſumptionis violentæ: ſed euidens notitia permanentis facti ſolùm ac propriè omniũ eſt valentiſsima, omneis totius orbis teſtes, & voluntarias reorum confeſsiones ſuperans. Verbi gratia, ſi teſtes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui omnes vno ore pro teſtimonio dicant facto illius qui accuſatur homicidij Petrum mortuum & faſcinatum eſſe, Petrus verò coram Iudice viuus & incolumis compareat: tum nullam teſtium teſtimoniorumq; habebit rationem Iudex, licet reus non infirmauerit eos, ſed eorum dicto ſeſe permiſerit: nam hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur ſupplere Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc probatio quàm voluntaria ipſa accuſati hominis in iure

[a] *Bald. in l. Deo nobis. de epiſc. & cler. C. coll. 3. per cap. quod aũt. 27. q. & In no. c. propoſuiſti, de probat.*

confeſsio. Exemplum eſto ex Valerij Maximi lib. viij. ſeruus vltrò confeſſus hominem qui aberat à ſe fuiſſe interfectum, ſupplicio vltimo affectus eſt: ille verò poſteà domum redijt incolumis. Ideóque Piſo Conſul non leuem ſubijt permagnæ crudelitatis notam ſeueritatis militaris ſpecie. Nam cùm militem in caſtra ſine contubernali reuertentem vt cędis illius reum adiudicauiſſet morti, quamuis eum ſequi & mox venturum eſſe miles exponeret, Centurioni Proconſul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè eſſet vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Certurio à ſententiæ executione ſuperſedens vtrumq; militem ſiſtit Proconſuli: hic autem indignè ferēs quòd adeò temere hominem ad mortem damnaſſet, ſimul enecari iuſsit & Centurionem eò quòd non paruiſſet, & damnatum militem quòd eſſet damnatus, & militem alterum quòd neci vtriuſq; cauſam attuliſſet: ita ob vnius innocentiam tres viri damnati & trucidati ſunt, vt narrat Seneca[a]. Standum igitur eſt veritati permanentis facti, quam videt, agnoſcit, tãgit, aut percipit vno è ſenſibus Iudex[b]. Etenim hæc probatio nec edictis, nec ſententia, nec conſuetudine excluditur[c]: & quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur poſtquàm commiſſa eſt iudicio publico inquiſitio, huic tamē probationi locus eſt quæ facto

[a] in lib. de ira.
[b] l. ſi irrupti. §. ad officiū. fini. regund. ff. Bal. in l. 1. ſi aduerſ. libert. & in l. penult. fin. de peric. tut. C.
[c] Bal. in l. cõtra negantem, ad l. Aqu. C. & rub. de prob. C. Barbatia in c. euidētia, de accuſat. excu. & in c. 1. de officio ordinarij, & cõſ. 7. lib. coll. 4. Alexan. in l. cū qui §. vlt. col. pen. de iureiur. & conſ. 116. fine li. 1. & conſ. 186. coll. 4. lib. 2. & conſ. 137. col. 4. lib. 4. & conſ. 63. col. pen. lib. 4. Curſius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus conſil. 138. lib. 5.

perma-

permanente nititur, vt doctores aiunt[a], Quòd ſi edicto aut conſuetudine vlla cauebitur de qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda eſt euidentis facti exceptio, vt ait gloſſa in l.1. §. hoc interdictum, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædijs, de euictionibus C. Multo magis igitur in cauſis criminalibus, in quibus probationes nunquam excluduntur, ſemper accipietur euidẽtis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut ſortilegia fuerint deprehenſa, ſi in conclaui aut ciſta illius, ſi limẽ effodiens ſtabuli, ſi venena ſubmittẽs videbit. ſi ea ſubmiſſa, ſi pecudes mortuæ cõperient, factũ in hac cauſa euidẽs & permanẽs dici poteſt: Itẽ ſi ea q̃ Saga dicit reperit inſtructa bufonibus, hoſtijs, membris humanis, imaginib. cereis quæ acubus transfixę ſint, ea in hoc crimine facta ſunt permanentia: Si deprehendat Saga ſuſpecta'ue ſortilegij infantẽ occidẽs (vt quædã nõ furioſa Saga die 2. Febr. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehẽſa) hoc factũ dici poteſt euidens ad conuincendã Sagam cũ furore vacet, quãuis non fateat (quod illa fecit) ſe eò furoris à diabolo perductã eſſe: nihil. n. Sagæ tam habent in more quàm infantũ cædes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audiet Saga inimico incolumi minitãs, ſi tangens animaduertet, & ille repentè mortuus cõcidat, aut afficiat elephantiaſi, membrorũ diſtortione, apoplexia, ſubito'ue morbo, vt cõplurib. exemplis antè oſtẽdimus, euidẽs factũ eſt & pmanẽs,

[a] *Baldus in l. ſi quis teſtibus, ad fin. de teſtib. C. & ibidem Salicet. coll. vlt. de teſtib. c. Roma. in repet. l. ſi verò. §. de viro. ſolu. matr. ff. Stephanus Bertrandi cõſi. 337. de arbitrijs col. 9. Alex. cõſ. 63. l. 3. Iaſon. conſ. 21. coll. 2. lib. 1.*

quando rumor de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex fortē faſcinumꝗ per Sagam diabolo voce clara ſupplicantē viderit eximi, factū euidens & notorium eſt: quod ſi Iudice præſente geſtū eſt, is ſine alia quæſtione ad condemnationē mortis tenetur procedere: ſin eo abſente, ſed corā teſtibus, recognitis ille teſtimonijs debet cū infitiante Saga teſtes cōmittere. Si inſtrumētū obligatiōis mutuiꝗ inter Magum & diabolū pacti ab eo ſubſignatum reperiatᷣ in ſcrimnio eius (vt antè annotauimus) factū eſt permanēs, cùm manū ſuā agnoſcit Magus. Hęc ergo euidētiſsima eſt firmiſsimaꝗ ꝓbatio, quæ veritatē ἐκ τ̃ αἰσθητ̃ perquiſitā oculis exhibet[a]. Illud etiā euidētis facti exemplū afferri poteſt, ſi cū diabolo Saga ſermonē habet, & ille quāuis nō cernatᷣ reſpōdeat, non eīm auditus incertior viſu, ſed longè certior eſt, ac eo quidē certior quòd minus auditus fallitᷣ, viſus frequētiſsimè. Euidens quoꝗ factū eſt, ſi cubili domoꝗ Saga momento aberit forib. occluſis, quę veſperi incubuerat lecto ſuo, ac poſteà in idē cubile reuertatᷣ, cuius rei ſatis multa exempla ſuprà congeſsimus. In omnibus iſtis factis euidentibus & conſimilibus quæ ſunt Iudici expoſita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis poteſt (vt poſteà demonſtrabimus) quamuis omnia infitiante Saga: quanto magis ſi cum euidente facto confeſsio Magi cōcurrerit: eoꝗ amplius ſi teſtimonia ἀπαράβλεπτα habebuntur. Euidens item certaꝗ probatio eſt, ſi Magus oculos faſcinat incātat'ue carmine: ꝙ lex

[a] *l. ſi irruptiōe. §. ad officium. fin. regund. ff. Bald. in l. ſi quis teſtibus, de teſtib. C. & in l. 1. ſi aduer. lib. Azo in ſumma ad l. Aquil. C. Alex. in l. eū qui. §. vlt. coll. penult. de iureiur. & conſil. 116. lib. 1. & conſ. 186. lib. 2. & conſ. 35. l. 4. & conſ. 39. lib. 9. Carolus Ruinus cōſ. 138. lib. 5.*

ſex Dei verbis expreſsis notauit dicens[a], quæ præſtigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens propria voce *Mecaſpha*. Hanc enim probationem lege definit Deus tanquam certiſsimam, qua pacti cum Satana expreſsi Magus abundè conuinci poſsit. Ac proinde ſi quis homines, pecora, fruges incantauerit, in aerem aſcenderit, cani ſermonem indiderit, exectis membris ſanguinem eiecerit eademq́ denuò adunauerit, euidens probatio eſt. Secundus claræ & certæ probationis modus eſt, ſi complures teſtes ἀξιόπιστοι res quidem αἰσθητὰς ex ſenſibus, quæ verò in ſenſus non cadunt ex certis argumentationibus rationibusq́ pro teſtimonio dixerint. Notorij enim facti euidentiam oportet Iudicibus alijsq́ præſentibus apparere, neq́ Iudici aut alijs ſolùm eam apparere ſatis eſt:[b] probatio autem ἀπαραιτήτως teſtium in tranſeuntibus actionibus, ex facto permanente notoria non eſt. Exempli cauſa, ſi teſtes dixerint Sagam à ſe fuiſſe viſam vnum plurávе Necromantiæ acta committẽtem, aut inuocantem Satanam, aut ratione occulta diſcedentem & redeuntem foribus obditis, hæ tranſeuntes ſunt actiones quibus haud ſæpe Iudices poſſunt adſiſtere. Eo autem firmior probatio futura eſt, ſi teſtes actiones complures teſtificati, de tempore, loco, hominibus, & alijs circumſtantijs conſenſerint, qui Doctoribus Conteſtes appellantur[c]: firmior etiam, ſi coram iudice & alijs diabolum Saga inuocauerit, quæ notoria eſt probatio facti & validiſsima vt ad condemnationem procedatur:

[a] Exod. 22.

[b] l. reſcripto. §. ſi quis accuſato rẽ. de munerib. & honor. ff.

[c] Bald. in l. ſuper. col. 5. de bono. poſſe. Inno. c. qualiter, de accuſ. Decius in l. quæ extrinſecus de verb. oblig. Alex. conſ. 47. lib. 2. num. 6.

harum verò omniũ probatio eſt certiſsima, ſi cũ accuſatæ confeſsione ſermoni teſtiũ conuenerit[a]. Quamquam nihilominus certa eſt probatio hæc, ſi eas res quas antè diximus aut cõſimiles alias Saga infitiabitur. Non enim ſatis futurum eſſet, ſi teſtes cõplures dicerent poſt aliquod tempus quàm rea inimico interminata fuerat eum morbo correptum eſſe: hæc demum foret præſumptio iuuandis probatiõibus, quandoquidẽ ſiquis illicò mortuus conciderit poſtquam à Saga minis tactúve exceptus eſt, Iudices Sagam damnare dubitant, niſi qua alia probatio, præſumptio, aut confeſsio acceſſerit. Equidem in hoc caſu ad alias corporales pœnas damnare auſim, ad mortem minimè: nam communi omnium populorum conſenſu receptũ eſt prout fuerint probationes ita grauari aut leuari pœnas oportere, & antiquatam eſſe maiorum formam reum abſoluentium, niſi clara planè integráque extaret probatio[b]. Sed de pœnis poſteà dicturi ſumus. Quod autem complures teſtes ἀξιοπίστους dixi, Lex duos minimùm poſtulat[c]. Certè in tam deteſtandis rebus, & quę noctu in antris & locis abditis perpetrantur, iniquè magnum teſtiũ numerum deſyderaueris. Quid ergo ſi tres teſtes tria diuerſa facta pro teſtimonio dixerint? puta ſi hic dixerit ſe vidiſſe Magum ſub limen ianuæ aut in compito fodientem (nam in hæc ferè loca iaciuntur ſortes) deinde homines aut pecora moriantur, alter quemdam à Mago eodem tactum ſubitò morte oppreſſum eſſe, tertius vicinum elan-

guiſſe

[a] Cornæus conſ. 149. lib. 2. 2. q. 1. c. prohibentur. cap. peruenit. cap. conſuluit. cap. cũ ſpeciali. de appel. l. qui ſententiã. de pœnis C.

[b] l. qui accuſare. de accuſ. C. l. ſi autem. de probat. ff.

[c] l. vbi numerus. de teſtib. ff.

guiſſe, ex quo idem fuerat comminatus. Ego tres iſtos ἀξιοπίστους teſtes adiuncta aliqua præſumptione alia ſatis eſſe iudico ad ferendam mortis ſententiam: nec etſi horum ſingularia ſunt de ſingulis factis teſtimonia, vniuersè tamen in ſortilegij crimine conſentiunt: inter Doctores autem conuenit[a] probationem iſtam ſufficere in occultis criminibus, vt ſunt concuſsio, graſſatio, fœnus, adulterium, adeoq́ ſortilegia, & alia crimina, quæ ſemper q̊ad eius fieri poteſt clanculùm perpetrantur. Quòd ſi in hoc genere ad probandum fœnus, concuſsionem, aut adulterium tres teſtes dicuntur ſufficere, quanto æquius eſt ijs haberi ſatis ad probandum ſcelus turpiſsimum, & omnium quæ excogitari vnquam potuerint criminum occultiſsimum? Neque hęc ſolùm probatio ſufficit ex Doctorum omnium conſenſu, verumetiam Bartolus amplius aſſerit: nam in criminibus adeò abſtruſis præſumptionem & coniecturalem probationem iudicat ſufficere, quam in ſententiã alij quoq́ deſcenderunt. Atque hoc quidem ad iudicium mortis ferendū non eſſet ſatis, ſed ad quaſlibet alias pœnas excepta morte irrogandas ſufficeret. In hac opinione ſunt non modò iuris ciuilis Doctores, ſed etiam Canonici, & ipſe Innocentius quartus iuris inter Papas conſultiſsimus[b]. Huius autem ſententiæ manifeſta eſt ratio, quia de vniuerſo capite & generali crimine inter teſtes omnino conuenit: quod itaque in hac cauſa ſingulare eſt alterum ab altero non euertitur, nec

[a] *Accurſ. in l. ob carmen. §. vlt. de teſt. Specula. de inquiſitio. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de teſtã. Doc. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. conſ. 13. num. 24. & cõſ. 72. li. 19. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. de ope. no. nun. q. 8. Alex. in d. §. ſi quis ipſi. n. 22. & Iaſ. nu. 10. & Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. an verò. num. 3. de eden. & ibi Iaſ. ſub §. prætor. n. 18. Alex. cõſ. 89. viſa, per totũ lib. 2. Dec. conſ. 577. viſo. nu. 12 Soci. conſ. 32. Hippol. cõſ. 61. poſt reditũ, nu. 31.*

[b] *Inno. in c. qualiter. de accuſa. Immo. in c. cùm oporteat. de accuſationib.*

nec obeſt alterum alteri, ſed probationem adiuuat & firmiorem facit. Hoc probationis genus ſingularitatem adminiculatiuam vocauit Baldus[a], plurimùm differentem à ſingularitate contradictoria & ſibi ipſi repugnãte quam obſtatiuam nominat, cùm videlicet teſtis vnus probationem euertit alterius loco, tempore, ſimilibúſve circumſtãtijs ab eo diſsidens: tum enim probatio eſt inſufficiens, maximè vbi vita pœnaue corporalis agit̃, quo in genere firmior probatio opus eſt quàm in cauſis ciuilibus. Quamobrem in cauſis criminalibus iuſiurandum non admittitur, quo tamen in ciuilibus ſuppletur probatio minoribusq; litibus: & conſimiliter repudiatur conuentio qua ſe teſtis vnius dicto permittit reus, quoties de honore aut vita iudicium oportet fieri, quod in ciuili tamen controuerſia ex partium conſenſu frequentatur[b]. Cùm itaq; imperfecta vna probatio dicitur cum altera imperfecta cõiungi non poſſe[c], id de probationibus, teſtibus, præſumptionibus, aut criminibus differentibus intelligat̃ neceſſe eſt: veluti ſi teſtis vnus de homicidio, alter de adulterio, tertius de furto dixerit, hæc hominẽ quidem ſceleroſum eſſe probãt, adulterum verò, homicidam, aut furem non ita probãt vt corporalem pœnam ex eis imperes. Nam neq; lex Dei teſtimonium vnius ſatis eſſe voluit vt iudicio condemnetur reus[d], neq; ciuilia iura ex ea pecuniariam condemnationem vel minimã fieri permittunt. Hac in re Doctores omnes tam ciuilis iuris quàm Canonici conſentiunt, quacunque

[a] *Bal. rubric. de controu. inueſtitura. de vſibus feud. & in authen. rogati. C. de teſtib. & in l. de quibus. coll. antepen. Curt. in tract. de teſt. conclu. 46.*

[b] *Bar. in l. Theopompus de dote præleg. fin. Roma. & Alex. in l. 1. §. vlt. de verbo. obl. Bald. in l. iudices. de ſent. & interlo. C. Felin. in c. veniens. de teſtib. Iaſ. in l. iureiurandũ, princip. de iureiur. ff.*

[c] *Panor. in c. penul. de prob. Alex. conſ. 94. l. 7. nu. 3. Dec. in c. vlt. de ſucceſ. ab inteſt.*

[d] *Deut. 17.*

que dignitate, ſanctimonia, & exiſtimatione teſtis ille fuerit.[a] Et quãuis Ioannes Andreas & Doctor Alexander putauerint bonum teſtem & ἀξιόπιστον ſatis eſſe vt ad quæſtionem rapiatur reus[b], nemo tamen illis ſuffragatus eſt, idq; Rex Lodouicus xíj. expreſſo edicto in hoc regno fieri vetuit. Satis quidem futurum illud eſt vt in omnib. alíjs criminib. reo exhibeatur quæſtio, aut ſi qua præſumptio ad teſtẽ fide dignum acceſſerit, vt applicetur in íjs cauſis quarum pœna capite aut corpore ſuenda eſt: In hoc aũt horrendo & tam abſtruſo crimine, opinionem Alexandri & Ioãnis Andreæ ſequendã cenſeo, vt ad quæſtionẽ rapiat̃ reus ſufficere vnius teſtimoniũ viri boni fide digni, cui nulla mali ſuſpicio hæreat, ꝙ teſtimoniũ nitat̃ aut ratiõe certa aut ſenſibus. Viri boni appellatione nõ eos ſolùm accipio aduerſus quos nihil adduci põt, & qui à Doctorib. omni exceptione maiores appellantur, ſed eos etiã qui nullius infamiæ fuerunt damnati[c]: non autem eos qui ex homicidíj, inceſtus, adulteríj cauſa infirmati fuerint, aut aliorũ criminum comperti quæ infamia ex facto appellant̃. Verũtamen horũ teſtimoniũ alíjs coniunctũ non eſt inutile[d], prout in hoc regno obſeruat̃: omiſſa iſtius infamię ex facto ratione, itemq; Canonũ qui hanc infirmandorum teſtiũ viam iniri iubent[e]: ꝙ certè non oportet fieri. Nã ſi exceptiones contra indemnatos teſtes à reis adductę admitterent̃, opus eſſet cognoſci de ſingulis teſtib. in obiectis cauſis, itaq; improbi elaberentur, & viri boni perſæpe calumnias ſubituri

[a] *l. vbi numerus de teſtib.* Doct.
[b] *ioan.* Andr. *in addit. ad Spec. tit. de præſum. §. ſpecies. verſu violenta.* Alex. *conſ. 77. libr. 1. num. 1.*
[c] *ex l. infamen. de publ. iudi. ff.*
[d] *l. Lucius. de íjs qui notan. infamia. ff.*
[e] Gloſ. *&* Pan. *in c. ſup. eod. 1. de teſtib.* Felin. *ibid.*

eſſent. Quinetiã quamuis ſit cõpertus teſtis, conuictus & damnatus non verbalis iniuriæ q̃ ex Canonico iure[a] (quod in hac cauſa obſeruatur) non affert infamiã, ſed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat[b], damnatus tñ & infamis teſtis ad teſtimoniũ dicendum admittitur, ſi eſt prouocatio, neq; pendẽte iudicio (ait lex) [c] ac non confirmato eam ob cauſam refelli poteſt. Verũtamen reum nõ debet Iudex quæſtioni ſubĳcere ob teſtimoniũ viri infamis ex facto, licet non cõdemnati in iure, niſi hic teſtis aut alĳs teſtib. aut præſumptionib. violẽtis adiuuet: alioquin vltimã de teſte reiecto ſententiã opus eſt expectari[d]. Qđ ſi quis dixerit à Iurecõſulto teſtimoniũ mulieris q̃ accuſata fuerit adulterĳ quãuis abſolutę, damnari: Puto notam obeſſe, ait Iurecoſ. idq; de mulieribus, quib. ſemper minus q̃ viris creditur[e]. Itaq; ex Venetiarum legib. an. 1524. latis & ex totius Orientis iure binę mulieres vnius viri, & quaternæ duorũ æquant teſtimoniũ, & Rom. legibus ad rem teſtamentariã aut corporalẽ obligationem mulierẽ nõ licet adhiberi teſtẽ[f]. Quinetiam ex iure Canonico mulieres in cauſis criminalib. teſtari non poſſunt, ob imbecillitatẽ & fragilitatem ſexus[g]. At cùm Iurecoſſ. & Imperatores animaduerterent maxima quæq; ſcelera impune abitura niſi his teſtimonĳs daret locus, ſapientiſsimè proſpexerũt vt de crimine omnes homines teſtimoniũ ferre poſsint[h], idq; ratione euidentiſsima: nam in legitimis quidẽ actionib. quos velimus teſtes prõptum eſt adhibere, in cri-

[a] c. cũ te. de ſenten. & re iud.
[b] l. 1. de iis qui not. infam. ff.
[c] l. furti. de ĳs q̃ not. infam. ff.
[d] Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti. de ĳs qui not. infam. vult valere teſtimonii etiam ſi ſententia confirmata ſit, q̃a non deb' negligentia accuſantis obeſſe procedẽti.
[e] l. palã. §. quæ. de rit. nupt. ff.
[f] l. qui teſtamẽto. §. mulier. de teſtament. ff. 3
[g] c. foras. de ver. ſignif. & can. mulier. 32. q. 5.
[h] l. ex eo. de teſtam. ff. Nouel. Leonis Philoſophi 48.

in criminalib. verò quoſcunq; poſſumus. Quãobrem tũ in hoc regno, tum in optima quaq; Repub. in hoc argumento negligunt Canones, & ius ciuile obtinet. In hac certè cauſa opus eſt mulierib. haberi fidẽ, quamuis ſint infames ex facto, vt loquũt Doctores noſtri, aut etiã ignominioſę (vt Iurecoſ. & Latini autores aiũt[a]) cuiuſmodi mulier impudica eſt. Iurecoſſ. n. mulierũ adhibent teſtimoniũ, ne impunita maneãt crimina, q̃ ratio (ait Iurecoſ.) maxima eſt & conſideratione digna[b]. Ex hac igit̃ adeoq; grauiore cauſa hoĩes ex facto & iure infames ad teſtimoniũ contra Magos dicendũ oportet adhiberi, modò plures cũ indicijs concurrerint: alioq nulla ſpes eſt execrandã iſtam impietatẽ pœnas luiturã vnq;. Om̃ib. aũt notũ eſt[c] & à iudicib. optimè obſeruatũ, ex alijs graſſationis eiuſdẽ cędíſve conreis probationẽ in alios ꝑeti, cũ nõ aliter põt facti inueſtigari veritas: neq; ſolùm in alios qui graſſationẽ ſimilẽ ꝑpetrauerint, vt Petr. Anca. definit[d], ſed etiã contra reos eiuſdẽ criminis cuius teſtis conuictus eſt, maximè ſi tèſtis in ſeipſum dixerit. Ita memini cùm D. Geleus Quęſitoris rerum capitalium vices Lutetiæ agens, de ſententia Pręſidialium Iudicum in Caſtello Pariſienſi (id carceri nomẽ eſt) tres graſſatores accuſatos & ex ſua cõfeſsione deprædationũ cædiumq; multarũ cõuictos dãnauiſſet, quartũ ab eis accuſatũ eſſe qui ne ad tormentũ quidẽ voluit quicquã agnoſcere, nihilominus tñ ob præſumptiones certas & conreorũ teſtimonia fuiſſe damnatũ, affectũ morte, & rotæ impoſitũ: &

[a] *Feſtus & Nonius ex Cicero. lib. 4. de Repu. l. infam. §. quæ. de ritu nupt. ff. l. cognitionum. de varijs & extra. cog. ff.*
[b] *l. ita vulner. ad l. Aquil. ff.*
[c] Doct. *in c. qu. de teſtib. Butri. Panor. Felin. ibi. Aretin. conſ. 61. Gloſſa in l. vlt. de accuſ. C.*
[d] *in conſil. 24. & ſequitur Grãmatic. con. num. 15. & 16.*

quamuis (vt pleriq; faciunt) palàm exponeret ſe mortiimmerẽtem tradi & blaſphemo ore nomen Dei aſſumeret vt ſuum honorem apud homines tueretur, confeſſario tamen ſuo declarauiſſe tam reum ſe eſſe quàm alij fuerint, ſed ne indicaret cuiquam rogauiſſe: cõfeſſarium verò à iudice poſteà accitum rem totam explicaſſe. Peſsimus eſt mos ille Germaniæ, reum niſi confeſſum non multari morte, vt mille teſtibus peractus ſit reus: etſi tam violentæ & ſæuæ quæſtioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ ſpatio. Quemadmodum autem his probationibus locus eſt in exceptis ſolùm ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet[a] (qui ne conſortes quidem criminis teſtes cum præſumptione in alijs ſatis eſſe putant vt quæſtioni dedatur reus) ita neceſſe eſt vt in exceptis criminibus (puta veneni, ſortilegij, læſę maieſtatis, & graſſationis[b]) teſtimoniũ ab affinib. eiuſdem criminis audiatᷓ & ſufficienter probare iudicetᷓ, niſi peremptoria ſit exceptio, veluti ſi eius quem fuiſſe accuſat maleficij participẽ capitalis eſt inimicus qui dicit teſtimoniũ. Sed ne illud quidem animaduerti opus eſt, ſit'ne pater aut filius ꝗ pro teſtimonio dicit. Nam in his quidem teſtimoniũ alterius contra alterũ Lex iubet, excludi ad ſanguinis reuerentiã[c], dum alia aguntur crimina, licet teſtes non extarent alij: hoc verò ſingulare eſt, itaque filiæ contra matrem eſt audiendum teſtimonium, in hoc maleficio, cùm ex infinitis iudicijs omnino conſtet filiam à Saga matre in perditionem

[a] gl. & Doct. in l. fin. de accu. C. & cap. 1. de cõfeſ. l. quoniã liberi. de teſti. C. l. 1. §. diuus. de quæſt. Doct. in c. ſunt. c. veniẽs. ca. perſonas. de teſtib. Spec. tit. de teſte. §. 1. ver. itẽ quod eſt ſo. Cynus, Petr. Salic. in l. fi. de accuſat. Alex. cõſ. 89. li. 4. & cõſ. 169. libr. 2. & conſ. 128. lib. 4. Marſil. in practica. crim. §. diligenter. nu. 59. in ſing. 209. Decius conſ. 130. 175. 189.

[b] gloſ. in l. fi. de accuſ. C. & in tit. de maleſi. C.

[c] l. parentes. de teſtib. C.

tionem abripi ſæpiſsime. Boninus Præfectus Caſtelli ruſsi vnam ex triennio viuam cremari iuſsit quæ filiã in cœtus deduxerat, cuius filię opera (vt antè diximus) omnia retecta ſunt. Logmanæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accuſatæ. Quòd ſi patri & filio in læſæ maieſtatis crimine teſtari licet atque inter ſe accuſare[a], ſi præmium ei legibus decernitur qui parẽtem aggreſſum ſalutem patriæ occiderit (prout omnes conſtituiſſe lex ait[b]) quare non admitterentur dicturi teſtimonium alter in alterum in læſæ maieſtatis diuinæ crimine, & in eo ſcelere quod longo interuallo cætera omnia ſuperat? Quapropter in tam horrendo crimine nihil neceſſe eſt religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorumve teſtium ordinariis[c]. Verùm vt religioſæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus inſigne exemplum[d], vbi Moſes aureum vitulum à populo factum videns, Qui ſtant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentibus Leuitis imperauit vt arma induerent, & ſinguli occiderent fratrem ac proximum ſuum qui ſe in idololatriam & cultum vituli abieciſſet: cúmque illi ad tria hominum millia occidiſſent, Moſes dixit ipſos manum ſuam Deo conſecrauiſſe vt benedictionem eius acciperẽt. Deus itaque elegit eos quibus ius traderet primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuũ ſtarent coram Deo, populoque ius dicerent. Ex quib. apparet quantopere

[a] *Doct. in d. l. parentes. & in l. quiſquis. ad l. Iul. maieſt. C.*

[b] *minimè. de religioſ. ff.*

[c] *l. 3. §. lege. de teſtib.*

[d] Exod. 32.

diſpliceat Deo idololatria, qui ad vlciſcendã iniuriam ſibi factam noluerit rationem vllam ſanguinis haberi & neceſsitudinis: quamuis non alio conſilio (ſicut in textu legimus) feciſſet populus quã vt Deum qui eduxerat ipſos ex Aegypto adoraret, & aureum vitulum contra interdictum eius ad honorem ei habendum conflauiſſet. Quanto igitur magis odit Deus diabolũ adorari? Nihil ergo attinet inſiſti vijs ordinarijs, quæ filij in patrem teſtimonium, aut patris in filium audiri vetant, cũ ab hoc crimine cætera omnia ſuperentur. Ex iure aũt certum eſt[a] ſicubi aut periculum inſtat aut vrget neceſsitas, aut res ſe offert exorbitans, tum regulis iuris conſtringi non oportere, ſed potiùs legitimè ex iure agi ſi ordo iuris omittatur, cap. tuanos, & cap. veſtra, de cohabitation. clericorum. Itaq; teſtis qui non citatus ſeſe obtulerit vt contra Magum dicat teſtimoniũ audiri debet, licet alijs in cauſis admitti non ſit legitimũ. Hic verò ſolam obiectionem ſemper excipimus odij capitalis, quod aliũde quã à ſortilegiorũ cauſa proceſſerit. (Quis enim vir bonus inimicos Dei & humani generis non proſequatur odio iuſtiſsimo?) quia priuatæ & ſingulares inimicitiæ alia ex cauſa ſuſceptæ hominem ſtimulare poſſent vt calumniam innocenti obtruderet. Quamuis etiã alijs in cauſis teſtis conuinci periurij eoq; refelli poſsit ac debeat,[b] in hoc tamen crimine cum alijs dicturus admittitur, niſi odio capitali proſequat̃ reũ. Imò cum aduocatus & Procurator ex iure nec poſsint nec debeant cogi vt

gi vt

[a] Alex. & Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi quis riuos, de oper. no. nũ. & in l. 1. & ibi. Decius, de offi. eius cui. ff. & cap. pro neceſsitate. 1. q. & ca. cũ ceſſante. de appellat. & in l. quæ propter. de reg. iur. textus in l. caſus. et ibi Bal. & Salicet. in 1. notabili. C. de teſtã. vbi propter neceßitatẽ diſpoſitio iuris ſuſpenditur. l. filio. §. hi autem. de iniuſt. rupt. ff. Ang. in l. nemo carcerẽ. de exacto. trib. C.

[b] Bar. in l. poſt legatum. §. his. de ijs quib. vt indig. Alex. cõ. 72. l. 2. Bal. in l. 3. de teſtib. & in auth. ſi dicatur. eo. C. & ibi Salic. Innoc. in c. cùm Ioannes. de re iudic. Panorm. & Felin. in ca. quoties. de teſtib.

gi vt in clientium ſuorum cauſa teſtimoniū dicāt[a], eos tamē in iſto crimine oportet cogi[b]. Hos tamē poſtulante aduerſario cogi poſſe cùm in ciuilib. cauſis tū in criminalib. vt de clientiū ſuorū cauſa teſtimonium dicāt, permulti ſentiūt. Quinetiā licet à cōreis in criminib. alijs probatio neceſſaria erui non poſsit[c], Magi tamē conrei ſocios eiuſdē criminis accuſantes aut dicētes in eos teſtimoniū, maximè verò ſi plures fuerint, probationē ſatis firmā afferūt ex qua damnētur rei. Nemo.n. eſt qui neſciat nō alios quā Magos teſtari poſſe vt illi cętib. quos adeūt de nocte interfuerint. Itaq; Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex conſortiū teſtimonio ad condemnationē reorū, licet obfirmatè infitientur accuſati, procedere. Idem ſcribit Paulus Grillandus de Iudicib. Italiæ: idem omni tēpore in hoc regno factitarūt noſtri ad miſerū illud vſq; tēpus quo data eſt opera ad quorumdā infamia tegeretur qui huius nefarij ſceleris tenebātur. Neq; obſtat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam ſuam turpitudinē admittitur[d]: hoc enim de ijs oportet accipi qui emolumentū ſuum ex eo captāt, non aūt de ijs qui contra ſuū emolumentū veniūt, cùm alij ab alijs accuſantur. Quamq; facti potius eſt quàm iuris quæſtio quicquid eſt in cauſa teſtium vel dici de ea poteſt, quam fidem ipſis haberi oporteat, & quæ probationes ſufficiant aut non ſufficiant. Quam in ſententiam notari oportet illud Calliſtrati[e], *Quæ argumenta probandæ cuique rei ſufficiant, nullo certo modo ſatis definiri poteſt:* & paulo

[a] *c. teſtimoniū. de teſtib. c. ſi ſacras. diſt. 90. Bal. & Salicet. in l. ſi ex falſis de tranſactio.*
[b] *ex l. mandatis. de teſtib. ff. c. Romana. eo. & ita iudicatū areſto Pariſiorum. 1386.*
[c] *Bart. in l. deferre. §. idē. de iur. fiſci. iudicatum Gratianopoli 1454. ca. vlt. de teſtib. Bald. in l. quoniam liberi. eo. C. & gl. in c. 1. in verbo ad teſtimoniū. Alex. conſ. 120. li. 7. nu. 3. & conſ. 69. lib. 2. & cōſ. 89. li. 3. nu. 10. Soc. cō. 95. coll. 1. li. 3. textus l. vlt. de accuſat. C. Bar. in l. 1. §. ſi ſeruū. de quæſtiō. Alex. conſ. 160. lib. 3. nu. 8.*
[d] *l. cùm profitearis. de reuo. don. C. & l. ſi creditorib. de ſeruo pign. C.*
[e] *l. 3. §. quæ de teſtib. ff.*

paulo pòſt. *Aliâs numerus teſtium; aliâs dignitas & atrocitas, aliâs veluti conſentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cęſar credendum eſſe teſtibus, non teſtimonijs: Iudex enim exercitatus in ſuo munere, prudẽs & cõſyderatus de teſtimonio iudicium faciet conſpecto teſte ex vultu, conſtitutione, & circunſtantijs alijs, [e] innumeris. Illud verò ante omnia obſeruandum, non perinde cognoſci de ſortilegij crimine atque de alijs, ſed aliam viam extra ordinem teneri oportere ob eas cauſas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & ſecundo probationis euidentis genere; iam de tertio, quam confeſsionem diximus eſſe, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confeſſione. Cap. III.

PErſæpe Iudices in Sagarum confeſsionibus animi pependerunt, dubitaueruntq́ iudicium facere cõmoti miraculis quæ fatentur illę: eo quòd alij quæcunque ab ipſis dicuntur ſtatuunt eſſe fabulas, alij metuunt vt iſti homines acti deſperatione nihil procurent quàm mortem, vt malorum ſuorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non eſt habenda fides [a]. Sic memini me apud Tertullianum legere, cùm oſtiarius quidã Proconſulis Africæ in prætorio clara voce rogauiſſet an illic Chriſtiani eſſent quos pœnis de more afficeret, pluri- mos il-

[a] *l. abſentem. de pœnis. l. 2. cum gloſ. de ijs qui ante ſent. mort. ſibi conſci.*

mos illicò ſublata manu dixiſſe ex eo numero ſe eſſe, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconſulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem ſic loquutum eſſe, Ite proiicite vos in mare quod ante vos eſt, è montibus domibusq́ vos date precipites, aut arboribus voſipſos ſuſpendite: quærite qui vos condemnet. Iulianũ quoq́ Cæſarem, cùm fœminam Chriſtianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad ſupplicium martyrij conſequendũ, vetuiſſe ne Chriſtiani plecterentur morte: non vt fœminam feſtinantem ad mactationẽ ſeruaret, ſed quia illos poſt mortem ab alijs Chriſtianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alij ex Magis qui mortem expetũt non quod honorem ſperent, ſed quia deſperant ſummoq́ dolore crucientur: atq́ hi non ſunt audiendi, vtcunq́ eos excuſet Lex, & Plato honeſtũ iudicet τὸ ἐξάγειν ἑαυτὸν & ſpiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas ſe vidiſſe narrat quæ ſcelera ſua confeſſæ vltro orabant iudices vt ſe morte plecterent, alioqui ſe ſibi ipſis conſcituras mortem, quia ſe à diabolo niſi parerent vexari confirmabant. Qua in ſpecie legi dicenti, in confitentem nullę ſunt partes iudicantis[a], &c. locus eſſe non poteſt, nec tenetur Iudex iſtorum hominum voluntati obſequi. Nam opinio eſt Sagam quam vexat diabolus reſipuiſſe & in via ſalutis eſſe: eam itaq́ oportet in carcere contineri, inſtitui, & modicis pœnis ſalutaribusq́ corrigi: ſin percipiat nihil ad reſipiſcentiam,

[a] l. 1. de confeſſis.

tum de condemnatiõe agere, quãuis ſe Saga morte roget affici. Quæ autem confeſſæ reſipuerunt antequàm accuſarentur, de ijs Iudex non cognitu- rus eſt, niſi euidentia ſint quę fatebitur homicidia, modò res ſine fraude fiat, nec ea quam pœnitet facti accuſationem à ſe effugi non poſſe proſpexerit: vt Magdalena Crucia Cordubenſis Abbatiſſa (cuius antè meminimus) cùm ſe infamem eſſe plurimumq́; ſuſpectam animaduerteret, ſeipſam conſortij cum Satana triginta annis habiti accuſauit. Eſt autem duplex confeſsio, vna voluntaria, coacta altera, ſiue in iure, ſiue extra ius facta ſit. Ac confeſſio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coram vnico, amico, neceſſario, inimico, aut confeſſario. Has circumſtantias ſingulas oportet obſeruari, non quòd plus in iudicio quàm extra iudiciũ vera ſit veritas, aut plus coram populo quàm confeſſario: contrà enim plerics palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones ſæpe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confeſſarijs exponere. Verumtamẽ nõ eſt tam probatio ex confeſsione extra iudiciũ facta quã ex iudiciali, necq; ex violenta quàm ex voluntaria, & inter voluntarias confeſsiones plus illa poteſt quæ antè fit quàm rogetur reus: nam interdum Iudex reum circumuenit, interdum verò inſtituit & adornat eum, vt cùm adoleſcentem accuſatum parricidij Auguſtus interrogauit his verbis, Certè non occidiſti patrem: interdum facta duo triáue confundit Iudex,

dit Iudex, è quibus vnum verum, cætera falſa ſunt. Qua in ſpecie Iuriſcoſſ. certant ad factáne ſingula protendi confeſsio aut negatio debeat, prout quidam ex eis ſentiunt[a]. Certum quidem eſt (vt agamus Dialecticè) cùm facta ſingula per disiunctionem, puta *aut*, &c. enuntiantur, ſi vna pars vera eſt, licet falſæ ſint reliquæ, totum enuntiatum eſſe verum: cùm verò per copulam &, ex vno falſo totum falſum eſſe. Cùm autem iȷ qui iuri dicundo præſunt in templo æquitatis & veritatis verſentur, hominem de factis pluribus ſibi cognitis interrogatum oportet alia ab aliȷs diuidere, & prout veritatem ipſe tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli[b] & Panormitani[c] ſententia Areſto Imperialis Cameræ confirmata[d] contra Comitiſſam Orientalis Friſiæ, quod Minſingerus Senator refert[e]. Prudentis verò & periti in ſua functione eſt Iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda eſt eorum opinio[f], qui Iudicem facta ex accuſatoris poſtulatione habentem cognita putant adiȷcere poſſe, ita confeſsionem exceptum iri vt ſi extra iudicium fieret: id enim abhorret à ratione, cùm interrogationes acta ſint iudiciaria[g], ideóque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipſa etenim partis confeſsio ſine interrogatione facta coram Iudice etſi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen eſt (ait Lex[h]) quàm ſi interrogatus reſpondiſſet: in cauſis verò criminalibus, ac in primis

[a] *Ioan. An. ad Speculat. tit. de litis conteſtat. parte 2.*

[b] *in l. 1. §. ſi ſtipulāti. de verb. obligat. ff.*

[c] *Panor. in c. 1. de plu. pct.*

[d] *lib. 2. cap. 55. anno 1554. octobris 27.*

[e] *l. qui iuraſſe. §. penult. de iureiur. & ca. ad hoc. de teſtib.*

[f] *Inno. in c. cū Bert. de re iudic. Alex. in l. cui. de iuriſdic. ff.*

[g] *l. ſi ſine. §. 1. de interrogator. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.*

[h] *l. ordo. de publ. iudic. ff.*

ſortilegiꝭ ordinariam accuſationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuſcunque modis potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accuſati reſponſio aut certa, aut incerta eſt: quæcunque certa eſt ea aut affirmatur, aut negatur, aut denique accuſatus quid illud rei ſit ſe neſcire dicit. Incerta reſponſio eſt[a] cùm per ambages dubiè reſpõdet reus, ſe credere vel putare, aut per voces æquiuocas. Sin autem accuſatus rem falſam affirmauerit[b] aut veram negauerit[c], non ęquè reus eſt atque is qui per ambages reſponderit. Hic enim reſponſionẽ æquiuocam legitimum eſt pro confeſsione haberi in damnum ipſius[d], quia vnuſquiſque factum ſuum nouit, nec ineptè reſpondenti in hac cauſa prodeſt erroris excuſatio[e]. Sed difficilior eſt quæſtio, an accuſatũ qui nihil reſpõdet pro confeſſo haberi oporteat. Si ergo in ciuili cauſa vir talis extet, non eſt dubium quin illius damno pro confeſsis habeantur facta in rebus interrogatoriꝭ & ſcriptura agnoſcenda[f]: aut quando caput hominis agitur, nec ſic quidem facta pro confeſsis tenenda ſunt niſi teſtes acceſſerint: à quibus ſi probatio habebitur, accuſati hominis ſilentium effectũ confeſsionis ſortietur, vt pro rei conditione ad condemnationem procedatur. Quòd ſi ad probatiõem vnius teſtis ſiluerit, non ita futurum eſt, ſed eum multis & carcere oportet cogi[g]. In eũ verò qui magicarum ſortium accuſatus nihil reſponderit, Iudex quæſtionibus primùm vſurus eſt pro qualitate perſonarum, ſi teſtem vnum aut præſum-

[a] vt l. ſancimus. de iur. delib. §. 1. & l. vlt. de condict. indeb. C.

[b] l. ſi quis iure. & l. de ætate. de interrogator. act. ff.

[c] l. non alienũ. eod.

[d] l. de ætate. §. nihil. eod.

[e] l. 1. §. 1. eod. cap. ab excommunicato. de reſcriptis.

[f] d. l. de ætate. §. qui tacuit. & l. ſi defẽſor. eo. ff. ca. ſi teſtes. §. item. 4. q. 2. & c. literas de præſum.

[g] l. vnic. ſi quis ius dic. ff. l. 1. §. igitur de ventre. inſp. ff. d. l. ætate. §. qui tacuit. & c. quoniam. vt lite cõteſt.

præſumptiones complures habuerit: ſi nihil quæſtioni admotus dixerit, crimē dimidia ex parte cōfeſſum eſt: itaq; prout probationes erunt puniet, vt dicemus poſteà. Similiter qui de induſtria reſpōſionem obſcurat pro confeſſo habetur[a]: & quamuis reſponſio eiuſmodi non ſufficiat ex interpretatione iuris ad probationem criminum corporalē pœnam merentium, niſi teſtes adſint (quod in clara ac voluntaria confeſsione non eſt opus) tamen in tam occulto deteſtandoq; crimine præſumptionibus aliis coniuncta ſufficit. Ac Doctores quidē inter neceſſarias probationes & indubitatas confeſsionem retulerunt, vt in ciuilibus cauſis verum eſt: ſed inſignis tamen confeſsionum eſt differentia propter locorum, temporum, perſonarum, criminū circumſtātias. Differunt em̄ confeſsio pueri, & viri ætate iuſta, ſapientis & ſtulti, maris & fœminæ, amici & inimici, in iudicio & extra iudiciū, iniuriæ & parricidii, in quæſtione & ſine quæſtione: quam varietatem ſapiens & conſyderatus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confeſſis, oportet accipi de capitalibus criminibus aliis, nempe confeſſum pro condemnato haberi[b], niſi de aliis præſumptionibus ſufficientibus conſtet, ſi nulla probatio (ait lex[c]) religionem indicantis inſtruat: maximè verò ſi fiat confeſsio cùm reus in quæſtionem datus aut etiam oblatus eſt[d], quia cōfeſsionem ad tormētum factam Lex ſimilem ei cōfirmat eſſe quæ fit in tormento ipſo[e]: quoddam enim tormentum eſt tormenti metus. In cauſa au-

[a] Accurſ. in l. certum. de reb. cre. ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cæpola cautel. 123.

[b] l. 1. de confeſ. C. nec reuocabilis eſt. l. ſi is. de confeſ. ff. ſed nō in atrocibus. l. 1. §. ſi quis vltro. de quæſtio. ff.

[d] l. 1. §. Diuus Seuerus. de quæſt. ff. argu. l. ex incendio, & l. pædius. de incendio. ff.

[b] l. 3. quor. appel. non recip. C. l. item apud. §. adiicit. verſ. quæſtionem de iniur. ff.

[e] l. metum aūt. de eo quod met. ff.

tem ſortilegorum qui expreſſa pactione cum diabolo inita fatentur ſe conuentibus & ſceleribus aliꝭs interfuiſſe, quæ aliunde quàm ex ipſorum aut conſortium confeſsione poſſunt innoteſcere, hæc confeſsio quæ extra torturam fit vim probationis obtinet[a], ſi à reo præuento fiat qui in ſuſpicione iſtius criminis aut exiſtimatione fuerit, etſi non parebit eum homini pecorive mortem intuliſſe: nam hoc ſcelus omni parricidio deteſtabilius eſt quod excogitari ab vllo poſsit. Quòd ſi dicatur confeſsionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam eſſe[b], ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confeſſos plecti oportebit: ſin autem contra naturam eſſe accipiant τὸ ἀδύνατον, id planè falſum eſt: non enim quicquid à natura fieri non poteſt, illud eſt ἀδύνατος. Nam eiuſmodi ſunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernuntur ſæpenumero: etiamqúe morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt adeóque, vt idem loquitur, neſcio quid diuini habent præter curſum ordinemqúe cauſarum naturalium, ad quos cæciores talpis ſunt medici. Sophiſticum ergo illud eſt, hoc improbè factum à natura eſt impoſsibile, impoſsibile igitur: ac ſi quis de improbo dicat bonus cantor eſt, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, vetuſtatis totius conſenſu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudiciꝭs, conuictionibus, commiſsis teſtibus, & confeſsio-

[a] *l. qui ſententiam. de pœnis C. Azo in ſumma de quæſtiõ.*

[b] *l. confeßion. l. ſi cuius. de interrogator. act. ff.*

feſsionibus Magos exportari probauimus, eorũque operâ ſterilitatem & procellas inferri: eſt igitur poſsibile. Cùm itaque lex dicit[a], vt admittatũ confeſsio, rem poſsibilem & veram ea contineri oportere, veram autem nequire eſſe ſi eſt ἀδυνάτως, nihil eſſe ex iure poſsibile quin à natura idem poſſit fieri[b], ſophiſtica vtuntur fallacia qui falſam ex eo aſſumptionem aſtruunt. Nam maxima illa & admirabilia Dei opera ex natura ſunt impoſſibilia, re tamen vera ſunt: ſpirituum quoque intelligentium facta & quæcunque ſunt μετὰ τὰ φυσικὰ natura ſunt ἀδύνατα, ideóque Methaphyſica ſcitè diſtinguitur, & re uera differt à Phyſica naturam ſolùm explicante. Spirituum igitur dæmonumque facta non ſunt reuocanda ad naturalium effectorum legem. Quamquam ſi ex naturali demonſtratione primum mobile momento vno milliarium amplius quingenta millia dicitur percurrere, æquè profectò ſpiritus malignus poteſt Sagæ corpus exportare in ambitum terræ, quæ punctum quoddam eſt ſi cum ampliſſimo cœlo comparetur. Magorum itaque confeſsionem de exportatiõe poſsibilem eſſe verámque affirmamus, & (quod amplius eſt) homines & pecora à Magis occidi malignorum ſpirituum ope & inuocatione: vt in Ægypto ſub mediam noctem primogenita hominum pecorúmque à diabolo momento vno fuiſſe occiſa è ſacra ſcriptura didicimus. Fuit autem Ægypti regnum (vt Strabo & Plinius conſentiũt) latũ ducenta millliaria

[a] l. inde Neratius. ad l. Aquil. ff. c. fin. de cõfeſ. li. 6. Baldus in l. 1. de cõfeß. C.

[b] l. 1. de conditionib. inſtitutionum. ff. & ibi gloß.

liaria magna, longum quadringẽta, omnium quæ ſub cœlo fuerunt frequentiſsimum & opulentiſsimum. Deus verò, teſte Scriptura, noluit vt deſtructor Satanas populi ſui ingrederetur domos. Hoc quidẽ natura eſt ἀδυνάτους atqui tam verum eſt quã lucere Solem conſtat. Etſi Auicenna putat & Algazel ſpirituũ actiones naturales eſſe atq; à natura poſsibiles: quæ ſententia ferri poteſt ſi ea poteſtate preditos eſſe ſpiritus intelligamus ex permiſſione Dei, vt ignis vrendi poteſtatẽ habet: ſed illud (vt antè diximus) de cauſis naturalib. & ordinarijs nõ poteſt accipi. Verũ vt confeſsionũ quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cũ aliorum Magorum confeſsionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones ſemper ſibi & vbiq; conſtant, quemadmodum ſimia ſiue tela ſiue purpura induatur, ſemper eſt ſimia. Itaq; Magorum confeſsiones Germanorum, Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, veterumq; Græcorum & Latinorum ſimiles eſſe animaduertimus, & Magi plurimùm alij ab alijs accuſantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accuſans vxorem confeſſus eſt ſe illius ſuaſu conuentum Magorũ adiuiſſe, quæ poſtquàm omnia fuiſſet confeſſa igne viua abſumpta eſt: cui perſimile factum in Caſtello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum ſortium comperto fuerunt accuſati. Dicebat vir ſe Magorum cœtum ſemel tantùm adiuiſſe, vt quònam vxor ſcortatura proficiſceretur poſſet reſciſcere, non iuiſſe illuc ab eo tempore: fatebatur mulier ſe

lier ſe ex eorum eſſe numero, eodemq́ iuiſſe virum ſuum. Hic verò difficilis quæſtio oborta eſt, an viri confeſsionem ἀχωρίστως, ſine diuiſione ad purgationem ipſius oporteret accipi: quemadmodū permulti Doctores[a] ſentiunt integram confeſsionem ſumendam eſſe ex qua grauetur aut leuetur confeſſi crimen, ſiue articulum vnum ſiue plures ea comprehenderit. Horum præcipua eſt ratio, quòd iuriſiurandi ſacramentum vnū ac indiuiſum eſt: quę ratio planè eſt friuola. Nam eodem iure quinquaginta ſtipulationes ad vnum contractum (quem vnius iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnius ſtipulationis loco ponerentur. Id verò falſum & abſurdum eſſe inter omneis conuenit, cùm totidem in contractu ſtipulationes extent quot inſunt clauſulæ, & viciſsim tot ſententię quot ſtipulationum capita: quapropter etiam in prouocationib. ſic poſſunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appellari poſsit[b]. Cōtrà verò bona pars Doctorum diuidi poſſe confeſsionem indicat: quæſtionem hanc enim fuiſſe Iacobi Rauennatis tempore agitatam, & conſtitutum fuiſſe diuidi confeſſionem oportere[c]. In hanc ſentētiam iudicia quàm plurimis areſtis facta ſunt[d]: itaq́ in cauſis ciuilibus & criminalibus obſeruatur, adeò vt ſi reus fate-

[a] *Faber. in §. itē ſi quis poſtul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de cōfe. ex l. publia. §. vlt. depoſiti. ff. & ex l. ſi filius. §. vlt. de interr. act. Cynus in l. 2. q. vlt. de don. an. nup. C. Iaco. Rauen. Petr. bella perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi q. 10. de cōfeſ. C. arg. l. etiam. §. 1. de mino. Alex. cōſ. 22. ver. prætercà. li. 2. de don. an. nup. text. in l. neminē. de leg. 2. & l. Pōponius. §. 1. & ibi Iaſ. col. 2. de acquir. poſſeſ. ff. Bald. in l. 2. de tranſact.*

[b] *l. in hoc iudicio. fam. herciſc. Bald. & Florent. ibid. per l. Corne. de iu. patronat. Bald. in l. 2. de re iudic. C. Fel. in c. cùm inter, prima fallen. de re iudicat.* [c] *ex l. perfecta. de donat. C. & l. publia. §. vlt. depoſ. & ibi Accurſ. Ang. Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ, verſic. extra. de poſtu. præla. Cæpola cautel. 184. ſi mutuam, per l. 3. §. 1. de iurciu. Fel. in c. cùm dilecti, de accuſ. fine.* [d] *Boerius in deciſionib. Burdeg. 243. num. 7.*

bitur ſe quidem occidiſſe, verùm cùm priùs inuaſiſſet alter, prius illud confeſsionis caput pro vero ex indubitata probatione habebitur, poſterius verò ad purgationẽ confeſsi pertinens non exiſtimabitũ probatum, ſed accuſatus defenſiones ſuas ad ſe purgandum probare tenebitur: ſi non faciet, ſubibit condemnationem[a]. Propriè tamẽ hoc pacto non diuiditur confeſsio: ſi enim diuideretur & reijceretur, omnino accuſatus excluderetur à purgatione ſui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis conſequendę ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congreſsibus, quæritur an tota confeſsio tanquã vera admitti debeat, cùm in eo quod pondus tũ in eo quod leuamẽ cauſæ accuſati affert. Nam in hac demũ ſpecie tota cõfeſsio vniuersè accipienda aut repudianda eſt, quã ſententiã iureconſultus Alexãder defendit[b]. Iudici enim virũ interroganti cur ſuam vxorẽ non accuſauiſſet, reſpondit ille ſe voluiſſe honori ſuo & familię ſuæ conſulere: vxor verò dicebat virum ſemel tantùm eò abiuiſſe. Verumtamen ne hoc quidem reſponſo fuit excuſabilis, cùm vxorem ſuam turpiſsima atq; inprimis horrenda ſcortatione q̃ vnquam excogitari poſsit contaminatam ſineret permanere, atq;(vt ita dicam) lenocinij conuictus eſſet. Etenim Sagas omneis frequentẽ habere cum diabolo conſuetudinem antè oſtendimus: præterea conſtat inter omneis eum læſæ maieſtatis cõuinci qui coniurationem cognitam nõ reualuerit, dicet in coniurationem minimè omnium conſenſerit:

[a] *l. ſi non cõuitij. de iureiur. C. & l. 1. de ſicarijs. C.*

[b] *l. cõſ. 80. coll. 2. verſ. poſſe. li. 7.* Rota *deciſ. 408. fuit dubitatum. in nouis. Caſtrenſis conſ. 269. ſi. lib. 2. Steph. Bertrãd. con. 151. viſo. li. 3. & conſ. 148. ex themate. nu. 3. li. 4.* Ancharan. *conſ. 208.* Iudex *cõſ. pen. & conſ. 207. quæſt. coll. 2.*

ſerit[a]: quãto igitᷣ magis reus futurus eſt q̃ ꝑ ſpectũ læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ crimẽ ante oĩa deteſtandũ diſsimulauerit[b]? An verò hic vt Mag⁹ cẽſeri, & qua pœna affici debeat, dicemus poſteà. Sed videamus q̃ ſint Iudicis partes, ſi primũ Saga fateatᷣ, deinde infitietᷣ factũ. In hac cauſa diſtingui oportet, atq; obſeruari an prima cõfeſsio corã Iudice cõpetente & ſine q̃ſtione facta ſit, cũ p̃uẽta Saga & accuſata eſt: tũ. n. cõfeſsioni primæ hærendũ & quãuis nõ alia extaret ꝓbatio, ad cõdemnatiõem ꝓcedendũ (nã ſæpenumero fuit exploratũ Sagas in vinculis ꝑ Satanã informatas ab antegreſſa cõfeſsiõe diſceſsiſſe (& q̃a hoc crimẽ ſupra oĩa turpe & deteſtandũ eſt, volũtaria Magorũ q̃ p̃uenti fuerunt cõfeſsio habẽda eſt certæ & indubitatæ ꝓbatiõis loco. Canonicũ Lauellẽſem memini an. 1569. veneni infuſi in Lauallẽſis Decani calicẽ accuſari, q̃ nocturnã miſſam faciẽdo medicatã potionẽ hauſit & in terrã proſtratus eſt, deinde verò euomuit. Reus volũtariè & ſine q̃ſtione agnouit factũ, condẽnatus Curiã Pariſiẽſem appellauit, interea verò informatus id q̃ antè fuerat cõfeſſus p̃negauit. Placuit tñ Curiæ hominem igni dedi, eumq; vidi cùm ad ſupplicium raperetur: quod Curia, ſi confeſſionem extorſiſſet quæſtio, non fuiſſet iudicatura. Quid verò, ſi confeſsio coram incompetente Iudice fuerit edita? an vim probationis obtinet? Statuunt plerique ne idoneam quidem præſumptionem eſſe ex qua torqueatur reus, nedum probationem iuſtam[c]: Quinetiam Canoniſtarũ bona

[a] Do. in l. quiſquis. ad l. Iul. maieſt. C.

[b] cap. vergentis. de hæreti. & l. vlt. de malefic. C.

[c] ex l. diuus. de custo. reo. vbi Bar. & D. in c. at ſi clerici. & Felin. de iudic. ext. Alberic. in l. Magiſtratib. de iuriſdi. Ang. Aret. in §. ſed ſiquis. inſtit. de ſuſpec. tuto. deciſ. Capel. Tolos. q. 425. Soc. conſ. 108. nu. 5. li. 4. Guido deciſ. Del. 120.

pars putat confeſsionem extra iudicium factã neque confitenti neque cõſortibus eiuſdem criminis vlla ratione damnoſam eſſe[a]: alij eam quæ coram Iudice incompetente fuerit, idem præſtare quod præſumptiones & coniecturæ ſolent[b]. Hic autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certũ. §. ſi quis abſente, de confeſsis. ff. vbi ait ſi quis abſente aduerſario ſit confeſſus, eum pro iudicato nõ haberi: verùm ex eo minimè ſequitur confeſsionẽ ſiue in iudicio factam ſiue extra iudiciũ, ſiue apud competentem ſiue apud incompetentem Iudicem probationis hanc, illam minus pro rei conditione non efficere. Itaque viri forenſis adminiſtrationis peritiſsimi[c] putant confeſsionem abſente aduerſario factam nihil eſſe, ſi eum adeſſe poſtulet neceſſitas: Quòd ſi Iudex incompetens de facto cognitionaliter quæſtionem habuerit & reus corã ipſo fuerit confeſſus, etiamſi propter incompetentiam aliam've nullitatis cauſam cognitio fiat irrita, ſua vis tamen conſtat probationibus. Alioqui multa crimina, multi ſontes impunè abirent: cui malo occurri omnino præcipit[d], & ita proſpici vt ab iniquitate & abſurditate vindicet lex[e]: in primis verò ob incompetentiam Iudicis probationes intercidere foret iniquiſsimum in Magorum cauſa, vbi tam difficiles probationes & tam abdita ſunt ſcelera, vt vix è millenis vnus ſupplicium perferat. Diximus de voluntaria confeſsione, quę tertia eſſe pro-

[a] *Felin. pro regula ponit cum 9. fallẽ. in c. olim. de reſcrip. Cornæus conſ. 128. lib. 1. Bald. conſ. 122. verſ. nam fama. li. 1. Caſtren. in l. transferre. ver. & licet. de trãſact. C. Salic. in l. et bonæ fidei, de iureiur. C.*

[b] *Immola in c. per inquiſitiõ. de electio. & in c. 2. de cõfeſ. Io. And. in c. qualiter de accuſat. Ang. conſ. 28. quidam. Romã. con. 28. viſo. per tex. & gl. in l. 5. de adul. ff. & per l. ictus fuſtiũ. de ijs qui not. infa. Panor. in ca. de hoc. de ſimõia, & in c. olim. de reſcrip.*

[c] *Ang. in l. Papinianus. §. meminiſſe. de inof. Bar. in l. cũ facta. de iur. & fa. igna. Im. & Ant. Butrigar. in c. ſi cautio. de fide inſtrument.*

[d] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.*

[e] *l. Saluius. de legatis præſt. ff.*

ſe pro-

ſe probatio neceſſaria dicitur: nam quod ad confeſsionem violentam & extra ordinem quæſtione extortam, probationem aliquã efficit ſi reus à quęſtione remotus in confeſsione perrexerit: ſi deſtiterit, præſumptio magis eſt quàm probatio neceſſaria. Dicamus igitur de præſumptionibus quę contra Magos haberi poſſunt.

De præſumptionibus aduerſus Magos. Cap. IV.

Cùm tres probationes euidentes illę deficiunt, factum permanens atq; notorium ſermo conſentiens teſtiũ ἀνεπιλήπτως, & volũtaria repetitáq; confeſsio rei ante confeſsionẽ præuenti, tum præſumptiones oportet expẽdi quæ ad probationem & punitionem Magorum poſſunt conducere. Prę ſumptionem autem aliæ ſunt temerariæ, aliæ probabiles, & violentæ aliæ. Ex eis poſtrema iure poteſt ſtatui, eſtq; aliarum probationum omnium valentiſsima, cuius autoritate probationes cętera excludi omnes Doctores conſentiũt[a]. Talis fuit pręſumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrũ de puerulo inter ſe contendentiũ[b]: & Imperatoris Claudij[c], qui matrem ei iubebat nubere quem filium eſſe negabat ſuum. At errare Salomo & Claudius in iſta cauſa potuerunt. Fateor: ſed in cauſis quoq; inculpatorum teſtiũ & confeſsionũ errari poteſt: quemadmodum ſuprà mancipium multa-

[a] *c. ad id. c. is qui. de ſponſal. c. per tuas. de cond. appo. l. ſi quis adulterij. de adulter. C.*
[b] *in c. afferte. de præſump.*
[c] *Sueton. in Claudio.*

tum fuiſſe morte oſtendimus eo quòd hominem qui deſyderabatur occiſum à ſe fateretur, qui tamẽ poſteà comparuit: ideóque lex dicit[a] non eſſe ſoli occiſoris confeſsioni habendam fidem, niſi de occiſo appareat. Sed præſumptiones iuris[b] & ex iure conſtitutæ, rationis naturalis nituntur fundamento[c]. Etenim præſumendum eſt matrem, quæ omnia tentauerit ad redhibẽdum filium præoptaturam vt adiudicetur alteri quàm vt tradatur morti: Similiterq́ue his qui factum quod negat renuit eiurare, aut iuramentum deferre aduerſario offerenti, ſe reum peragit. Alphonſum regem Neapolitanum legimus cùm pater filium ſuum negaret eſſe, mandauiſſe vt mercatori Afro vænum daretur filius, tum filium à patre receptum eſſe: ita præſumptione lis fuit ſublata. Verumtamen ſi qua probatio euidens contrarij facti extabit, contra præſumptionem admittitur[d]: quicquid probationem multi excludi contendant præſumptione iuris[e]. Nam hominis acceptilationem exhibentis probatio admittitur[f], quamuis de ſolutiõe nec iurare ipſe nec iuramentum deferre voluerit, eo quòd non ſatis meminiſſet facti, nec ſciret an haberet penes ſe acceptilationem. Pręſtigias autem Magorum & miracula contra naturam haberi in præſumptionibus iuris eſt iniquiſsimum: nam Lex Dei hanc certam & indubitatam probationem ſtatuit, mulierẽ præſtinguentem oculos non ſines viuere, quod illæ tamen propalam faciunt: ſic enim Lex Dei ſtatuit, eos qui faſcinant cum Satana pepigiſſe vt res contra

[a] l. item Mela. ad l. Aquil. ff.
[b] l. manifeſta. de iureiur. & ibi Bart. l. ſi bis q adulterij. ad l. Iul. de adult. C. l. excipiũtur ad ſc. ſyllan. ff.
[c] auth. non licet de liberis præt. C. l. iura ſanguinis de regu. iuris. ff.
[d] Alex. cõſ. 158. li. 2. nu. 9. & gl. in l. ſi tutor. de peric. & cõmo. Tiraquel. in l. ſi vuquã. de reuoc. donat. nu. 133. C.
[e] Doct. in l. manifeſtæ turp. de iureiur. ff. Panor. in c. afferte. & in c. quãto. de præſump.
[f] cap. quanto. de præſumpt. Ioan. de Graßis in d. c. quãto. & Cynus in auth. ſed id. eod. de donat. ant. nup. C. & §. 1. in auth. de æqualitate dotis.

contra naturam faciāt. Si igitur (vt ad pręſumptiones cōtra Magos veniamus) liberi ad matris manum reperiantur occiſi, quamuis nemo præter ipſam ſit domi, non oportet pręſumere cędem fuiſſe ab ea perpetratam, cùm aduerſet iuris præſumptio[a] iudicio abſoluitur illa, niſi probatione euidentiſsima cædis conuicta ſit. Sin autem Sagam eſſe rumore prædicabitur, eam ſuorum ipſius liberorum parricidam eſſe præſumitur, niſi probationibus ſe in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die ſecundo Februa. M. D. LXXVIII. Duas puellas iugulauit, vnam ſuam, alteram vicinæ, cùm tamen rei magicæ non fuiſſet infamata: hęc diabolum confeſſa eſt hominis proceri & pernigri ſpecie curauiſſe vt id faceret, poſteà cremata eſt prouocare nolens quamuis Copararum Pręfectus licere exponeret; nam agnoſcebat ſe hoc genus mortis eſſe promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro ſe octo infantes confeſſus eſt occidiſſe & ſacrificaſſe diabolo, & ſibi Satanam indixiſſe vt ſuum ipſius puerum adhuc ſacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem ſubodorata eſt, itaque iudicium in eum conſtitutum. Manaſſem Iudææ Regem, maximum ſua ætate Magum, liberos ſuos diabolo ſacrificauiſſe legimus, qui promiſsis de ſumma amplitudine ab eo acceptis, ab hoſtibus comprehenſus & dignitate deiectus eſt. Magū ergo ex præſumptiōe diuini iuris parricidā eſſe præſumit[b]; & ſiquādo Magi hoīs infans deſyderabit, præſumendū eſt ab eo ſacrificatum

[a] *l. vlt. princ. de cur. furio. l. penult. §. de vno. de rit. nupt. l. creat ionibus de Epiſcop. audient. l. humanitatis. de impub. & alijs ſubſtitution. C.*

[b] Deut. 18. Leuit. 20. 1. Reg. 18.

catum fuiſſe diabolo, niſi ſecus probauerit. Atque hæc iuris diuini præſumptio ratione nititur: nam qui omni pietate in Deum adiecta ſeipſum diabolo mancipauit, omnem humanã pietatem ſtudiũq; naturale & ςοργὴν exuit. Eum ergo præſumendum eſt confeciſſe omnia quæ Magi ſolent: & quamuis facta errori potius quàm malitiæ æquum ſit accepta ferri[a], niſi appareat ſecus[b], Magos tamen nihil errore feciſſe, ſed malitia & impietate ſemper præſumimus. Omnia improbitatis genera quæ Magi in vſu habent de mago homine præſumi neceſſe eſt: cùm tamen vir furti falſiué damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falſi neque diffametur, neque præſumatur reus[c]. Siqua itaque Saga dãnata fuerit ſortium magicarum, Saga ſemper eſſe præſumetur, ac proinde omnibus impijs ſceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non proceſſerit aduerſus eam condemnatio, ſufficiet tamen accuſatio, rumor, & publicus ſermo ad præſumptionem violentam infamiamq; facti. Si enim lex mulierem accuſatã adulterij, nec damnatam, nihilominus in vitam notari præcipit[d], quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur? Nam cùm mulierem Sagam eſſe fertur, eam Sagam eſſe præſumptio eſt vehemẽtiſsima, ex qua indicijs quibuſdam coniuncta iure poteſt ad quæſtionem rapi: etſi cauet edicto Lodouici xij. Galliarum Regis ne quæſtioni dedatur quiſquam niſi inculpatus teſtis cum indicijs exſtiterit. Certè in alijs criminibus

[a] *arg. l. quòd ſi nolit. §. quia aſſidua. de ædilit. ed. l. fin. in fine. de fideiu.* C. *l. ſi prius. §. certè. de aqua pluu.* Alex. conſ. 129. *li. 7. nu. 11.*

[b] *l. quoties. §. tantundẽ. de hære. inſtit. & ibi* Bart. Bald. Ro. Caſtr. con. 203. *li. 2.* Immola cõ. 104. Bal. conſ. 144. *l. 1.* Cumanus conſ. 135. & 142. Dec. in *l. ſi librarius de regul.* Cæpola cõ. 21. col. 4. Curſius ſenior conſ. 55. Alex. cõſ. 53. *li. 7. nu. 16.*

[c] Canoniſtæ *in c. 1. de præſum.*

[d] *l. palàm. §. q̃ in adulterio. de rit. nupt. ff.*

minibus ex iure non poteſt quiſquam ob communem famam quæſtioni ſubiici, vt inter omneis ferè Doctores cõuenit[a]. Quamquã ex Mantuana conſuetudine ſi teſtes quatuor communem famam à ſe auditam dixerint, in criminibus ſingulis capitalibus quæſtionem legitimũ eſt adhiberi: multo magis ad quæſtionem rapietur ille de cuius arte magica communis rumor & cõſtans increbruerit, cum fama conſtans legitimæ probationis vim habeat niſi contraria probatione refellatur[b]. Contrà verò ſi mulier nunquam ſuſpecta Magiæ mortis in vllum illatæ accuſabitur, niſi manifeſta fuerit probatio homicidij, non eſt in iudicio ſtatuenda condemnatio[c], ſed amplius decernendum, & illa intereà dũ cognoſcitur vinculis eximenda. Verũtamen ſi ſermoni communi & famæ hærẽdum eſt, eam non ab aduerſarijs ſed ab hominibus fide dignis oportet naſci[d]. Hæc diſtinctio videt̃ neceſſaria, vt præripiatur improbis occaſio appetendi bonos calumnijs. Neque verò illud neceſſe eſt, quod multis video placuiſſe[e], vt communis rumor à maxima parte populi definiatur: in magno enim oppido eſſe rumorem ſuffecerit à vicinis omnibus, quia res propinquorum ſuorũ propinqui melius quàm longinqui alij cognouerunt. Itaq; viginti homines

[a] *Io. Andr. in add. ad Specul. tit. de probat. §. videndum. verſ. 13. Bal. in l. milites. de quæſt. Cynus in l. vlt. eod. C. Butrig. in c. veniẽs. col. 4. de teſtib. Alex. con. 5. coll. 2. lib. 1. Iaſ. l. admonẽdi. coll. 15. de iureiur. ff. Marſi. in l. de minore. §. plurium. col. 5. verſ. alterius. de quæſt. Felin. in. c. veniẽs. 1. de teſtib. coll. 5. Marſil. in praxi criminũ. §. diligenter. nu. 2.*

[b] *l. ſi mater. ne de ſtat. defun. C. l. 2. ſi ſeruus vel libert. C. c. transmiſſa. qui filij ſint legit.*

[c] *c. cũ in iuuẽt. de præsũ. extr. l. non omnes. §. à Barbaris. de re milit. ff. l. 4. de ſuſpec. tut. ff. l. 1. ſi quis imperatori maled. l. vlt. de actionib.*

[d] *c. qualiter & quando. de accuſat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæſt. Alex. ibi in addit. Salice. in l. ea quidem. de accuſat. C. Textus. in c. iuuentute. extrà de purg. Canonic. Decius. conſ. 37. in cauſa, coll. 6. nu. 9. & 10. & conſ. 133. viſo proceſſu.*

[e] *gloſſ. in l. 3. §. eiuſdem. de teſtib. Bar. in l. de minore. §. plurium. de quæſtio.*

(hic enim iuſtus duarum turbarum numerus) ſatis futuri ſunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam eſſe, eãque vanã exiſtimari[a]: id quidem verũ eſt ſi contrà aut ſenſus aut ratiocinatio iudicandũ eſſe euicerit. Sed in Magorum cauſa vix fieri poteſt vt vox popularis erret[b], maximè ſi qua ſpecies adfuerit, quã Doctores legitimã famam nominant[c]. Multo magis autem id oportet ſtatui ſi præter communem famam indicia exſtiterint, verbi gratia, ſi ſaga dum comprehenditur dicat, actũ eſt de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res eſt enũtiabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo ſuo ſentit: vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certiſsimũ profectò indicium maleficij, cùm quis ſe antè condemnat quàm accuſetur (vt ille fecit, qui poſtquàm parentem occidiſſet, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc facto crudelitatis reprehenſus. Iamdiu, inquit, hoc mihi ſolùm exprobrant me parenti meo necem intuliſſe, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehenſus patricida in quæſtionem raptus eſt & agnouit factum, aut ſi curationem afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Heruilleria (cuius antè meminimus) fecerat. Quiſquis enim ab iſto crimine purus eſt, calumnias à quibus in criminibus alijs metuit nunquã pertimeſcet. Verborum item cõiurationes & inuocatio Satanę qua ad maleficia

[a] *l. decurionũ. de pœnis.*

[b] *Panorm. & Felin. in c. veniẽs. 1. de teſtib. Parſt. conſ. 154. li. 4. nu. 12. vſque ad 18.*

[c] *Bald. in l. diffamari. de ingẽ. manum. C. & in c. veritatis. de iureiur. & in l. proprietatis. ff. de probationib. C.*

eximen-

eximenda vtuntur Magi, præſumptiones ſunt violentiſsimæ, quæ hominem Magicę artis arguunt: Etenim exorciſtas quoque ipſos capitali pœnæ lex ſubijcit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi: hi enim fuerunt Magorum facilè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro de morbo ſacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione ſanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum eſt pactione teneri cum Satana, & loco vnius quem ſanat binos affligere, vt antè oſtendimus: vt autem nihil interuenerit quàm quòd Deum abnegans obligauit ſe diabolo, hoc ſcelus meretur mortem omnium atrociſsimam. Alia indicia ſunt hæc, geſtus Magi (nam ferè vultum defigit humi, nec in os audet aſpicere) nutationes reſpondentium incertè ad interrogata [a], ante omnia verò ſi vno aut vtroque parente Mago natus eſt. Nam hoc caput ſi cum ſermone publico coniunxeris firmiſsimum eſt argumentum: quia nullum eſt ſacrificium quod ab iſtis hominibus tantopere diabolus expetat, quàm vt ſuos ipſorum liberos, ſimulac hauſerunt lucem, voueant dicentꝗ́ diabolo adcultum ipſius, vt exemplis commonſtrauimus. D. Antonius Lonanenſis vicarius generalis regis apud Ribemontenſes nuper mihi narrauit ſe cognouiſſe iniure de

[a] l. vnius. §. teſtes. de quæſt. c. literas de præſcript. Bar. in l. vlt. de quæſt. Ancharan. cōſ. 283. Alex. cōſ. 77. li. 1. Socin. conſ. 15. lib. 1.

Claudio Vvaterio quodam ſortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiuſdē impietatis reus in carcere vita defunctus eſt, & auia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idē notauimus: matrem eius Areſto crematam fuiſſe viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehēderetur mater: Barbaram quoq; Daream (quę pariter cōbuſta eſt) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illā Caſtelli ruſſi filias ſuas malis artibus imbuiſſe: ex quibus omnib. confici poteſt regula ampliſsima & exceptiones paucisſimæ. Si enim Saga eſt mater, eſt etiā filia: quod in cauſa impudicitiæ dicitur filiā eſſe matri perſimilem non ſemper verum eſt, de magis verò omnibus ferè certiſsima eſt regula, vt ex innumeris iudicijs compertum eſt. Alia quoq; pręſumptio eſt, ſi non fleuerit Saga, quam præſumptionē Paulus Grillandus & Inquiſitores illi quorū opera crematæ fuerunt innumeræ annotant eſſe valentiſsimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenſes, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) in iure cōfeſſam narrabat Sagarum dexterum ſolummodò oculum ternas lachrymas eijcere: quod non omittendum eſſe putauimus. Item ſi Saga in domo aut ſtabulo alterius deprehendatur, & mors aut ſubitus morbus aliquem paulo pòſt opprimat, pręſumptio aduerſus eam eſt, quamuis neque pulueribus comperiatur inſtructa, neque ſortem viſa ſit inijcere, quæ

probatio futura eſſet euidens. Atque hæc poſtrema præſumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius [a] & Bartolus [b] aduerſus eum qui inſolens in loco viſus eſt vbi crimen fuit commiſſum dum cõmitteretur, aut qui in propinquo deprehẽſus fuit cùm perpetraretur illud [c]. Extant recentes hiſtoriæ huiuſmodi, vt apud Pedemontanos Cazalij quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòſt homines interibant: Comprehenſa itaq;, Sagarum omnium conſortium eiuſdem maleficij retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarũ manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M.D.XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; poſteà idem effectũ eſt anno M.D.LXVIII. vbi ad ſeptennium fuit peſtilentia ex qua occubuerunt multi. Non abſimile eſt quod de centum ſeptuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem cauſa ſublatæ ſunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coſſ. quo tẽpore pro veneficis adhuc habebant̃. Adhæc frequens cũ certis & conuictis Magis cõſuetudo, præſumptio eſt perualida & obſeruatione digna: ſimilis enim ſimili plerumq; adhæreſcit. [d] Etiã hæc permagna fuerit præſumptio, ſi mulier ſuſpecta ſoleat cõminari. [e] Impotẽs.n. natura mulierẽ incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere poteſt ſiquam nocendi facultatẽ habuerit: mors itaq; ſi minas ſequit̃, maximè violenta eſt in criminib. alijs præſumptio [f] in hoc neceſſaria. Baptiſta Ziletus inſignis Iurecos. cõſilio

[a] Rhet. ad Herennium.
[b] Bar. in l. vlt. in fin. de quæſt. Salic. l. vlt. eod. C. Paris de Putco in tract. Syndi. verbo viſo, ex l. 1. §. qd ergo ad Sc. Syllanian.
[c] Bar. in l. furt. de furtis ff.
[d] arg. l. 3. §. nullus, de excuſ. tu. l. item apud Labeonẽ. §. adduxiße, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. §. Pędius, de ædilitio edicto. ff.
[e] Bald. in l. pacumenius, de hæred. inſti. ff. arg. l. ſi hi qui adulterij de adulter. C. l. ſi verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famoſi. ad l. Iul. maieſt. ff.
[f] Specul. tit. de præſcript. §. ſpecies. verſ. ſed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de ſeruis. fugit. C. Fel. in l. cũ oportet. de accuſat.

lxxix. cuiuſdam Germani Antonij Zund exemplum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ accuſatus eſt eo quòd paulo ante mortem illius dixiſſet non eſſe præteriturum annum quin ille tanquam baculus exareſceret, itaq; ille obijſſet. Fuit autem Magus in quæſtionem raptus ob comminationem iſtam: hæc enim ad quæſtionem ſufficeret in omnib. alijs criminibus [a], in hoc verò preſumptio eſt violentiſsima. Sic confeſsio extra iudicium facta in alijs criminibus ad quæſtionẽ ſufficit, [b] in hoc ad condemnationem: Similiter ſi quãdo extra iudicium reus perpetrati homicidij veniam poſtulauerit, idemque in iudicio negauerit, quæſtioni ex iure deditur: in hoc verò tam deteſtando crimine legitimè ad pœnam cõdemnatur, idque pro conditione perſonarum. Omnes enim Doctores rerumq; forenſium periti conſentiunt [c] reum conuictum eſſe ſi criminis cuius inſimulatur veniam in iure poſtulet, quamuis id deinde abneget: ſimiliterq; confeſsionem extra iudicium factã, poſteaq; reuocatam, in criminib. alijs ad quæſtionem ſufficere [d]. Eadem mendaciorum [e] reſponſorumq; variè nutantium eſt ratio: ſunt enim violentiſsima indicia & præſumptiones aduerſus Magos ex quibus torqueri eos legitimum eſt. Huius autem execrãdi criminis iudicium extra ordinem oportet fieri diuerſa à criminibus cæteris ratione: in quo ſi quis ordinem iuris forenſesq; formulas obſeruare voluerit, ius diuinum & humanum planè peruerterit [f]. Verumtamen non eſt temerè aduerſus

[a] l. de minore. §. tormenta. de quæſtio. Ang. Aretinus in ſua inquiſiti. in gl. ſuper verſ. cõparent.

[b] l. 5. de adult. ff. gl. & Bart.

[c] c. venerabilis. de electio. & Docto. in c. exhibita. de homicid. Io. Andr. Hoſtien. Butri. Cardina Panor.

[d] Bart. in d. l. 5. de adult. ff. gl. l. ictus fuſt. de ijs qui not. infa. Bartol. & alij Doct. in l. quoniam. de infa. Alex. & Soc. in l. magiſt. de iuriſdict.

[e] l. vnius. §. teſtes. de quæſti. & c. literas de præſumpt. extrà.

[f] c. tua nos. c. veſtra. de cohabitat. cleric. c. cùm dilectus. de conſang. & affin. 2. q. 1. c. prohibentur. § vlt.

uerſus Magos adhibẽda quæſtio. Hanc enim parui à Magis fieri Iudices annotant: itaque fieri poſſet vt impune abirẽt Magi, propterea quod à quæſtione, ſi præfractè infitiari potuerint, plurimùm ſoluuntur rei: quo inſtituto nullum grauius periculum poteſt accidere in quæſtione iſtius criminis maieſtatem Dei hominumq́ minuentis, & crimina omnia quæ homo comminiſci poteſt continentis.[a] Nam etſi Magum Satanas è manu Iudicum nequit eximere: tamen compertum illud eſt, niſi reſipuerint, à Satana non relinqui Magos, ſed ipſius quoque aduerſarij nomen ab ipſo indicari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfecto audiui perſæpe Biebranam Sagam, cùm quæſtio de ea haberetur, dixiſſe ipſi, Noui futurum vt me excipias malè, & ampliùs prædixiſſe ipſo autore ſe igne perituram, cùm nondum lata fuiſſet ſententia: Etſi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex ſententia ſtrangulare iuſſus nõ potuit. Contrà verò diſſuadet eis Satanas ne verũ enuntient, & nonnunquam etiam torturę ſenſum adimit[b], vt inquiſitor Sprãgerus ait, qui Sagas nõ temere quæſtioni admouendas cenſet. Hæc mea tñ fuerit ſententia, ſi puella ætate parua puer've fuerit, aut tenera mulier, aut delicijs aſſuetus iuuenis, ſi prӕſumptiones fuerint violẽtæ, vt alijs cũ terrore exhibeat̃ q̃ſtio, & ſubdat̃ alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ obfirmatiõis callũ in neqtia ſua obduxerint. Sed poſtq́ ab hoĩe torto veritas expreſſa eſt, eũ ſtudioſè oportet aſſeruari ne cũ eo diabolus colloquat̃, deinde

[a] *l. 3. 4. & vlt. de malefic. C. c. vergẽtis de hæ.*

[b] *Paris de puteo in tract. de Syndi. c. tortura. Syluest. Prierias in tract. de ſtrigib. mõſt. Mirand. li. 4. cap. 5. Paulus Grillãd. in trac. de quæst. 4. q. Hippolytus. Marſil. in. l. repetit. coll. 4. de quæst. vide ſuprà li. 4. cap. 2*

deinde poſt horas xxiiij. eandem confeſsionem iteratò repeti, vt Rex Ludouicus xij. edicto ſanxit. Nam perſeuerari in confeſsione opus eſt vt neceſſaria fiat probatio, vt edictum præcipit compluribus Areſtis confirmatum[a]. Alioqui ſi extra quæſtionem Saga reuocauerit confeſsionem ſuam, nõ poteſt hoc argumento ad mortem damnari[b] aliáue pœna corporali affici, niſi præſumptiones aliæ exſtiterint. Diximus anteà Edictum Lodouici xij. (q̊ cauet ne ad teſtimonium vnius inculpati teſtis ſubijciať q̃ſtioni reus niſi alia indicia acceſſerint) non obtinere in iſto crimine, vbi difficillimum eſt probationẽ inueniri. Etenim ſi ob læſæ maieſtatis humanæ crimen ex ſola pręſumptione legitimè in quæſtionem rapi ſuſpectus poteſt[c]. vt ſemper fuit obſeruatum: prætereà ſi in alijs criminibus ex conſtantiſsimo Doctorum conſenſu[d] ob ſermonem vnici inculpati teſtis quæſtionem licet offerre reo, & ad condemnationem mortis, ſi duo teſtes idem pro teſtimonio dixerint, ex lege Dei & inſtitutis humanis procedere: planè iuſtius multò futurum eſt, ſi reum promptè Iudices (vt Baldus & Alexander loquuntur) ad quæſtionem applicauerint ob crimen tam abominandum[e] ſi vnus teſtis inculpatus dicat, aut violentæ vrgẽteſq́ grauiter præſumptiones extent. Nam vnus inculpatus teſtis dimidium probationis efficit. Exempli cauſa, ſi teſtabitur maritus ſe ab vxore in Magorum conuentus deductum eſſe, & negabit illa, torturæ debet ſubijci, niſi aut capitale odium aut periurium viri adduxerit.

[a] Anno M. D. XXXV. menſe Auguſto.

[b] l. 1. §. D. Seuerus de quæſt. ff. l. ſicut. cod. C.

[c] Faber in l. ſi quis. ad l. Iul. maieſtatis. C.

[d] Accurſ. in d. l. ſi quis. & ibi Bald. & Salic. Matthæus afflictus in conſt. Neapolit. tit. de ijs qui fideiuſſores. nu. 17. licet verba l. mariti. de quæſtion. ff repugnare videantur.

[e] Bald. in l. 3. de epiſcop. aud. C. Ang. in l. 1. de malefic. C. & in l. quicunque. de ſeru. fugit. C. Alex. lib. 3. cõſ. 60. Afflictus in cõſuetud. Neapol. li. 3. de nox. cap. 2. c. teſtimonium. de teſtib. & c. ſicut nobis. fine. Raphael Fulgo. conſ. 173. & cõ. 107. & Decius cõſ. 189.

xerit. Hęc enim duo in teſtibus infirmandis capita ſemper admitti ſolent: inprimis verò periuri hominis teſtimonium nunquam admittitur ad præſumptionem aut indicium conſtituendum, niſi aut teſtis certus aut præſumptio violentiſsima eum adiuuerit: verbi gratia, ſi comperietur ſignatus Magus, quo indicio Triſcalanus retexit plurimos. Ego tamen cum Danæo ſentio principes quoſque Magos carcere ſigno, aut illud habere loco tam abdito, vt eos ſigno retegi ſit difficillimum. Nam à Valeſio quodam nobili viro accepi quoſdam à diabolo ſub palpebrarum altera, quoſdam ſub vno ex labijs, quoſdã in podice obſignari. Triſcalanus autem dicebat ſignatis Magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa vſque indatur acus, locum tamẽ ſenſus expertem eſſe. Firmiſsima quidem præſumptio hæc, & cum indicijs alijs ſufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam ſermo reſipiſcentis Magi conſcios in morte accuſantis præſumptio eſt cõtra alios vehemẽtiſsima: hoc.n. pręſumi opus eſt [a], cùm pœnituerit ipſum & Deum inuocauerit, ab eo rem verè enuntiatam eſſe. Sed illius dicto fidem non conuenit adhiberi ſi mortẽ obſtinatus oppetat, vt pleriq; faciũt ab auditione verbi Dei abhorrentes vehementiſsimè. Atque hæc circumpſcriptio illius regulæ futura eſt quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præſumi ex veritate dicere. Maiores itaq; ex ſermonibus eiuſmodi ad condemnationem procedebant,

[a] *ex l. vlt. ad l. Iul. repet. & c. ſancim⁹. 1. q. 7. cũ quis decedens. §. codicillis. de lega. 2. ff. auth. quod obtinet, vbi Bal. de prob. & in l. 2. comm. de legat. C. Doct. in cap. quãuis. de re iudic. Alex. in l. ſi de do. de col. C.*

vt obſeruatum eſt in læſæ maieſtatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quoſq; curauit interfici ex ſermone morientiũ, q tñ nihil aliud inter moriendum ſpectabant quàm vt de aduerſarijs vltionem ſumerent. Verũ iſta omnia ex prudentis Iudicis & conſiderati iudicio pendent, vt obſeruet an vltionis ſtudio loquatur moriturus,[a] & diligenter quærat an vllæ inimicitiæ cõtra delatos præceſſerint. Saga quędã Berõda nomine Malbeci ad Bellomontium Lomanienſe cremata eſt, quæ iamiam moritura cùm interrogaret̃ an nobilis quædã fœmina quam indicauerat fuiſſet in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea cõmiſſa pernegaret, his verbis reſpondit Saga, *No ſabes tu pas quæ lo darrein cop que nos hemes lo baram a la crotz deu paſtis, tu portaues lo topin deus poſons*: id eſt, an meſcis cùm poſtremò ſaltationem haberemus ad crucẽ artocreatis, te portaſſe pharmacorum poculum: ad hæc obmuteſcẽs fœmina non reſpondit quicquã, ita ſe conuictã oſtẽdit. Sin autem Magus obſtinatus moritur, eum certiſsimũ Dei hominumq; aduerſarium eſſe præſumit̃, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facilè Magorũ princeps dictũ illius qui cœlũ & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictũ volens corrigere dicebat ἐμοῦ ζῶντος, me viuente. Hęc illa eſt ſpecies in qua præſumptionem vnam euertit altera[b]. Nec tamen debet teſtimonium morientis Iudex contemnere: fieri enim poteſt vt ex veritate ſit: vt ſuprà demonſtrauimus non rarò Magos à Magis interire, & (quod ait Ieremias

[a] *Bald. in tit. de pace Conſt. ver. vaſſal. in fi. Iaſ. in l. 1. col. 2. Oldra. cõſ. 192. viſo. Hippol. Marſil. in pract. §. reſtit. col. 12. & in rubr. de fideiuſ. col. 7. 8. & ſeq. latiſſ. Bart. in l. ſi qs in graui. §. 1. ad Syllan. ff.*

[b] *l. diuus de in integ. reſtit. 22. q. 2. c. 1. eſt & c. ne qs arbitret.*

remias) deum inimicos ſuos opera inimicorum euertere. Sed ſi is quem obfirmatus Magus accuſauit dixerit ad probationē ſui ſe ita ſemper vixiſſe vt virum bonum decet, audiēda eſt illius defenſio: ſin autem eum cōtrà ſuſpectum eſſe pareat, aut antè fuiſſe reum, ſed neq; abſolutum ſententia neque damnatum, eum Magū eſſe prǽſumitur. Sed etſi legitur probationē contra præſumptionem iuris admitti non oportere[a], & diuino iure in Sagā eſt homicidij & parricidij prǽſumptio: ferenda tn̄ eſt Saga, vt exhibeat aut viuos demonſtret eos de quorum nece accuſat̄. Hæc enim defenſio coniuncta euidentię permanentis facti plus poteſt q̄ probatines oēs & præſumptiones contrarię:[b] quemadmodum ſuprà oſtendimus veritatē permanentis facti contra Sagam probationē eſſe omnium euidentiſſimam. Regula autem iuris eſt[c], probationem minus legitimam in atrocibus & nocturnis maximè criminibus (quale iſtud eſt) ſufficere, quoties probatio certa non poteſt obtineri. Sapiens verò Iudex ad conſequendum veritatem omneis prǽſumptiones comportaturus eſt: modò ne id faciat quod multi Iudices in Germania ſolent. Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad ſaltum cribri reſciſcant an reus ſortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus nouos calceos axūgia ſuilia perūctos curāt indui, vt Magæ inde

[a] *l. antiquæ. ad Vellei. C. l. vltima ad Macedon. l. vltima. arbitrium tutelæ. C. l. à diuo Pio. §. ſi pignora. de re iudicata ff. Alexand. in l. inter ſtipulantem. §. 1. de verborum obligat. & conſil. 47. & conſil. 91. coll. finali. libr. 6. Roman. conſil. 250. Hippolyt. Marſil. in l. 1. §. ad quæſtionem. de quæſtionib. Speculat. in tit. de præſumpttonib.*

[b] *Felin. in cap. quanto. de præſumptio. Bald. in l. contra negantē. eod. Roman. conſ. 350. col. 8. Alexan. in l. vnic. vt quæ deſunt aduocatis. C. & conſil. 118. col. pen.*

[c] *cap. prætereà. cùm gloſ. ext. de teſtib. Panor. in c. venerabilis. col. 2. eod. l. ſi ij qui adulterij. ad l. Iul. de adulter. ff.*

nequeant egredi, niſi eis viſum fuerit qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes. Sagæ & manus colligantes eam imponunt aquæ leniter, eámque ſi ſaga fuerit, in fundo mergi non poſſe putant. Hac enim via diabolus indicia, quæ ſancta oportet ſeruari, commutat in ſcholam Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impreſſo legimus, vbi ratio exponitur faciendi caſeum mulieris Sagæ nomine, ex quo accuſetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias conſimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæſtio eſt ſi neque Magi extabit confeſsio, neque inculpatus teſtis, neque permanentis facti euidentia, ſed violentæ præſumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago[a], aut bufones in ollis locíſve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini ſit comminatus Magus, qui in hac cauſa ſtatui oporteat. Ego violentã præſumptionem eiuſmodi non ſufficere ſtatuo ad ſententiam mortis ferẽdam, ad alias pœnas ſufficere.

[a] *à vicinis veritas melius haberi poteſt.* Barto. *in l. dominus horreorum. locati. ff. & arg. l. ſi ita. §. mulier. & ibi* Bart. *de fũd. inſtr. ff.*

Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorúmque prudenter augeri minuíq; neceſſe eſt.

De pœ-

De pœnis quas merentur Magi Cap. V.

DVO ſunt omnino modi quibus ſua Rebuſpubl. amplitudo conſeruatur, præmium & pœna: quorũ vnus ad bonos pertinet, alter ad improbos, & niſi iuſtè ex æquo & bono ſingulis tribuantur, nulla ſpes alia niſi ineuitabilis caſus Reipub. maximęq; ruinę oſtendit. Non quòd pœnas de omnibus delictis ſumi neceſſariũ videatur: nam neq; Iudices reis iudicandis ſufficerẽt, neq; plectẽdis carnifices: imò vix vnũ crimen è denis per Iudices caſtigat, ſed tenuiſsimos ſolùm quoq; videris pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent eos plerũq; manus hominũ effugere: quam quàm nec amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindicaturę ſunt. Hi aũt falluntur plurimũ qui non alia de cauſa pœnas inſtitutas putãt, quàm ad caſtiganda maleficia: At hic minimus eſt me iudice fructus, q ad Rempub. inde perueniat: Maximus .n. & ſummus omniũ eſt, quòd ſedat ira Dei, pręcipuè ſi directè pèccatum fuerit contra maieſtatẽ Dei, vt in hac cauſa eſt. Videmus itaq; [a] cùm Dei populus ſeſe Moabitis adiungens ad Bahal pehoris ſacrificia declinaſſet, viginti quatuor millia ex eis occubuiſſe, & longè plures fuiſſe perituros, niſi repentè Pinhas Eleazaris filius irã Dei cernens exardeſcere vnũ è ducib. populi cum Moabitide cubantẽ tranfixiſſet. Tùm mors deſiuit peruadere: Deus aũt Moſi, Pinhas, inquit, ſedauit furorẽ meum ardente zelo quo zelotypus fuit honoris mei, & obſtitit ne populũ

[a] *Num. 25.*

iſtum perderem: dicito ei me fœdus cum ipſo ac poſteris ipſius initurum, vt ſacerdotio fungantur mihi. Poſteà trecentos annos vixit, eiuſque poſteri ampliùs bis mille annos ſacerdotio honore ampliſsimo perfuncti ſunt. Hic igitur primus punitionis improborum fructus, vt ſedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuerſum populum auertatur. Ideoq; Iudicibus fuit imperatum[a], ſi poſtquàm perquiſiuerint autorem homicidij nõ poterunt deprendere, vt ſumentes vaccã ſacrificẽt in loco vbi cædes cõmiſſa fuerit, manus abluãt vt innocentes facti, & Deũ orent ne ob effuſum ſanguinem ira ſua populum perfundat. Secundus punitionis fructus eſt, vt in regionẽ totã accerſat Dei benedictio, prout in lege Dei ſcriptũ eſt[b]. Poſtquã igni & gladio tradideritis oppidũ è populo meo fratribusq; veſtris qui deſerentes Deũ idola coluerint, & omnem animã homines & beſtias occideritis, aggerẽ è lapidibus trophæi loco accumulabitis: ac tum extendã amplas miſericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibusq; cumulabo. Tertius fructus ex improborũ punitione procedens eſt, vt metus & terror incutiatur alijs: ſic enim lex Dei[c], vt alij videntes punitionem metuant peccare. Quartus fructus, vt caueat ijs quos nondum infecit & corrupit improbitas, vt incolumes peſtilẽtia inficit atq; elephãtiaſis[d]. Quintus, vt improborũ numerus minuat: qua ſola ratiõe vet⁹ Britanniæ conſuetudo ſancit ſuſpendi fures, quia nimius eorum numerus futurus eſſet. Atque hæc verba

[a] Deut. 21.

[b] Deut. 13.

[c] Deu. 15. & 19

[d] Leuit. 12. & 13. & 14.

verba ineptæ illius conſuetudinis, *cùm omnes regionis ſyluæ non ſatis facturæ eſſent, mors autem grauior ſit quidem puniendis furibus, ſed furtis impediendis leuior*: verũtamen conſuetudo iſto ſolo argumento nititur. Sextus, vt boni ſecurè vitam poſsint tranſigere. Septimus, vt puniatur improbitas[a]. Hæc bona atque commoda ex improborum ſupplicijs proficiſcentia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exſtitit ſedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum ſupplicijs, hos ab illorum corruptione conſeruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates ſummè deteſtandas quas ingenium hominis excogitare poteſt puniendi, hic certè vnus eſt vt omni rigore caſtigentur Magi. Quamquam non ſatis reſpondet rigoris vocabulum, cùm nulla ſit tam crudelis pœna, quæ puniendæ Magorum improbitati queat ſufficere: omnia enim ipſorum ſcelera, blaſphemiæ, & inſtituta inuehuntur in maieſtatem Dei, vt mille artibus irritent & exacerbent eum. Plurimùm apud veteres fuit dubitatum quod genus mortis in eum inſtitueretur qui patrem aut matrem occidiſſet: vt ex lege Pompeia in parricidas conſtat, cuius nouum & accuratum ſupplicium lenius poſteà viſum eſt. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem ſuum Pictauienſem Electum occidi curauerat, Curia Parlamenti voluit diſcerpi cãdente forficè, diffringi artus ad rotam, ac poſtremò concremari:

[a] Deut. 19.

cremari: etſi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Areſto eiuſdem Curiæ nobilis quædam fœmina quæ virum ſuum occidi curauerat, viua exuſta eſt: quod illa ſatis patienter tulit, cruentã ſubuculã viri ſui ante oculos habens. Quidã etiã Magos dubitant igni tradere, etiam eos qui pacto expreſſo ſe diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentiſsimè & ſummo iure oportet perſequi, vt iram Dei amoliamur vltionemque nobis ſuperuenturam. Quoniam verò ſortilegium autores nihil ampliùs quàm hæreſin eſſe interpretantur (quamuis hæreſis vera læſæ maieſtatis diuinæ crimen eſt igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda eſt iſtius criminis à ſimplice hæreſi differentia. Primùm enim hanc profeſsionem Magorum primam eſſe demonſtrauimus, quòd Deũ omnemque religionem abnegant. Hominem qui Deum verum deſerit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui[a], quod ſupplicium tradũt Hebræi interpretes eſſe grauiſsimum[b]. Hoc verò ante omnia oportet obſeruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur ſatis ſi Deum abneget vt religionem alteram amplectatur, ſed omni religioni veræ ac ſuperſtitioſæ renuntiat qua homines in offenſæ metu contineri poſſunt. Secundum Magorum crimen eſt, quòd vbi Deo renuntiauerũt, maledicunt, blaſphemant, & prouocant eum deſpectu maximo, & quemcunque Deum aut idolum

Primum Magorum crimen.

[a] *Deut.* 13.
[b] R. *Maymon. lib.* 3. *more hamebocim.*

Secundum Magorum crimen.

antè

antè metuerint. Lex autem dei,[a] Quiſquis Deum, inquit, blaſphemauerit, peccatum eius manebit in eo: & quiſquis maximum Dei nomen per contẽptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus Philonem torſit, omneſq; Hebræos Doctores mirificè. Videtur enim prius legis iſtius caput ad eos pertinere qui Deum ſuum quem pro Deo habẽt blaſphemauerint, & hos dici reportaturos peccatum ſuum. Alij interpretes dicunt ei qui blaſphemauerit Deum, nunquam condonari (quodcunq; tandem ſupplicium perferat) niſi ipſum pœnituerit: & eum qui maximum Dei nomen audacius expreſſerit morte affici oportere. Ipſa Legis[b] verba obſeruatione digniſsima afferemus, יהוה מות יומת
איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: ונקב שם Quamobrem Hebræi ſanctiſsimum Dei nomen neq; ſcribunt vnquam, neq; pronuntiant. In priore autem legis capite videmus nõ dici יהוה propriam Dei appellationem, ſed אלהיו, quod nomen Dijs omnibus & Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere ab ijs blaſphemari Deum qui id blaſphemãt quod Deum eſſe opinantur. Sic Deus qui corda & voluntates hominum ſcrutatur, conſilia ipſorum reſpicit: vt cùm olim Magi crucifixorum, quos deos putabant eſſe, manus & crura confringebant, aut ſumpta hoſtia bufones paſcebant. Iam itaq; duplicem videmus & deteſtabilem Magorum impietatem eſſe, quòd Deum verũ non dubitant blaſphemare & quicquid diuinitate aliqua præditum eſſe putant, vt omnem pietatis opinionem euellant &

[a] Leuit. 24.

[b] Leuit. 24.

offenſæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum eſt, quòd dant fidem diabolo, adorant eũ atq; ſacrificant: & eorum ſceleratiſsimi facta foſſa vultum humi abijciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de Pamphila Lariſſana Saga in Theſſalia antè notauimuus ex Apuleij teſtimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunenſi ſuburbio cui nomẽ eſt à valle, Saga menſe Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præſentibus. Iſtud autẽ abominandum ſcelus omnia ſupplicia quæ ab homine excogitari poſſunt grauitate ſuperat, cùm diſertiſsimo Legis contextu pręcipiat Deus [a] vt qui inclinatione ſolùm honorem imaginib. quæ Gręci εἴδωλα vocant, habuerit plectatur morte: nam Hebræum *Tiſtaueh*, Chaldæum *Tiſgud* nihil quàm inclinare denotat, quod omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi nõ ſatis eſſe ducunt ſi adorauerint ſolũ aut corã Satana ſe inclinauerint niſi ſe dedãt ei, orentq; & inuocent eũ. Quartum crimen præcedente grauius eſt, quod permulti Magi fuerũt conuicti adeoq; confeſsi ſe progeniem ſuã Satanę deuouiſſe: qua impietate Deus ſe in lege adduci pronuntiat [b] ad vltionẽ in eos inflammandam qui Molocho dedicauerint liberos, quem Ioſephus Priapum interpretatur, Saturnũ Philo: vtut ſit, Satanæ & ſpiritib. malignis offerebantur. Quintum prouehitur vlterius, Sagas ferè ex confeſsione ipſarum cõuictis eſſe quòd paruulos pueros necdum baptizatos ſacrificabant diabolo tollẽtes in aera, deinde aciculam craſſam in caput eorum

Tertium Magorum crimen.

[a] Exo. 20. et 32.
[a] Deu. 13. et 27.
Num. 25.

Quartum Magorum crimen.

[b] Leuit. 21.
Deut. 18.

Quintum Magorum crimen.

rum inferentes vt eos enecarent, crimine grauiſsi-
mo. Sic Sprangerus narrat vnam ſe autore crema-
tam eſſe, quę hoc pacto vnum & quadraginta ne-
cauerat. Sextum crimen horribilius ſuperiore eſt, *Sextum Magorum crimen.*
quòd Magis nō eſt ſatis ſuos ipſorum liberos dia-
bolo ſacrificauiſſe & cremauiſſe ſacrificiorum ritu
(aduerſus quæ Deus lege inuehitur [a], dicēs ſe po- [a] *Deu.18.*
pulos terrę ob iſtam abominationem exſtirpaſſe)
ſed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Razi-
orum Baroni Satanas indixerat vt filium ſuum ad-
huc in vtero verſantem ſacrificaret, eoq́ pacto ma
trem cum fœtu enecaret: quod ille fuerat facturus
niſi anteuertiſſet vxor, vt idem agnouit atq; confeſ
ſus eſt. Duplex verò parricidium. turpiſsima
coniunctum idololatria. Septimum ac frequen- *Septimum Magorum crimen.*
tiſsimum eſt, quòd iurati Magi promitttunt di-
abolo ſe quoſcunque poterunt ad cultum ipſius
perducturos: idque reipſa præſtant, vt antè
demonſtrauimus. Lex autem Dei præcipit [b], [b] *Deut.13.*
vt quiſquis ita vocatur, eum lapidibus curet ob-
rui qui animum ipſius ſollicitauerit. Octauum *Octauũ crimē.*
crimen eſt, quòd honoris cauſa inuocatur & iurat̄
per nomen diaboli: nam Magi eum ſemper in ore
habēt, & per eum duntaxat iurant, niſi cū abnegāt
Deus. Sic apertè veniunt contra legē Dei, quę per
alium quàm per Dei nomen iurare vetat [c]: quāob- [c] *Ierem.5.12.*
rem Scriptura dicit, da gloriā Deo, quàm formulā
Iudices cùm à litigantib. aut teſtibus iuſiurandum
exigerent, obſeruabāt, dicentes, tribue gloriā deo.
Nonū eſt, quòd Magi inceſta colunt adulteria, & *Nonum crimē.*

eo nomine omni ſeculo infamati atq; cõuicti ſunt: nam eos docet Satanas neminem perfectũ Magũ aut incantatorẽ eſſe quin ſit ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quò ſpectat Catul. diſticho,

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera eſt Perſarum impia relligio.

Epiphanius contra Gnoſticos & Athenagoras in Apologia inceſtum Magis frequentem eſſe annotant. Omnia hæc impia ſcelera directè in Deum & honorem ipſius committuntur, quæ ſummo iure vlciſci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cętera Magorũ crimina ad iniuriã hominibus factam pertinent, & quę illi cùm poſſunt vlciſcuntur. At nihil tantopere odit Deus[a], quàm vt videat Iudices iniurias ſibi aut aliјs facta: vlciſci, horrendas verò blaſphemias diſsimulare quæ in maieſtatem Dei euomuntur, qualeis à magis pronuntiari antè oſtendimus. Alia itaq; crimina perſequamur. Decimum eſt Sagas homicidiorum artẽ exercere, adeoq; infantium cædes committere, ac poſteà elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipſarum confeſsionib. ſcribit cognouiſſe, & Baptiſta Porta Neapolitanus libro de Magia. Neq; omittẽdum illud eſt, infantes priùs ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quib. quatuor circũſtantiјs exaggeratur crimen homicidiј. Vndecimum crimen eſt, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagę, & palàm bibunt ſanguinem: quod ſcelus admirabatur Horatius, cùm diceret,

[a] 1. Sam. 2.

Decimũ crimẽ.

Vndecimum crimen.

Nen

Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen iſtud eſt exploratiſsimum. Quòd ſi pueros habere non poſſunt, hominum cadauera è ſepulchris effodiunt, aut ſuſpenſorum eximunt è patibulis, prout perſępe compertum eſt. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

—laqueum nodosq́; nocenteis
Ore ſuo rupit, pendentia corpora carpſit,
Abraſit cruces, percuſſaq́; viſcera nimbis
Vulſit, & incoctas admiſſo Sole medullas.

Propterea ſe Apuleius narrat, cùm Lariſſam Theſſalię aduenifſet, ſex aureos lucratũ eſſe ex nocturna corporis vnius cuſtodia, eo quòd Sagæ (per quas illa regio famoſa effecta eſt) niſi certa cuſtodia adhiberetur, veniebant intrò quacunque forma videbatur, & oſsium tenus circumrodebant corpora. Hæc verò deteſtabilis perſuaſio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentque & euertant humanum genus. Hoc etiã addendũ, Magos omneis plurimùm eſſe veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari poſſunt ex Cornelia lege de ſicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de ſicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei[a] & humanis legibus[b] capitale iudicatur: ſimiliter qui carne humana veſcuntur aut veſcendam prębent, morte digni ſunt. Sic Lutetiæ dulciarius piſtor è ſuſpenſorum carne faciens artocreata, viuus crematus eſt, domus euerſa, & interdictum ne ædificaretur denuò: ſic locus perdiu in icuncularum

[a] Deut. 19.
[b] toto tit. ad l. Cornel. de ſicarijs. C.

Duodecimum Magorum crimen.

vico deſertus manſit. Duodecim crimen ſingulare eſt, quòd venenis & ſortilegijs enecant ab homicidio ſimplice diſparatis lege Cornelia de ſicarijs & veneficis. ff. grauior enim offenſa eſt ſi quem veneno quàm ſi aperta vi ſuſtuleris, & grauius adhuc eſt necare ſortilegio quàm veneno. Grauius eſt, inquit Lex[a], occidere veneno quàm gladio.

Decimumtertium crimen.

Decimum tertium Magorum crimen eſt frequentiſsimum, quòd ab eis pecora enecantur. Ideò Auguſtanus quidam Magus anno M.D.LXIX. forficibus diſcerptus eſt, quòd redempto corio pecorum mortem eis intuliſſet.

Decimumquartum crimen. *Decimum quintum crimen.*

Decimumquartum eſt ordinarium expreſſum Lege, quòd fruges necant, & famem ſterilitatemq́ inuehunt in regionem totam. Decimumquintum eſt, quòd Sagæ cum diabolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt omneis confiteri ſuprà notauimus. Hæc deteſtabilia quindecim crimina, quorum minimum morte dignum eſt accuratiſsima: nõ quòd ſinguli Magi rei ſint criminum iſtorum omnium, ſed illud tamen compertum eſt Magos qui cum diabolo expreſsè pepigerunt, reos omnium iſtorum ſcelerũ ferè, aut certè plurimorum eſſe. Cùm autem multa crimina & multis actionibus ab homine committuntur, ſingulorum pœnas oportet repeti: neque vnum impunitum relinqui ex concurrente altero[b], ſed plures pœnas (vt ait Bartolus[c]) diſtinctas imponi ſiue legibus & inſtitutis, ſiue arbitratu Iudicis[d]. Si plura crimina in facto eodem committuntur, idem iudicium eſt: niſi crimina ſint vnius ſpeciei,

[a] *l. 1. de malefic. C.*

[b] *l. nunq̃ depriuatis delict. ff.*

[c] *ex l. 3. de termino moto. ff. l. prætor. §. ſi mihi plures. de iniur. ff. l. ſi adulterium cum inceſtu. de adult. ff.*

[d] *l. non eſt nouum. de acti. empt. l. qui ſepulchri. de ſepulc. viol. C.*

ſpeciei, vt parricidium in homicidijs quidem nu-
meratur [a], ſed reus ſola parricidarum pœna tenebi-
tur. lex autem Dei pœnam capitalem ſanciens nõ
diſtinguit minutatim Magorum ſcelera, ſed Sagã
viuere ſimpliciter vetat, מכשפה לאתחיה: quem in lo-
cum Hebręus Philo his verbis, *lo techaie*, ſignifica-
ri dicit Sagam eodem die q̊ euicta fuerit morte af-
ficiẽdam fuiſſe, & ita à maioribus obſeruatum. Sic
ergo nõ ſolùm grauitatẽ criminis exponit Deus [b],
ſed etiam demõſtrat quantopere expetat vt iuſti-
tiæ leges in iſtos homines exerceantur. Nomina-
tim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne pœna ob
ſexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs cri-
minibus obſeruatur. l. ſacrilegij. de peculatu. ff. l. ſi
adulterium. §. ſtuprũ. de adulter. ff. cap. ſicut. de ho
micidio. Plus enim eſt offenſionis in cæde fœminę
quàm viri, ait Ariſtoteles in Problematis lib. 29.
cap. 11. Itaq; ſi nihil aduerſus Magum probabitˀ i-
dololatrię, blaſphemię, ſacrificiorum, parricidio-
rum, homicidiorum, adulteriorũ, ſcortationum cũ
Satana, & aliorum ſcelerum: cùm tamen probatũ
fuerit Magum reum eſſe meretˀ mortem. Ampliùs
Iura ciuilia [c]: nam non ſolùm ea cui expreſſo pacto
cum Satana conuenit afficienda eſt Morte, ſed e-
tiam is q Sagas cõſulit: hę. n. tantopere ſunt abomi-
natiõi ex Lege, vt ea modò hoſtes ſalutis commu-
nis [d], modò id facinorũ magnitudinẽ Magos ma-
leficos [e], modò peregrinos naturę [f] (hos, inqt, tanq̃
naturæ peregrinos feralis peſtis abſumat) modò
hoſtes humani generis [g] nominet. Auguſtinus etiã
in li-

[a] *l. Senatus. de accuſat. ff. & ibi Bart. l. prætor edixit. §. 1. de iniur. ff.*

[b] Exod. 22.

[c] *l. nemo aruſpicẽ. de maleſ. C.*

[d] *l. vlt. eod.*

[e] *l. nemo. eod.*

[f] *l. multi. eod.*

[g] *l. etſi. de maleſ. C.*

in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinem. Quod autem ad Magos aulicos, quia iſtud malum quàm maximè poteſt accedit Principes, idq́ nõ noſtra ſolùm memoria ſed ab omni ſeculo, ad Rempub. totam euertendam (nam Principes eodem pellicit à quibus populares itidem pertrahuntur) hanc ob cauſam lex inſignis extat[a], qua ita ſancitur ſi quis Magus, vel magicis cantaminibus adſuetus, aut aruſpex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut enarrãdis ſomnijs occultãs artẽ aliquã diuinãdi, quibuſcũq; tandẽ præditus honorib. & potẽtia ſit in comitatu Principis fuerit, vt præſidio dignitatis exut⁹ cruciatus & tormẽta nõ fugiat. Hãc legẽ literis aureis in portas Principũ incidi oporteret: peſtẽ.n. capitaliorẽ in comitatu eorũ nõ inueneris. Vt aũt agnoſcamus quantis laudibus Principes Ethnici digniores ſint Chriſtianis multis, apud quos faciunt ſtipendia Magi, mulierem Martham nomine, Marij temporibus in exilium à Senatu Rom. miſſam legimus[b], quæ ſe totius prælij aduerſus Cimbros euentum prædicturam confirmabat: & Claudius Cæſar in Rom. equitem agi ſummo iure voluit, adeò vt morte multatus fuerit[c] & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alij ſerpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret Iudicũ, litemq́; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima opinione Necromantiæ ad mortem damnati[d]. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui herbas &

[a] d.l. etſi.

[b] Plutarh. in Mario.

[c] Tacitus. Plin. li. 29. ca. 3.

[d] Tacitus.

bas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant [a]: quod Deus lege prohibet, cùm ritus Amorrhęorum & Chananæorum abominat. Nam in eis Moſes Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Auguſtinus damnat, vt ſuprà demonſtrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæſaris oculis eorum proponi conuenit qui lege Dei abutentes condonãt execrabilia Magorũ ſcelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res iſtas præbent, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam perſequendos in iure cenſeo, (iſta enim idololatriæ & ſortilegiorum principia ſunt) quo exemplo palàm demonſtrabit Magos qui expreſſæ cum Satana pactionis tenentur mereri mortem. Cumq; ſit ante omnia deteſtandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, vbi hoc genus pœnæ receptũ eſt, aut ignis atq; incendij, quod ſupplicium ferè apud Chriſtianos iam olim fuit obſeruatũ. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatæ mulieres immerguntur aqua: verùm Sagas colligatis artubus in aquam proiectas compertum eſt non poſſe mergi, niſi admota vi in aquam inferatur caput, vt ſuprà diximus. Quòd ſi pręter ſortilegij crimen ſiue confeſsione, ſiue teſtibus, ſiue facti euidẽtia probetur aliquem à Saga enectum eſſe, infantem verò maximè, crimen eſt grauius. Et quamuis ſorte quam Saga ad inimicum tollendum iniecerit alterum comperiatur enectum eſſe, digna tamẽ eſt morte: aut ſi philtrum cogitans mortem intule-

[a] *Spartian. in Caracalla.*

rit, etiam quæ Saga non eſt ex facto meretur mortem, ait lex[a]. Sed huius leniorem eſſe pœnam conuenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumque tam difficile eſt quàm probatio, & in ea maximè Iudices occupantur. Quamobrem ſi neque inculpati teſtes, neque reorum confeſsio, neque euidentia facti habebit (quæ tria eſſe genera probationum diximus ex quibus mortis iudicium ferri poteſt) ſed præſumptiones ſolùm erunt, vtrum infirmæ ſint an violentæ præſumptiones animaduertimus. Si præſumptiones infirmæ fuerint[b], neque reum oportet vt Magum condemnari neque abſolui, ſed ampliùs dicere ad commoditatem quæſtionis, & intereà è vinculis reum eximere. Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnationem mortis procedi ſit opus dubitatur, propter diſcrimen huius criminis ab alijs ampliſsimum. In alijs enim criminibus nemo ex præſumptione licet violentiſsima damnari ad mortem poteſt[c]: ad alias verò pœnas, puta triremes, flagra, multam honorariam aut pecuniariam pro qualitate perſonarum[d] & probationum grauitate damnari poteſt. Itaque videtur in iſto abominando crimine ad iudicium mortis ex violentis præſumptionibus procedi poſſe. Verumtamē ex violentis præſumptionib. ſtatuendā non cēſeo mortis cōdemnationē, ſed alias omneis pœnas excepta morte. Hoc nos in pari cauſa docet Lex Dei dicens[e], Si quod ex oppidis popularium tuorum audiueris apud alios inſtare vt Deum æternum deſerant

orent-

[a] l. ſi quis aliquid. §. qui abortiones. de pœnis. ff.

[b] Bald. in l. fi. de probat. C. & in l. preſbyteri. de epiſc. C.

[c] l. abſentem. de pœnis. ff. l. vlt. de probat. C. l. ſinguli. de accuſ. C. Gand. in tract. malefic. ſub rubric. quādo puniantur plu. Ancaran. con. 217. Alex. Im. conſ. 15. li. 1. & conſ. 14. li. 3. Cæpola conſ. 41. Caſtrenſ. conſ. 192. Alex. cōſ. 81. li. 5. Angel. de malefic. in verbo, & Andream. nu. 22.

[d] l. capitalium. §. in ſeruorum. de pœnis. ff. l. vlti. de incendio. ff.

[e] Deut. 13.

orentq́ Deos alios, veritatem rei diligenter perueſtiga. Si eam certam eſſe cognoueris, tum incolas illius oppidi obſideto, perrumpito, igne cædibusq́ miſceto. Veritatem igitur teneri certò opus eſt, vt ſententia feratur mortis. Hic verò dixerit quiſpiam, Aut abſoluere, aut damnare opus eſt. Si verum crimen eſt, mors non ſuffecerit: ſin falſum, oportet abſoluere, aut certè ampliare donec amplius quæſtione habita cognoſcatur, reum verò hac lege vinculis ſoluere vt vadimonium eodẽ ſtatu obeat, &c. non ſupplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob præſumptiones adimere, ex priſca Rom. lege [a], apud quos tres erant notæ [b]: vna A. altera C. tertia N L. abſoluo, condemno, non liquet. Reſpondemus hanc iudiciorum formam ſublatam eſſe [c], & alteram extra ordinem inuectam, cùm Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, actore nòn probante reus abſoluitur, verum eſt: ſed ea demum probatio eſt non ſolùm quæ probat neceſſariò, ſed etiam quæ ad indubitatam probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quæ clàm committi ſolent probatio ex bonis certisquè rationibus petita ſufficit, quod Baldus [d] & Ioãnes Andreas [e] hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis ſufficit probatio præſumptiua: quam ob cauſam probatio quoq́ domeſticorum teſtiũ admittit̃ in rebus clàm geſtis intra priuatos parietes [f], quam probationem alioqui fora excluderent [g]. Magorum autem ſcelus de nocte ferè commit-

[a] *l. vlt. de proba. l. ſciant. eo. C. l. qui accuſare. & D. ibidẽ.*
[b] *Aſconius in Verrem.*
[c] *l. ordo. de public. iudic. ff.*
[d] *in l. quicunq́. de ſeru. fugit. coll. vlt. verſu & nota octauo & in auth. quas actiones, circa fin. de ſacroſanct. C.*
[e] *in c. cùm dioceſi. gloſ. ſuper verbo, argumẽtis. & in c. illo vos. de pignor. & in c. ad noſtrã. de emptio.*
[f] *l. conſenſu. de repud. & ibi Bar. & in l. lex quæ tutores. de adminiſtr. tut. & Cynus. in l. parẽtes. de teſt. C. Not. in c. 3. loco. de proba. & in c. veniẽs. 2. de teſtib. & in c. cũ dilecti. de electio.*
[g] *l. omnibus, & ibi Doct. de teſtibus. C.*

titur, deſerto loco & ab hominibus remoto, ijsq́ue modis quos nemo præſumere vel cogitare poſsit. Violẽtas igitur pręſumptiones in cauſa tam deteſtabili haberi ſufficit, vt ſupplicia corporib. quantumuis grauia, capitali ſolùm excepto, irrogentur, fuſtigationes, ſectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ conſimiles, prӕterquàm exſilium, niſi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumque Magi ſolum vertere vbi retecti ſunt, peſtemq́ue importare aliò: ſin vno in loco iubentur conſiſtere vbi ſe obſeruari & in ſuſpicione eſſe viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etſi ex communi iure prohibetur[a], melius tamẽ in Canonico iure proſpectum eſt, maximè verò in pręſente cauſa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer modus eſt potentiſsimus ad veritatem exprimendam & afferendã reſipiſcentiam: ſed alij comites expertes rei Magicæ ſemper ſunt adiungẽdi, quia dum ſoli ſunt eos à diabolo in ſua improbitate confirmari mõſtrauit experientia, aut etiam vt ipſi mortem ſibi conciſcant adiuuari. Si igitur Sagas bufonibus, lacertis, hoſtijs, oſsibus, pinguibus ue ignotis inſtructa deprehenditur, & famoſa eſt rerum magicarũ nomine, p̃ſumptiones ſunt validiſsimæ: ſi aliquando reprehẽſa in iure, nec abſoluta eſt, vehemẽs eſt pręſumptio: ſi ex ſtabulo inimici aut ouili viſa fuerit egredi, poſteaq́ue pecudes moriant̃, aut ſi ij moriant̃ vel lãgueſcant quib. interminatæ ſint Sagę, ſiue vnus ſi-

[a] l. mandatis. de pœnis. ff.

nus ſiue plures, violenta eſt præſumptio. Ex his præſumptionibus, vt neq; vllius confeſsionis neq; teſtium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hęc nobis regula tenenda eſt[a], ſublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cùm præſumptionibus agitur: neq; eorum probanda ſententia, qui ex præſumptionibus licet violentiſsimis corporalem pœnam irrogari non poſſe putant[b], ſequuti opinionē Alberti Gandini & Pauli Caſtrenſis. Hic enim (vt gloriatur ipſe) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prædo[c], qui deprehenſus fuerat ſtricto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occiſus compertus eſt, & cui etiam occiſori pater imperauerat ne regrederetur domum quin rem confectam reſciuiſſet, deinde verò poſt rem geſtam eum pater admonuit vt fuga ſibi conſuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus ſpiritus, ait Paulus Caſtrenſis, non poterat dubitare quin is qui accuſabatur cædem perpetrauiſſet, vtcunq; infitiaretur: verùmtamē non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc ſententiam Bononienſes Doctores conſenſerūt[d], freti quodãmodo antiqua Rom. opinione, abſoluendum planè aut condemnandũ

[a] Ant. But. Pan. Felin. Io. Andr. in c. afferte. de præſump. text. in c. illud. de cleric. ſecundum Felin. in c. qualiter & quãdo. [b] Gand. in trac. de malefic. tit. de præſum. col. 3. Specul. tit. de præſump. § ſpecies. verſu in ſumma. Oldr. conſ. 192. viſo. Bald. in l. præſbyt. col. 1. verſ. & adde. de epiſ. C. & in l. non eſt veriſ. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de teſtib. & in l. ſciant cuncti. de probat. C. fin. verſ. 6. vbi etiã. Caſtrenſ. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Cepola vlt. charta. de ſer. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit. quib. mod. feudum amit. Ancaran. in reg. ſemel malus. col. 10. de reg. iur. [c] Caſtrenſ. cõſ. in l. . §. ſi quis 26. coll. 7. verſ. ad vnum, ſi cer. conſil. 2. poſt 299. viſa. col. vlt. lib. 2. [d] Gand. in tract. malefic. tit. de præſump. Rom. in villa, ſi. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. §. ſi cui. de teſtam. Barbat. cõ. modo, lib. 1. & conſ. 21. ſapientiſsimus. coll. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. coll. 8. verſu pet. ff. & conſ. 15. viſo proceſſu coll. 2. lib. 1. & conſ. 115. in cauſa lib. 3. & princ. lib. 7. conſ. 158. coll. vltima. lib. 7.

ex lege, aut amplius decernendum dimiſſo reo: cũ tamen ex inſignibus prçſumptionibus omnes ſemper multã pecuniariam committi cenſeant. Quid ita multam? inquies. Etenim ſi præſumptiões eas non eſſe iudicant ex quibus ferri ſententia poſsit, non debent rei ad multam condemnari, maximè cùm homo damnatus criminis, ſi ſoluẽdo non eſt, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luere teneatur[a]. Sin autem reum ex violentis præſumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non ſequũtur Italicorum Doctorum ſententiã, ſed in pœnã corporalem damnant pro modo probationis, non ſolùm in hoc, verumetiam in omnib. aliјs criminibus quæ ab huius atrocitate abſunt longiſsimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorem neceſſariorum illius reticebo) qui poſtquàm certo conſilio inimicũ ſuum occidiſſet, cum literis ad patruum fuit comprehenſus, quibus orabat ad ſe pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum ſuam eſſe. Simo Cornutus actuarius eũ iubet ſcribere, ſed ita ſcriptionem ſuam diſsimulat vt nulla ſimilitudo huic cum illa intercederet. Bienniũ fuit in carcere ſine alia probatiõe, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigium relegatus (vt ipſe mihi confeſſus eſt) cùm nihil niſi præſumptiones haberentur. Frequentia ſunt in hoc regno iudicia eiuſmodi, neglecta Doctorum Italicorũ ſententia.

[a] *l.1.§.generaliter. de pœnis. ff. l. ſi quis id quod. de iuriſdictio. ff.*

In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuerſa eſt. Sunt enim (vt aiũt) conſuetudines quædam & inſtitutiones Caroli magni, quibus ex rumore & admodum infirmis præſumptionibus morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum eſt, vbi ex præſumptione morti tradebatur homo, ac poſteà inſtituebatur capitalis quæſtio. Sic improbè iuſtitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præſumptionibus quales ſuprà expoſuimus iudicium fuit conſtitutum, iudicium corporalis ſupplicij opus eſt pronuntiari. Alioqui impunita ſemper manebunt ſcelera ſi ea demum crimina quæ in oculis, ad manum ſunt commiſſa puniantur: quod malum Iureconſultus adduxit [a], vt eo caſu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat ſubijci dubitetur. Nam etſi illic de damno agitur, quæ tamen eſt multæ pecuniariæ in cauſa ciuili ratio, eadem eſt ſuppliciorum corporalium in criminali cauſa, inprimis verò enormium criminum, cuiuſmodi illud eſt quod agitur. Quamquam non obſcurè demonſtrat Baldus [b] ex præſumptionibus ad corporaleis pœnas inſtituendas procedendum eſſe, cùm ait mitius agi in pœnis corporalibus quando eſt dolus præſumptus & non verus, & citat l.1.ad legem Corneliam.de ſicarijs. ff. Præſtat quidem, fateor, abſolui ſontem quàm innocentem damnari: ſed eum qui præſumptionibus certis conuincitur innocentem non eſſe contendo, vt fuit is

qui

[a] *l. ita vulneratus.ad l. Aquil. ff.l.ſi in rixa. cod.l.item mola.§.ſed ſi plures.*

[b] *in c.l.in fine. tit.quib. modis feudum amitt.*

qui prope occiſum ſolus cum gladio cruento fuit deprehenſus, & aliis coniecturis oppreſſus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus ij. in hoc regno edictum ſalutare ſanxit promulgatum & relatum in acta anno M.D.LVI. quo mulierem eo loco haberi iubet ac ſi fœtum occidiſſet ac morte affici, quæ grauiditatem partumq́ celauerit, eũ ſine baptiſmo ſiuerit emori, neq́ teſtimonium cuiuſquam adhibuerit: fidemq́ haberi vetat dicenti mortuum fœtum ex vtero prodiiſſe. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obſeruatũ. Perditæ.n. & deploratę mulieres necabant fœtũ, easq́ Sagæ ad illud facinus inſtigabant. Hæc iuris p̃ſumptio ex quo edictum latũ eſt: edictum verò ex humana præſumptione natũ eaq́ vehementiſsima, ſed non æquè valida ac præſumptiones illæ quas antè diximus: & tamẽ ex ea non ſolùm ad corporale ſupplicium, ſed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri poteſt vt mulier ad integrum ſuum honorem conſeruandum, fœtum ſuum grauiditatem partumq́ celet, & fœtus quem ſtudioſè fuiſſet educatura in doloribus expiret puerperij: ſed quia hac ſpecie nõ rarò animaduerſum eſt parricidia plurima perpetrari dum puer mortuus naſci dicitur, ſapienter fuit inſtitutum præſumptionem iſtam ſufficere, vt vindicando ſanguini innoxio ad capitalem pœnam procedatur. Nam ex vno incommodo quod rarò contingit, non eſt committendum vt bona lex & ſalutaris omittat[a]. Ac propterea mulierẽ Mureti ad Sueſsiones morti ad-

[a] *l. 3. & 4. de legib. ff. Sic Cato dicebat nullam legem omnibus ſatis commodam eſſe.*

ti adiudicandam cenſui, quæ celata grauiditate & partu infantem humi in horto condiderat menſe Martio anno M.D.LXXVIII. Quinetiam in cauſa non perinde graui, ſi qui accuſati adulterij, deinde abſoluti, ſi ergo coniugiũ poſteà iniuerint, prout ipſis à repudio licuiſſet [a], eos Lex ſummo iure puniri præcipit velut adulteros [b]: hi autẽ ad mortem damnantur lege. Item ſicui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore verſetur, ſi eos ſine crimine ſimul verſantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat ſine vlla forenſis cognitionis formula [c]. Et, quod grauis eſt, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præſumptionibus ſolùm humanis nititur. Etenim legum præſumptio nihil eſt aliud quàm humana eorũ præſumptio qui ob præſumptiones tulerunt legem: imò ex præſente facto lex præſumit preteritum, atq; ex præſumptionib. procedit ad condemnationem mortis, vt antè demonſtrauimus. Hoc verò accuratè opus eſt obſeruari, quod ea de cauſa ſolùm fuit inſtitutum quia difficillimè poſſunt adulteri in facto deprehendi. Quãto igitur magis neceſſe eſt procedi ad corporaleis pœnas, cùm violẽtæ præſumptiones aduerſus Magos extant? Sed ſi qua ineſt facti euidentia, tum veniendum eſt ad capitalem pœnam: verbi gratia, ſi quis rei magicæ accuſatus deprehẽdatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Ineſt enim permanẽtis facti euidentia,

[a] *l. ſi qui adulterij. de adult. C.*
[b] *l. quãuis eo. C.*
[c] *auth. matri & auiæ. §. his quoque. Pano. in c. accedens. verſi. nõ obſtat. de accuſ. Matheſ. in ſingul. 116.*

ſi quis magicarũ ſortiũ accuſatus ad curandũ alterũ clara voce diabolũ inuocauerit, aut ſummiſſa voce in terrã poſtratus magiſtrũ paruũ (vt vocãt) orauerit: itaq; capitalis pœna eſt intrepidè decernẽda. Sic M. Ioan. Martinus viuã cremari Sagam S. Probæ iuſsit ſentẽtia lata, quæ ſtructorẽ S. Probæ accuſabat̃ impotentẽ & tonicũ effeciſſe. Hæc balneũ fieri mãdauerat & trib. lacertis in ſudario datis iuſſerat eos cõuolutos in balneũ à ſtructore proijci cũ his verbis, abi in nomine diaboli. Nã diaboli inuocatio eſt deteſtabilis idololatria, qua ſola con uinci poterat licet nihil fateret̃, neq; de infirmato ſtructore extaret ꝓbatio: multi. n. faſcinũ morbũq; ab alijs Magis immiſsũ eximũt. De his aũt cognoſci in iure opus eſt, ſi neq; à natura eſſe neq; conuenire remedia videbunt̃ (vt tres illi lacerti q nunq̃ poſteà in blaneo cõperti ſunt, & ſicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro feliũ, veñeno certiſsimo, corui capite, alijsq; ſordib. vtebat̃) & adhibitis alijs præſumptionib. ac quęſtionib. ad corporale ſuppliciũ pueniri. Qđ ſi diabolũ inuocet aut appellet Saga, tũ ob antegreſſas rationes ſine cũctatiõe dãnari ad mortẽ debet, nec mortẽ quidẽ vulgarẽ: ſed viua cremari hęc portẽta debẽt, ꝓvt cõſuetudo publica iam olim à Chriſtianis recepta eſt: q̃ conſuetudinẽ & generalẽ legẽ non põt legitimè Iudex omittere, de ea derogare, pœnamve minuere, niſi qua grauiſsima ratio & maxima exſtiterit. Nã perinde eſſe ait Lex[a] ſi pœnã minueris aut omnino ſuſtuleris; imò verò Iudicẽ reũ eſſe

[a] *l. ſeruos. ff. de vi. pub. C. Lucas Pen. l. 1. col. 8. verbo diſtulerit, princ. de ſortil. lib. 12. C.*

eſſe ſtatuit qui legitimam pœnã condonat aut minuit[a]: Et ſi Iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conſcius crimïnoſa feſtinat: & quod amplius eſt, iudicem eo nomine notat infamia: Atq; hoc in iure eſt extra omnem cõtrouerſiam[b]. Quin etiam eum qui pœnam legitimam remiſerit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione[c], modò exſilio[d], modò aliȷs pœnis pro ratione peccati multari iubet[e]: nonnunquam etiam eouſque inuehit vt iudicem eadem pœna caſtigari velit, quã reus conuictus fuiſſet perpeſſurus, quemadmodum his verbis innuit, *niſi ipſe pati velit quod aliȷs diſſimulando conceſſit*[f]. In hanc ſententiam Andreas Iſerinus narrat Carolum Francum 1. eius nominis Regem Neapolitanum iuſsiſſe vt ſuſpenderetur Iudex, qui certo occiſori pœnam hanc ſolùm indixerat vt ei præſcinderetur manus. Quòd ſi Iudex qui ſupplicium maieſtatis læſæ remiſerit aut etiam minuerit, reus eſt, ſuppliciúmque læſæ maieſtatis ſubire tenetur lege, quanto æquius eſt teneri iudicẽ qui ſupplicium viro dimiſerit minueritve læſæ diuinæ maieſtatis reo? Commodiſsimã iudiciȷ iſtius rationẽ Tullius affert his verbis. Nõ iſtum Verrem maius in ſe ſcelus cõcepiſſe cũ fama

[a] *l.2.fin. de cõmerc. C. & ibi Baldus. c. ſicut inquit. cap. negligere. 2. quæſtione 7. & ca. error. 80. diſt. l. 1. de carcer. priu. C.*

[b] *d.l. ſeruos. Hoſtienſ. & Ioan. Andr. in nouel. in verbo eadem. Panor. fine, & Dec. col. vlt. in c. de cauſis. de offic. deleg. Rom. ſing. 77. Ioan. Plat. in l. 1. de deſerto C.*

[c] *text. in d.l. 1. de deſerto. Panormitan. in l. ſi veri. §. de viro. 26. fall. ſoluto matrimonio.*

[d] *text. in authent. vt neque milit. neq; fœdè.*

[e] *l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monopol. C. l. ſi quis ſepulchrum. de. ſepulch. violato. C. & l. præter. §. diuus. eodem tit. & l. 1. publ. lætit. C. Bartol. & Bald. in l. mancipia. de ſeruis fugitiuis. Cod.*

[f] *l. nulli. fine, ne ſacrum baptiſma C. Andr. Iſer. in cap. 1. tit. quæ ſunt regul. Caſtr. in l. etſi ſeuerior. col. 1. Io. And. in c. qualiter. col. 7. de accuſ. Bart. in Clem. in verbo ſalutem, col. 13. verſ. 13. l. Chriſtianis fin, de paganis C. Faber. in d.l. nulli.*

ſpoliaret, cùm tot homines innocentes necaret, cũ ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cũ prędones accepta pecunia dimitteret, quàm eos qui iſtum tot, tantis, tam nefarijs ſceleribus compertum iurati ſententia ſua liberarent. Idem quoque de iudicibus Sagas, licet conuictas, abſoluẽtibus dici poteſt, qui ſe hoc ſolùm excuſant nomine ſe id non poſſe credere quod de Sagis dicit̃, easq́ mortem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex Dei, humanæ leges & hiſtoriæ, & executiones innumeræ & annis bis aut ter mille hac de cauſa factæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem in hoc regno ſupplicia criminum eſſe arbitraria dixerit, fateor illud quidem, niſi edicto aut conſuetudine pœna definita ſit: antiquiſsima autem conſuetudo in tota Europa obtinet, vt viui concrementur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis diximus, qui iurati pacto & ſocietate cum Satana cõſtringuntur. Sed alij quoque ſunt Magi de quibus libro ſecundo egimus, non perinde quidem deteſtandi, ſed tamen actionibus diabolicis cum diabolo communicãt. Eiuſmodi ſunt qui nodant ligulas damnabili ſcelere: ex quibus etſi nonnulli ſunt qui hoc ſine expreſſa conuentione aut ſocietate cum diabolo inita faciunt, actio nihilominus eſt diabolica & ſupplicio capitali digna[a]. Nã quiſquis artem iſtam colit, Dei legem omnino ac natura violat, impediens effectum matrimonij quem Lex Dei imperat: cùm hac de cauſa aut matrimonia ſolui oporteat[b], aut ſine prole conuiuere, quod planè

[a] *Lucas Penna ad hoc litus l. 1. de priuat. carcer. C. & l. 2. de ſepul. viol. & l. vlt. ad l. Iul. de vi pub. & l. præcipit. C. de cau. larg.*

[b] *c. vlt. de frigid. & malefic. c. ſi per ſortiarias. 33. q. 8.*

planè eſt ſacrilegum. Neque verò negari poteſt quin ſit homicida: tam enim homicida eſt qui liberorum procreatiõem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertiò mutuam matrimonij amicitiam tollit ſanctiſsimum naturæ & ſocietatis humanæ vinculũ, odiumq; Vatinianum affert. Quartò eodem momento fit iſta nodatio quo ſanctas voces miniſter pronũtiat, & dum quicq; debet ad Deum attendere, nodator voces interſerit myſteriaq; diabolica, impietate execrãda. Quintò cauſam affert ſcortationibus & adulterijs ex eo conſequẽtibus: nodati enim cùm ſimul verſantur vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sextò multæ eam ob cauſam committantur cædes hominum à quibus id procurari ſuſpicio eſt, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinque aut ſex crimina nodatores perpetrãt, quæ modò annotauimus vt iudices (quorũ autoritate ſaccularij vel crumeniſecæ ſuſpenduntur) iſtud capitale ſcelus impunè non ſinant effugere: quod Iudex quidam Niortanus fecit, qui poſtulato præpeditorum coniugũ mulierem, cuius facto vicina nubens ſic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunq; egreſſuram. interminatus eſt niſi impedimentum eximeret. Sed cùm hæc elapſo triduo nouis coniugibus indixiſſet vt ſimul concumberent, ſoluti coniuges certiorem fecerunt iudicem, & ille impunem dimiſit maleficam eo quòd plurimi etiã pueri hãc artem colerent. Cùm itaque hoc crimen pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamẽta ſint,

omnino capitali pœna in iſtud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduerſatur) oportet animaduertere. Quòd ſi quis dum nodare capit in facto deprehendatur, aut nodationem feciſſe comperiatur ſed eo irritam quòd timẽtes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferróque candente dignus eſt. Si enim is qui venenum miſcuit, quamuis conſilium non aſſequatur, tenetur homicidarum ſubire pœnas, vt lex diſertè[a] Doctorúmq́; iudicia ſtatuunt: ſi vir cum veneno deprehenſus, aut illud emiſſe aut vendidiſſe compertus, in eamdem pœnam condemnatur[b]: ſi denique is qui monialis attentat pudicitiam[c], licet re infecta damnatur ad mortẽ, quibus tñ in rebus eſt crimen vnicum: certè multo æquius eſt nodatores iſtos qui facultatem ſuam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauiùs quàm flagris caſtigari, cùm maxima ſit criminis atrocitas, & Doctores vno ore ſtatuant[d] conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum eſſe: adeóque ſtudium & voluntatem (vt ferè obſeruatur) capitalem eſſe in læſæ maieſtatis crimine[e]. Nunc igitur læſæ maieſtatis diuinæ crimen eſſe demonſtrauimus, cùm ſacramenta aut preces ſacræ carminibus diabolicis inſpurcantur: licet in alijs criminibus conatuum minor ſit quàm effecti pœna[f]. Quod autem de nodantium conatu diximus, ea-

[a] *l.1.§.præterea.l.eiuſdem.de ſicar.* D. *in l.ſi quis nõ dicam. de epiſc.*C.

[b] D.*l.1.codẽ.*

[c] D.*l.1.& l.vlt. de cupreß.* C.*l.vlt. de indicta viduit.* C.

[d] D.*in l.ſi quis non dicam.*

[e] *l.cogitationis. de pœnis, & ibi Doctores.*

[f] *l.1.prin. de extraor.crim.ff.l.quamuis, de adult.*C.*Bald. in l.1.§.hæc aũt.quod quiſq; iur.ff.* Alex.*con.ponderatis li.1.col.pen.* Bal.*con.*443. *Mœchus. lib.3.gl. in §.in ſumma.de iniur.inſtit.*Florian.*in l.item ſi obſtetrix, fin.ad l.Aquil.ff.Cæpo. in repet.l.fugit.col.12.Fel.in c.ex literis.de conſtit.* Bald.*conſ.* 34.*caſus talis. lib.1.finc.*

dem

dem ratione ad Magos pertinet qui iniecerunt ſortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius mors conſequuta ſit: maximè cùm lex ei pœnam homicidarum irroget qui cum veneno compre-henſus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu conſequuto.[a] Cætera Magiæ genera quæ noſcendis rebus futuris exercentur, puta Geomantia & alia eiuſmodi quæ libro ſecundo notauimus, cùm diuinationes diabolicæ ſint commentáque diaboli omnia verbo Dei vetita, ea quicunque coluerint & conuicti fuerint colere primùm pecuniaria aut honoraria multa oportet affici, ſecundò flagris & candente ferro, tertiò ſuſpendio. Qui autẽ ſeſe medicinam facturos pollicentur dempto (vt aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos quidem Lex puniri non ſinit[b]: ſed iſtos tñ medicos interrogandos eſſe & perueſtigandos confirmo, vt cognoſcatur an ſint Magi: quòd ſi nulla probatio habebitur, ipſis nihilominus indicta corporali pœna interdicendum ne medicinam exerceant, & ſtudioſè quid agant obſeruandum. Chiromantiam verò (qua ex lineamẽtis manuum ferè audent quidam futuros ſucceſſus prædicere) quicunque exercuerint, ijs primũ ſub pœna arbitraria volumus interdici illius vſu: libros verò Chiromantię & Geomantię, qui vbique venales pſtant, cõcremari, & typographis librarijsque interdici ne porrò excudãt aut vendãt, cõſtituta in eos q ſecus faxint, 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò

ſe no-

[a] l. 3. de ſicar. ff.

[b] l. 3. de mal.

ſe nomine ignorationis excuſari putet, neceſſe fuerit autorum nomina ſpeciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuiq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentarijs deprehenſi fuerint comburat illicò. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; in rerum diuidundarum numero cenſuerunt iſta[a], vt Epheſi quoq; in primitiua Eccleſia fuiſſe legimus obſeruatum[b]. Sic impia iſta ſcelera quæ Chriſtiani diſsimulant, ab antiquis capitali ſupplicio legimus fuiſſe vindicata. Ab Apronio Romano Prætore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuiſſe legimus[c], conuictum Mago filium ſuum inſtituendum tradidiſſe, eumq; ex Eccleſia ad necem fuiſſe raptum: hæc enim legis verba ſunt[d], culpam ſimilem eſſe tam prohibita diſcere quàm docere. Valẽtem quoq; Cæſarem[e], cùm reſciuiſſet Iamblichum Alectryomantia ſcrutatum eſſe quis ab ipſo Imperator futurus eſſet, foueam Iamblicho ante obitum curauiſſe, & omnes conſcios aut ſuſpectos enecaſſe ſuprà annotauimus. Prætereà Baſsiani cuiuſdam bona publicata ſunt eo quòd de vxore diuinos conſuluiſſet[f], vtrum ea filium filiámne eſſet paritura. Alius Lollianus[g] nomine iuuenis admodum in exſiliũ miſſus & bona fiſco annotata ſunt, quòd librum magicum exſcripſiſſet: & præſtigiatori cuidam Sicitidæ adſtantium oculos faſcinanti oculi ſententia lata fuerũt eruti[h]. Præſtigiatores autem & faſcinatores, & quicunq; Necromãtiam, Pſychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expreſſa teneri cum Satana

eſt

[a] *l.cæteræ.fam. herciſc.ff.*
[b] *in Actis Apo.*
[c] *Ammia.Marcellin.lib.26.*
[d] *l.4.de mal.C.*
[e] *Socrat.lib.4.ca.29. Sozom.lib.6.c.35. Nicephor.lib.11.ca.45. Zonaras li.3.in vita Valen.*
[f] *Ammia. Marcell.lib.29.*
[g] *Niceph.li.10.*
[h] *Nicetas li.4.*

eſt compertiſsimum. Naturalem verò Aſtrologiã & cognitionem eius quod attinet, quia per eam admirabilia Dei opera, cœleſtium luminum conuerſatio, anni, & tempeſtates noſcunt̃, eſtq́ue ad medicinam & meteoricorum inſtrumentorum vſum neceſſaria, hanc certè cum alijs non oportet confundere: ſed eorum abuſum auerſari qui conditionem vitamq́ue hominum ſe prędicturos ex ea pollicentur, inſtituto diffidentiæ Dei & impietati maximæ coniunctiſsimo. Itaq́ue præſtantiſsima hæc ſcientia fuit infeſta criminationib. adeò vt his appellationibus, Aſtrologus, Mathematicus, Chaldæus, in legibus ſæpe intelligantur Magi[a]. At nõ abuſus nomine decet præclaras explodi ſcientias: alioqui artes ſcientiasq́ue omnes & ipſam legẽ Dei neceſſe foret condemnari. Sic permagni viri cùm rectum vſum Aſtrologiæ & abuſum non ſeparauiſſent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps eã præter modum criminatus eſt, Philippus verò Melanchthon plus ſatis diuinatrici Aſtrologiæ tribuit. Ægyptij cũ neq́ue abuſum poſſent tollere neque ſcientiam prohibere, hominibus Aſtrologos diuinos conſulentibus indixerunt canonem, quẽ Blaſeunomion velut ſcrutinium ſtultorum appellabant: quemadmodum memoria noſtra quidam illos fures & prædones conſulunt quos vocant Ægyptios, maxima ex parte Magos, vt iudicijs pleriſq́ue compertum eſt. Deniq́ue quibuſcunq́ue in rebus mens humana ſuperſtitioſo metu conſternat̃

[a] *l.2. de maleſi. & mathem. l. item apud. §. ſi quis aſtrologus. de iniur. ff. l. vl. de maleſ. & mathem. C. Valerianus lib. 1. c. 4. ait Chaldæos ex Italia exire iuſſos intra 10. diẽ Coſſ. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.*

aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuilibet hæreat, illis Deus offenditur, eaq́ demum vera eſt idololatria: propterea pœnas grauiſſimas in iſtos homines Ethnici decreuerunt, [a] quemadmodum in conſtitutione M. Aurelij hæc verba legimus, [b] *Si quis aliquid fecerit quo leues animi ſuperſtitione terreãtur, D. Marcus in inſulam relegandum hunc reſcripſit.* Accuratè igitĩ animaduertenda eſt ſortilegiorũ diſtinctio, vt rectè turpitudo eſt grauitas magicorum ſcelerũ dijudicari poſsit, tum quæ homines conuentione expreſſa cum Satana iuncti cõmiſerint, tum quę nodatores aliorumq́ ſortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiuſmodi quæ à magiſtratu nec tolli nec puniri poſſunt: vt cõmunis illa multorũ ſuperſtitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non eſſe, inauſpicatum eſſe ſi è ſiniſtra nare ſanguis effluxerit, aut ſi ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verùm longè grauior eorum eſt ſuperſtitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut conſecratam hoſtiã in pera circumferunt (vt penes gentilem Præſidẽ deprehendit hoſtiam carnifex, qui in patibulo mõtis falconis ſuſpendit eũ) & ſuperſtitiones aliæ cõſimiles, quæ à Scriptura ſacra & Rabbi Maymoni de inter vias Amorrhæorum numerantur, & ſeueriſsimè in lege Dei ac Prophetis ob diffidentiam à Deo & inſanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter poteſt quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiuendulos circumforaneos Magiſtratus caſtigare tenet, & in

[a] *l. ſi quis aliqd. de pœnis ff. l. ſaccularij. §. ſunt quædam. de extraord. crim. ff.*

[b] *l. ſi quis aliquid. de pœn. ff.*

& in exſiliũ relegare. Si .n. Cęſares Ethnici exſilio multauerunt eos qui exercebant iſta quò leues animi ſuperſtitione terrerent[a], qd Chriſtianos eis oportet facere? & eis pariter qui, vt Aurelijs & Bernæ, ſpiritus effingunt? Hos certè mortis reos eſſe conſtat, vt Bernę effectũ eſt, quid eis qui flentẽ inducũt crucifixũ? qd Mureti ad Tholoſam, in Picardia, & Aurelijs in ęde S. Pet. puellaris factũ eſt: ſed hęc omnib. tentatis impunè abierũt. Hęc verò duplex eſt in ſacerdotibus & paſtoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis ſacerdos tenetur aut paſtor, qui pactus cum Satana deteſtabile ſortilegium ex ſacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non conſecrari, niſi conſecrandi intentionem habuerit, quãuis Sacramentalia verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioãnis minoris viuus crematus eſt anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimooctauo eo quòd dixiſſet (prout in iure confeſſus eſt) ſe in miſſa non conſecrare hoſtiam vt damnationi parochos ſuos ſubijceret, quia ſibi (vt aiebat) lis cum ipſis erat: etſi iuſtam miſeri popelli ignorãtiam excuſabat Deus. Quanto grauius igitur ſupplicium meretur Sacerdos Magus, qui blaſphemat horribiliter conſecrationis loco? Quamobrem princeps Plato in legibus[b] ſcripſit, Sacerdotem magum ſine exoratione morte plectendum eſſe: turpitudo enim Magicarum ſortium in eo qui procurat ſacra eſt atrociſsima, cùm ea quę ſanctificare debuit polluat, inquinet, ac execrabilibus

[a] d. l. ſi quis aliqd de poenis. ff.

[b] lib. 11. de legi.

blaſphemijs obruat. Itaq; Sueſsionũ Curio, Froiſſardo teſte, qui bufonem baptizauerat hoſtiamq; ſacratam ei miniſtrauerat, viuus exuſtus eſt, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos ſolùm excommunicari iubent[a]: etſi hoc poteſt regeri, non prȩiudicare pœnam Eccleſiaſticam quin magiſtratus laici ſupplicia ſua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iuſtitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen eſt pro perſonarum de quibus agitur qualitate, vt ſi medicus veneficio vtitur, ſi tutor pupillæ vim facit, ſi Iudex iniuria afficit, ſi aurifex monetam adulterat, ſi vaſſallus prodit dominum, ſi patriam vendit ciuis, ſi principem ſuum occidit ſubditus, ſi Princeps fidẽ non præſtat, hi grauiores merentur pœnas & ij omnino qui contra ſuum officium venerint[b]: ſic etiam Sacerdos Magiam colens non iſtis ſolùm omnibus peior eſt, ſed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur ſacerdotio: hic enim Deum ſuum deſerit ſe expoſiturus diabolo[c], & res ſacras prodit quas ſanctas & inuiolatas debuit ante omneis conſeruare. Quiſquis itaq; Sacerdos aut miniſter conuictus fuerit ſpeculis, ãnulis, ſecuribus, cribris, & rebus conſimilibus quæ etiam ſine expreſſa diaboli inuocatione adhibẽtur magicas ſortes exercuiſſe, mortis ſupplicio dignus eſt, cæteri verò exſilij. In criminibus alijs, præter ſortilegia & ſacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem ſupplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut miniſtros Dei offen-

[a] *c. ſi quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex conci. Agathenſi. et c. ſi quis Epiſc. ex conci. Tolet. 26. q. 5.*

[b] *l. quis decurio. de falſis. l. quædã de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7. artic. vlt. Dinus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. nemo. de ſum. Trinit. C.*

[c] *l. preſbyt. de Epiſc. C. l. qui. de pœnis. Rom. ſing. 476. & 669. Bal. in c. ſi quis vero. de pace iuram. Fel. in c. paſtorales de iureiur.*

offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offenſarum nomine, quia maior eſt ipſius dignitas propter quam ipſe inuiolatus & ſacer manere debet[a]: Si quando verò eo dementiæ venit vt Satanæ ſeipſum voueat, ſatis magna pœna infligi non poteſt. Ex innumeris enim iudicijs ſæpe compertum eſt Magos aut ſacerdotes eſſe, aut conſcijs vti Sacerdotibus, qui ſiue pecunia ſiue gratia adducti Miſſas pro Magis canunt, hoſtias ſubminiſtrãt eis, puram membranam conſecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiuſmodi imponunt altaribus aut ſubdunt linteis, prout non rarò compertum eſt. Sic nuper deprehenſus eſt Curio: ſed impunè abijt fretus autore optimo qui ipſi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur miſſa, ſupponendum. Secundum Sacerdotes & adminiſtros Dei, Magiſtratus iuſtitię cuſtodes & depoſitarij ſunt perueſtigandi, & ſi qui deprehendantur ſummo iure puniendi. Nam ſi quis magiſtratu fungens in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoq; pacto regnum Satanæ promouebit. Primaria verò in Magiſtratum præſumptio eſt eum magũ eſſe, cùm ludificatur ſortes: ſic enim riſus ſpecie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum cuſtodes mandauit Solon, ſi leges infregiſſent, auream ſui ponderis ſtatuam perſoluere, Plutarch. teſte:[b] ſic Magiſtratum magum qui pœnas de Magis tenetur repoſcere, ſi viam euadẽdi eis aperiat, caſtigari opus eſt ſeueriſsimè: fecit enim Iudicum diſsimulatio vt hoc malum in infini-

[a] *Philo in lib. de ſacrificijs. Leuitic. 2.*

[b] *in Solone.*

tum propagaretur, cùm Triſcalanus Regi Carolo ix. dixerit in hoc regno eſſe ampliùs trecenta Magorum millia. Aulicos item Magos promiſcuè ſine conditionis diſcrimine, vt Lex ait, a cruciatibus exponi eſt æquiſsimũ. Nec immeritò lex ſeuerè Magos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in comitatu Magus omnibus viris fœminiſq; principibus corrumpendis ſufficit qui ſequuntur aulam, adeoq; ſummo principi peruertẽdo: quia principes curioſè ſtudent præſtigias Magorum videre & cognoſcere, tanquam ſi hac via aliquid magni effecturi eſſent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt eo principes attrahat, quia ſimulac immerſi ſunt, nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pareant, omnem religionem ludificentur, exemplum popularibus adulterij, inceſtus, parricidij, crudelitatis. exactionumq; præbeant, & ſeditiones inter ſubditos bellaq; ciuilia moueant ad ſpectandas cædes exhibendaq; diabolo ſacrificia ſanguinis innoxij, quæ ei ſunt acceptiſsima: prout improborum conſeruationi conſulit. Hos ex ordine ſequuntur matres, quæ filias ſuas in diabolicos cœtus deduxerint. Ac filiæ quidem, ſi matres ſuas antè indicauerint quàm in iure cognitio de eis inſtitueretur, duobus nominibus merentur veniam, tum quia factũ accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipiſcẽtes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ alicui matronæ inſtituendas cõmitti. Nã etſi in caſtigandis delictis ætati minorũ veniã iniquum eſt

a l. nemo aruſpicẽ. de maleſi. C.

dari

dari, aliquid tñ, ait lex[a], de rigore legũ oportet reſecari, præſertim ſi reus minor fuerit ann. 18.[b] Si autem neq; expreſſa pacta neq; magicorũ conuẽtuũ aditum fateri voluerit, ſed aliorũ vincatᷓ teſtimonijs, morti adiudicandus eſt: ſic. n. firmũ ſtatumq; conſiliũ cum diabolis initũ à ſe fuiſſe oſtenderit. Si enim lex impubem puerum[c], qui dum occidebatᷓ herus non exclamauerit nec occiſores accuſauerit, addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui puellam ictu lapidis occiſam abdiderat, decreto Curiæ anno M. CCC. XCIII. ſirpicula ad patibulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æquius eſt puerum magum qui pubertatem attigerit capitali ſupplicio affici, niſi diabolicos cœtus indicauerit, maximè ſi præoccupatus in iure & conuictus infitiabitur. Nam etſi parentes Magi liberos ſuos diabolis dicare ſolent, hi ſimul atque ex vtero proceſſerunt, illi antequàm in lucem fuerint editi: tamen diabolos expreſsè cum pueris ſibi dicatis non antè paciſci demonſtrauimus quàm pubertatem attigerint, vt ex interrogationibus Ioannæ Haruilleriæ didicimus, quæ ſe quidem à matre Satanę fuiſſe dicatam expoſuit, ſed non antè nuptui traditam ei, neque de concubitu à Satana, & de abnegatione Dei & omnis religionis compellatam quàm duodecimum ætatis annum attigiſſet. Similiter Magdalena Crucia Cordubenſiũ in Hiſpania monialium Abbatiſſa confeſſa eſt Satanam rem non antè ſecum habuiſſe quàm duodecimum annum ageret. Sed ſupplicium ignis, cui maio-

[a] *l. 1. ſi aduerſ. delict. C. l. auxiliũ. de minor. ff.*
[b] *auth. ſi captiui, cum gloſ. de Epiſc. & cle. C. Iacob. Are. Sal. in l. ſi quis in tãtum, vnde vi. C. Philipp. Corn. conſ. 247. lib. 1.*
[c] *l. excipiuntur. ad Syllan. ff.*

maiores annis adiudicari oportet, mitigari poteſt. In hac autem cauſa tam execrabili ſupplicium ob imbecillitatem ſexus fœminei non debet minui, niſi ſeria pœnitentia ductæ Deum ex animo inuocabunt: qua in ſpecie ſupplicio ignis ſublato pœnitentem præfocari aut ſtrangulari æquũ eſt. Quiſquis autem in pactione cum diabolo perſtiterit ἀμετανοήτως, vt pleriq; faciunt, cum ſupplicio ignis oportet ſubijci, ac non pœnam (quæ ex iure & lege Dei capitalis eſt) minui, ſiue baptiſmi nomine ſiue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquatenus imminuit[a] nulla enim pœnitentia ſupplicium iſtud abolere poteſt[b], cùm Eccleſiæ potius & canonici iuris conſilium ſit iuſtitiam coli[c]. Quamobrem Canoniſtæ omnes conſentiunt eum quem pœnituit ſui criminis in foro laico accuſari & puniri poſſe: nam Eccleſiæ abſolutio, inquit Baldus[d], nullum præiudicium brachio ſeculari facit. Pleriq; etiam Doctores & ciuilis iuris & Canonici[e] pœnitentiã aiunt quamuis ampliſsimã nihil de grauitate ſupplicij legibus imperati deminuere. In hanc ſententiam ſcribit Decius ſe iudiciũ contra Iudęum pronuntiauiſſe, qui ad ſupplicium criminis à ſe commiſsi minuendum Chriſtianus eſſe voluerat: ſed magiſtratum Paduæ de ſententia doctorum omnium nihil de pœna derogaſſe. Idem quoque iudicium Theologorum eſt[f], & lex ipſa Dei hominem

[a] lib. 4. ſentent. & c. quod aũt. 32. q. 1. & c. vlt. de pœnis. item diſt. 7. & c. 2. fi. de conſecr. diſt. 4. Cald. Anto. Butrig. Imola, Fel. in c. de his. d accuſat. gloſ. vlt. 49. diſt.

[b] l. 2. §. ſi quis à pr. ne quid in loco pub. ff. & c. ſuper eo. de off. deleg. & c. ex tuarũ, de author. & vſu pallij.

[c] c. 1. de alien. feu. & can. vlt. 29. q. vltima.

[d] in l. placet. de ſacroſ. ecc. C.

[e] in c. admonere ver. pœni. 32. q. 2. & gloſ. Inno. & Hoſtienſ. in coll. vlt. fine. Io. Andr. Ant. But. Panorm. in c. gaudemus. de diuort. Marian. et Franc. in d. c. de his. de accuſat. Card. in Clem. 1. §. ſanè. de vſur. Lucas Penna in l. ſi apparitor. coll. penult. de cohortib. C. lib. 12. Decius in c. quæ in Eccleſiarum. coll. vlt. de conſtit. & con. 130.

[f] Alex. Ales. in 4. ſentent. q. 20. mem. 1. artic. 2. Bonauent. in d. 4. ſentent. diſt. 2. artic. 1. q. item Thómas in 3. parte ſum. q. 68. art. 5. Aſteſanus li. 4. tit. item. 4. artic. 1. coll. vlt. Ant. Florent. in 1. parte 3. p. princ. tit. 14. cap. 13.

qui cer-

qui certo conſilio alterum occiderit à ſacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo ſe obtegant improbi vt ſupplicia legibus inſtituta queant euadere, ſed potius quocunque modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad ſcopum omnes Iurecoſſ. animum aduerterunt maximè[a]. Atque hæc reſpōſio ad eorum dicta qui ſpecie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam ſi homicidam cùm reſipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies ſceleratior? De iis autem hęc volumus accipi quos anteuertit cognitio Iudicū, & qui ſe poſteà ingerunt in monaſteria, non alio conſilio quàm vt domus dicata ſanctimoniæ ſpelunca parricidarum atque Magorum ſit. Non eſt igitur quòd eorum Magorum perſecutionem Magiſtratus differat, qui ſe in monaſteria iudiciis pręuenti conferunt, ſed eorum ſupplicium exemplo eſſe aliis opus eſt neglecta amictus priuilegiorumque ratione: quibus (vtcunque alii ſtatuerint[b]) non debet eſſe in hac cauſa locus. Nā ſi homicidā Lex Dei ab altari ſacro rapi ad ſupplicium iubet, quid Magum parricidis omnibus deteriorem recluſum monaſterio à iuſtiſsimis pœnis iure eripuerit? Si verò præuentus quidem, ſed nō conuictus Magus fatebitur verum & conſortes criminis indicabit, non alienum à ratione fuerit, ſe pœnitebit eum, ſupplicium ignis mitigari[c], cùm quia minus

[a] l. ita vulneratus. fin. ad l. Aquil. ff. l. conuenire, de pactis dotalib. l. ſi maritus. §. legis. verſu cæterùm. de adulter. ff.

[b] Oldrad. conſ. 4. quòd laicus. Bar. in l. de nenis. Bald. in l. 1. fine. an ſer. ex fac. ſup. Cæpola cautela 9. Iaſ. in l. pen. princ. vlt. not. de iuriſdict. Bar. Guilielm. Iacob. Butrig. & Bald. in l. vlt. qui ſatiſd. Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad ratio. Cynus in auth. cauſa quæ ſit. de Epiſcop.

[c] l. 1. ne tut. vel cur. C. auth. ſed nouo iure. C. de pœna iud. qui malè iud. c. vlt. & ibi gloſ. de furt. & c. inter corporalia verſic. ſanè. de trāl. epiſc. & c. vlt. & ibi gloſ. 50. diſt. & cap. ſi quis omnē fin. in c. at ſi clerici, & ibid. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fiſci. l. 3. §. vlt. de al. iu. 1. q. 7. & c. non dicatis 12. q. 1. gloſ. not. in l. non omne. §. vlt. de re milit. Panor.

reus eſt, tum quia cæteri hac via ad confeſsionem veri & reſipiſcentiam adducuntur. Athenis etiam, ait Plutarchus in Alcibiade, reus abſoluebatur qui necdum conuictus fatebatur: ſed lex iſta non obtinuit, quia conſequebatur ex ea maleficiorum impunitas. Imò verò ex diuina lege[a] qui furtũ ſuum ſacerdoti fatebatur, furtum reſtituere & quintam ſuperaddere tenebatur præter oblationem peccati: multo igitur minus lenienda pœna eſt ſi confeſſus euinci potuerit[b]. Si quis verò neq; accuſatus, neq; præuentus, neq; reus actus fatebitur qui conuinci non potuerat, & facti pœnitentia ductus conſcios accuſabit, hic venia dignus eſt: non quòd iſtud capitale non ſit adorauiſſe Satanam & Deum abnegaſſe, ſed vita huic permittenda eſt, cùm vt ſit delationis præmium, tum vt hac arte alliciantur cęteri. Alioqui confeſsio[c] quæ pręuentionem ſequuta ante probationem facta eſt vllam've probatiõis ſpeciem, minuere quidem at non tollere ſupplicium poteſt[d]: niſi fortè edicto aut lege diſertè caueatur ne Iudices pœnam lege conſtitutam minuant: ita enim voluntaria confeſsio accuſationem antegreſſa[e] nec abſolutionem nec leuamen vllum afferret ſupplicij. Hic enim legis interdictum plus poteſt, quàm Magiſtratuum omnium autoritas. Quæſtionem aliquis fortè iniecerit ſi princeps vaſſallũ dominus ſubditum, herus ſeruum, pater filiũ, aut ma[t]er filiam coegerit cum Magis facere, adire cœ-

[a] Exo. 22. & Num. 5.

[b] Pan. & Felin. in c. at ſi clerici. col. 2. verſ. nota. de iud. extr. gloſ. in c. 3. 50. diſt. per c. vlt. 24. diſt.

[c] Pan. in c. de hoc. de ſimõia.

[d] Bald. in l. ea quæ. de cõd. indeb. C. q. 10. c. vlt. de iuram. calũ. lib. 6. Bal. in l. contra negantem. col. 1. de l. Aquil. C. & in c. vaſſallus, ibi coll. 3. ſi de feudo fue. c. controuer. & in 1. §. porro. col. 4. tit. quæ fu. prima cau. feu. Ang. in §. ex malef. col. 8. Barbat. cõſ. 23.

[e] l. id quod ſer. §. 1. de pecul. leg. & ibi Bar. & l. palam. §. vlt. de rit. nupt. ff. Bald. in l. ea quæ. q. 2. de cõdic. indeb. C. Pet. Ancarã. in c. perpetuæ col. 1. de elect. lib. 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Aretin. in tract. malefic. in verbo deducta 4. parte. Bald. in l. vlt. coll. 2. de exec. rei iudic. C.

tus,

ctus, abnegare Dominum, an ij legalibus pœnis teneantur. Equidem quæſtionem hanc nihili eſſe duco, cuius ſpecies nec vera eſt nec veriſimilis, quia plenam aſſenſionem liberamq; hominum voluntatem Satanas poſtulat, prout exemplis antè commonſtrauimus. Quod ſi quis pater aut dominus tanta improbitate eſſet qui filium ſuum eò compelleret vt abnegaret Deum, non continuò magus aut ſupplicij in Magos conſtituti reus hic dicendus eſſet: nam peccatum niſi voluntarium non eſt peccatum. Auguſtinus inquit. Atq; in hac quidem cauſa ij legibus abſoluuntur [a] quos neceſſe fuit obſequi: eorum verò qui potuerunt non obſequi, ſed reuerentia aliqua ducti paruerunt, pœnæ ſummo iure non repetuntur, ſed lenius cum eis agitur. Verùm hoc ad atrocia crimina pertinere non poteſt, ad iſtud verò inprimis deteſtandũ minimè: cùm in hac cauſa Lex Dei occidi mandet [b] quiſquis facinus ſolùm ſuaſerit tam execrabile. At puellæ erga matrem, pueri erga patrem, ſeruuli erga herum obſequium pœnam mitigari flagitat, ſi antè confeſsio & pœnitentia quàm conuictio pareat [c]. Huc accommodari poteſt illud Senecæ in Thyeſte, *quem peccaſſe pœnitet pene eſt innocens*, ſi vera fuerit ac non ficta pœnitentia. Et quãuis Principis aut ſummi Magiſtratus preces plus poſsint quàm violentia [d] obſequium tamen in tam execrando ſcelere caret excuſatione:

[a] *l. ſed & ſi viuus. §. ſi iuſſu domini. de iniu. ff. & l. vlt. fine & ibi gl. de bo. dãn & l. ſeruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. liberorũ. §. excuſantur. de ijs qui not. infa. ff. l. liber homo. 2 ad l. aquil. ff. l. ad ca. de regul. iur. ff. auth. ſed nouo iure, de cuſto. reor. l. ſi ſeruus, de ſepulc. viol. C. & ibi* Faber, Gellius *li. 2. c. 7.*

[b] Deut. 13.

[c] *l. ſeruos, & ibi* Bal. & Salicet. *ad l. Iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi gloſ.* Faber & D. *de ſepu. viol. C. gl. in c. dixit* Dominus. *14. q. 5. & in c. quod quis. de regul. lib. 6.*

[d] *l. 1. quod iuſſu, & ibi gloſ.* Bartol. *in tract. de tyran. q. 7.* Caſtren. *con. 70. col. 4. li. 4.* Innocent. *in c. petitio princi. de iureiur.* Socin. *conſ. 261. can. rogo. 11. q. 3.*

nam neque Principi imperium eſt in ſubditum cõtra legem Dei, neque vlla ſubdito ad obſequendũ neceſsitas. Iubet tamen æquitas ſupplicio adhiberi modum ſi confeſsio facti pœnitentiaq́ꝫ aderit: ſin autem aperta vis iuſtusq́ꝫ mortis metus preſſerit immorigerum (etſi mori præſtat quàm obſequi) hic tamen obſequium ad euitandam pœnam corporalem præſtitum quodammodo accuſatione dignum eſt[a], etiamſi Magus ſortilegio quo fuit impulſus hominem enecauerit: quemadmodum ſi indicta capitali pœna cogeretur hominem occidere, non eſſet propterea homicidarum pœnam ſubiturus[b]. Doli enim & fraudis non poteſt accuſari, modò præciſa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulſio[c]. Sed quid de eo dicturi ſumus qui Deum & ſuam religionem abnegans ſe dedit Satanæ lege mancipij, vt reualeſcat à morbo, vt à metu mortis hoſtis've liberetur? quo ſupplicio dignus eſt qui ſeipſum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili? etſi anteà oſtendimus vix fieri vt vnus ex denis, idq́ꝫ à ſortilegijs ſolùm reualeſcat. Certè imperitus aliqs in hac cauſa quodammodo à ſupplicio capitali excuſatus eſſet, non autem literatus quiſpiam: licet in iſto crimine nullus ſit ignorantiæ locus. Nemo enim auſit bona fide dicere per errorem factum vt Deo Creatori ſuo renuntiaret & ſe Satanæ permitteret: præterea ex omnibus iudicijs conſtat voluntatem liberam Satanę acceptã eſſe. Error verò hominũ in illicitis demum ſortilegiorum formis eſt excuſabilis, quæ nõ habent

[a] D. in. c. ſacris. de ijs quæ vi metúsve cau. & c. preſbyteros. 50. diſt. Alexand. Ales in 3. parte ſummæ. q. 41. membro 4. artic. 7.

[b] Bal. in §. iniuria. tit. de pactis iuram. firmandis. & Petrus in l. ſcien. tiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aquil. Cynus & Faber in l. 1. vñ de vi C. Bar. in l. 2. noxali. ff.

[c] l. metum autem. de eo quod met. ff. l. vani. de regul. iur. ff.

habent conuentionem cum Satana iuramento cō-
firmatam, vt ſunt annulorum, ſpeculorum, cribro-
rum, & ſimilium ſortes, in quibus multi (vt antè di-
ximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc
tamen actione prima non oportet impunè abire,
quin potius aliquo pacto multari, ſecunda cor-
pore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cùm
ſaccularius tertiò conuictus ex generali conſuetu-
dine vltimo ſupplicio afficiatur plurimùm [a].
Quid autem fiet illis qui malignos ſpiritus inuo-
carunt, eiſque pelliciendis ſuos ritus myſticos ob-
ſeruarunt; licet non aduenerit Satanas (quam-
quam ſemper aduenit) neque reſponderit? I-
mitatur enim ſcorta callidiſsima quæ rogari ex-
petunt. Horum profectò non tentamentum ſo-
lùm eſt, ſed deteſtabile ſortilegium, idq; perfectum
atq; abſolutum. Hic eſt igitur pœnę capitali locus,
neque in hac cauſa æquum fuerit de pœnis minui
quæ in conatus irritos ac non effectos conſtitutæ
ſunt [b]: nō enim conatus ſimplex, ſed geſtum ſcelus
atq; perfectum dicendum eſt [c], cùm inuocatus fue-
rit & oratus Satanas, quod certiſsima Dei renun-
tiatione coniūctum eſt. Is ergo diuinis legibus &
humanis abutitur qui ea ſpecie ignoſcit pœnitenti
Mago, quòd hæretico pœnitenti leges [d] & Cano-
nes [e] iubeant condonari: etſi magiſtratus permul-
tis locis antehac ita proſpexerint, vt quiſquis die
Veneris edebat carnes viuus igni traderetur, niſi
hominem pœniteret (ſicut apud Andes anno M.
D. XXXIX. factum eſt) ſi pœnitebat, per commi-

[a] *Angel. de maleficijs, verbo etiā veſtē, pag. cxcviij. Gādin. in tract. de malefic. rub. de furibus, & lege Friderici de pace Conſtantiæ.*

[b] *l. 1. §. diuus & ibi Bart. ad l. Corn. de ſicar. ff. & in l. ſi in rixa. col. 1. eod. Bal. in l. ſi quis non dicam, de epiſc. C. & l. is qui cū telo, & duab. ſeq. de ſicarijs. C.*

[c] *Bal. Alex. Salicet. in limitat. l. ſi quis, non dicam. de epiſ. C.*

[d] *l. Manichæos, de hæretic. C.*

[e] *c. ad abolendam. §. pœnitenti. de hæretic. lib. 6.*

ſerationem vitam finire laqueo iubebatur. Quiſquis enim rem legi Dei aduerſantem credit, vt ſit hæreticus, tamen opinione mutata conſcientia integra permanet. Qui verò Satanã adorat Deũ'ue abnegat (quæ duo ſunt coniunctiſsima) is rem effecit quę non poteſt non eſſe facta: prout in iure dicitur, factum infectum eſſe non poteſt. Si qui autem Deo non renũtiauerint, ſed characteras, circulos, & inuocatiões vſurpauerint prout in libris vetitis ſcriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vocant) ſpiritus aduenerit, perſonarum diſcrimen oportet obſeruari. Si imperitus fecerit, neſciens iſtos ſpiritus è numero diabolorum eſſe, huic honoraria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etſi voluntas effectu carens pœnas non luit in Gallia[a], eſt tamẽ aliquis effectus in hac cauſa, puta inuocatio. Sin autem literatus vir & iudicio valens vtatũ inuocatione, reus eſt mortis: ſciens enim prudens Satanam inuocauit, vt vident omnes. Quòd ſi vir in multam honorariam damnatus maleficij iſtius nomine recuſet contumaciter iudicatũ facere, hũc morti adiudicari neceſſe eſt, quemadmodum ex decreto Curiæ die xvij. Aprilis M. D. XXIX. Ioanne Berquino factum eſt, qui honorariam multam hæreſeos nomine recuſans ſubire, damnatus eſt ad ignem viuus, & ſtatim iudicium effectum. Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas dicitur non luere, non ſemper verum eſt: cùm in atrocibus criminibus conatus effectu carens puniatur[b], & qui venenum præbuit, re nõ ſequuta quam-

[a] Bar. in l. ſi rixa & l. 1. §. diuus. de ſicar. ff. Ang. de malefic. verbo in platea, nu. 31. Doct. in l. ſi qs non dicam. de epiſcop. C. & ibi Baldus.

[b] Bal. Salic. in l. ſi quis non dicam. de epiſ. C. & in l. cogitationis. de pœnis. vbi Bart. l. is qui cum telo, de ſicar. C. & Bart. in l. generaliter. §. 1. de calumniat. ff.

quamuis non æquè grauiter, puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non eſt autem in poteſtate Principum vt crimen condonent quod lex Dei capite plecti iubet, vt eſt ſortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, ſi tam horrenda maleficia directè in maieſtatem ipſius commiſſa condonauerint, cùm minimus quiſque Princeps iniurias ſibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicunque Magis effugia comparant, aut eos ſummo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: ſimilitérque regionem quæ eos tolerauit, peſte, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiúſque furorem ſedaturos. Atque hæc cauſa eſt cur virum magicarum ſortium accuſatum nunquam planè abſolui conuenit, niſi accuſatorem indicémve calumniatum eſſe luceat meridie clarius: horũ enim ſcelerũ probatio adeò abſtruſa & difficilis eſt, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accuſaretur aut pœnas lueret ſi defecti probationibus aduerſarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac propterea in cauſis criminalibus Edicto prohibentur Iudices ne id ſinant fieri, niſi res comparatæ ſint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus ſcribat de more nunquam planè ſecundum reos iudicaſſe, ſed carcere ſolùm liberauiſſe ad reuocationẽ vſq; in omni crimine. Cùm Sibylla Dinſcops Saga in Ducatu Cliuẽſi cremata eſſet, ſuprà annotauimus

manum

manũ quę viatores inſectabat momento deſtitiſ-ſe: cremata quoq; Biebrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficijs homines & pecora infeſtabat fuit ſublata. Nec illud omittendum eſt quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cùm illa mulieri cuidam comminata dixiſſet eam nunquam puerum lacte vberum ſuorũ alituram, exaruiſſe vbera: & quamuis multos ex eo tempore pepererit, nihilominus lacte caruiſſe, donec Saga iudicio facto cremaretur viua Deo iudice iuſtiſsimo, contra quàm Iudices (quibus ſtrangulari eã placuerat) conſtituerãt, & cogitabat carnifex. Etſi grauius eſt obrui lapidibus (quod lege Dei pręcipitur) quàm viuum cremari, vt Moſes Ramban annotat[a]. Memini me in Malleo maleficarũ legere, peſtem de vico Germanię in agro Conſtantienſi non abiuiſſe, donec Sagam quamdam humo eruiſſent & in cinerẽ redegiſſent corpus. Sic Verignij ad Cucium fœmina quædam fuit accuſata & traducta multorum maleficiorum nomine, qua liberata ex probationum defectu pecudes innumerę & homines enecti ſunt, vt ex incolis audiuimus. Hæc menſe Aprili M. D. LXXIX. deceſsit de vita: ex eo Verigniani homines & pecudes quieuerunt ab hoc malo, nec amplius vt ſolebant moriũtur maleficijs. Ex his facile cognoſcitur ceſſare effecta cauſis præcipuis eorum deſinentibus: quæ tamen Deus pro voluntate ſua ſolet immittere ad eos quos viſum fuerit affligendos.

[a] lib. 3. more nebocim.

OPL-

OPINIONVM IOANNIS VVIERI CONFVTATIO.

SVB finem iſtius operis, cùm propè eſſet vt excuderetur, Typographus cui mandaueram miſit ad me nouũ Ioannis Vvieri Medici librum de Lamijs, in quo defendit Magos & Magas ſupplicijs affici non oportere: hoc impreſſionẽ operis diſtulit. Iamdiu fuerat Vvierus in hac ſententia[a]: quia verò leui brachio firmamenta opinionis illius attigerant quidam, nec ei valde obſtiterant, ſic ille reſpondit vt ſi victoriam adeptus eſſet. Hęc mihi data eſt ad reſpondendum occaſio: non quòd abripiar odio, ſed primùm ad tuendum honorem Dei, contra quem ſe armauit ille: ſecundò vt quorumdam Iudicum opinionem eximam, quorum iſte mutatam ſua opera ſententiam fuiſſe gloriatur, & tantum ſuis libris effectum vt iam lege optima è vinculis liberentur Magi, Iudices alios quorum calculis damnantur illi, vocans carnifices. Hoc ab vllo homine dici non mediocriter miratus ſum, cùm opinionẽ iſtam ab homine aut imperitiſsimo aut improbiſsimo neceſſe ſit proficiſci. Ex libris autem Ioann. Vvieri animaduerti-

[a] *lib. de præſtigijs.*

mus eum non imperitum, ſed medicum eſſe. Verumtamen in libris ſuis mille ſortilegia damnabilia edocet[a], etiamq́ voces, inuocatiões, figuras, circulos, characteras apponit Magorum principum qui poſt omnem hominũ memoriã extiterint, vt execrabilia mille ſcelera, q̃ ſine horrore non potui legere, perpetrent. Preterea ſingulos autores Magos ſeculorum omniũ adducit & celeberrimos, vt à legentibus conſulantur: & (quod grauius eſt) in fine libri de pſtigijs excuſi Baſil. M.D.LXXVIII. Monarch. diabolicę indicẽ conſcripſit, nomina & cognomina 72. principũ exponens & diabolorũ 7405926. ſaluo errore calculi. Nam diabolorum plebem in legiones refert, quibus ſingulis ſexies millenos ſexcentenos ſexagenos ſenos attribuit, addens eorum conditiones, proprietates, & quos ad vſus inuocari poſsint. Poſtquàm verò doſes diabolorum docuit religioſiſsimè, hæc verba ſubijcit, ſed hoc nefarium eſt. In l. 1. §. medicos. de varijs cognitionib. ff. dicitur eum vocari medicum non oportere qui incantauit, qui imprecatus eſt, qui (vt vulgari verbo impoſtorum vtar) exorcizauit: non ſunt iſta medicinæ genera. Id verò Lex Dei non impoſturam ſimplicem, ſed deteſtabilem impietatem eſſe dicit. Is igitur dici Impoſtor poteſt cui non ſatis eſt exercere, ſed qui etiam libris impreſsis ſcelera docet eiuſmodi, eáque vt fucet, aliquid de Deo & lege ipſius nonnunquam interſerit: qua fraude Satanas & adminiſtri eius ſemper abutuntur, vt obducto

[a] lib. 3. & 4. de præſtigijs.

ducto rerum ſanctarum velo impietatis genera quælibet venditent. Fernelius inquit[a] Magum à ſe fuiſſe viſum, qui orationes & voces ſacras cum barbaris confuſas enuntians, quicquid placuerat in ſpeculo videndum exhibebat: idem narrat Origenes & Græcus interpres Syneſij[b]. De Vviero autem & ſimilibus illud meritò prædicari poteſt, quod Dionyſius ad Soſipatrum de Apollophane, Diuinis aduerſus Deum nefariè vtitur. Itaque fatetur Vvierus ſe Ioannis Tritemij Steganographiam exſcripſiſſe quam in muſæo Magiſtri ſui Agrippæ repererat, librum orationibus dæmonumq́ inuocationib. plenum, & ſupra oẽs libros (vt ait Carolus Bouillus) deteſtabilem. Lollianum quemdam iuuenem multatũ exſilio, & bona eius publicata legimus[c], ꝙ librum magicum deſcripſiſſet: quid igitur ille mereatˀ qui defendit eã, adeoq́ ſcriptis & ſermone docet? Nõ eſt igitur Vviero cùm Dei meminit habẽda fides, in cuius libris blaſphemiæ tam horribiles offendũtur. Vt enim nullum venenum tam capitale eſt quàm illud quod ex ſaccharo aut cõdimentis ſuauibus infunditur, quia auidiùs ſorbetur & difficiliùs egeritur: ſic nulla eſt maior impietas quàm cui pietatis ſpecies prætexitur. Satanæ fuiſſe Magos omnis generis antè oſtendimus. Fuerunt complures Papæ, vt Cardinalis Beno, Nauclerus, & Platina ſcribunt; fuerunt Reges, Principes, Sacerd. Concionatores, Iudices, & Medici permultis locis, fuerunt deniq́ in omnib. opificijs.

[a] *lib. 1. de abditis rerũ cauſis.*

[b] *in lib. περὶ ἐνυπνίων*

[c] *Niceph. li. 10.*

Sed gratiores certè adminiſtros non habetijs qui alios efficiunt Magos, eosque in ſua retia ſermone aut ſcriptis pertrahunt, & qui impedimento ſunt ne pœnas luant meritas. Guilhelmum Luranum Theologiæ Doctorem Concionatorem celebrē[a] antè notauimus ob crimen Magiæ Pictauij damnatum eſſe anno M. CCCC. LIII. die 12. Decembris, teſtimonijs & confeſsione propria conuictum (quæ adhuc in actis Pictauienſibus extãt, vt ex Saluerto Pictonum Præſide cognoui) quòd mutuo obligationis inſtrumento cum Satana confecto (hoc autem penes eum fuit deprehenſum) renuntians Deo & ſacrificans diabolo promiſiſſet ſe prædicaturum (vt fecit) fabulas eſſe quicquid de Magis dicitur, crudele factum eſſe ad mortem damnari Magos: hoc pacto, inquit ille, Magorũ punitio ceſſauit, regnumq; Satanæ augeſcente in infinitum Magorum numero fuit confirmatum. Nondum omnes ſocij Concionatoris iſtius perierunt. Etenim nuper Sacerdos extitit Motanus nomine famoſus Magus, qui agebat exorciſtam: diabolus verò nullius cauſa ſe exiturum quàm iſtius prædicabat. Vuierum diem ſcribentem legimus quod ille Diabologię Doctor prædicabat. Neque verò leuiter illud omittendum, quòd Vuierus confitetur[b] ſe fuiſſe Agryppæ diſcipulum Magorum ſua ætate facilè principis, nec diſcipulum modò ſed adminiſtrum & ſeruum: bibiſſe, comediſſe, & cubuiſſe cum eo (vt fatetur ipſe) poſtquàm Agrippa diuortium ab vxore fecerat. Quod autem

Paulus

[a] Petrus Mamor. in flagello maleficor.

[b] lib. 2. cap. 5. de præſtigijs.

Paulus Iouius [a] & alij ſcripſerunt nigrum Agrippæ canem, quem vocabat Dominum, poſtquàm ille in Xenodochio Gratianopoli vita defunctus eſt, ſe coram omnibus in fluuium dediſſe præcipitem, nec fuiſſe viſum ab eo tempore: hunc ſcribit Vuierus non fuiſſe canis ſpecie Satanam, ſed verum canem quem ipſe loro poſt Agrippam duxerit, eumquè medium inter Agrippam & ipſum cubuiſſe. Cum verò Magi recordatur magiſtri ſui, fidelis memoriæ Agrippa, inquit [b], aut venerandi præceptoris mei Agrippæ: quamuis nemo ſana mente præditus non confiteatur lectis Agrippæ libris eum inter Magos principatũ obtinere. Manifeſtum illud eſt ex epiſtolis quas adiecit ad finem libri tertij de occulta philoſophia, vbi ad Italum quemdam ordinis Auguſtiniani ſcribens clauem occultæ philoſophiæ à ſe amicis ſolùm dicit aſſeruari: is autem liber quartus eſt, diſcipulorum & amicorum Agrippæ opera poſt magiſtri obitum mandatus typis, qui liber tanquam clara luce deteſtabile Magiæ venenum retegit, omnes dæmonũ inuocationes, circulos, characteras, & ſacrificia Satanæ oblata. Hactenus qui vir fuerit Agrippa placuit oſtendere, ne cui videatur mirum ſi Vuierus tantopere ad defenſiõem Magorum exarſerit, vt Magiſtratus ſęuos carnifices & lanios non dubitet appellare. Quinetiam legem Dei conatᷣ corrumpere [c], vbi ſic dicitur, *Præſtigiatricem non ſines viuere*: arripiens enim Græcam interpretationem affirmat legis ſenſum eſſe vt venefici ac non Magi

[a] *in Elogijs.*
[b] *lib.3.cap.35.*
[c] Exod. 21.

tradantur morti, & fretus voce equiuoca Hebraicum textum præterit, cuius maxima eſt euidentia. Atqui hæc Legis verba ſunt מכשפה לא תחיה. Hebreum vocabulum fit à כשף quod eſt præſtigias oculis offundere: vnde מכשפים dicuntur præſtigiatores in Exodo [a] & aliis ſcripturæ locis [b] quos annotauimus, vbi vox non alios deſignat quàm Magos. Sed quoniam Magi hominibus mortem plurimùm afferunt, & pulueribus, oſsibus, ac venenatis animalibus abutuntur, eos Græci φαρμακέας, φαρμακοὺς, & φαρμακευτὰς dixerunt, fœminas verò φαρμακίδας & φαρμακευτείας, prout pars Magorum maxima Medicos ſolet ac Exorciſtas agere. Vuierus autē fucū volens legi Dei facere verbis Hebra. ſcriptæ, obducta ſpecie Græcæ interpretationis turpiter lapſus eſt cùm ait Veneficos φαρμακευίους appellari, quod vitio typographi non accidiſſe accentus arguit: nam etiam itidem ſcriptum eſt in præfatione libri de præſtigiis, & lib iii. cap. xxxviii. & lib. vi. ca. xxii & lib. de Lamiis ca. iiii. cùm φαρμακίας aut per craſin φαρμακεῖς fuiſſet dicturus. Sed in rebus lapſus longè eſt grauior. Nam Hebræus Philo & ſeptuaginta duo interpretes commodiore Græca voce deſtituti ſic interpretantur Mecaſpha, qua ſignificant ſage. Græcū autem φαρμακεῖς & ſeplaſiarios ſeu pharmacopœos, & veneficos, & infectores, & herbarios, & Magos denotat, & eos qui olim purificabant impurata templa, & qui eiiciebāt diabolos (hos lex impoſtores & exorciſtas vocat [c]) quod Euſtathius in librum vigeſimum ſecundum

[a] Exod. 7.
[b] Habac 3. Miche 5. 2. Reg. 9. 2. Paralip. 33. Eſai. 47. Ierem. 27. Dani. 2. Nahum. 13.
[c] l. 1. §. medicos. de variis cognitionib. ff.

dum Odiſſeæ annotauit ſub finem. A Græcis aũt plerumq; ac non ὁμωνύμως Magos appellari φαρμακοὺς non aũt veneficos, demõſtrat Dioſcorides cùm de Rhamno inqt. ἀποκρούει τὰς τῶν φαρμακειῶν κακουργίας, & Ariſtoteles agens de hippomane lib. 6. cap. xviij. de hiſtoria animalium, Magos τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας vocat, cùm Hippomanes tradit vſui eſſe Magis: quod tamen non venenum eſſe vſus Magorũ indicat, qui ex eo conficiũt amatoria. Theocritus etiam Hippomanes herbam eſſe narrat in Theſſalia naſcentem, hoc eſt, Theſſaliæ pharmacum. Hęc in Ecloga Sagæ (φαρμακευτρίαν nominat) quæ carminibus, votis, precibus, & inuocationibus omnibus vtitur apud aſtra & dæmonas, adhibita volucri quam Gręci ἴυγγα, Latini Motacillam, Galli *Mouette* nominant, non ad tollendũ veneficio, ſed ad pelliciendum amaſium qui procul aberat: nam motacillæ non eſt inſuauis cibus. Quamquam Seruius voce ἴυγγος ait ſignificari fiſtulã ſonandis Magorum criminibus accõmodam: itaq; oſtẽdit nihil veneni eſſe, vtrauis ſignificatiõe acceperis. Ariſtoteles [a] etiam de Sippe volucri loquẽs eodem ſenſu φαρμακείαν accipit, cuius hęc verba ſunt, Σίττη τὸ μὲν ἦθος μάχιμος, τὴν δὲ διάνοιαν εὔθικος, καὶ εὐθύμος καὶ εὔβιος· καὶ λέγεται φαρμακεία εἶναι διὰ τὸ πολύιδρις εἶναι. Et in Hippocrate [b] legimus πεφαρμένους dici quos ſortilegijs affecerunt Magi: totus enim liber de morbo ſacro in Magos ſcriptus eſt (μάγους, γόητας, φαρμακοὺς, ἀγύρτας vocat) qui ſe gloriantur, inquit, Lunam deducere, Solẽ obſcurare, tempeſtates ciere, Deos ſubijcere.

Nemo

[a] *Lib. 9. ca. 17. de hiſtoria animalium.*

[b] *Lib. de morbo ſacro.*

Nemo autem eſt qui neſciat Magos ſine veneno enecare, ſeu pomum dantes, ſeu manu aut virga attingentes: vt Patauij Sagam à ſe viſam Cardanus ſcribit, quæ puerum enecauit illicò, dum virga leniter dorſum illius contingeret. Medea Saga zelotypa quòd Glauca Regis Creontis filia Iaſoni quem deperibat nuberet, coronam auream miſit ei nuptiarum die, cumq́ eam capiti ſuo impoſuiſſet Glauca, exarſit flamma ex qua repentè obijt, vt Euripides in Medea ſcribit φαρμάκων τῶν σῶν ὕπο, inquit, hoc eſt, non venenis tuis, ſed pharmacis. Medea enim ſuos ipſius liberos dicitur ſacrificauiſſe, vt Glaucæ mortem inferre poſſet: quod è ſacrificiorum genere oportet accipi l. ex ſenatuconſulto, de ſicarijs, ff. Ex Sc. eadem legis Corneliæ pœna tenetur qui mala ſacrificia fecerit, habuerit, puta deteſtabilia Magorũ ſacrificia, non autem Paganorum (vt Accurſius in gloſſa tradidit) cùm autor ipſe legis Paganus eſſet: vnde apparet Senatũ ad legis contra ſicarios latę interpretationem decretum addere in eos qui ſcelerata Magorum ſacrificia fecerint, habuerint. Verùm vt optimè differentia conſtet veneni à ſortilegio (quod vtrumq́ ſonat φαρμακεία, vt Latina voce veneficij & naturale venenum & ſortilegium deſignatur) Platonẽ lib. xi. de legibus oportet conſulere. Alterum enim ab altero diſtinguens capitalem pœnam in Sacerdotes & aruſpices decernit qui ſacrificijs, ligaturis, incantationibus, aliiſve ſortilegijs (ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντινωνοῦν, inquit) hominẽ enecauerint. Atque

que hæc legis illius inſcriptio, λόγος ὅδε νόμος περὶ φαρμακείας: in qua ligaturas eiuſmodi nominat illecebras & incantamenta κατὰ δεσμοὺς, ἐπαγωγὰς, ἐπῳδάς. Tũ verò alterum legis caput ſubijcit de eo qui veneficio ἄνευ μαντικῆς vtitur: deinde Magos adijcit mirabilibus modis operari, & qui incredibiles planè viderentur niſi obſeruauiſſent alij, cùm cereas ſuas imagines in compitis, ad parentum ſepulchra, ſub ianuis ponerent. Ex quibus manifeſtũ eſt iam Platonis ſeculo & ante illud in vſu fuiſſe cereos typos, quos Magi noſtri (licet Platonem non legerint) imitantur, & quibus ope Satanæ mortem hominibus afferunt. Quamobrem Azo in hęc verba l. 1. de maleficis & mathematicis, plus eſt occidere veneno quàm gladio, addit, venenũ arte magica datum: & in l. venenum. ad l. Corneliam de ſicarijs, & l. venenum. de verb. ſignif. ff. vox veneni vtrumq; complectitur. Sed quoniam Vuierus ambigua Ioſephi interpretatione nititur, agedum, ne legẽ Dei ampliùs corrumpat, τὸ ὁμώνυμον ei detrahamus. Philonem igitur Hebr. conſulamus ſocium Ioſephi & familiarẽ: hic caput illud legis Dei Hebreis verbis conſcriptum Grecè interpretans in libro de ſingularibus legibus, lex Dei, inquit[a], à Magis & veneficis abhorret (μαγοὺς καὶ φαρμακευτὰς vocat) qui modis artibusq; damnandis mille mala perpetrant, & eos quo die fuerint intercepti morte multari iubet: quemadmodum ſancit l. vltima. de malefic. C. vt qui magum retexerit illicò ad publicum pertrahat. Tum explicatis magorum & maleficorum ſceleri-

[a] lib. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων.

bus Philo naturalem Magiam, id eſt, Phyſicam ab incantatorum magorum præſtigiatorumq́ magia diſtinguit exorciſmis & incantationibus abutentium, odia capitalia amicis ingerentium, aliaq́ ſcelera incredibilia committentium. Et his itaq́ euidens Io. Vuieri calumnia tenetur manifeſtò, defendentis legem nolle vt mulieres Magæ, ſed veneficæ ſolùm multentur morte. In hac quæſtione omnium maxima diutius hæreo, vt cognoſcatur an tot innocentes, vt Vuierus loquitur, abſolui oporteat, & vtrum præſtet calumnijs hominis inſiſtere quàm autoritati legis diuinæ obſequi, quæ præſtigiatricem die vnico relinqui vetat ſuperſtitem. Et quis, obſecro, Hebręam linguam & Dei legem melìus quàm Hebræi & Prophetę intelligat? Elias autem Leuites omne ὁμώνυμον ſublaturus vocem Mecaſpha exponit Lamiam, qua voce Horatius [a],

Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Heſychius λαμιώδεις γυναικὸς nominat: etſi Euſtathius in Homerum ſcribit [b] voce Lamiæ ſignificari dæmonem ſpecie muliebri, eodemq́ ſenſu ait Philoſtratus Lamiam pueros deuorantem Corintho ab Apollonio Tyaneo expulſam eſſe. Vuierus dicit Scripturam ſacram nuſquam Lamiarum meminiſſe: certè, nam vox Græca eſt, at teſtamentum vetus ſcriptum Hebraicè: Eſaias verò ob ſortilegia Babylonem deteſtatus ait non eſſe manſurum lapidem vnum alteri impoſitum, prout re uera effectum eſt (iamdiu enim non potuit quiſquam lapidem vnicum è ruderibus oſtendere illius oppidi, cu-

[a] *in arte poetica.*

[b] *in Odyſſ. 13. num. 33. vide Dion. Chryſoſto. in Lyb. fabul. in vita Apollonij.*

di,cuius ambitus fuit milliarium triginta,ſiue itine ris tridui,vt narrat Herodotus)ſed illic Satyros & Dæmonas ſaltaturos eſſe, & ibi commoraturam Lamiam. Hebraicè vocatur לילית, lxxij. interpretes ἐμπούσας vertunt,Latini Lamiam eodem ſenſu. Cùm autem plerumq; Dęmones ſpectentur in deſertis locis, prout eſt maxima ex parte Africa, Lamiam in hiſtoria Africana deſcribit Dion ſimilem feræ habenti vultum fœminę elegantiſsimũ, mammas & pectus pelliciendis viatoribus regenti, modeſtis & gratis oculis: cæterùm loco pedum habere ſerpentis caput, & ſquamigerum ſerpentem eſſe,qui hominem cum primùm acceſsit vorat auidiſsimè: quò referri poteſt illud Ieremiæ, Lamiæ nudarunt vbera, Threno. 4. ideóque iſti ſpiritus voratores appellantur ſiue Lamiæ παρὰ τὸ λέλαμμαι, aut à voce λαμός, id eſt, ingluuies, vt ait Porphyrio[a]: & eodem iure piſcis omnia deuorans, etiam homines integros, teſte Nicandro Colophonio[b], appellatur Lamia: cumqúe Sagæ humanum ſanguinem hauriant auidiſsimè, eas Apuleius nominat Lamias. Sic ea nominatur quæ ſectis faucibus Socratis (id ſodalis Apuleij nomen) accubantis ei atque dormientis ſanguinem excepit vaſe & obduxit plagã: q̊d experrectus Socrates ſe nõ ſentire dicebat ludificabaturq; & poſtridie tñ vita defunctus eſt. Huc illa pertinet Salomonis allegoria, Aquilã pullos ſanguine paſcere, id eſt, Satanã iſto cibo ſubditos ſuos educare: & à dæmonibus ſpiritibusq; malignis amari ſacrificia ſcribit

[a] *in illud Horat. neu pranſæ L.*
[b] *apud Euſtath. in Odyſſ. 13.*

Porphyrius libro περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων, nõ indigno qui latinus fiat. Quamobrem Deus populũ ſuum à ſacrificijs dęmonum auocare volens, ſanguinem ſuper altare & ad dexteram eius effundi iubet: atq; vt omnes intelligant id à ſe iuberi vt populum ſuũ ab impijs illis ſcelerib. abſtrahat, ſic ait, Nec vobis vnquam deinceps accidat vt euntes ſacrificetis diabolis & Satyris, quos ſequuti commiſiſtis idololatriam & adulteria. Solebant enim (ait R. Moſes Maymonis[a]) dæmonib. ſacrificare ſub arboribus & collibus, partemq; ſanguinis in foſſam inijcere, ad cuius ambitũ conuiuabant cum malignis ſpiritibus. Sic accipimus illud legis diuinę caput[b], Ne comedatis ſuper ſanguine, & præſtigiatores ne ſitis. Hebræa verba ſunt על הדם, quę interpretes vertunt *cum ſanguine* præter naturam præpoſitionis על ſignificantis ſuper, quia videlicet morem illum non animaduerterant quem R. Maymonides ſcribit à Chaldæis profectum eſſe. Itaq; Propheta Nahum[c] ſcortum Babylonis metropoleos Chaldæorum deteſtatus, dicit Babylonem præſtigijs potentem eſſe, & omnes populos terræ pręſtigias ſuas docuiſſe: vbi Propheta vocibus ijſdem vtitur בכשפות & מכשפים, quæ R. Dauid Kimhi interpretatur בעביתם pari Magorum ſignificatione, & Chaldęus Paraphraſtes Ionathan Vrielis filius exponit חרשין, id eſt, ſortilegia. Hic enim & tollit homonymiam, & verum illuſtrat Scripturæ ſenſum. Id autem foret ineptum, ſi quis venena populis & Regib. terræ à Babylone ſubminiſtrata diceret, cũ ſit v-

[a] lib. 3. more nebocim.

[b] Leuit. 19.

[c] Nahum. 3. 4.

ſit vbique veneni copia, vt Plinius expoſtulat: Babylonios verò Magorũ principes exſtitiſſe apud omneis conſtat, & inter Græcos Latinosq́ conuenit eam ob cauſam Chaldęi nomine ſortilegum ſignificari, diuinum, magũ: Sic Heſychius, χαλδαῖοι, τὸ γένος τῶν Μάγων: ſic ſępe Tullius[a], ſic leges noſtrę[b], ſic etiam Scripturæ ſacræ[c]. Nam cùm in libro Regum dicitur Iezabelæ Reginæ Samariæ ſortibus inquinata fuiſſe terra, legitur vox illa מכשפים, quia non poſſunt venena intelligi: cùm Prophetas Dei (quos odio capitali oderat) & Nabothum aperta vi, non autem venenis tolli curauerit, & ex quo Saga in Samariam inuexit Magos (vt Medea Regina in Theſſaliam) ſexcentos annos Samaria hoc modo referta manſerit, adeò vt vulgo diceretur, Samaritanus es, diabolũ familiarem habes: quam calumniam aduerſarij impegerunt Chriſto[d]. Hinc Simon ille cognomento Magus, magiſter Menandri. Vuierus autem caput iſtud diuinæ legis, *Præſtigiatricem ne ſinas viuere*[e], petens calumnijs, non animaduertit quid cauſæ fuerit cur lex nõ dicat pręſtigiatorem: quod tamen non eo conſilio dixit vt Magis, medicis, & Pharmacopœis ignoſcat ſi fuerint uenefici, quib. notiora ſunt venena quàm mulieriqus, ſed eo pacto Lex Dei innuit hoc malo nõ perinde inquinari viros, & pro viro vnico quinquagenas mulieres ex eo laborare: vt in prouerbio Hebræórum eſt[f], quo plus mulierum, eo plus magorum eſt, רב מכשפים ברב הנשים Quamobrẽ ſcribit Plinius[g] fœminarum ſcientiã in veneficio prę-

[a] Lib. de diuinat.
[b] l. nemo de maleſic. & mathe. C.
[c] Daniel. 2. Eſai. 47. 1. Reg. 18.
[d] Ioan. 8.
[e] Exod. 22.
[f] Libro Pirke aboth.
[g] lib. 25. ca. 11.

ualere: quod vocabulũ de veneno accipi nõ oportere idẽ autor demonſtrat exẽplo Circes homines in beſtias transformãtis, q̊d omnia mũdi veneficia nõ eſſent effectura. Quintil. etiã hãc præſumptionem affirmat eſſe[a], Latrociniũ in viro facilius, ait, veneficiũ in fœmina credã. Legant omnes eorũ libri qui de Magis ſcripſerũt, fœminę quinquagenę cõperientur Sagæ aut dęmoniacæ vnius viri loco, vt antè diximus. Hoc aũt mea ſentẽtia nõ ex ſexus fragilitate accidit: nã inexſuperabilẽ peruicaciã in plerisq; cernimus, easq; ferẽdo quæſtiõis tormẽto ſæpe viros antecellere: vt cõiuratione in Neronẽ fuit exploratum[b] & poſt mortẽ Hippiæ Athenarũ tyrãni (cũ fœminæ ſibi ipſis linguas præciderẽt vt omnẽ veritatis conſequẽdę ſpẽ tortorib. eriperẽt) & plurimarũ q̊q; fœminarũ martirijs. Illud maiorẽ veri ſpeciẽ habuerit, ſi dicamus iſtud vi brutæ cupiditatis effici q̃ eò fœminã redigit vt perfruat̃ ſuis cupiditatib. aut ſeſe vindicet: qua ex cauſa videtur Plato inter virũ & animantẽ brutã, fœminã collocauiſſe. Etenim grandiora eſſe videmus fœminarũ viſcera quã virorũ, qui nõ perinde feruẽt cupiditatum violẽtia: hominũ verò capita craſsiora, qa plꝰ cerebro prudẽtiaq; valẽt q̃ fœminę. Hoc illud eſt q̊d poetæ olim figurabãt, cũ Palladẽ ſapiẽtiæ Deã è Iouis cerebro natã ſine matre dicerẽt, vt oſtenderent nunquam à mulieribus manare ſapientiã, quę naturam brutarũ animantiũ accedunt propiùs: nã etiam fœminam quæ ſeduxit virũ, Satanas primũ aggreſſus eſt. Pręterea ſic Deo viſum fuiſſe ſtatuo in ordi-

[a] in declamatione.

[b] Tacitus li. 14.

in ordinem cogere & debilitare Satanam, cùm facultatẽ plerumq́ ac inprimis ei concederet in creaturas indigniores, puta ſerpentes, muſcas, & alias quæ lege Dei immũdæ dicunt̃ eſſe, deinde in alias ſimiliter expertes ratiõis potius quàm in homines, tũ in fœminas potius quã in viros, poſtremò in eos potius qui vitam more pecudũ brutarum tranſigunt quã in cęteros. Adde quòd Satanas fœminarum opera viros & liberos eodem pertrahit. Stabit itaq́ diuinę legis conſtitutio, pręſtigiatrices ſtatim morte multari oportere: & Vuieri calumnia cõtra legem Dei & magiſtratus probè officio fungentes repudiabitur. Vuierus enim aſſentitur [d] Sagis communicatiõem cum diabolis & pactum intercedere, easq́ ope diaboli nõ pauca ſcelera committere: idẽ verò libro de Lamijs modò pactionẽ interuenire negat, modò probari non poſſe ait, modò Sagarum confeſsioni non eſſe habendã fidem, falli quę putant ea fieri à ſe quę pro confeſsione dicunt, eas morbo melancholico infeſtari. Atq́ hũc prætextum imperiti & Magi adhibent, vt effugiũ paribus afferant, regnumq́ue Satanę adaugeant. Quicunque antehac dixerunt id eſſe à melancholia, non eſſe dęmonas putauerunt, nec fortaſſe dęmonas Deum've vllum crediderunt ſubſiſtere. Vuierus autem Deum fatetur eſſe, fatẽtur etiã diaboli (vt in Scriptura legimus) & de potentia illius contremiſcunt: fatetur etiam omnibus ſcriptis bonos & malignos ſpiritus exiſtere, quibus cum hoĩe ſocietas pactumq́ interuenit. Et quare Magorum expor-

[e] *lib. 2. de præſtig. cap. 4. & 8. & 34. & li. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 9. & ſæpe alibi.*

exportationes, maleficia, actionesq́ mirabiles oportuit acceptas ferre melancholiæ? quare (id q̄d eſt incredibilius) fœminas melancholicas efficere? nam id eſſe admirandum notauit antiquitas ac inauditum potiùs, cùm nunquam fœmina ex melancholia aut vir gaudio moriatur, ſed contrà fœminas complures ſumma lætitia enecet[a]. Certè Vvierus, vt eſt medicus, non poteſt ignorare humorē fœminæ planè aduerſari aduſtæ melancholiæ vnde furor naſcitur, ſiue à bile flaua aduſta oriatur, ſiue à ſucco melancholico, vt inter omneis medicos conuenit: Vtrumq́ enim procedit à calore & ſiccitate nimia, vt Galenus ſcribit libro de atra bile. At fœminæ frigidę à natura & humidæ ſunt, vt idem autor, omnes Græci, Latini, & Arabes vno cōſenſu docent. Ideoq́ Galenus[b] ſcribit virum calida & ſicca conſtitutione in regione calida & ſicca per ęſtatem in melancholiæ morbum incidere: cùm tamen Olaus magnus, Gaſpar Peucerus, Saxo Grāmaticus, & Vvierus ipſe cum Germanicis omnib. Magorum Quæſitorib. aſſentiantur ſub Arcton vbi congelaſcit mare, in Germania, per Alpes, & apud Allobrogas omnia Sagis circumfluere. Populos autem Borealeis conſtat tam abeſſe à melancholia, quàm abſunt à pituita Afri. Illos enim albos eſſe videris, virentibus oculis, rufis & tenuib. capillis, rubicunda facie, hilares & loquaces: quæ omnia humori melancholico planè aduerſantur. Quinetiam Hippocrates libro ἐπιδημιῶν primo & Galenus ibidem confirmant fœminarum in genere cer-

[a] Plinius lib. 7. Valerius Max. Solinus.

[b] lib. de atra bile.

re certiorem eſſe quàm virorum valetudinem ob profluuium menſtruum quo ab innumerabilibus morbis vindicantur. Nunquam fœminę, ait Hippocrates, podagra, nunquam pulmonum exulceratione, Galenus inquit[a], nunquam epilepſia, aut apoplexia, aut phreneſi, aut lethargo, aut conuulſionibus, aut tremore infeſtātur dum menſes profluunt. Et quamuis dicat Hippocrates[b] comitialium & dæmoniacorum morbum (quem vocabant ſacrum) naturalem eſſe, hunc tamen pituitoſis ſolùm ait accidere, bilioſis nunquam: quod Vuierus medicus non potuit ignorare. Fœminas autem ferè dæmoniacas potiùs eſſe quàm viros ſuprà demonſtrauimus, & Sagas ſæpe corpore exportari, ſæpe ἐκστατικῶς abripi modis diabolicis, animaq; à corpore ſeparata, & corpore rigente experte ſenſus. Illud verò magis ridiculum, quòd Sagarum morbus dicit à melancholia procedere, cùm morbi ex melancholia nati periculo ſemper coniuncti ſint[c]. Verumtamen videmus Sagas in arte iſta quadraginta annos aut quinquaginta verſatas inde à duodecimo ætatis anno (vt Ioanna Haruilleria, quę viua cremata eſt die xxix. Aprilis M. D. LXXVIII. & Magdalena Crucia Cordubenſis Abbatiſſa in Hiſpania M. D. XLV.) familiaritatē coluiſſe, & conſortium cum diabolo habuiſſe, illā quadraginta, hanc triginta annis. Neceſſe eſt itaq; Vuierus fateatur inſulſum eſſe, indignū medico, & craſsiſsimæ ignorantiæ vitium (etſi ignorantiā quid dico?) ſi melancholici morbi fœminis tri-

Ii

[a] *lib. de venæ ſectione.*

[b] *lib. de morbo ſacro.*

[c] *Galen. lib. de atra bile.*

buuntur, quibus illi non magis competunt quàm laudabilia effecta temperatæ melancholiæ, quæ virum (vt priſci omnes philoſophi & medici annotarunt) ſapientem, modeſtum, & conſyderatum efficit[a]: nam affectiones iſtæ non mulieri amplius quàm ignis aquæ cohærere poſſunt. Salomo[b] quoque ante omnes temperamenti muliebris peritiſsimus ſe vidiſſe ait de millenis viris ſapientem vnum, ſed ex omnibus fœminis ne vnam quidem. Nunc igitur lymphatorum hominum errorem omittamus, qui fœminas ſtatuunt eſſe melancholicas. Etenim Vvierus ipſe videns ſuum illud velum melancholię certiſsima demonſtratione ſublatum eſſe & euidentiſsima veritate tot diuinarum humanarumq; legum, tot gentium omnium & populorum hiſtoriјs, tot confeſſionib. voluntariјs aut vi extortis, tot iudiciјs, conuictionibus, condemnationib. executionib. ab annis ter mille toto orbe terrarum editis: alteram technam ſed obeſiorē cōmentus eſt, vt Magorū ſupplicia impediat: cùm Sagas dixit[c] à diabolo seductas eſſe, eiq; perſuaſum eſſe quod ipſe fecerit id ab eis effici. Itaq; in ſpeciem ſe vehementiſsimè Satanæ aduerſari ſimulat, re cōſeruat Magos, id eſt (vt paucis explicemus) colludit verbis cum Satana, reipſa verò amplitudinem & poteſtatem illius ſtabilit, cùm non ignoret magiſtratui neq; iuris dicūdi, neq; diabolos prehēdendi facultatē eſſe. Atqui hoc argumento abſoluunť non ſolū Magi, ſed etiā occiſores omnes, latrones, inceſtuoſi, parricidę, & qui-

[a] Ariſt. in problem. ſectio. 30. princip.
[b] Prouerb.
[c] cap. 4. & cap. vlt. de lamijs.

quicunque ab hoſte humani generis ad maleficia
committenda impelluntur. Deinde verò laudibus
effert mirificè [a] multam in Papali Camera impera- [a] *lib. de lamijs*
tam, quæ ad veniam conſequendam binûm duca- *cap.24.*
torum eſt in quamq; pœnitentem Sagam: tum di-
cit alibi [b] ſi defenderet non ſolùm ex lege Dei non [b] *lib.3. de præ-*
eſſe mortem Sagis irrogandam, ſed ne vllam qui- *ſtig. cap.35.*
dem Sagarum mentionem extare in Scriptura ſa-
cra, ipſum non facilè conuictum iri. Hic ego teſtē
appello Deum & legem ipſius ad iſtum hominem
euincēdum, appello ſexcentos Bibliorum locos [c]. [c] *Exod.7. & 8.*
Imò verò vt cernamus oculis nihil eſſe coram *& 9. & 22.*
Deo tam abominabile, nihil frequentius in Scri- *Leuit.19. et 20.*
ptura ſacra prohiberi, Baleham à Deo inſpira- *Deut.18.*
tus, quamuis ſummopere inſtante Balaco Mo- *2.Reg.9. & 21.*
abitarum Rege ne faceret, populo Iſraelis bene- *& 23.*
dixit, & tanquam Propheta rationem reddidit: *2.Paralip.33.*
nam neque incantator eſt, inquit, neque Magus *Eſai. 8. & 34.*
in iſto populo, ſed Deus ipſi cùm opus eſt expo- *& 47.*
nit voluntatem ſuam: Cúmque Deo placuit o- *Daniel. 2.*
ſtendere quantopere à magicis ſortibus abhorre- *Miche.3. & 5.*
ret, inquit, Cauete vobis pro vita veſtra, ne ſequa *Ezech.13.*
mini conſuetudines abominandas iſtarum gentiū *Iere.19.23.27.*
quas excidi è terra propter ſortilegia, magicas ar- *& 50.*
tes, & diuinationes, atq; ibidē nouē receſet genera *Actor.16.*
quib. reliqua continent [d]. Sed illud inprimis opor *Nahum 3.*
tet obſeruari, non homicidij, parricidij, inceſtus, *Num.23.*
tyrānidis, idololatriæ noīe Deū dicere populos il- [d] *Deut.18.*
los à ſe exterminari, ſed ob ſortes magicas: & q̊-
niā populi ſuos liberos diabolo Moloch cōſecra-

bant ad facienda ſortilegia ſua, Deum præcipere vt quiſquis rem iſtam abominandam commiſerit lapidibus obruatur[a], morte omnium (vt R. Maymonides ait[b]) crudeliſsima: tum verò Deum adijcere ſe furorem ſuum immiſſurum contra populũ qui impune ſcelera iſta abire ſiuerit. Itaq; volens Samuel grauitatem peccati regi Sauli exponere, peccatum, inquit, tuum æquè magnum eſt ac magorum crimen: Similiter vt demonſtretur quantopere Manaſſem Regem Deus exhorruerit, ſcriptũ eſt Manaſſem ſuis execrãdis ſceleribus prouocaſſe Deum, atq; ſubijcitur eum fuiſſe magum, & conuentionem cum diabolis iniuiſſe: itaq; ſpoliatum fuiſſe regno, & numella in carcere fuiſſe coercitum. Et quamuis eum poſteà pœnituerit, eo tamen exſtincto poſt annos quinquaginta Ieremiæ dixit Deus[c], Igne & cædibus delebo iſtud oppidũ propter execrabilia ſcelera Manaſsis Regis: de loco verò Topheth vbi Satanæ ſacrificauerat dicitur is fore locus cædium ad vindictam iræ diuinæ (vt contigit) exercendam. Similiter libro IIII. Regum cap. xvij. dicuntur decem tribus exterminatę & in exilium raptæ, quòd in res magicas & ſortilegia incumberent. Atq; hos quidem locos apprimè conuenit obſeruari: nititur enim hoc vno crimine decem tribuum captiuitas: de duabus autẽ reliquis tribubus, dicitur Deus (qui ad vltiones eſt tardiſsimus) poſt annos quinquaginta ſortilegia Manaſsis vindicaſſe, cùm igne cędibusq; permiſta fuerunt Hieroſolyma & duæ tribus deportatæ.

[a] Leuit. 20.

[b] lib. 3. more nebocim.

[c] Iere. 19. et 15.

tatę. Alibi verò dicit[a], Gladius ad diuinos, gladius ad Chaldęos: & apud Micheā[b], delebo è terra magos diuinosq́; Et cū Eſaias euerſionē Babyloni minat̄, cædes & incēdia, om̄es hę calamitates, inq̄t, euenient tibi propter amplitudinē ſcelerum tuorū execrabilium quę commiſiſti cum Magis tuis. Denique infinitum eſſet omneis ſacræ Scripturæ locos minutatim expendere: vt miſſos faciamus Doctores, Legislatores, Philoſophos, Hiſtoricos exēplis circumfluēteis, ex quibus apparet magos poſt omnem hominum memoriam Deo & hominibus viſos fuiſſe execrabiles. In hanc quocq; ſententiam ſuprà annotauimus ab Auguſtino ſcribi, ſupplicia contra Magos ab omnibus ſectis decreta eſſe: vt demōſtraremus Vvierum quidem legiſſe optimè & intellexiſſe pœnas diuinis & humanis legibus cōſtitutas, ſed de induſtria appetiuiſſe cauillis atque calumnijs, cùm eas non de Magis dixit, ſed de veneficis ſolùm agere. Iam igitur videamus quid Lamiarum nomine intelligat: in hoc enim vertitur tota diſputatio. Hæc Vvieri definitio[c]. Lamia eſt quæ ob fœdus præſtigioſum aut imaginarium cum dæmone initum, propriè ex ſuo delectu, vel maligno dæmonis inſtinctu impulſu've, illiusqu'e ope qualiacūq; mala vel cogitatione, vel imprecatione, vel re ludicra atq; ad inſtitutū opus inepta deſignare putatur: id eſt (vt paucis contraham) Saga eſt quæ putatur fœdus habere cum dæmonibus, & id quod non facit ope eorum facere. Hic verò nemo non videt, ſi multum Vuierus ab arte

[a] *Ierem. 50.*
[b] *Miche. 5.*
[c] *lib 7. de præſtig. cap. 1. & lib. de Lamijs, cap. 5.*

medica aberrauit cùm de melancholia fœminarũ ageret, eum iterũ errare in ratione Dialectica & lõgè grauiùs, cum definitionem in imaginatione ponit: proprium enim definitionis munus eſt vt tanquã digito pertingat & cõmonſtret oculis germanam rei naturam ſiue eſſentiã cuius eſt definitio. Id verò magis eſt ridiculũ, ꝙ in definitione ſex diſiũctiões coaceruat: cũ vitioſa ſit definitio, ait Ariſt.[a] quæ vel vnicam diſiunctionẽ continet, velut ſi dixeris, occiſor eſt is qui percutere putatur, aut occidere, aut ludificari alterum. Huic perſimilis eſt Vvieri definitio. Atqui ſi ea Saga eſt quæ putatᷣ eſſe, & non eſt Saga aut Lamia, certè nec fuerunt de Lamĳs ſcribendi libri, nec perueſtiganda rei quę nõ eſt definitio. Primùm.n. quęritur vtrũ id quo de agitur ſit in rerũ natura, nécne. i. an ſit, tum quid ſit, deinde quale ſit, poſtremò cur ſit. Librum igitur Vvieri de Lamĳs deleri oportuit, non aũt rei quę nuſquam eſt definitionẽ poni: qui lapſus in re philoſophica eſt vitioſiſsimus. Vvierus tñ ſortilegũ[b], quem magum infamem vocat, definit eum qui conatur accerſere & inuocare diabolum, vt ſe exhibeat & ad poſtulata reſpondeat. Hęc paucis placuit annotare: nam Vvieri definitio paginam propè continet, ac diſiunctiones duodecim. Non ita facilè conuinci Petrus de Appono potuit, qui Dęmonas exiſtere non audebat confiteri, tum vt eleuaret opinionem vulgi (nam magus habebatᷣ vulgo) tũ vt alios eodem perduceret: at Vvierus poſtquam confeſſus eſt eſſe malignos ſpiritus, etiamꝗ

indicem

[a] lib. 6. Topic.

[b] lib. 2. de præſtig. cap. 2.

indicẽ eorũ conſcripſit ad fin. lib. de præſt. Magis præterea cõfeſſus eſt cõmunicationẽ cũ Satana & fœdus intercedere, mirũ eſt profectò quod idẽ negat Sagã cũ Satana fœderatã eſſe, idq; totũ imaginariũ aſſerit, cùm diſertè lex Dei Sagę cũ maligno ſpiritu fœdere iunctę meminerit. Quia verò Inquiſitores quinque [a], qui ſummatim infinitum Sagarum numerum conſcripſerũt quę in Germania ipſis autorib. fuerũt neci traditę, cõpererunt ex confeſsione omnium eas cum Satana fœdus cõſertis manibus pepigiſſe, hic Vvierus [b] adducit fieri non poſſe vt cõſerãtur manus, quia dęmones, inquit, nõ carnea ſed ſpirituali cõcretione cõſtãt. Atqui vox cõcretionis naturæ ſpirituũ omnino aduerſatur: nihil eſt, ait Tullius [c], in animis cõcretũ, nihil miſtũ: idq; ex Ariſtotele [d], qui intellectum vocat ἄμικτον ϰ ἀπαθῆ. Quòd ſi in ſpirituũ natura concretio admittitur, id quoque fatẽdũ erit eis eſſe corpora: vt fecit Auguſtinus ſequutus definitionẽ Apuleij, qui dæmonas vocat natura corporeos, itẽ Philoponus Peripateticus [e], Porphyrius, [f] Iãblichus [g], Plethõ, Pſellus, Plotinus Academici, & Gaudentius Merula hoc vno argumẽto freti quòd res incorporea non põt quicquam à corporea perpeti. Itaq; Baſilius ipſe æquè Angelis ac Dęmonib. eſſe conſtituit corpora, eademq; occaſione veteres dixerũt dęmonib. diuiſionẽ cõtingere. Cõmunis verò Theolog. opinio, ac nominati Ioan. Damaſc. Greg. Nazian. Thom. Aquinatis [h] & Magiſtri ſententiarũ eſt dęmonas & Angelos eadem natura eſſe, omnes formas puras & ſim-

[a] in malleo maleficarum.
[b] lib. de Lamijs, cap. 7.
[c] in Tuſcul. qu.
[d] li. 2. de anim.
[e] lib. de anim.
[f] lib. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.
[g] lib. de myſte.
[h] lib. 3. ſentent.

& ſimplices: quãuis in eam quoq; rem conſentiũt, bonos & malignos ſpiritus ſibi cùm opus eſt, formare corpus aſpectabile, vt id σωματικῶς efficiant q; volunt. Plena eſt Scriptura exemplis, vt viſionis Abrahamo oblatæ, Iacobo, Moſi, Eliæ, Manohę, Abacucho, Tobiæ, alijsq; innumeris: pleni ſunt libri Iamblichi de myſterijs Aegyptiorum, Plutarchi [a], Procli, Porphyrij, & Plotini, denique omnes totius antiquitatis libri ad noſtrum vſq; ſeculum: vt Oalus magnus ſcribit frequentiſsimè in regionibus ſingulis ad Boream ſitis ſpiritus ſpectari humana forma, qui tangũt hominũ dexteras, poſteaque euaneſcunt. Verũtamen ponamus nec naturę concretionẽ in dæmonib. eſſe, nec eos corpus vllũ aſſumere, ſed naturas eſſe puras, ſimplices, & planè diſparatas, vt de Angelis ſiue intelligẽtijs loquitur Ariſtoteles: Vuierus tamẽ negare nõ poteſt quin velit illudere, cũ argumẽto iſto abuitẽ vt ꝓbet nullum pactũ hominib. nullam conuentionẽ cũ Satana intercedere. Etenim ad conuentionẽ ſimplex cõſenſus ſufficit, qui cõſenſus ſine ſtipulatiõe, ſine verbo, ſine ſcriptura, oculo & nutu ſolo, ait lex [b], fieri poteſt. Imò Vuierus ipſe annuit Magos paciſci & conuentionẽ inire cũ Satana, & hũc eos alloqui & reſpõſa dare: Cur verò Magos potius quàm Magas? nam lex Dei de Magis fœminis diſertè loquitur & nos fœminas exemplis innumeris infeſtiores hoc malo quàm viros eſſe ſuprà commonſtrauimus. Amplius etiam Vvierus aſſentitur [c], dęmonas ſibi corpora hominum beſtiarumq; aſſumere: adeò

[a] lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

[b] l. nutu. de legat. 3. ff. lib. 2. de præſtig. cap. 2.

[c] lib. de Lamijs, cap. 16. & lib. 3. de præſtigijs, cap. 12. & lib. 4. cap. 14.

adeò vt ex ſcriptis ipſius iudicari queat contradictio, & ἀνακόλουθοις concluſionum ipſius vinci. Nobiſcum enim in eo conuenit, quòd Dæmonas tradit exportare homines & in aera efferre ſine corpore: cuius rei plurimas adducit hiſtorias [a], & viſas à ſeipſo narrat. Ridet quoque Vuierus [b] ſuauiter Magorum cum Dæmonibus copulationem, quam omnis antiquitas omnesque populi certiſsimam eſſe duxerunt & Theologi confirmarunt: Auguſtinus ipſe libro xv. de ciuitate Dei, magnæ impudentiæ ſcribit eſſe ſi quis hoc negauerit. Hæc illius verba, Dæmones creberrima fama eſt, quos Latini Incubos, Galli Duſios vocant, mulierum attentare atque peragere concubitus: & hanc aſsiduè immunditiam & attentare & efficere plures talesque aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Cõſtat apud omneis nõ eſſe moris vt fœminæ de ſcortationibus ſuis glorientur: qui ergo faterentur illæ rem ſibi fuiſſe cum diabolis, niſi ita ſe habuiſſet? Omnes autem Germaniæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæque Iudices monumentis literarum conſignarũt, & nos legimus Sagas omneis iudicio ipſorũ condemnatas, fuiſſe confeſſas & in ſuis confeſsionib. ad mortem vſque perſtitiſſe, complureis etiam quibus venia data eſt dixiſſe copulationem ſibi fuiſſe cum dæmonibus, & frigidum illorum ſemen expertas eſſe, vt ex libro Quæſitorum quinque [c] (per quos innumeri fuerunt ad mortem damnati) & ex Paulo Grillando [d] didicimus. Demonſtraui ſuprà multis ſingularium iudiciorum exemplis quæ ad

[a] lib.3.& 4. de præſtigijs.
[b] lib. de lamijs.
[c] malleo maleficarum.
[d] lib. de ſortile.

me perlata ſunt, id optimè cùm factis ἀβασανίστως confeſsionibus, tum conuictionibus certis comprobari: neq; dubium eſt quin ſcortationis corporeæ cupiditas fœminas præſertim ad ſpiritualem ſcortationem pertrahat. Huc referri poteſt abominan-

[a] Deut. 4.
[b] Exod. 22.

da illa & execrabilis impietas expreſſa Lege[a], qua omnes qui diabolo Pehoris ſeſe coniunxerant, miſerè dicũtur perijſſe. Cumq; lex Dei[b] prohibuit ne Saga ſinatur viuere, paulo pòſt ſubijcit, qui animãti brutæ concubuerit plectatur morte. Verborum autem in lege Dei ſeries obſcurè perſtringit turpia & incredibilia ſcelera. Sic vbi dicit̃, nõ offeres Deo mercedẽ meretricis aut pretiũ canis, ſcortorũ coniunctio cũ canib. oſtendit̃, quã inſignibus exẽplis antè demõſtrauimus: & Leuitici xvij. dicit̃, nec eũtes ampliùs ſacrificabitis Satyris veſtris diabolis, poſt quos ſcortati eſtis. Sed cũ Vuierus medicus animaduerteret neq; oppilationẽ hepatis, neq; lĩeteriã ſanis & incolumib. fœminis adſcribi poſſe, atque hũc morbũ dormiẽti ſolũ accidere, à tota verò antiquitate nõ ſolùm dæmonũ (q̃s Græci Ephialtas, Latini Incubos vocãt) cũ fœminis copulationem, ſed etiã virorũ cũ dæmonib. ſpecie muliebri, Hyphialtas vocãt aut Succubos, eamq; inter vigilandũ fieri, & in quibuſdã 30 aut 40 an. perdurare, vt ipſe Vuierus agnoſcit: proptereà nõ dixit hunc morbũ eſſe in Magis, ſed negauit, dicẽs fœminas eſ-

[c] l. diuus. de officio. præſid. ff. l. pœna. §. ſanè de parricid. ff.

ſe melancholicas quę id ſe putãt facere quod nõ faciũt. Atqui nunquã eæ eis cremant̃ furioſæ[c]: ſed fraus in eis cernit̃, diſcretio, iudiciũ, quo negãt conſtanter

ſtanter factum, vt quædam faciũt, aut excuſant veniamq́ poſtulant, vt aliæ, aut ſe abdunt & proripiunt fuga, quæ actiones furioſorũ non ſunt. Adde quòd conuictiones, teſtimonia, comparatiões teſtium, & cõfeſsiones gentium omniũ ad Indos occidentales vſq; maximã inter ſe habent conuenientiam & ſimilitudinẽ, item Dæmonũ cum fœminis copulationes: vt in hiſtorijs Indicis legimus, & ſuprà annotauimus. Vnũ ex Vuiero libenter quæſiuerim, quiſnã iſte ſit Sagarũ morbus quo puerulos qui deprehendunt̃ occiſi putãt ſe occidiſſe, quo elixant & liquant eos vt pinguedinẽ ex eis habeant, vt fatentur illę & ſępe compertæ ſunt. Imaginant̃ (ait Vuierus [a]) ſed id totum effeciſſe, falluntur tamen: Cui verò in tam execrando ſcelere fides habebitur, niſi oculis habeatur? niſi ſenſui? niſi tactui? niſi inculpatis teſtibus? niſi confeſsionibus voluntariè aut ad quæſtionis tormenta factis? niſi denique euidenti & permanenti facto, vbi fuerint deprehenſæ? Sprangerus ſcribit [b] obſtetricem vnam quæ frequẽter aderat puerperijs, in Conſtantienſi agro fuiſſe morti traditam eo quòd XLI. pueros recentes ab vtero necauiſſet, inditis clàm in eorum capita grandibus aciculis. Eadem parricidia à Medea Saga legimus fuiſſe perpetrata, cũ modò fratrem, modò ſuos ipſius liberos occideret. Sortes quoque Magicas Canidiæ apud Horatium legimus [c], Erichthonis apud Lucanum, bufones, angues, oſſa, quæ Sagę noſtræ plerumq; ferunt & quibus comperiũtur inſtructæ. Nulla ſors

[a] *lib. de Lamijs cap. 8.*

[b] *in malleo malefic.*

[c] *lib. Epodon. ode 5.*

magica eſt quam Orpheus ante annos ferè ter mille non deſcripſerit, & Homerus ex parte, quam lex Dei ante annos ter mille quingentos non annotauerit. Suprà ex Ammiano exemplum Magi adduximus, qui mulierem grauidam execuit vt haberet fœtum, Valente imperium obtinente. Ante annos c. Raziorum Baro conuictus eſt quòd poſt multas puerorum cædes vxorem ſuam prægnantem conatus ſit diſcindere, vt ſatanę ſacrificaret filium, idq́ edoctus à Satana, cui nihil gratius poteſt accidere: non autem vt pingue haberet ad res deteſtabiles conſumendum. Iſta Satanæ eſt perſuaſio, vt Magos adducat ad parricidia: nam pingue infantis defuncti ex natura lege ineptum eſſe ſuis rebus prædicant. Demonſtrauit modò id exemplũ quod adducebamus puerorũ xli. quos interemit Saga, necdum baptizatos, ſed Satanæ cõſecratos. Vvierus autem ſimulans ſe nihil eorum credere quæ tam bene quàm magiſter ipſius Agrippa nouit, auſus eſt ſcribere ac potiùs fingere ſe Baptiſtæ Portæ Itali opinionem ſequi, eumq́ ſummopere laudibus euehit. Scribit tamen iſte Sagas ſibi confeſſas eſſe vnguentum à ſe ex pueris elixis & liquatis fieri, & pharmaca quædam adhiberi, quæ hic diſsimulari præſtat: Sic reipſa docet parricidia iſta committere, idq́ ex falſa diaboli perſuaſione, hoc vnguento fieri vt homines huc illuc tranſuolent. Sagæ autẽ Gallicæ nec agiliores nec leuiores ſunt Germanicis aut Italicis: verumtamen pars earum maxima (vt in Cenomãnis, Verberianis, Lognianis a-

nis a-

nis apud Potezanos quas antè obſeruauimus) ſcopis ſolùm quos inter crura ponebãt & verbis quibuſdam vtentes in aera ſubitò attollebant: & Paulus quoq; Grillandus earum plurimas quas in Italia necari vidit confeſſas narrat hircum ipſis præ foribus adeſſe, quem conſcendebant exportandæ ſine pingui vnguentóve vllo. Baptiſtam Italum in libro de Magia, id eſt, ſortilegio, & Vvierum in id videmus incumbere, vt iſtud vnguentum eſſe doceant facultate naturali & ſoporifera, ne quis periculum dubitet facere. Etenim herbæ ſoporiferæ ſunt mandragora, papauer, ſolanum mortiferum, hyoſcyamus, cicuta: at nũquam medicus Græcus, Arabs, aut Latinus extitit, qui dorſo, brachijs, cruribus vnguenta impoſuerit quibus eo vſq; hominem ſoporaret vt planè careret ſenſu. Sin aũt quid extrinſecus adhibuerit, frontale fortaſſe fuerit ex ſeminibus frigidis quæ miſtionib. & infuſionibus emendantur. Pingue verò (vt medicorum placitis exponitur) calidum eſt & inflammat natura ſua. Quo igitur pacto afferret ſomnũ, ſiue dorſo ſiue brachijs adhibitum? ſomnum enim faciunt venæ carotides ſanguinem à corde ad cerebrum exportantes, & lenis humorum fluxus (qui vt vapores in aerem, ſic in cerebrum aſcenderunt) ſuauiter in partes cordi adiunctas recidens. Verùm vt doceamus animam à Satana extra corpus abripi, tanquã ſi vitę & ſenſus expers relictum eſſet (quemadmodum in capite de ecſtaſi diſſeruimus) neq; id ſommo ſimplici adſcribendũ eſſe, omnia ſimplicia ſo-

poriſera manifeſtum eſt impedire non poſſe quin homo, quãuis ſoporatus & ſepultus ſomno, ignẽ cuti admotum ſentiat: magos verò in ecſtaſin abreptos nec ignem ſentire nec dolorem vllum eſt exploratiſsimum, vt ſuprà demonſtrauimus, in locum Virgilij agentis de Saga,

—quæ ſe promittit ſoluere mentes.

Alio quoq; argumento quod nullę machinæ labefactare poſſunt, confirmamus neq; id vnguentum efficere, neq; ſomnũ eſſe, ſed verè animã extra corpus abripi: nempe quòd omnes qui ſic rapiũt poſt ſemihoram redeũt, aut ſimulac videt̃ ipſis: hoc verò homines narcoticis ſoporati nõ poſſunt, ſed vnum duos've interdũ dies obruti ſomno permanent. Vſus præterea comprobauit homines ecſtaſi abreptos (vt antè oſtendimus[a]) veritatem rerũ ad centeſimum milliare geſtarum annotare. Illud verò notari conuenit, vnguenti illius confectionem quam autor Magiæ naturalis docet, non ex ſimplice vllo ſoporifero conſtitutam eſſe, ſed ex periculoſis venenis compluribus. D. Auguſtinus de hac ecſtaſi (quam certam eſſe & indubitatã affirmat) loquens, & vires diaboli admirans, Serpit, inquit, hoc malum dæmonis per omneis aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubijcit. Si ergo dæmones iuſtiſsimè annuente Deo animam à corpore ſeparare poſſunt, ecqui non poſſent eos corpore exportare? Illud enim multo plus habet admirationis, ſi ſoluta anima ſeparabitur à corpore atque eodem

[a] in c. de ecſtaſi.

eodem reuertetur, quàm ſi corpus animaq́; ſimul à diabolo auferatur. Equidem iſtam ecſtaſin ſiue aphæreſin ſecundum legis diuinæ teſtimonia validiſsimum eſſe argumentum iudico, quo demonſtremus animas immortales eſſe, & Ariſtoteleam illam decidamus hypotheſin [a], animam ſi quid poteſt ſine corpore immortalem eſſe: corpus enim Magorum principes (qui id experientia, vt Orpheus, cognouerãt) carcerem dicunt animę, Empedocles & Zoroaſtes nobiliſsimi ſua ętate Magi ſepulchrum vocant, Plato σῶμα, corpus, tanquam σῆμα, monumentum, appellari putat, quod Socrates animæ cauernam appellabat [b]. Ad argumenta & rationes iſtas, quas Vuierus non ſoluit, adeſt clarorum virorum omnium ab omni ſeculo autoritas Plutarchi [c], à quo plura & numerabilia exempla afferuntur, Plotini [d], Plinij [e], Auguſtini [f], Thomæ Aquinatis [g], Doctoris Bonauẽturæ [h], Durandi, Theologorum deniq; omnium, item Syluestris Prieræ, Pauli Grillandi, [i], & quęſitorũ quinq; Germaniæ [k], qui de innumeris Sagis iudicia habuerũt, & acta earum breuiter in librum vnum retulerũt. Cùm itaq; præter autoritatem hominum tam multorum, ordinaria quoq; ex infinitis iudicijs habeatur experientia, in quibus extant teſtimonia, repetitiones, comparationes teſtium, conuictiones, & confeſsiones ad mortem vſque ſtabiles, non iſthæc pertinacia eſt Vuieri quòd ſententiam contrariam defendit, ſed maxima impietas eſt ſtudiũ quo rapitur vt Satanæ regnum amplificet. Viſa enim

[a] lib. 2. de anim.
[b] lib. 7. de Repub. Plato.
[c] Plutarh. in Romulo.
[d] Plotin. lib. de anima.
[e] Plinius lib. 7
[f] Auguſt. li. 10. et 21. de ci. Dei.
[g] Thom. in ſecunda ſecũdæ, q. 95. art. 5. tit. de ſuperſt. & in tract. primæ partis q. 8. & tit. de miracul. q. 16. art. 5. & 6. tit. de dæmõ.
[h] Bonauent. in lib. 3. ſent. diſt. 19. q. 3.
[i] Grilland. li. 2. de ſort. ca. 7.
[k] in malleo malefic.

enim eſt ſagarum probatio, quæ cùm de nocte abfuiſſent, confeſſæ verum cauſam abſentiæ ſuæ indicarunt. Tempus quoq; viſum eſt, cùm ij qui recentes in illos cœtus venerãt, ope Dei implorata aut earum rerum quas videbant metu aut horrore cõcepto ſe procul à domo abeſſe compererũt ad milliaria quinquaginta aut centum, & eò reuerti maximis itineribus vnde ipſos Satanas momento exportauerat. Exempla recentis memoriæ notauimus, Lochianum, Lugdunenſe, Cenomãnicum, Pictauienſe, Caſtello ruſſanum, Lognianum, aliaq́ue innumera apud autores à nobis adductos expoſita, qui omnia ſimul Vuieri argumenta reſecãt dicentis Magos eſſe melancholicos: iſtud enim de duobus ſaltem non poteſt dicere, qui domum itineribus maximis reuerterunt. Quamquam Vvierus [a] ſibi ipſi contradicens paſsim aſſentitur Simonem Magum, cui Nero honorariam ſtatuam dedicauit, in aerem volauiſſe: quod priſci etiam Doctores [b] nec pauci conſignauerunt ſcriptis. Summę igitur dementiæ iſtud eſt, Vvierũ conſiteri Simonem magum per aera volitaſſe, & nihilominus cõtrariam ſententiam affirmare, falli nempe Magos cæteros qui ſe per aera exportari in cœtus Magorum putent. An minus virium iam habet Satanas quàm tum habuerit? hæc enim poſt mortem Chriſti geſta ſunt. Quin etiam Vvierus ipſe [c] narrat hiſtrionem magum à ſe in Germania viſum, qui ſpectante populo cœlum verſus aſcendebat clara luce, cumq́; vxor pedib. eũ prehenderet pariter ſublatam

[a] lib. de lamijs, cap. 3.

[b] Ambroſius in Hexamero, Irenæus, Euſebius, Clemens in itinerario, Hegeſ. lib. 3. de excid. Hieroſ. c. 2. Niceph. lib. 2. hiſt. eccl. c. 27. Fulg. lib. 8. cap. 11.

[c] lib. de præſt.

latam

latam eſſe, hac item comprehenſa ancillam ſurſum abiuiſſe: ita multo tempore in aere verſatos eſſe, corona populi attonita & miraculum admirante. Simile exemplum in Hugonis Floriacenſis hiſtoria legimus, Matiſconenſem quemdam Comitem maxima voce clamantem, amici adiuuate me, abreptũ in aera & delatum eſſe, nec deinceps viſum: ſicuti nec Romulus apparuit ex quo pręſente exercitu in aerem fuit ſublatus. Quamquam ex contextu Euangelij diſcimus Chriſtũ à Satana ad templi verticem, deinde ad cacumen montis fuiſſe exportatum: vnde Aquinas conficit id dubio procul eſſe conſectarium, nihil minus Satanam ex permiſſione Dei alijs quoq; transferendis poſſe, cùm certiſsimè apud omneis ſanos conſtet verum hominem ac non imaginarium fuiſſe Chriſtum. Ego verò ſatis habuero, ſi Vuierum ex ſermonibus ipſius & ſcriptis vicero. Idem enim[a] qui ſe homines vidiſſe ſcribit à diabolis in aerẽ ſublatos, eamquè rem non eſſe abſurdam dicit: qui rem falſam ibidem ſcribit, quæſitum fuiſſe in Germania Magum qui ſe pollicebatur liberos Franciſci I. Regis Madrico ex arce educturum & ex Hiſpania in Galliam per aerem deuecturum eſſe, at nihil fuiſſe effectum, quòd metueretur ne hoc duce ruerent & ruentibus ceruices diffringerentur: qui ampliùs lib. iiij. cap. xix[b]. ſcribit diabolum cauſidici ſpecie agentem cauſam, cùm audiret aduerſarium diabolo ſeſe dedere ſi ab hoſpite pecuniam accepiſſet, dimiſsis confeſtim ſubſellijs periurium ſpectantibus

[a] *li. 2. de præſtigijs. cap. 12. pag. 6.*

[b] *de præſtigijs.*

omnibus exportaſſe, eamque historiam re uera in Germania confirmat accidiſſe: qui multis exportatorum à diabolo virorum accumulatis exemplis, id omnino certum nullaq́ꝫ ex parte abſurdum concludit eſſe: idem ergo nihilominus in libro de Lamijs rem planè contrariam aſſerit, eoq́ꝫ pacto leuitatem ſui cerebri & confuſam inſtabilitatem omnibus vbique teſtatam facit. Ac multorum quidem hiſtoricorum & Theologorum repudiat fidem [a], verumtamen Legenda quoque aurea vtitur, ex S. Germani vita producens hiſtoriam, S. Germanũ ad viſendam Sagarum ſaltationem abiuiſſe, inde repentè ad cubilia virorum aduenisſe in quibus illæ compertæ ſunt, tanquam ſi leuior Satana S. Germanus extitiſſet, ac non eadem celeritate qua deuexerat eas potuiſſet reuehere. Quod autem Vuierus ait non eſſe in propria Sagarum facultate vt tonitru immittant aut grandinem, accipio lubens: ac ne homines quidem cereis imaginibus aut vocibus enecare poſſe. Sed illud negari non poteſt, & ipſe Vuierus annuit homines, beſtias, fruges à Satana perdi niſi ſeruet Deus, idq́ꝫ ſacrificijs Magorum, votis & precibus, iuſtaq́ꝫ Dei permiſsione inimicos ſuos operâ inimicorum vlciſcentis. Itaque Magi ante alios ſupplicijs mille digni ſunt quòd Deo renuntiauerint & Satanam adorauerint: & quidem grauioribus digni ſupplicijs quàm ſi ſuis ipſorum manibus parentes occidiſſent & ſegetes incendiſſent. Hæ enim offenſæ contra homines ſunt, ait Samuel [b], illa directè petit maie-

[a] lib.2. cap.13. de præſtig.

[b] lib.1. cap.2.

tit maieſtatem Dei. Multo igitur magis ſupplicia merentur illi qui & Deum ipſum nō obſcurè prouocant offenſionibus, & homines ſortibus ſuis enecant, & fruges perdunt: ac propterea xij. tabulis in eos conſtituebantur pœnæ qui fruges incantaſſent: quod Vuierum ludificari non miror, cùm ipſam Dei legem petat calumnijs. Atqui hoc poteſt regeri, debuiſſe Vuierum de colore & hypoſtaſi vrinæ & rebus conſimilibus iudicium facere, non res ſacras attingere & in diuinas humanasque leges attētare. Etſi enim à Satana Vuierus illud fatetur fieri, minimè tamen negaturus eſt eum à Magis incitari, pelli, pertrahi, adiuuari, itemque à Satana Magos, vt ea quæ perpetrantur ſcelera perpetrent: quemadmodum id etiam dici nec iniuria poteſt, populos ardentibus Moſis, Eliæ, Samuelis, aliorumque ſanctorum votis ſeruatos eſſe, cùm Deus ad preces eorum inclinans manum ſubduxerit & ab accenſa ira conquieuerit. In eam ergo ſententiam Magi dici poſſunt abominandis precibus & ſacrificijs in cauſa eſſe cur tam multæ calamitates accidant. Fatetur Vuierus ipſe[a] cùm famoſa illius Sagæ Cliuenſis meminit ad Eltanum pagum, Sibyllæ Dinſcops nomine, ſtatim vt cremata eſt illas viatorum infeſtationes deſtitiſſe, qui manu aſpectabili (nihil enim ampliùs conſpicuum erat) atrociſsimè cædebantur: ex quo manifeſtum eſt hanc primariam illius vexationis cauſam extitiſſe, cùm effecta repentè ceſſauerint ea cauſa expugnata. Hoc enim commune in

[a] *lib. 6. de præſtigijs, cap. 15.*

omni ſcientia axioma obtinet, ceſſante cauſa ceſſare effectum[a]: quemadmodum ex contrario dici potuiſſet iſtam non fuiſſe cauſam[b], ſi infeſtationes illæ perſtitiſſent. Nihilominus tamẽ apud omnes conſtat iudicium aduerſus Satanam à Iudicib. non fuiſſe latum, ſed eo vim ac potentiam illius imminutam eſſe, quòd Sagam illam ſuſtulerint quæ manum ſuam ei commodauerat, eum orauerat adorauerat〈que〉, eius〈que〉 conatus adiuuerat. Biebranæ Sagæ ſuprà meminimus, quæ ad Laodunum cremata fuit anno M.D.LVI. Hęc infirmabat homines, mirifice〈que〉 diſtortos reddebat, eos〈que〉, beſtias, & fruges perdebat. Sed vt primùm fuit exuſta, ceſſauerunt hæc omnia, vt ex Iudice qui de ea quæſtionẽ habuit cognouimus. Idem mihi prętereà narrauit, cùm iſta cuidam fœminæ comminata eſſet eam nunquam lactaturam, ita accidiſſe & lac eius ſubitò exaruiſſe, & quamuis multos liberos pareret, tamen vbera ſemper aruiſſe: Cremata verò Saga ſtatim copioſè lacte abundaſſe, quamuis non proptereà Satanas viuere deſtitiſſet. Ex quodam nobili honorato viro cognoui vxori ſuę ab amita impedimentum fuiſſe factum ne pareret (ſic illa moriẽs confeſſa eſt) vt ſucceſsionem liberis acquireret: Illa vt mortua eſt, hanc breui grauidam factam peperiſſe ſemel at〈que〉 iterum, cùm annos iam vndecim cõiugati vixiſſent. Satanas verò (quem Vuierus ſolum in cauſa fuiſſe dicit) non erat mortuus. Hebræis coram Bahal pehore procumbentibus & orantibus eum, exarſit ira Dei in populum totum, & occu-

[a] l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. ff.
[b] l. conditionis. §. pupillus, prim. de cõdit. & demon. ff. l. pen. ex quib. cau. maiores. ff.

& occubuerunt breui tempore viginti quatuor hominum millia. Populum autem ad iſtam idololatriam à Satana fuiſſe prouocatum nemo negauerit: Verumtamen Pinhas Sacerdos zelo honoris Dei percitus transfixit ducem cuidam Madianitidi concumbentem, quæ ad iſtam idololatriã eum pellexerat: itaq; repentè ira Dei ſedata eſt, qui Pinhaſo benedicens amplis benedictionibus, furorem ſuum accenſum contra populum ab eo extinctum eſſe pronuntiauit. At Satanas tamen non erat mortuus, quẽ Vuierus, planè excuſans Sagas, fuiſſe & eſſe autorem aſſerit iſtorum malorum omnium. Ex his igitur concludimus Sagas ſυνεργοὺς & impellentes cauſas eſſe morborum & necis hominibus pecoribusq; illatæ, cùm illis affectis morte omnia iſta deſinant: atque hoc reſponſo argumenta ſingula euertunt quæ adduci ſolent, & quæ Vuierus deprompſit è Doctorum quorũdam ſcriptis [a] ſimiliter vt ipſe diſputantiũ, id eſt, Phyſicè de Metaphyſicis, inſigni errore innumeraq; abſurda pariente. Nam ſi Phyſicè agetur ex naturę lege, dicendũ erit Sagas nec fruges nec animalia enecare poſſe, quia præditus eſſe potentia oporteret: vt autem potentiam habeant tria ſunt opus, vis & facultas agentis, apta conſtitutio rei patientis, & conueniens quæ poſsit fieri commodaq; rei vnius ad alteram applicatio. At mulieri non ineſt facultas conſtituendi de elementis, nec verbis alia facultas quàm illius qui ea pronuntiauerit: ſi autem ne illa quidem poteſt, certè nec illius verba (quicquid

[a] *Alex.cõ.128. lib.1. Alciatus.*

Ioannes Picus in poſitionibus magicis afferat) vt ſuprà demonſtrauimus, adeò quamuis Sagæ ineſſet potentia, ineptus tamen modus quo vtitur, verborum pronuntiatio, eam carere potentia arguit. Hoc argumentum ratione nititur. Quòd ſi negabitur Saga id cum Satana non poſſe facere quod ſola per ſe nō poteſt, vt Vuierus ait, id verò falſum eſt. Hoc argumentum captioſum eſt, & elenchus ſophiſticus à ſimplicibus ad compoſita. Eſt enim certo certius, quemadmodum nec ſolum corpus ſine anima quicquā poteſt, nec ſola anima corporeas actiones præſtare, puta bibere, edere, dormire, digerere, & quæcunq; naturalia ſunt animæq; coniunctè & corporis communia, ſed alterū cum altero ſuis actionib. optimè defungunt: eadē quoque ratione dici id poſſe fieri vt nec ſola Saga, nec Satanas ſolus ac ſeorſim poſsit quod alter cū altero coniuncti poſſunt. Fundamentū rationis huius eſt naturalis cauſarū demōſtratio ad vnū effectum concurrentiū & inter ſe adiuuantiū, vt progenies eſt à mare & fœmina iunctis, ad quam nihil diſparati poſſunt: & apud veterē quemdā Rabinū memini legere corpus & animam ſubire pœnas, quia coniunctè peccauerint. Iſtorū itaq; à rebus diſiunctis ad cōiunctas excuſatio tam probabilis eſt, quā illa cæci & pedibus capti quos accuſabat holitor ingreſſos fuiſſe hortū & fruct⁹ eius comediſſe. Reſpondenti cæco, at nihil video, nec hortū, nec arbores, Capto pedibus dicēti, nō ſunt mihi pedes quibus iuerim, Regeſsit holitor, cæcus captum pedibus ba-

bus baiulauit, hic duxit illum: ſic coniuncti fecerant quod nunquã ſeorſim potuiſſent. Quinetiam in hac cauſa maior eſt veritatis ſpecies, cùm ſolus Satanas res admirabiles (vt antè diximus) poſsit efficere[a], cædere, necare, fruges perdere, ventos agere, ignes, grandines, fulmina diſijcere, vt Deo permittente caſtiget tanquam carnifex & ſummæ illius iuſtitiæ adminiſter: ac proinde multo magis ſi iuuetur, rogetur, adoreturq́ à Sagis vt id faciat, cùm ſine precibus earum, inuocatione & adoratione infirmentur vires illius, debilitetur potentia, & ita nocendi occaſio præcidatur vt ſæpe mortuis Sagis loripedes videas erigi, curari morbos, luem deſinere, quod ſuprà demonſtrauimus. Iſtud autem argumentum, Sagas pœna indignas eſſe ſi eis Satanas ad efficiendos conatus ſuos abutitur, nec poſſe actionem ſimul & perpeſsionem eidem rei incidere, ſophiſticum & captioſum eſt. Nam actionem ſimul & perpeſsionem certiſsimum eſt poſſe eodem tempore concurrere, ſed reſpectu vario, vt ſiquis hominem deijciat in terram qui alterum ſibi adſtantem proſternat ruens. Alterum argumentum quo Vuierus adſtruit (vt paſsim nititur) Sagas pœna indignas eſſe, quia Satanas earum opera abutitur, non modò ſophiſticum eſt, ſed impietate pleniſsimum. Etenim ſi huic eſſet argumẽto locus, maxima quęque hominũ impietas abiret impunita: nã etſi homines aut vindictę ſtudio ad occidendũ feriendũ've adducunt, aut bruta impotẽtia ad pudicitiam alterius tan-

[a] Iob 1.

rius tentandam impelluntur, non ſunt tamen ex officina hac ſcelera grauiſsima, ſed commiſſa cædes de induſtria (vt ſunt Magorum homicidia & veneficia) puerorum cædes, parricidia, & conſimilia crimina quæ homines etiam à re magica alieni faciunt, à Satana procurantur, itaq; impunita forẽt. Ne plura ſi Vuieri & Doctorum à quibus ſua tela habuit argutiæ obtinerent, ſemper graſſatoribus latronibusq; eſſet effugium vindiciæq; à diabolis, in quos nec iuriſdictionem habent Iudices, nec prehenſionis facultatem: itaq; omneis diuinas & humanas leges de ſupplicijs criminũ oporteret cãcellari. Hoc argumẽto quidã Academicus aduerſus Poſsidonium Stoicũ vtebať vt abſurditatẽ illam demõſtraret quã efficiebat planè fatalis neceſsitas Stoicorũ omĩa ex neceſsitate fieri confirmantiũ. Iureconſultorum .n. axiomate [a], quod diſertè in lege Dei confirmať, ille abſoluiť cui vis facta eſt, & qui ad faciendũ aliquid coactus eſt, quia neceſsitas (vt aiunt) non habẽt legẽ, nec ſubeſt diſcretioni legũ. Itaq; hanc abſurditatem vt effugeret, à ſentẽtia ſua diſceſsit Poſsidonius [b]. At hæc noſtra cauſa eſt potior: nam inter omneis Magos conuenit non cogi à Satana quemquam vt Deo renuntiet, aut ſe diabolo voueat, ſed contrà puram liberamque voluntatem à ſuis ſubditis exigit, & cum eis contrahit liberis conuentionibus. Fatali ergo Stoicorum neceſsitati non eſt hic locus, nec edicto De eo quod metus cauſa. ff. eum enim edictum reſtitui iubet quem metus mortis aut tormentorũ oppreſſe-

[a] *l. ſi ſtuprũ. de adulter. ff. cum ſimilibus.*

[b] *Galen. lib. de placitis Hippocratis.*

preſſerit [a]: alius metus quicunq; fuerit, doloris, infamiæ, bonorum amiſsionis, non excuſatur lege [b] ſed eas actiones voluntarias lex eſſe iudicat. Itaq; multo magis contractus, conuentiones, ſacrificia, adorationes, & deteſtabilia Magorũ cum Dæmonibus conſortia non ſolùm voluntaria oportet dici, ſed liberæ ac ſpontaneæ (vt philoſophi nominant) voluntatis effecta, & ſpontè ἑκουσίως καὶ αὐτομάτως (vt Græci loquuntur) facta. Illud ergo minimè dicendum eſt, quod VVierus rationem ſequutus Doctoris cuiuſdam dixit, ſi Satanas Magis vt inſtrumẽtis vtitur, non eſſe plectendos Magos, quia ab inſtrumentis non æſtimantur actiones, ſed in quæſtione de ſupplicijs ad finem ſolum attendi opus eſt [c]: quæ rationes è medio iure petitæ [d] Doctoribus iſtis ex diametro aduerſantur. Saga enim malignos ſpiritus veluti inſtrumenta ad malefaciendum & nefarios ſuos conatus efficiendos adhibet, cùm nec pulueri, nec verbis, nec carminibus facultas vlla ſit. Nam Magos communicantes cum Satana antè oſtẽdimus orare Satanam vt hunc interimat, infirmet illum, prout id permiſsione Dei à diabolis præſtari poſſe Tertullianus doctè exponit in Apologetico [e], & in ſingulis quoq; Magorũ iudicijs videmus confeſsiones ipſorum iſtis rebus abundare. Quamobrem longè grauiora ſupplicia promerentur Magi quàm ij qui certo condictoq; pretio locant prædonum operam vt inimicos interimant: quos ſine ſpe veniæ iura addicũt morti [f], quamuis homicidium prædo non perpetrauerit [g],

[a] *l. metũ. de eo quod met. cauſa. ff.*
[b] *l. mulier. e. ff.*
[c] *l. diuus. ad l. Corn. de ſicar. l. aut facta. de pœnis. l. verum. de iniur. ff.*
[d] *arg. l. q mihi. de donat. ff.*
[e] *cap. 22.*
[f] *l. non ſolum. §. nec mandatu. de iniur. l. qui mihi bona. §. qui iuſſu. de acquir. hæred. ff. & ibi Bart.*
[g] *l. ſi quis nõ dicã rap. de epiſc. C. & ibi Bald. Angel. Salicet.*

& quotidiana iudicia condemnant. Quãto igitur eſt capitalior Magus, qui in reb. iſtis Satanã occupat? qui orat? qui adorat? Nõ eſt igit quod Vvierus & boni eius Doctores poſtulẽt Magos pœnas dare de Satanæ maleficijs, aut indignè calumnientur legẽ Dei[a] quæ hos vetat illorũ pœnas luere: nam tota ſcriptura Sacra documentis iſtis plena eſt, Deũ à Magis ſummè abhorrere, eosq́ plus quàm parricidas, inceſtuoſos, atq; Sodomitas abominationi eſſe, imò tantopere eos deteſtari vt q̊ties eorum meminit toties æſtum, furorẽ, vltionẽ pronuntiet: q nuſquam in alio ſcelere ſit præterq̃ in cauſa idololatriæ[b]. Eodem reſponſo argumentum alterũ refellit quod Vvierus à bonis ſuis Doctorib. mutuatur, confeſsionib. ſtari non oportere niſi veræ ſint atq; poſsibiles: fateor. Sed aſſumptio qua dicit nihil eſſe ex iure poſsibile quod à natura nõ ſit poſsibile, hæc ergo aſſumptio falſa eſt & impietatis plena: tollit enim ſingula Dei miracula operaq́ contra ordinẽ naturæ facta, adeoq́ ipſa religionis & pietatis omnis in Deũ fundamẽta: imò ſi huic axiomati daret locus, omnes articuli fidei delendi eſſent. Verùm vt in argumento iuris conſiſtamus, Hermaphroditas aliaq́ monſtra contra naturam eſſe nemo negauerit: ea verò admittit atq; agnoſcit lex[c]. Nec verò negari poteſt id cõtra naturam eſſe quod ſe Vvierus oculis ſuis vidiſſe narrat, cùm homo feras ita ſiſtit verbo vt tandem ad ſe pertrahat. Etiam contra naturam eſt diuinare quis furtum fecerit; capitali tamen ſupplicio afficitur

[a] Ezech. 21. l. crimen patronum. de pœnis. C. l. ſancimus. c.

[b] Exod. 15. 32. Leuit. 20. 26. Num. 11. 25. Deut. 29. 33. Ioſue 7. 23. 1. Sam. 24. 2. Reg. 13. 2. Paral. 12. 28. 29. & 36.

[c] l. Hermaphroditus. de ſtatu hom. ff.

tur[a] quiſquis Magos de furto conſulit, & quiſquis
ex hac præſumptione furẽ in ius vocauerit. A na-
tura fieri non poteſt vt homines grandinẽ tempe-
ſtatémve cieant, frugéſve carminib⁹ enecent: at id
leges accipiunt tanquam certiſsimum[b], quamuis
natura ἀδύνατον, & ſupplicium capitale vtentib. hac
arte irrogant. Non iura ſolùm igitur gentium, ſed
diuinæ leges quàmplurima agnoſcũt natura quì-
dem impoſsibilia, ſed poſsibilia contra naturæ or-
dinem & legẽ: ſed has leges Vvierus & conſortes
eius è Pandectis & Codice ipſo lubentiſsimè exi-
merent: etiam Dei lege animus eſſet idem facien-
di, dum aiunt ſi quarum legum cauſę non ampliùs
comperiuntur veræ, eas leges corrigi oportere.
Scilicet id pro confeſſo habent quod eſt totius di-
ſputationis caput, & principium, τὸ ἐξ ἀρχῆς petunt,
vt dicitur in re ſophiſtica, id aſſumentes quod fue-
rat concludendum, errore in Dialectica grauiſsi-
mo. Atqui tantum abeſt vt aſſumptionem iſtius
argumentationis eis concedamus, & res poſt o-
mnem hominum memoriam ab annis quater mil-
le de Magis exploratiſsimas nunc demum Vvieri
& Doctorum eius ſeculo dicamus falſi compertas
eſſe, vt contrà Auguſtinus ipſe (quod antè dixi-
mus) annotauerit omneis philoſophorum & re-
ligionum quæ vnquam extiterunt ſectas Magiæ
pœnas decreuiſſe. Plutarch. etiam in Apophthe-
gmatis à Perſis ſcribit ſupplicio omnium crudeliſ-
ſimo affectas fuiſſe Sagas, quarũ caput inter duos
lapides elidebant. Multos ſcripturæ Sacræ locos

[a] *l. item Labeo. §. ſi quis aſtrologos. de iniur. ff.*

[b] *l. eorum. l. multi. l. nemo aru. & toto titul. de malefic. C.*

annotauimus quibus hoc ipſum inculcatur, & grauiſsima mortis ſupplicia aduerſus Magos in lege Dei decernuntur. Platonis quoq; leges annotauimus capitali ſupplicio addicentis Magos. Hiſtorias complureis adduximus (at ne centeſimã quidem earum partem) iudiciorum in Magos capitalium, & in eos pariter qui libris magicis vtebãtur. Erroris igitur & ignorantiæ totam antiquitatem neceſſe eſt condemnari, deleri omneis hiſtorias, diuinas & humanas leges antiquari, vt falſas ludicras & falſis nitẽtes principijs: atq; his omnib. opponi Vvieri & aliorum aliquot Magorum ſententiam, qui inter ſe ad ſtabiliendum & confirmandũ regnum Satanæ conſociati ſunt. Hoc Vvierus inficiari non poteſt, niſi verecundiam omnem abiecerit, qui in libro de præſtigijs [a] plus execrabilium magicarum ſortiũ promulgauit quàm magiſter ipſius Agrippa vnquã fecerit. Ille enim libros ſuos de occulta philoſophia planè retractauit ca. xlviij. de vanit. ſcient. hic verò diſcipulus illius cõmonſtrat digito & ante oculos ponit quicquid Satanas principes Magos docere põt: ſed multas Dei voces ſanctorumq; Doctorum interſerit, vt venenũ cum melle infundat animis, prout hic eſt ſemperq; fuit cõmunis ſtylus Satanę. Quamquã iſti homini mentem ſic ademit Deus, vt nõ ampliùs aquæ aduerſet ignis quàm ipſe ſibi. Fatet enim locis quàmplurimis non Sagas, ſed eum qui artem magicã exercet capitali ſupplicio affici oportere. Confiteor, ait [b], magicas artes capitales eſſe, ſed Lamiæ nõ cõtinentur.

[a] lib. 5. ca. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 21. 25. de præſtigijs.

[b] lib. 6. ca. 24. de præſtig.

tinentur: vt ſi quis dixerit homicidas ſuſpendi oportere, ſed graſſatorib. cõdonari. Innumera ſunt dicta eiuſmodi. Alibi autem dicit[a] non eo ſupplicium mereri magos q̃ cum Satana pepigerint & Deo renuntiauerint, quia decepti ſunt & cauſam præbuit contractui dolus: ideoq; contractum eſſe irritum, & hominib. deceptis, ac non decipientib. ignoſcendum. Hæc ridicula ſunt Doctorum Italicorum argumẽta, qui tam ſtrenuè in iſta arte prouecti ſunt vt iſta lues Italiam totam perualerit & infecerit Galliam, vim facientes legib. vt iſtud malum induant aliqua probabilitatis ſpecie. Nemo autem tam ſtupidus eſt aut demẽs, qui inſulſum iſtorum argumentorum non videat ἄτοποις. Si enim à ſubdito facta conuentio ſuaſu alterius qui eius principem odit capitaliter, ſine vlla ſpe veniæ punitur morte, quo tandem iure cõuentio facta cum Satana excuſari poſſet infenſiſsimo Dei & piorũ aduerſario? Etenim vt nunquã Magus homines, pecudes, fruges nece maleficióve affecerit, ſed homines ſortibus infeſtos ſemper ſanauerit & tempeſtatem propulerit (vt quidã Magus Curio Sauillaci ad Tholoſam tẽpeſtates ſemper à parochia ſua abarcebat) cùm tñ Deo renuntiauerit & cum Satana pepigerit, dignus eſt qui viuus pereat incendio. Nam conuentio hæc longè eſt capitalior quã ſi igne gladióve fruges homines aut pecora enecet, quia hoc maleficium in res creatas intenditur, quibuſcum iniri poteſt cõuentio[b]: qui autem cum Satana paciſcit̃, maieſtatẽ Dei oppugnat palàm &

[a] libr. de lamijs cap. vlt.

[b] 1. Sam. 2.

contemnit eum. Itaq; lex Dei mulierem Sagam ſtatim necari iubet, non adhibita diſtinctione vtrum fruges an pecudes perdiderit: quem in locum annotauimus Legem vti voce מכשפה, id eſt, præſtigiatricis, oculos faſcinantis, vt Doctor Abraham Aben Ezra, & interpretes omnes conſentiunt. Atq; hoc quidem apprimè oportet obſeruari (nam lex Dei ita ſe habet vt nulla vox emphaſi ſua careat) vt illud neminē fugiat, Magos nō eam ob cauſam præcipuè caſtigandos q̃ homines pecoráve necauerint, ſed quòd Satanæ pactum iniuerint. Vt verò noſcantur ij qui cum Satana pepegerint, Lex vnam ſpeciem oculis exhibet digitoq; monſtrat, puta illius qui ſic oculos præſtinguit atq; faſcinat vt id quod non eſt ſæpe videndum præbeat, aut qui incantat carmine: itaq; ſtatuit certiſsimã hãc & indubitatam inter alias probationem eſſe exiſtimandam pacti cũ Satana initi, ſi quis oculos faſcinet, incantet carmine, aut alia cõmittat eiuſmodi: Hæc enim Magi perſæpe faciunt, vt riſum moueant, & induſtrij homines habeantur. Sic Vvieri & ſociorum dicta radicitus exſecantur, & Iudicibus materia præciditur ampliùs quærendi vtrum Magus cum Satana pepigerit nécne, quid, quando, quomodo pepigerit, aut an nociturus alicui ſortē vllã maleficiúmve immiſerit: harũ enim rerũ probationes penè forent ἀδιώκτοι, quia non niſi in tenebris & deſertis locis, & modis ꝓpè incredibilibus ijs qui factum non audiuerint, plurimùm cõmittuntur. Non quod alienum ſit ab æquo & bono, ſi de his

rebus

rebus quæſtio habebitur: ſed Deus lege docere voluit illud ſufficere ſi Magum probabitur carmine fuiſſe vſum, aut oculos faſcinaſſe: quod præſente Rege Triſcalanus fecit, orbes catenæ aureæ quã geſtabat nobilis quidam ad manum ſuam pelliciens intactos, cùm tamen integra ad collum nobilis illius catena permaneret: itemq́ alibi Breuiariũ Sacerdotis ita diſsimulans & chartarum ludus eſſe videretur. Iſta probatio ſufficit vt ad condemnationem Magi procedatur, quia res iſtas quæ non vllo diuino miraculo fiunt ſed contra naturam veniunt, à Satana pręſtari conſtat certiſsimè, idq́ expreſſa conuentione cũ eo facta & iuramento confirmata. Hæc eò dicimus vt ad iſtos magiſtros ſortium artificesq́ probè attẽdatur, & tempeſtiuè ac ſeriò animaduertatur. Sic fuit Iudæus Magus nomine Sedechias qui (vt narrat Ioan. Abbas Tritemius) emittebat hominẽ in aera, in membra diſcerpebat, eaq́ recollecta adunabat, vt Simon magus Nerone præſente fecit: currũ etiã onuſtũ fœno cũ equis & agitatore corã toto populo abſorbebat. Vvier. ipſe[a] non auditũ à ſe in German. ſed viſum tradit fuiſſe hoĩem q̃ cœlũ verſus aſcẽdebat, & trahebat poſt ſe vxorem atq́ ancillam hęrentes pedibus hanc heræ, illam viri, cum maxima populi admiratione, vt ſuprà meminimus. Atque hoc quidem pacto & Vviero & Doctoribus illius reſpõderi poteſt, id credendum eſſe negantib. quod natura eſt impoſsibile, cũ à ſe Vvier. ipſe[b] res eiuſmodi confiteat̃ viſas quę natura tñ ſunt impoſsibiles:

[a] *lib. de præſtig.*

[b] *lib. 1. cap. 12. de præſtig.*

vt i-

vt idem ſe oculis ſuis vidiſſe autor eſt cùm puella Henrietta nomine à diabolo ſine quiete vlla per aërem ferebatur in arce Laldebrocenſi Ducatu Gel driæ: quæ hiſtoria, vt ſola eſſet, labefactandis omnibus Vvieri ſociorúmque argumentis ſufficeret. Quamquam totus liber eius exemplis abundat rerum quæ contra ordinem & facultatẽ naturæ acciderunt, & quas fateť idem ſpirituum malignorum opera effectas eſſe: vt de cultro extracto è ventre puellæ cui nullum vlceris veſtigium inerat, quod ſe in maxima virorum frequentia vidiſſe narrat, & & cultrum adhuc in rerum natura eſſe: ſimiliter ꝙ ſe vidiſſe ait[a], cùm Vlrici Nuſſenſeri faſcinati corpus ſecareť, ex eo educi cultros quatuor, baculum craſſum, clauos multos, & fili plurimũ, multis medicis aliiſq; præſentib. ſpectaculum illud admirantibus. Falſus igitur ſermo & impietatis plenus, ꝙ natura fieri non poteſt id credi non oportere. Verũtamen vt miraculoſas iſtas actiones & faſcinationes contra naturã venientes omittamus, id prçcipuè agitur vt ſummo iure puniantur ii qui Deo renunciauerint & ſe Satanæ permiſerint, quam actionem eſſe impoſsibilem Vvierus non affirmauerit. Quoniam verò difficilis eſt iſtius impietatis probatio, lex Dei multari morte faſcinatores iubet oculos phantaſiamq; prçſtinguẽtes, idq; cũctatione: nimirum pro certo habens faſcinatorẽ eſſe magum pactionis cum Satana expreſſç tacitæ ve reũ. Multò igitur magis ſummo iure cum eo agi opus eſt, ſi aut confeſsionib. aut teſtimoniis aut ſcripto pare-

[a] lib. 4. de præſtig. cap. 9.

parebit conueniſſe cum Satana, aut maleficia exercuiſſe quæ natura committi nequeunt. Illud enim notari (vt dixi) & ſępe inculcari conuenit, legem Dei, cùm de Magis & pœna eorum capitali loquitur, diſertè non meminiſſe necis pecorum hominúmve aut maleficiorum fruges infeſtantium (nã hæc minima ſunt mala quæ Magi perpetrent) ſed eorum qui faſcinant & carminibus oculos præſtinguunt, qui mortuos conſulunt, qui deníque res faciunt cæteras quarum interpretationem antè attulimus. Nam quia θαυματουργοὶ iſti contra naturam venientes ludibria perſæpe exhibent, molliuntur Iudicum animi & nihil eis ineſſe mali omnes exiſtimant. Sic vir quidam magnus & autoritate valẽs, qui poſt mortem incuſatus eſt magicarum ſortiũ, ſolebat ſeueritatem iudicum ad riſum flectere vt Magos eriperet. Sic eleuando impietatis cumulo Satanas riſus excitat: ſic carminibus indulgent Sagæ, & procurãt vt denis ſortilegijs vnum aliquod factum agyrticum illabatur, vt quicquid faciunt agyrticę ſubtilitatis & agilitatis eſſe videatur. Quãobrem Deus nominatim cauit vt qui oculos faſcinant plectantur morte, & (quòd grauius eſt) præcipit ne ſinant viuere, vt ſtatim eo ipſo die (inquit Hebræus Philo[a]) dedantur morti: quod idem autor eſt fuiſſe obſeruatum. Quibus ex verbis apparet iudicia non laborauiſſe de inquirendis alijs magorum maleficijs, ne probationis grauitas ſupplicia retardaret. Vuierus autẽ vt euertat leges in magos latas omneisq́ historias in dubium vocet, in

[a] lib. de ſpecial. lib. legibus.

refutanda opinione Lycanthropiæ operam con-
ſumit, id meram eſſe illuſionem prædicans. At ne
eo quidem pacto reſpondet ad legẽ Dei, quæ præ-
cipit vt qui ſic illudunt plectantur morte: neq; hic
quæſtio agitur ſit'ne vera mutatio corporis huma
ni in lupum ratione integra permanente, an plena
corporis & animæ tranſmutatio, an verò ſimplex
illuſio & faſcinatio eorum qui ſpectant corpore a-
nimoq; integris. Amplius tamen Vuierus audet[a],
nihilq; niſi illuſionem defendit eſſe. Id verò nec Ma
thematici hominis nec philoſophi factũ eſt, id te-
mere affirmare quod non intelligas: ſed in hac cau
ſa ad effectum attendi neceſſe eſt, idq; obſeruari q̃d
dicitur ὅτι ἐστὶ, cauſam verò, id eſt, τὸ διότι, permitti Deo.
Omnia autem Vuieri argumẽta nitũtur caduco &
putri fundamento, cùm de ſpiritibus, dęmonibus,
& actionibus eorum perinde diſputat ac ſi de reb.
naturæ ageret, cœlum terræ miſcens, & in præfa-
tione operis demonſtrauimus. Hiſtoriam Iobi ve-
ram confitetur eſſe, à Satana excitari ventos, fulmi
na, ignem, inimicos, quibus euertit & conſumpſit
domos, liberos, familiam, pecoraq; Iobi momento
vno, hunc quoq; opera illius à vertice ad pedes i-
mos vlcere incurabili afflictum eſſe, quæ omnia fa-
ctu difficiliora ſunt, quàm in lupum transfiguretur
homo: at permagnam iſtam potentiam Satanæ
Deus tradidit. Nabuchodonozorem quòq; Mo-
narcham Aſsyriæ Vuierus non negaturus eſt in
bouem mutatũ eſſe depaſcentẽ herbam annos ſe-
ptem, verſa pelle, pilo, vnguib. formaq; tota, dein-
de figu-

[a] Auguſt. li. 18. de ciuit. Dei, cap. 18. & li. de ſpiritu & litera cap. 26.

de figuram priſtinã recepiſſe, vt Danielis Prophetæ hiſtoria docet. Quòd ſi mutationem iſtã Regis Nabuchodonozoris non fabuloſam illuſionẽ, ſed veram hiſtoriam eſſe cum ſacra Scriptura dixerit, fateatur ergo æquè poſſe fieri vt homines in lupos aliasq́; feras transfigurẽtur: Sin Magorum mutationem in lupos & alias feras affirmet fabulas illuſionem eſſe, certè hiſtoriã quoq; ſacrã fabuloſam illuſionem eſſe concluſerit: Nam ſi factũ eſt in vno, in alijs etiam poteſt, cùm potentia Dei minuta nõ ſit. Hoc argumẽto vtiĩ, vt oſtẽdat re vera Magos à Satana deportari, exẽplo veri hominis Ieſu Chriſti ſuper templum & montem à Satana exportati. Quòd ſi Deus Satanæ in Iobum & Ieſum Chriſtũ hanc facultatem dedit, quis dubitet in Magos atq; impios etiam ampliorem dari? Etenim Vuierus [a] aſſentiĩ in libro de Lamijs Nabuchodonozorem à Satana in bouem mutatum eſſe: Rem pudendã planè, Vuierum in Nabuchodonozore confiteri (nam infitiari qui poſſet?) transfigurationẽ in beſtiam in Satana effectã eſſe, negare in alijs. Nã Canon Epiſcopi [b] & cõſimiles alij de transformatiõe eos ſpectant ſolummodò qui facultatẽ efficiẽdi res iſtas Magis aut Satanæ per ſe ineſſe putãt. Illud verò dementiæ foret atq; hæreſeos, ſi quis facultatẽ iſtã, cùm videĩ, Satanę dari à Deo nõ putet improbis caſtigãdis: blaſphemiæ, ſi terminos potentiæ Dei præfigeret: capitalis temeritatis, ſi de ſecretis eius iudiciũ faceret. Nam, vt apertè dicam, potentia rerum creatarum eſt potentia Dei, nec minus

[a] lib. de Lamijs. cap. 16. & li. 1. de præſtig. cap. 24.

[b] 26. q. 5.

elucet Dei gloria in potentia quam tradit Satanæ, quàm in omnibus creatis quę in terra degunt, cùm in Iobo dicatur non exiſtere in terra potentiã quæ cum potentia illius comparetur: quibus ex verbis cognoſcimus actiones ſatanæ ſupra naturam eſſe, nec eas ad legem cauſarũ naturalium metiri oportere. Magos quoq; Regis Aegypti legimus baculos in ſerpentes exẽplo Moſis conuertiſſe: Moſem verò nequaquam illuſiſſe certum eſt: fuerũt igitur ſerpentes veri, quod longè eſt difficilius quàm vt natura vnius animalis in alterum transformetur. Verum quidem illud eſt Deum creauiſſe om̃ia, nec alium creatorem eſſe quàm Deum ſolũ: at illud non dicitur, nec vſquam legitur à Satana aut Magis omnibus creatam nouam ſpeciem vnicam aut formatam eſſe. Sed ſi poteſtatem hanc Deus Moſi contulit, eam certè potuit & adhuc poteſt Satanæ & Magis tradere: ea enim ſemper eſt potentia Dei, ſiue ordinaria, ſiue extra ordinẽ, ſiue ἀμέσως ſiue per res creatas, vt Aquinas [a] & Scotus conſentiunt, & nos antè demõſtrauimus. Sed Vuierus fallit, cùm creationem pro generatione, & generationem pro tranſmutationè accipit. Prima eſt de nihilo, Creatoris propria: Secunda ex eo quod ſubſiſtit, diciturq; γένεσις in formarum generatione: tertia non eſt motus, ſiue κίνησις, ſed ἀλλοίωσις ſolùm & μεταβολὴ, mutatio & accidentalis alteratio eſſentiali forma remanente [b]. Quod itaq; ſemel à Creatore creatũ eſt, id creaturę generant ſucceſsione, & transformãt proprietate ac potentia quam dedit ipſis Deus. Hanc Aqui-

[a] lib. 1.

[b] Ariſtot. lib. 3. & 5. φυσικῆς ἀκροάσεως.

Aquinas[a] virtutem naturalem vocat, de ſpiritibus ſic loquens, Omnes angeli boni & mali habent ex virtute naturali poteſtatem transſmutandi corpora noſtra. Veteres autem inde ab Homeri ſeculo, & quicunq; de Magis mutationē iſtam expertis cognouerunt, conſentiunt (vt ſuo loco diximus[b]) rationē formamq; eſſentialem manere immutabilē. Hæc ergo ſimplex accidentalis formę & corporis eſt alteratio, nō vera transformatio. Sed Vuierus Phyſicè de rebus metaphyſicis diſſerens, ad fundamenta & principia Phyſicæ impingit paſsim: cūq; ſe infinito diuinarum humanarumq; hiſtoriarum numero de transfiguratione hominum in beſtias oppreſſum videt, dicit corpora à Satana ſoporari. Atq; id quidem in horam poſſet diem've fieri: ſed hominem incolumem amplius ſex dies ſine cibo à natura viuere eſt impoſsibile. Id Plinius autor eſt[c] explorauiſſe veteres in ijs omnibus qui ſententia lata necabantur fame, iuueneſq; magis quàm ſenes fame affici: quamobrē fame in obſeſsis locis priores, teſte Hippocrate[d], moriuntur. Sed in Liuonia dies minimùm duodecim homines in lupos verſi manent, alij treis menſes: etiam veteres annotarūt[e] qui decem annos transformati fuerint poſtquàm fluuium quendam traieciſſent. Illud verò obſeruatu dignum, non extare exemplum vllum ferarum verſarum in humana corpora, vt Peucerus ſcribit. Præterea iudicio in Parlamēto Dolenſi lato xviij. Januarij. M.D.LXXIIII. contra Aegidium Garnerium Lugdunenſem cōtinetur ipſius confeſsio:

[a] diſt.7.art.5.

[b] lib.3.

[c] lib.11.ca.54.

[d] lib. de carnib.

[e] Plinius.

nempe puellas duas puerumq́ vnum ab ipſo voratos eſſe, primam die S. Michaelis ad Serranam ſyluam in vico Caſtenoij, dimidio milliari ab oppido, eamq́ occiſam & vnguibus ſpecie lupi fuiſſe laniatam, vt ſuprà copioſius diximus[a]: quæ confeſſio puerorum morte, loco, tempore, forma, & teſtimonijs eorũ qui ſuperuenientes facto ſpeciẽ viderunt lupi fuit confirmata. Certè aut corpus in figuram lupi verſum oportuit, aut humanã animam in corpus lupi transmeaſſe, vt omnia tã accuratè obſeruare poſſet. Quamuis ex poſteriore hac ſententia fatendũ eſſet duas ſimul formas in vnum ſubiectũ concurrere, quod ex diametro principijs Phyſicę aduerſat[b]: Vuierus aũt qui de rebus Metaphyſicis diſceptat Phyſicè, fatet ſexcentis ſuorũ librorũ locis diabolos (hi aũt ſunt intelligentes formę) ingredi corpora hominũ q̊s ea de cauſa veteres δαιμονῶντας appellabant. Quamobrẽ nunq́ Ariſtoteles in libris Phyſices de ſpiritib. & intelligentijs diſputauit, ſed reiecit in libros τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, ab ijs incõmodis rebusq́ abſurdis metuẽs quib. ſe priores implicauerãt qui Mathematicas quæſtiões cũ Phyſica confundebãt, eoq́ nomine reprehẽſionẽ ipſius ſubierũt[c]. In eundẽ errorẽ Vuierus labit, & quicũque adhærẽt eius argumẽtis. Nã Ariſtoteles Phyſicũ axioma ſtatuit, formã phyſicã ſeparatã à naturali corpore interire, in Metaphyſicis verò animã humanã excipit, q̃ in libr. de partib. animantiũ ait θύραθεν ἐπεισιέναι. i. θεόθεν οὐρανόθεν, ὑψόθεν, extrinſecus ad hominem venire, & corrupto humano corpore ſub-

ſiſte-

[a] li. 2. cap. 6.

[b] Ariſtot. lib. de ortu et interitu.

[c] lib. 1. φυσικῆς ἀκροάσ.

ſiſtere. Vuierus etiam qui actiones ſpirituum Phyſicæ conat̃ exponere millies in libris ſuis aſſerit diabolos migrare de loco in locum: & ita res habet, prout in eis cernimus quos obſident exportant've dæmones: nihilominus ſi vera ſunt principia Phyſicę quę ſtatuit Ariſtoteles, à natura fieri nõ poteſt quin res omnes mobiles quę locum occupant ſint corpora: id aũt ſpirituum naturæ planè aduerſat̃. Idẽ verò Ariſtoteles Theologicè, id eſt, Metaphyſicè diſputãs ait [a] ſeparatos ſpiritus motionis autores eſſe corporib. cœli, & per accidens motũ quoq; excepto primo mouente perpeti. Et Deus ipſe purisſima ſimplicisſimaq; natura Angelos om̃eis ſuperans de ſeipſo dicit, Cœlum & terrã ego impleo, ac propterea appellatur מקום id eſt, locus, quia mũdus in ipſo eſt, non autem ipſe mundo includit̃, vt Hebræi Doctores in illud Eſaiæ tradunt, Cœlũ mihi ſedes eſt & terra ſcabellum pedum meorum. Quòd ſiquis cũ Auguſtino dixerit ex Apuleiana definitione dæmonũ quã Academici acceperunt, Dęmonas eſſe corporeos: id verò admirabilius, & à conuenĩẽtia naturæq; lege alienius futurũ eſt. Nã corpus vnũ in alterũ penetrare poſſet: itaq; tota penè Phyſica euerteret̃ hoc principio nitẽs, nõ poſſe m̃ dimenſiones penetrari, cũ dæmones in hominũ corpora penetrẽt, quod Vuierus ipſe confitet̃ paſſim. Ineptũ igit̃ fuit fundamẽta argumẽtorũ de Magis & actionib. dęmonũ ex principijs & hypotheſibus Phyſicis petere, ijsq; peſſimè (vt diximꝰ) intellectis. Hæc ita ſe habere videbit manifeſtò quiſqs

[a] lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Philoſophorũ libros ſeriò legerit & intellexerit: il-
lis enim, inprimis verò Academicis, in cauſa Dæ-
monum, bona ex parte cum Theologis conuenit.
Nam cœlorum motus & cœleſtiũ luminum æquè
à Scriptura ſacra atq; à Philoſophorum grege An-
gelis tribuit, vt videmus apud Ezechielem & Pſal
mo lxviij. verſu xviij. vbi ait Chaldæus interpres
eſſe vicies mille luminaria, & eis mouendis Ange-
los totidem. Thomas item Aquinas (quem recen
tiores Græci pro philoſopho tanto habuerunt vt li
brorum illius præſtantiſsimum fecerint è Latino
Græcum) ſingulas ſpirituum Magorumq; actio-
nes veras eſſe putat, vt antè demonſtrauimus: nec
mirum eſſe aſſerit[a], quòd Simon Magus diabolo-
rum opera fecit vt loqueretur canis. Sic Magi qua
tuor qui Pictauij anno M.D.LXIIII. fuerunt con
cremati, dicebant hircum quem adorabant de no-
cte ſecum loqui ſolitum: & Paulus Grillandus[b]
ſcribit Sagam à ſe Romæ fuiſſe viſam cùm illic eſ-
ſet, Franciſcam Sienenſem nomine, quæ coram o-
mnibus faciebat vt loqueretur canis. Atq; hæ qui-
dem actiones omnes & ſimiles aliæ mirificæ, quas
Vuierus fatetur, cõtra naturam fiunt. Hic ergo ne-
ceſſe eſt ceruices corã Deo demittamus, & tenui-
tatem confitentes noſtri ingenij principia naturæ
rationesq; negligamus: quibus toties profectò fal
limur quoties ex eis volumus ſpirituum actiones,
dæmonumq; ſocietatẽ cum Magis expendere, eo-
que pacto παραſυλλογιſμὸν iſtum conficere, actiones
iſtas veras eſſe non poſſe quia contra naturã ſunt,
& quic-

[a] Clemens in itinerario.

[b] lib. de ſortilegijs, ſection. 7. num. 24.

& quicquid à natura fieri non poteſt id eſſe impoſſibile. Purũ certè paraſyllogiſmum & elẽchum ſophiſticũ: vt ſiquis de ſcelerato homine dixerit, bonus laniſta eſt, bonus igit: nam à coniunctis ad ſimplicia nõ valet conſequẽtia. Vvierus aũt[a] omnino volens quacunq; ratione Sagis prębere effugium, eas à diabolo poſsideri & vim pati narrat. Atq nemo tam oculis captus eſt qui nõ videat quantũ ſit diſcrimen inter eas Sagas, q̃ ſe vouerunt, dicarunt addixerúntque Satanæ, & eas quas malignus ſpiritus obſidet: cùm illas ꝓſtibulis impuriſsimis, has pudicis virginib. vim paſsis cõparandas conſtet. pręterea quis Satanã erga ſuos fideles ſubditos credat tã inconſyderatè agere? Idem poſteà cõfirmat fieri nõ poſſe à natura vt Sagę tã breui tẽporis ſpatio in cœtus ſuos trãſportent. Nos aũt ad ſermonẽ iſtũ copioſè ſatis reſpondimus. Hic verò Vvierus demonſtrat q̃ parũ ſit Mathematicus, quẽ perpuſillum Phyſicæ deguſtauiſſe ſuprà oſtẽdimus. Nã 8. cælũ cũ aſtris omnib. horis 24. videmus cõuerſari, cuius ambitus eſt ſupra q̃ 133000000. milliariũ, vt bis mille paſſus Geometricos milliari aſsignemus. Etenim licet Archimedes & Ptolemæus interuallũ Solis à terra ſolùm demõſtrauerint 1209. ſemidiametra terræ cũ dimidio capere (eſt aũt ſemidiametrũ milliariũ 1800. vt milliarib. bis mille paſſus tribuas, ambitus aũt terræ ſemidiametrorũ 6. cũ 7. parte ſemidiametri, vt collectis Hipparchi obſeruationib. Ptolemęus demõſtrauit) Arabes tñ Alphragã, Albategni, Tebit, Campan vlte-

[a] *lib. de Lamijs. cap. 16.*

rius prouehentes ſcripſerunt diſtare terram ab o-ctauo cœlo 20081. terræ ſemidiametris, & minutis viginti octo, quæ efficiunt milliaria 3614580o. R. Moſes Ramban lib. iij. More nebocim amplius eſſe ſtatuit, quia demonſtrationes Aſtronomicæ ex ſenſu fiunt. Verumtamen vt minimum ex omnib. numerum retineamus; certa eſt illa Ptolemæi demõſtratio, tantã eſſe proportionem ſemidiametri cum arcu quanta eſt 52. ad 60. ex Euclidis autẽ demonſtratione in lib. 3. ſex ſemidiametra vnius circuli præciſè faciunt hexagonum: itaq; ſemidiametrum à centro terræ ad cœlum octauum vſq; ſexies planè comperietur in octauo cœlo. Interſunt igĩt ſexies 6146800. milliaria, cum dimidio circuli graduum 48. Quòd ſi octo gradus ad vnumquenque arcum hexagoni circuli aſſumpſeris præter ſex illa ſemidiametra, cõficientur mil. ampliùs 28916690. adde quæ omiſimus minuta 28. milliarium 800. totus ambitus octaui cœli futurus eſt 245991440. milliarium quæ horis xxiiij. percurruntur. Longè ampliora ſunt nonũ decimumq; cœlum. Optimè enim Ptolemæus in Almageſto monſtrat totam terram (cuius ambitus eſt 1160. milliariũ) cum Solari tãtùm circulo comparatam qui longè octauo minor eſt, tam exiguum punctum, eſſe vt ſenſu ne queat percipi. Quòd ſi horis viginti quatuor fit octaui cœli conuerſatio, certè minuto horæ (ſexagena aũt minuta conſtituũt horã) emetĩt octauũ cœlum 1706155. mill. motu Angeli diuinitus hac facultate prędíti, quẽ Hebręi[a] vocant Cherubinũ verſantem

[a] *Leo Hebræus lib. 2.*

ſantẽ rotam flãmantis gladij.i.cœleſtiũ luminariũ: an igiẽ non poſſet Satanas, quẽ Deus tanta in terram poteſtate inſtruxit, horæ ſpatio hominẽ ad cẽtum ducẽta've mill. tranſuehere? Manifeſtũ eſt igiẽ non eſſe hunc motũ à natura ἀδιώατον. Ioanna Haruilleria (q̃ viuã die April. vlt. 1578. crematã fuiſſe ſuprà meminimus) ſe poſtremò in lõginquiſsimas partes fuiſſe exportatã, multumq́ tẽporis antequã perueniret ad cœtũ cõſumpſiſſe fatebaẽ, reuerſam verò defatigationis plurimũ ac laſsitudinis expertã eſſe, vt ex iudicio illius didici ꝗ mihi Claudius Fayus Procurator Regis apud Ribemõtenſes attulit. Illa verò ſpectata eſt Vvieri malitia, cùm ſcribit cap. 8. de Lamijs confiteri Sagas id ſibi negotij à Satana mandari vt dum monſtraẽ hoſtia aut terrã inſpuãt, aut crucẽ terant pedib. Quã occaſionẽ Vvier. arripit vt eos decipiat q̃ à miſſa defecerunt, dicens rem eſſe ridiculam. Sprang. etiam ſcribit ſe quæſtionem de Sagis habentem audiuiſſe multos expreſſo cum Satana pacto recipere ſe artus diffracturos Crucifixis, idq́ preſertim die antepaſchalis Veneris. Hoc Vvier. totum ſtultitiæ imputat. Hic verò nõ placet queſtionẽ aggredi de religiõis merito, q̃ multi Theologi copioſè explicauerũt, neq́ eſt præſentis argumenti: ſed technas Satanę affirmo eſſe incredibiles niſi optimè attendaẽ, ꝗ ille nõ fecit qui puerilem admodũ conſcripſit librũ de Satanæ ſtratagematis. Iſtud enim eſt conſilium Satanæ, vt ipſius ſubditi ad contẽptũ abnegationemq́ Dei ſolũ adducanẽ, ſed etiã oĩs religiõis & earum

omniũ rerũ q̃ putanẽ eſſe Dij & metu à maleficijs abſterrere poſſunt, & ad ſatanã omnino auertãtur. Inter Magos itaq; cõuenit, id primũ Satanã à tyronib. nouitijsq; Magis exigere vt Deo & omni religioni renuntiẽt, pro certo habẽs quiſquis religioni cuiuis renũtiauerit eũ ad omnẽ impietatẽ & ſcelus proiectũ fore. Etenim Romę in nocturnis etiã Bacchi ſacrificijs innumeri Magi cõperti ſunt, qui mille inceſtos & nefarios coitus exercebant, innocẽtiſsimos quoſq; mactabãt: quamobrẽ per totã Italiã in perpetuũ fuerunt vetita, & Magi quãplurimi affecti morte[a]. Sic in primitiua Eccleſ. (vt Epiphani⁹ teſtis eſt) inſinauit Satanas damnabilẽ Magorum Gnoſticorũ ſectã, qui religionis ſpecie ſacrificabant infantes ex inceſtis congreſsib. ipſorũ natos, tundebant in mortarijs cum farina & melle, factasq; ex eis placentas ſuis ſectatorib. veſcendas dabant, atq; hanc ſuam cœnã eſſe prædicabant. Hi veri fuerũt Magi edocti à Satanã, cuius hic præcipuus eſt ſcopus vt omnem religionẽ ex humanis mentib. eximat ad ſtabiliẽdum potentiã ſuam, aut etiã vt ſuperſtitioſa religionis ſpecie tegat omnia ſcelera quæ fieri poſſunt ad contẽptũ Dei vel eius qui putaẽ Deus. Nã quiſquis aliquid cõmittit ad contẽptum lapidis materięue alterius q̃ habet pro deo, hunc tantundẽ penè cõfirmo offendere, quãtum is offendit qui Deum verũ æternum quẽ nouit blaſphemauerit: vt olim Caligula[b] Iouis aſſumens imaginem in aurem eius inſuſurrabat contumelias, & ſtatuam cõminuebat Veſtę quam veſtales oſcu-

[a] Liuius.

[b] Suet. in Caio.

les oſculandam ei præbuerant. Non quòd à natura ſit maleficium cōminui Veſtalium ſtatuā: ſed in Caligula blaſphemum fuit & impium facinus, cuius iſtud fuerat propoſitum vt cum contēptu prouocaret quem habebat pro deo. Deus enim ad animum ſemper mentemq́ue hominum reſpicit, & geſtus negligit, ideóque ſcrutator cordiū appellatur. Sciens itaque Baruc populum in Babylonia captiuū eò impelli vt corā imaginibus è metallo, ligno, lapide procideret, ſcribit in hanc formam, Cùm imagines humeris portari videbitis vt reuerētia ipſis habeat̃, dicite cū animis veſtris, ad te, ô æterne Deus, hic honos pertinet. Idem in priſca Eccleſia factitabant multi, qui vi aut metu intererant gentium ſacrificijs, aut ad præuertendum ſcandalum ne exiſtimarentur Athei, & quamuis in genua coram imaginibus procidercnt, Deū orabant tamen vt ſe ab omni pollutione & idololatria integros conſeruaret, bonumq́ue ipſorum animum & conſcientiam ac ignari rudiſq́ue populi accipiat ęquo animo & probet. Ex his igit̃ concludimus cuiuſcunque actionis ſeu bonæ ſeu malæ fundamentū eſſe voluntatē & intentionem hominis in omneis partes: adeò vt ſi voluntas cōtra id venerit quod bonum eſſe ratio iudicat: etiam decepta ratione offendat̃ deus. Hęc deciſio Thomę Aquinatis[a] in tractatu de bonitate actus interioris voluntatis, vbi ſic ait, Quando ratio errans ponit aliquid vt præceptum Dei, tunc idem eſt contēnere dictamen rationis & Dei præceptum: quod item Auguſt. ſenſit[b]. Quapropter

[a] in prima ſecundæ, q. 19. ad 5.

[b] Libro retractation.

videns Satanas Deũ. ad intentionẽ attẽdere, vim, metum, iuſtamq́ꝫ ignorantiã excuſare, tentat non veram modò religionẽ euellere, ſed etiã omnẽ diuinitatis opinionẽ ex humanis mentib. eximere: itaqꝫ nullũ lapidem non mouet vt qui vnicum adorat Deum plures ei adhibeat ſocios, tum à Creatore ad res creatas auocat, à creaturis intelligentibus ad eas quas ſenſus percipit, à nobilib. cœleſtibuſque creaturis ad elementareis, ad immundas vſqꝫ animantes, ſerpentes bufonesq́ꝫ, & à creaturis Dei ad hominum opera. Eſt.n. abominabilius ſi idolis quæ fabrefecerint homines honor habeaẽ, q̃ꝫ ſi ante bufones & crocodilos, quos adorauerunt Ægyptij, creaturas Dei atqꝫ opera procidaẽ. Quamobrem procurat Satanas vt ſecundum has humanis operib. honos habeatur, puta imaginib. & ſtatuis quas Græci idola, Hebręi Peſilim appellabant: neque hoc contentus eò tandem homines perducit, vt imaginib. ipſis (quarum metu ab offenſionib. quodãmodo abſterrenẽ) renuntiantes adorent ipſum: atqꝫ vt impediat ſuos ne redire in gratiã cũ Deo poſsint, eos obſtringit maleficijs inſignib. & horrẽdis blaſphemijs ne vnq̃ꝫ veniã ſperare audeant. Verbi gratia, autor eſt eis vt ad Dei contumeliã ſacratas hoſtias prębeãt bufonib. comedendas, inſtituto execrabili, ꝙ ab eis ſolùm ſeruari iubet ꝗ pro certo habent hoſtiã eſſe Deũ, vt ſuprà docuimus: ſimiliter vt ad deſpectũ dei ſagittis configant crucifixos, altero non minus deteſtando ſcelere, ꝙ Magos Sagittarios in Germania dictos antehac

Satana duce feciſſe notauimus: iamverò deſiuerũt iſti ex quo bona pars Germaniæ credidit nihil in crucifixis diuinũ eſſe. Vt. n. animos ſcrutat̃ Deus & conſilia hominũ introſpicit, ſic imitatus Deum Satanas ſe coli ꝑ Deo curat, ꝙ maximi quiq; Magi factitant eum demiſſa in terram facie adorãtes, idq; adhibitis etiam ceremonijs & ritib. honorificis qui Deo putant̃ grati, vt cùm oſcula iungũtur reliquijs, & lucernæ accendunt̃. Sic cultũ ſibi Satanas exhiberi iubet, vt in iudicio compertum eſt Magorum quatuor qui apud Pictonas viui cremati ſunt anno M.D.LXIIII. Hi enim dixerunt ſe ad crucem quamdam cum lucernis ardentib. podicem Satanæ apparentis hircina ſpecie oſculatos eſſe. Si Sacerdotes illi quos Monſtreletus & Froiſſardus meminerũt cum bufonib. baptiſmũ cõmunicauiſſe hoſtiamq; illis p̃buiſſe, nequicq; diuinitatis in hoſtia eſſe putauiſſent, nõ fuiſſet id officij deſyderaturus ab eis Satanas: neq; Neroni Magorũ ab omni memoria facilè principi, aut Caligulę iſti⁹ patruo futurus autor vt ſtatuas Iouis, Veſtæ, aliorumq; ꝓculcarẽt, niſi aliq; eis diuinitatẽ eſſe putauiſſẽt. Itaq; in ſortileg. omnib. & abominãdis Magor. cõmunicationib. ſingulę ꝓpè voces cruce, ſingulæ orationes Ieſu Chr. & S. Trin. noĩe ac luſtrali aqua (benedictã vocãt) aſpergũt: & ſi ꝙ ſcelus cereis imaginib. opus eſt perpetrari, eas corporalibus, dum miſſa canit̃, Satanas ſubdi iubet (vt permultis iudicijs fuiſſe cõpertum Paul. Grillandus [a] narrat) baptizari in eorum nomine q̃s diris volunt

[a] lib. 2. de ſortilegijs. c. 5. n. 11.

ſunt defigere, & horrendas voces myſteriáque v-ſurpari quæ profectò non vnquam imprimi ſed in perpetuũ ſupprimi oportuit. Illud verò ante o-mnia opꝰ eſt obſeruari, Satanã ab omni ſeculo Sacrificos, Aruſpices, & ſacerdotes ad ſe pellicere, vt omne genus religiõis inquinet, eiſq; plus ſemp̃ q̃ aliјs facultatis ad nocendũ cõferat. Itaq; Plato lib. de legib. xi. capitale ſuppliciũ in Sacerdotes decernit q ſacrificijs & arte magica occiderint: qꝫ Rom. Senatus conſ. iudicatũ fuiſſe ſupra annotauimꝰ ad leg. Corn. interpretationẽ l. ex Senatuſconſ. de ſi c. ff. legis de ſicarijs latæ pœna dãnari q ſacrificia iſta fecerit habuerit. Et apud Sprang. Paul. Grillandũ, & Pontanũ legimus maximos quoſq; Magos ſacerdotes exſtitiſſe, vt populũ totũ corrũperent: nã q̊ ſanctiorẽ atq; integriorẽ miniſtrũ Dei oportet eſſe vt populũ ſanctificet, orationéſq; & laudes deo acceptas offerat, eo magis abominandum eſt facinus & deteſtabile, cùm ſe is addicit Satanæ ſacrificiáq; exhibet q Deo ſacrificare debuerat. Ipſe. n. Porph. à veterib. annotatũ fuiſſe ſcribit, ſi q̃ ſacrificia Ioui, Apollini, & alijs Dijs indignè fierent, ſuperuenire malignos ſpiritus & p̃ces in execrationẽ verti: nõ qꝫ Deus idololatrias (quas indicta capitali pœna vetat) ꝓbauerit, ſed eũ ꝓbabile eſt ad imperitorũ mentẽ reſpexiſſe, & pro voluntate qua erant de eis iudicauiſſe. Iacob. Peruſinũ ſacerdotẽ Grillandus ait[a] maximũ fuiſſe totius Italiæ Magũ, q cũ miſſam canẽs verſus populũ ſeſe obuertiſſet vt diceret, *Orate pro me, &c.* die q̃dã dixit, Orate ꝓ caſtris Eccleſiæ, quia

[a] *lib. 2. de ſortil. cap. 6.*

ſiæ, q̄ laborant in extremis: eodemq́ momẽto cæ ſa fuiſſe caſtra, quæ Peruſio (vbi canebat miſſam) viginti quinque milliaribus aberant. Similem hiſtoriam in Philippo Comminæo legimus de quodam Italo Vienneñſi Archiepiſcopo, qui præſente Ludouico Rege xi. die Epiphaniæ Miſſam celebrans in æde S. Martini Turonenſis, quando pacẽ Regi oſculandam præbuit, hæc verba pronuntiauit, Pax tibi, ô Rex, hoſtis tuus eſt mortuus: & hora eadem compertũ eſt Carolum Ducem Burgundiæ ad Nanceum in Lotharingia occidiſſe. Prophetas alios ſub id tempus quàm nũc afferat an pepererit Italia neſcio: equidẽ valde metuo vt artẽ illã coluerit quæ ab aliȷs gentis iſtius frequentat̃, quibus Satanas apud Principes vtit̃ emiſſariȷs vt iſta lue inficiat eos: multa. n. de hoc bono Archiepiſcopo Comminæus narrat, quæ nihil magis redolent quàm veri Magi effecta certiſsima. Atq́ hæc ad dictum Vuieri reſponſio, ridiculum id eſſe prædicantis quòd ſuis Satanas imperat Crucifixos effringere, in terrã deſpuere cùm ſpectanda hoſtia proponitur, aquã luſtralem vel benedictã nõ attingere. Idem verò Sagã neſcio quã ridet, cui Satanas mandauit vt accuratè calceos veteres aſſeruaret q̄ pro amuleto ab aliȷs Magis eſſent. Iſtud conſiliũ Satanæ eſſe duplex aſſero ſignificatione: calcei qui ſemper ſordibus obducunt̃, peccata ſignificãt: nam edicens Deus Moſi & Ioſuæ, amoue calceos tuos, hic locus purus & ſacer eſt, innuebat (inquit Hebræus Philo) animam optimè à peccatis purgan-

dam eſſe vt Deum contempletur & laudet. Vt autem cũ Satana conuerſet̃, eam opus eſt inquinari & immergi perpetua impietate ſceleribusq́ atrociſsimis: tũ bonis ſuis adminiſtris auxiliat̃ Satanas. Quòd ſi propriũ iſtius rei ſenſum præoptaueris, Satanã diximus omnem operã cõſumere vt homines à fide in Deũ ad res creatas abducat, quæ vera eſt definitio idololatriæ à Theologis tradita: ac ꝑinde ſiquis crediderit ſe calceis veteribus, periaptis, alĳs've magis perlatis conſeruari à malo poſſe, hic in perpetua hæret idololatria. Aliud etiam Satanas ſpectare ſolet, vt ſuos ſubditos ad obſequium informet aſſuefaciatq́: ſicut Satanã ſuprà oſtendimus puellam ad ſuam voluntatẽ pellecturum edixiſſe ei vt ſibi daret de capillitio, quod illa fecit: poſteà mandauiſſe vt ad ædem S. Marię virtutũ proficiſceret̃: hoc cũ animaduerteret factũ, rogauiſſe vt peregrinationẽ Cõpoſtellas ad S. Iacobum ſuſciperet: id neganti poſſe, indixiſſe Satanã vt in ſinum forcipes inderet: ꝙ poſtquã illa hoc cõſilio feciſſet vt à maligno ſpiritu ſeſe liberaret, eum lõgè grauiùs quã antè fecerat inſtitiſſe. Hoc aũt certo certius eſt blaſphemũ illud in Deũ fore, ſi pręciperet Satanas legẽ diuinã obſeruari, & illud quiſpiam ſtudio obſequẽdi præſtaret. Quamobrẽ illud in primis cauendũ eſt, ne quis vllo pacto Satanæ obſequat̃. Qđ ad Canonẽ, Epiſcopi, toties à Vuiero inculcatũ, anteà demonſtrauimus neq; generali Concilio, neq; Synodali fuiſſe factũ, ſed in Cõciliabulo: & ꝙ Magorũ exportationẽ negat id à Theologis

logis omnib. improbari[a]: cùm eam cõtra affirmẽt. Auguſtinus, Thomas Aquinas, Durãdus, Bonauentura, Sylueſter Prieras, Inquiſitores 5. Paulus Grillãdus, & alij innumeri. Nihilominus tñ in canone, nec mirũ, §. magi, xxvi. q. v. dicunt̃ Magi ſolo verbo faſcinare & maleficiũ violentũ cõmittere: idemq́ꝫ confirmãt Hebræus Philo in libro de ſpecialib. legibus, Auguſtinus, & Tertullianus in Apologetico. Id etiam Lucanus hoc verſu innuit,

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni Incantata perit.

Sprangerus ſcribit ſe in Germania vidiſſe Sagas, quę repẽtè verbo vnico homines enecabãt, rẽ multo plus miraculoſam quã ſit trãſuectio: nõ ꝙ iſtud efficiat̃ verbo, ſed opera Satanæ, quẽ adorãs Saga de ea re exorauerit. Quamq́ꝫ nõ perficit̃ cædes huiuſmodi, niſi aut Deus iuſtè maleficiũ hominis malè meriti vlciſcat̃, aut etiã permittat, vt antè demonſtrauimus. Poſtremo cap. de Lamijs Vuier. cœlũ terrę miſcet, vt effugiũ Magis comparandũ eſſe doceat ridiculo quodã elẽcho, nec abſimili ab eo quẽ à Corace Tiſiaq́ꝫ prolatũ narrat Gellius. Nã ſic ait ille, Sagis pœnitentib. oportet ignoſci, vt hæreticis ignoſcitur: obſirmatis verò cõdonari, nec corpus & anima perimant̃ pariter. Sic magiſtro ſuo in iure dicebat Tiſias, ſi perſuaſero me nihil debere ſoluere, abſoluar ſententia: ſi perſuadere non potuero, ne tum quidem exoluam quicquam: nam effecturum ſe promiſit Corax vt bonus orator fiam, id eſt, quicquid placuerit oratione perſuadeam: Ad illud magiſter dixit, ſi Iudicibus poteris

[a] *Auguſt. li. 10. & 21. de ciuit. Dei. Thomas in ſecũda ſecundæ, q. 95. art. 5. tit. de ſuperſtit. & in tract. 1. part. q. 2. & tit. de miracul. q. 18. art. 5. & tit. de dæmon. Bonauentura in 3. ſent. diſt. 19. q. 3. Spranger. in malleo ma. Paul. Grilland. li. 2. de ſortil.*

perſuadere nihil deberi abs te, mihi tamen ſolutu-
rus es, quia bonus orator fueris iudicatus: Sin au-
tem eo condemnaberis quòd perſuadere non po-
κόραξ, coruus. tueris, etiam mihi ex ſententia ſolues: Iudices ſen-
tentiam ferent mali corui malum ouũ. Ita Vuiero
regeram, ſi prędones atq; ſicarij, quãuis reſipiſcen-
tes, diuinis humaniſq; legib. addicunt̃ morti, quia
executio iuris & pœna maleficiorũ à culpa & pœ-
nitẽtia diſtãt longiſsimè: omnino ęquius futurũ eſt
vt obfirmatus Magus omnib. prædonib. ſicarijs,
& parricidis peior, reuſq; diuinæ & humanæ maie
ſtatis læſę multet̃ morte. Pœnitentia autẽ efficit vt
condonetur culpa, quam Vuierus à pœna neſciuit
diſtinguere. Poſtquàm Dauidi indicaſſet Deus
culpam eius cõdonari, non eo minus pœnas de eo
viſum eſt ſumere: & quamuis Deus dixiſſet Moſi
peccatum populi condonatũ eſſe, ſeuerè tamẽ fuit
caſtigatus. Quamobrem paulo pòſt, Ego ſum, in-
[a] Exod. 34. quit[a], Deus maximus, æternus, exercens miſericor
diam, condonans peccata & iniquitates, ſed impu-
nita non ſinens: vt habet textus Hebræi veritas &
Vatabli interpretatio. Non q; peccata omnia pro
merito eorũ puniat, nam humanũ genus iam olim
perijſſet: verùm exercet Deus iudicium, iuſtitiam,
& miſericordiam: iudicium quidem, peccata ho-
ſtium coniuratorũ ex merito eorũ puniẽdo: iuſti-
tiam, mercedẽ cuiq; benefactorum cauſa tribuẽdo:
miſericordiã verò, tum ampliùs benefaciẽdo, tum
lenius caſtigando quàm promereat̃ quiſquã. Hoc
vnum eſt è præſtantiſsimis ſacræ ſcripturæ myſte-

rijs, ac fortaſſe minimè omnium à pleriſq; intelle-
ctum: Ieremias enim has proprietates cum vehe-
mentiſsima exclamatione aſsignat Deo. Quòd ſi
Deus deliberauerat populum ſuũ in deſerto mor-
te afficere (is autem erat animarum octies decies
centies mille minimùm) quòd procidiſſent corã
imagine contra Legem veniẽtes, ſacrificia ei obtu-
liſſent, ſi etiam vtcunq; reſipuerint, ex eis tria millia
repentè enecauit: quid, obſecro, mereantur Magi,
Satanã adorantes & ſacrificãtes ei? Ecquis igitur
Vuierum non dixerit à Deo planè reiectum eſſe,
qui rem adeò abſurdam ſit auſus ſcribere, condo-
nari eis oportere qui blaſphemant Deum peruica
ciſsimè & bellum ἄσπονδος aduerſus eũ gerunt? Me-
lius fuiſſet cũ Vuiero actũ, ſi apertè dixiſſet vt Age
ſilaus [a], qui de amici cuiuſdã cauſa ad Iudices ſcri- [a] *Plutarch. in Apophthegm.*
bebat in hanc ſententiã, ſi ius cũ eo faceret, ſecundũ
eum iudicarent: ſin contra ius ageret, viderẽt tñ Iu
dices ne litẽ amitteret: nam vtcunq; eſſet, amicum
in lite volebat vincere. Idem Vuierus ſatagit, qui
Magis ſi reſipuerint, veniã dari cupit: ſi peruicaces
fuerint, itidem cõdonari, ne corpus & anima eorũ
intereãt: itaq; reus eſt cõmunis Magorũ ſupplicij,
prout diſertè cauet lege [b], quiſqs Magũ reũ publi- [b] *l. vlti. de maleſic. C.*
cum ſeueritati legũ ſubtraxerit, is vltimo cũ Magis
ſupplicio pereat. Quod autem Vuierus ſub finẽ
incaleſcẽs & ira pcitus Iudices vocat carnifices, ma
gnũ certè illud eſt prẽſumptiõis argumentũ, ab eo
valde metui ne qs Magus plus ſatis eloquat, eumq;
puerulos imitari q ex metu de nocte canũt. Res aũt

omnium abſurdiſsima quæ in diuinis & humanis legibus obſeruari poſsit, perſępe à Deo in Lege & à Iurecoſſ. adducta, nimirum ne crimina impunè abeant, res inquam iſta argumẽtis Vuieri implicatẽ, quando voce maxima aſſerit blaſphemis, inceſtis, parricidis, aduerſarijs Dei & naturæ, id eſt, Magis condonãdum eſſe, licet in blaſphemijs ſceleribuſque horrendis perſeuerent. Animaduertens autem Vuierus tandem diuinas æquè ac humanas leges ſibi obſiſtere omniumq́ gentiũ conſuetudinẽ, vt dicta ſua circumueſtiat aliqua ſpecie, Dei legem in duob. locis ſibi putauit corrumpendã. Primùm enim ſcribit[b] lege Dei pręcipi vt falſi teſtes afficiãtur morte: deinde mandari vt fur occidatur qui de die domũ alterius vi perruperit. Si acta notarius, actuarius, aut Iudex corruperit, dignus eſt ſuſpendio. Vuierus bis duabus lineis Dei corrupit legẽ. Nam falſum teſtem lex Dei[c] ſupplicio idem addicit quod in alterum fuiſſet importaturus: ſi falſum pro teſtimonio dixerit ad tollendum vitam, teſti vitam ademptum iri: ſi ad flagra incutienda, perpeſſurum flagra: ſi ad multam vnius aurei, aureo multatum iri. Impudẽtius verò altera Lex ab eo corrupta eſt: Lex enim ſiquis interdiu furem occiderit, eum ſancit reum eſſe ſanguinis[d] contra quã Vuierus aſſerit. Capitalius verò falſi crimen illud eſt, cùm legem Dei vetantem ne pręſtigiatrix ſinatur viuere, de venefica ſolùm dicit accipi oportere. Nam lex Dei de ea loquitur quæ faſcinat, quę pręſtinguit oculos, & id quod non eſt videndum exhibet:

[a] *l. conueniri. de pact. dot. l. ſi maritus. §. legis. de adult. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. ff.*

[b] *ca. 24. de Lamijs, colum. 6. num. 10.*

[c] *Deut. 19.*

[d] *Exod. 22.*

hibet: nempe id pro certo ſtatuens, non poſſe hoc fieri niſi cum Satana fœdus interuenerit. Sed vt tandem aliquando finem ſcribẽdi faciamus, reſtat vt omnes videant & iudicent, potiúsne blaſphemĳs & falſis ſermonibus Vuieri ſit hærendũ quã legi Dei toties in ſacra Scriptura inculcatæ, qua pœnæ capitales in Magos maxima grauiſsimaque Dei execratione infeſtos decernuntur: potiùsne cum tenui medico faciendum, quàm cum libris & ſentẽtĳs philoſophorum omniũ qui vno ore condemnauerunt Magos: potiúsne tenendæ pueriles Vuieri argutiæ, quàm Platonis leges, xĳ. tabulæ, prudentũ reſponſa, Imperatorum placita, decreta populorum legislatorumq́ Perſarum, Hebræorum, Grçcorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hiſpanorũ, Anglorũ capitales pœnas conſtituentiũ aduerſus Magos & eos qui aut receptauerint Magos, aut impunitatẽ eorũ procurauerint: potiúsne habenda Vuiero fides quàm cõmuni populorũ, Regum, Principũ, Legiſlatorum, Magiſtratuũ, Iurecoſſ. experientię, qui euidentiſsimè impia & execrabilia comperta habuerunt ſcelera quibus contaminantᷣ Magi: potiúsne eundum in ſentẽtiam illius hominis qui diſcipulis fuit Magi omnium qui ſuo ſeculo vnquam extiterint peritiſsimi, quàm Prophetis, Theologis, Doctoribus, Iudicibus, & Magiſtratibus accedendũ qui veritatem explorauerunt permultis millibus violentarũ prçſumptionũ, accuſationum, teſtimoniorũ, repetitionũ, comparationũ, recognitionũ, reſipi-

reſipiſcentium animorum, & confeſsionum ſibi ad mortem vſq; conſtantium. Habemus quoq; Dei
[a] Deut.18. ipſius iudicium[a], qui ſe exponit Paleſtinę gentes è terra exſtirpaſſe non aliam ob cauſam quàm propter horrenda ſortilegia quibus vtebantur, qui ſe
[b] Leuit. 20. non Magos ſolùm pronuntiauit exterminaturum, ſed eos omneis etiam qui Magos ſinent viuere[b],
[c] Ierem.15. qui Ieremiæ edixit[c] quam maxima voce prędicaret ſe igne cędibusq; euerſurũ eſſe Hieroſolyma omneisq; incolas ob execranda Manaſsis Regis ſortilegia. Hęc ergo mihi videntur ad Vuieri libros reſponderi poſſe. A' te autem, vir clariſsime, lectoribusq; omnibus veniã mihi dari poſtulo, ſi quid aſperius fortè cõſcripſerim: etenim fieri nõ poteſt vt quiſquis vel leuiſsimo honoris Dei ſtudio afficitũ, tot blaſphemias audiat & legat ſine ſtomacho iuſtiſsimaq; indignaõtie, prout ſanctiſsimis hominib. Prophetiſq; accidit ſi quando rerũ tam abominandarum meminiſſent: quarum recordatione totus perhorreſco & zelo accendor, quo omneis inprimis opus eſt inflammari, ne Dei honos ſic teratur & proculcetur eorum pedibus qui ſcelera blaſphemias impunitatemq; Magorum ſolent defendere.

FINIS.

Reg. Completo